

Vatra veche

11

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIII, nr. 11 (155) noiembrie 2021 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Răzvan Andreescu - Întâlnire de seară

NĂSCUT ÎN COLIND

Colinde albe se aud,
de parcă-i lumea la-nceput –
zăpada e de-acum lumină

și gerul e de-acum sărut.

Colinde licăre pe cer,
cât drumul este nevăzut –
până ajunge leri-i ler

cuvântul să-l întoarcă-n lut.

Colinde se coboară-n mine
și fac din cerul meu retine.

NICOLAE BĂCIUȚ

Biblioteca „Târgu-Mureș” din Chișinău - 25

SUMAR

Întoarcerea în colind, poem de Nicolae Băciut/1
Biblioteca Târgu-Mureș, 0-7-25, de Nicolae Băciut/3
Biblioteca „Târgu-Mureș”, Casa Mare a sectorului Râșcani, de Stela Tymofti/3
Un scut spiritual, de Janos Turcanu/5
Dragă poete..., de Iulian Filip/5
Biblioteca „Târgu-Mureș” – 25, de Nicolae Băciut/6
Iulian Filip, de Mihai Cimpoi/7
Vatra veche dialog cu Iulian Filip, de Nicolae Băciut/7
Poeme de Iulian Filip/9
In memoriam. Doru Dinu Glăvan, de Nicolae Băciut/10
Un om cât un simbol, de Nicolae Dan Frutelată/10
Un asemenea om e nemuritor, de Maria-Daniela Pănăzan/11
O restituire autentică a gândului eminescian (Nicolae Georgescu), de Zenovie Cărlugea/12
Puncte de vedere. Anul Alecsandri?, de Ioan Dănilă/16
Mai altfel, despre Veronica Micle, de Dumitru Hurubă/17
Despre suferințele filosofului (Marta Petreu), de Ionel Popa/18
Lucian Blaga, biografie și creație (Ana Selezan), de Zenovie Cărlugea/20
Poeme de Dumitru Mălin/22
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/23
Memorialistică. Memoriile și jurnalul Mărgăritei Ioana Vulcănescu, de Dorin Nădrău/24
Poem de Bianca Marcovici/25
Remember Mircea Nedelciu, de Valeria Bîlț/26
Exerciții de autoexilare. Statuile întoarse în stejari, de Dan Mucenic/29
Dan Mucenic – 70 de ani de viață și dincolo de ea..., de Mirela Gruță/30
Romanul, formă a progresului literar, de Galina Martea/31
Miezul unui ev aprins. Despre tipic, de Aurel Buzincu/33
Vitrina. O sută și una poezii (Ion Andreiță), de Ana Ardeleanu/36
Orizont 56/65. Memoria Muzeului de iarnă (Nicolae Băciut), de Cristina Sava/37
Reflexii ale timpului (Valeria Bîlț), de Mihaela Bude/39
O amprentă inconfundabilă (Dumitru Hurubă), de Doina Bălțat/40
Cronica literară. Tablouri interioare (Lőrinczi Francisc-Mihai), de Ioan Marcoș/41
Te naști plângând, mori în tăcere (Ladislau Daradici), de Constantin Stancu/44
Poezia anotimpului fierbinte (Domnița Ganea), de Mircea Daroși/45
Intermitențe în do minor (Maria Băciu), de Daniel Marian/46
Tăcerile lumii (Horia Ion Groza), de Lőrinczi Francisc-Mihai/47
Poetul iubirilor dezlănțuite (Petrache Ploeanu), de Cornel Simion Galben/48
Romeo Romilă și „Molima”, de Corina Matei Gherman/49
Bunul povestitor (Dan Norea), de Dumitru Hurubă/51
Alexandru Marghiloman – contemporanii și posteritatea (Viorel Frâncu), de Cornel Gherman/52
Treptele cunoașterii (Constantin Lupeanu), de Mihaela I. Rădulescu/53
Anatol Codru, la o apă, de Traian Vasilcău/54
Polifoniile lui Iulian Chivu, de Dumitru Hurubă/55
Marian Ilea, condeierul de la Mittelstadt, de Valeria Bîlț/56
Autograful și actualizările (Nicolae Scurtu), de Alexandru Cazacu/58
Îngerul Ionduh (Ioan Gligor Stopiță), de Mihai Batog-Bujeniță/59
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/61
Mască peste tot, de Magda Ursache/62
Convorbiri duhovnicești cu I.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/64
Trămbițele desfrăului, de Justin Florin-Dumitru/66
Amvon. La masa iubirii, cu Sfântul Nicolae, de Gheorghe Nicolae Șincan/67
Poeme de Eugen Dorcescu/67
Unitatea românilor prin Limba română, de Valeriu Tănăsă/68
Poeme de Carolina Baldea/68
Poeme de Adrian Munteanu/69
Poeme de Dumitru Băluță/70
Asterisc. O carte document: Insula Sahalin (Cehov), de Veronica Pavel Lerner/72
Poeme de Ștefan Jurcă/72
Biblioteca Babel. Poeme de J. Francisco Peña Martín, traducere de Elisabeta Boțan/73
Biblioteca Babel. Poeme de J.W. Goethe, R.M. Rilke, traducere de Raul-Andrei Sabău/74
Să ne mai (re)amintim de... Ernest Hemingway, de Dumitru Hurubă/75
Starea prozei. De vorbă cu Bukovski, de Alexandru Jurcan/76
Ocean întors. Noua dinamică în ordinea globală, de Silvia Urdea/77
A fi sau a accepta, de Maria Cecilia Nicu/79
Ocean întors. Pe drumuri japoneze, de Radu Șerban/80
Poeme de Paul Lazăr/82
Scrisoare din Las Vegas. Depart de glie, limba română, de Elena-Mihaela Gliga/83
Poeme de Răzvan Ducan/84
Poeme de Ottilia Ardeleanu/85
Ancheta „Vatra veche”. Cum sunt văzut de vecinii..., de Nicolae Suciu/86
Protocolale de la Toronto, de Eugen Mera/89
Asterisc. Nu vă jucați cu focul, de Alexandru Andy/90
Cinema. Spectatorul filmelor tarskovskiene, de Ala Găină/91
România mitică, prin ochii artistului Petru Botezatu, de Elena Serghei/92
Literatură și film. Rezistența trestiei, de Alexandru Jurcan/93
Muzica zilelor noastre. Domnu' Doctor Șbârcea, de Adrian Simeanu/93
Paul Staicu, de Petrea Gîscă/93
Catrene alergene. Epigrame, de Nicolae Măteș/94
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/95
De la un clasic citire. Nicolae Țătomir/95
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/96
Panoramic cultural (foto)/99

Răzvan Andreescu

Răzvan Andreescu - Câmpul nesfârșit

Răzvan Andreescu - Casa veche din pădure

Răzvan Andreescu - Întoarcerea din larg

Număr ilustrat cu lucrări de Răzvan Andreescu

Biblioteca „Târgu-Mureș”

0 – 7 – 25

La deschiderea festivă a Bibliotecii „Târgu-Mureș” din Chișinău, în 1996, am fost prezent în dublă calitate – scriitor... contributor, dar și corespondent TVR. Nu-mi amintesc dacă au fost prezente și alte televiziuni, în speță cele din Chișinău, dar eu am făcut atunci filmări (pe care le păstrez) și s-ar părea că sunt și singurul deținător al acelor mărturii de început.

Ani la rând, atât cât am lucrat în TVR, am fost și operatorul care a filmat imagini de la întâlnirile mureșenilor de la Biblioteca „Târgu-Mureș”, din Chișinău, dar și de la alte întâlniri literare din „România de peste Prut”, care sună mai bine, mai corect, decât Republica Moldova.

La un moment neaniversar, dar cu încărcătură simbolică, am realizat un film, „Biblioteca Târgu-Mureș - șapte ani de acasă”, care ar trebui să se afle în patrimoniul (inventarul) bibliotecii, eventual chiar trecut în format digital, ca să poată fi postat și pe pagina oficială a bibliotecii.

La 25 de ani de la acel moment de început, nu cred că se va găsi cineva să realizeze un film despre un sfert de veac de căutări și regăsiri ale acestei bibliotecii, cu bibliotecari vechi și noi, cu idealuri împlinite (abandonate).

Nici noi nu mai suntem cei care am fost, chiar dacă sentimentele noastre nu s-au uzat de atât... uz.

Am mai avut tentative de a pune lemne pe focul care a ars în noi ani la rând, dar se pare că au suflat vânturi, dacă nu neapărat potrivnice, cel puțin n-au depășit adierile care să poată ațâța focul.

Important este însă că Biblioteca „Târgu-Mureș” e vie, că ea își împlinește rostul, că cei care îi trec pragul au ce găsi acolo, că sunt cu adevărat „prieteni ai cărții”, cum suna un slogan de mai ieri.

Pe cei pe care i-am avut alături pe parcursul celor 25 de ani îi am la inimă, pe ceilalți îi asigur că mai este loc acolo și pentru ei, pentru că în dragoste e nevoie de doi.

De aici, din Târgu-Mureș, cei care v-am iubit, continuăm să vă iubim și să vă așteptăm! Pe cei din „Târgu-Mureș” din Chișinău!

NICOLAE BĂCIUȚ

Biblioteca „Târgu-Mureș”

– Casa Mare a sectorului Râșcani
Omul sfințește locul, iar
bibliotecarul - biblioteca

Acum 25 de ani, în sectorul Râșcani al Chișinăului se naștea o bibliotecă. Se întâmpla în contextul renașterii, în anii '90, când dezvoltarea culturii naționale devenea o necesitate stringentă, or, o națiune fără cultură nu are identitate. Se naștea o instituție culturală și socială, care avea menirea de a aduce lumină, informare și cunoaștere în societate. Însă, lipsa sau insuficiența cărților românești diminua puterea acestei meniri. Dar Măria sa Norocul, în persoana unor oameni împătimiți de carte, a surăs, aducând în locul potrivit - oameni potriviți.

E vorba de Lidia Kulikovski, în acea perioadă director al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” și scriitorul Iulian Filip, șeful de atunci al Direcției municipale Cultură. S-a inițiat o conlucrare strategică între oameni de cultură de pe ambele maluri ale Prutului, prin lansarea proiectului de noi biblioteci, edificate în colaborare cu administrațiile publice din județele din România, cu Traian Brad, liderul Asociației bibliotecarilor din România și cu directorii de biblioteci județene. Astfel, Biblioteca „Târgu-Mureș” este rodul proiectului cultural internațional „Biblioteci în parteneriat”, elaborat de Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” și bibliotecile din România.

Data oficială a deschiderii bibliotecii este 31 august 1996. Ea a fost înființată în baza unui acord de colaborare între Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” și Biblioteca Județeană Mureș, din Târgu-Mureș, România, semnat de Lidia Kulikovski, ex-director general al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” și Dimitrie Poptămaș, pe

atunci directorul Bibliotecii Județene Mureș. Academicianul Mihai Cimpoi a remarcat podul de spiritualitate culturală, pe care biblioteca noastră l-a construit împreună cu colegii din Târgu-Mureș: Monica Avram, actuala directoare a Bibliotecii Județene Mureș, scriitorii Nicolae Băciuț, Valentin Marica, Cornel Moraruși și, desigur, neobositul Dimitrie Poptămaș!

Directoare a fost numită Claudia Șatravca, o bună organizatoare, care a transformat biblioteca într-o instituție de cultură binecunoscută atât în cartier, dar și în municipiu.

Calitățile sale manageriale rezidă în impunerea instituției ca forță în schimbarea mentalităților. Spirit ordonat, sistematic, cu multe inițiative, a impus, în scurt timp, biblioteca prin potențialul său informativ, selecția colecțiilor și organizarea unor activități atractive și de interes pentru public.

Astăzi avem deja 25 de ani împliniți. E și mult, dar e și foarte puțin. Pentru că mai sunt atâtea de făcut pentru a menține valoarea și continuitatea celor începute!

În acești 25 de ani, colecția de carte a sporit de la an la an, atât prin achizițiile Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, cât și prin valoroasele donații din partea Bibliotecii Județene Mureș și a personalităților târgumureșene. Dacă în 1996 am început cu circa 5 mii volume de carte românească, donate de către ctitorul instituției în persoana lui Dimitrie Poptămaș, director al Bibliotecii Județene Mureș, atunci astăzi avem peste 43 mii de documente, apreciate de utilizatorii noștri pentru calitate, varietate, actualitate și atractivitate.

În acești ani, s-a muncit mult, biblioteca a trecut prin multe încercări, renovări, reparații, ca astăzi, noi, împreună cu utilizatorii să ne bucurăm de un spațiu modern mobilat și bine amenajat. Aici mereu s-a valorificat tot ce iubește un suflet de român, tradițiile și obiceiurile naționale, limba română, scriitorii și personalități notorii ale neamului nostru și, desigur, cartea românească, pentru că de datoria bibliotecarilor a ținut valorificarea patrimoniului informațional.

Biblioteca TM a trebuit să se adapteze tuturor timpurilor, să devină una modernă, cu tehnologii→

STELA TYMOFTI,
director Biblioteca „Târgu-Mureș”

informaționale, bibliotecarii fiind într-o dezvoltare profesională continuă. Scriitorul italian Umberto Eco, în celebrul său roman *Numele trandafirului*, scria despre munca aceasta atât de nobilă și necesară: „Numai bibliotecarul, în afară de faptul că știe, are dreptul să umble prin labirintul cu cărți, singur el știe să le găsească și unde să le pună la loc, numai el răspunde de păstrarea lor... Așadar, bibliotecarul le apără nu numai de oameni, ci și de natură, își închină toată viața lui acestei lupte împotriva forței uitării, dușmană a adevărului.”

În acest context, Biblioteca „Târgu-Mureș” e într-un proces de modernizare continuă, deținând bloguri, fiind prezentă pe rețelele de socializare, utilizând tehnologii informaționale și inițiind servicii de dezvoltare a competențelor pentru întreaga comunitate - fie de arta vorbirii, fie competențe digitale, de mecanică și programare în robotică. Copiii care ne vizitează sunt niște norocoși - au o sală a lor, bine mobilată și frumos colorată, unde citesc, sunt implicați în servicii și ateliere de lucru, ascultă povești, comunică și se descoperă unul pe altul. Participă cu plăcere la toate activitățile și serviciile din cadrul bibliotecii, însă preferatul lor rămâne **Ora TV**.

De ce Ora TV? Pentru că ne-am dorit să-i învățăm pe micii cititori să scape de complexe, să învețe a comunica, vorbind frumos și corect. Mulți dintre ei chiar se visează prezentatori de știri, reporteri și moderatori de evenimente, dar puțini înțeleg că, pentru a fi credibili și convingători în fața microfoanelor sau a camerelor de luat vederi, trebuie să vorbească corect, expresiv, clar și convingător. De aceea afirmăm cu toată responsabilitatea, că, implementarea serviciului Ora TV la Biblioteca „Târgu-Mureș” este o necesitate stringentă a zilei de azi, or, trăim într-o societate în care copiii, din păcate, comunică mai mult virtual și, atunci când sunt nevoiți să se exprime oral sau în scris, întâmpină dificultăți.

Să re-auzim povestea! Mai multe biblioteci din Chișinău, inclusiv și Filiala „Târgu-Mureș”, au devenit foarte populare după ce a fost dat startul unui Program de promovare a lecturii cu voce tare. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, în parteneriat cu Teatrul Municipal de Păpuși „Gușuță”, și-au propus să încurajeze co-

pii, dar și părinții să comunice, să socializeze și chiar să participe la interpretarea unei povești alături de bibliotecari și actori. E o activitate ce dezvoltă inteligența emoțională a copilului, făcându-i să descopere niște valori, să înțeleagă ce e bine și ce e rău, să vadă urâtul și să admire frumosul.

De pe culmile Râșcanilor este un program de cunoaștere a patrimoniului cultural și istoric al cartierului Râșcani cu diverse teme, excursii la obiective turistice, teste interactive, lansări și prezentări de cărți despre Chișinău, în special, despre sectorul Râșcani, etc.

De o mare popularitate în rândurile adolescenților se bucură serviciul **Viitoarea mea carieră** – program de orientare profesională pentru viitorii absolvenți. În cadrul programului sunt invitați reprezentanți ai diferitor profesii, care au realizat prin muncă, studiu și perseverență succese în domeniile în care activează.

Părinții sunt îngrijorați de faptul că copiii petrec tot mai mult timp pe tabletă, dar puțini dintre ei știu că ar putea folosi acest lucru în avantajul copilului său, oferindu-i acces la dife-

Festivitatea de deschidere a Bibliotecii „Târgu-Mureș”

rite aplicații și jocuri educative! De aici a și pornit ideea lansării la Biblioteca „Târgu Mureș” a unui nou serviciu pentru copii **Explorăm aplicații**, conceput pentru dezvoltarea gândirii logice și educarea digitală la copii cu vârsta cuprinsă între 8-12 ani.

Robotică la bibliotecă pentru copii de la 10 ani + este inițiat în scopul dezvoltării logice și tehnice la copii pasionați de robotică. În cadrul programului copii studiază designul mecanic, electronica și programarea roboților pentru îndeplinirea diferitor funcții.

Iar la baza tuturor activităților noastre stă, desigur, Măria Sa Lectura, promovată în cadrul diverselor servicii și programe, cum ar fi, *Chișinăul citește și Bătălia cărților*, *Ruc-sacul de vacanță* și *Provocarea verii*, programe ce contribuie la redescoperirea lecturii, la cunoașterea tehnologiilor moderne, la dezvoltarea creativității și gustului estetic, dar și la formarea abilităților de comunicare, la stimularea gândirii logice, la acumularea de noi experiențe.

Chișinăul citește este programul de lectură ce promovează și încurajează lectura ca mijloc de dezvoltare culturală și creativă și orientează cititorul spre valorile literare și artistice autohtone.

Bătălia cărților este un concurs de lectură ce promovează cărțile de valoare destinate copiilor și adolescenților, acestea, însușind în procesul lecturii, o serie întreagă de metode și competențe: înțelegerea textelor literare, capacitatea de a reflecta asupra acestora, de a formula opinii, argumente și interpretări proprii în scris și oral în cadrul dezbaterilor în baza cărților citite.

Provocarea verii e un program estival pentru copii menit pentru dezvoltarea abilităților de lectură activă, explorare și aplicare a abilităților copiilor prin creativitate și inovație. →

O delegație de mureșeni s-a reîntâlnit cu cititorii și ctitoria lor. Au făcut parte din ea Liliana Moldovan, director al Bibliotecii Județene Mureș, Nicolae Băciuț, directorul Direcției Județene pentru Cultură, Mureș, Dimitrie Poptâmaș, inițiatorul înființării bibliotecii.

Biblioteca „Târgu-Mureș” este gazda a numeroase activități culturale. Printre personalitățile marcante din Republica Moldova care au participat la activitățile organizate de bibliotecă se enumeră: acad. Mihai Cimpoi, regretații acad. Nicolae Dabija și Grigore Vieru, scriitorii Ion Hadârcă, Spiridon Vangheli, Iulian Filip, Vladimir Beșleagă, Ianoș Țurcanu, Arcadie Suceveanu, Val Butnaru și alții; artiști plastici, actori, interpreți, jurnaliști, oameni de afaceri și de știință.

Este de admirat faptul că Biblioteca „Târgu-Mureș”, ajunsă un centru informațional, cultural și educațional în cartier, are capacitatea de a-și sincroniza mesajele și activitățile în parteneriat cu mai multe instituții cultural-educative din sector.

Ne bucură implicarea Preturii sectorului Râșcani în preocupările bibliotecii, salutăm receptivitatea partenerilor noștri: liceele, grădinițele, a centrele de creație și de excelență.

Ne plac colaborările noastre cu posturile Radio TV din Chișinău, care ne fac auziți nu doar în capitală, dar și în țară.

Pe parcursul acestei perioade au fost elaborate mai multe lucrări: biobibliografia Vladimir Beșleagă (80 de ani de la naștere); bibliografiile Cărți cu dedicații (în colecția Bibliotecii „Târgu-Mureș”); Biblioteca „Târgu-Mureș” în presă (1996-2011).

Trec anii, iar biblioteca întinerește, obține noi capacități creatoare, competențe și spirit inventiv. Își continuă drumul cu onestitate și demnitate, beneficiind de cea mai valoroasă achiziție: o echipă de bibliotecari nou formată în 2017, care au adus cu sine practicile, cunoștințele și abilitățile obținute în domenii de activitate proprii și implementate în activitatea bibliotecii moderne, devenind astfel o echipă de profesioniști pasionați, entuziaști și dăruți. Odată formată, echipa bibliotecii, a învățat, practic, din mers tot ce prevedea o bibliotecă publică, pentru că utilizatorul nostru nu admite scuze, trebuia să aducem noutate în comunitate, trebuia să purcedem la îmbogățirea și modernizarea acestui lăcaș al culturii și cărții. Or, „Omul sfințește locul”. Iată o sintagmă care se potrivește, poate mai mult decât oricând și oriunde – bibliotecii.

UN SCUT SPIRITUAL - O ACTIVITATE GENEROASĂ

Biblioteca **TÂRGU-MUREȘ**, ajunsă la o frumoasă vârstă – 25 de ani, este aidoma unei păsări mitologice: o „aripă” e a literaturii române, cealaltă – duce povara divină a literaturii universale, o moștenire comună care-i evidențiază prestanța și care farmecă cititorul-utilizator și îl însoțește pe drumul fascinant al lecturii și cunoașterii.

Astăzi, în plină epocă a „generației internet”, Biblioteca își deschide și virtual porțile pentru cititorii de toate vârstele.

Alături de vechile colecții, apar cărți noi, colecții moderne, ediții enciclopedice etc.

Colectivul unit al Bibliotecii Târgu-Mureș pe care-l stimez și-l apreciez, fac aceste resurse disponibile și folositoare; activitatea propriu-zisă, cât și site-ul de aici sunt foarte generoase din punct de vedere al serviciilor, opțiunilor și informațiilor conținute.

Biblioteca și Cartea sunt, mai mult ca oricând, un scut împotriva răului, urâtului, întunericului, urii, mâniei etc.

Și fiindcă toți căutam – mai mult sau mai puțin conștient – acea fărâmbă de Divinitate pe care credem că, odată cu trecerea anilor, am pierdut-o și deseori o căutam prea departe, pentru mine (sper că și pentru multi vizitatori fideli ai Bibliotecii Târgu-Mureș) ea e lângă cărți și printre cărți. Constantin Noica spunea: „Stări de spirit, asta trebuie de dat altora, în primul rând copiilor...”.

Cu siguranță că Biblioteca ne oferă o stare de spirit inconfundabilă și ne înfrumusețează povestea vieții.

Rămân la o idee mai „veche”: „Cartea preface întunericul în lumină și transformă pustiul într-o grădină. Suflete vesele, frumoase, curate Pot să se-adune doar lângă o Carte”.

Am avut în această Bibliotecă multe întâlniri cu micii-marii cititori și sper că, împreună cu harnicele albinuțe, am redat o parte din strălucirea intelectuală a cărții, am demonstrat că, cel puțin în spirit, putem reda o nouă speranță pentru generațiile viitoare de cititori.

LA MULȚI ANI, BIBLIOTECA „TÂRGU-MUREȘ”!

IANOȘ ȚURCANU

Dragă poete, dragă prietene Nicolae Băciuț,

răspund unei solicitări similare, care mi-a ajuns în poștă de la Stela Tymofti Barbalat, directorul Bibliotecii „Târgu-Mureș” din Chișinău, sărbătorită în anul acesta – 25 de ani!

Cred că am avut norocul să conduc Departamentul Cultură Chișinău în cei mai romantici ani... administrativi. În 16 ani și 16 zile de birocrație nu am făcut anticamera nici la președintele Republicii Moldova (primul am în vedere – Mircea Snegur), nici la miniștrii culturii, nici la primar – păreau toți de o vrere. Iar între toate eforturile de normalitate, de ceea ce e necesar în primul rând – integritatea culturală a românilor, – a fost de model superbul proiect de întemeierea bibliotecilor de carte românească în Chișinău, în Basarabia, prin conlucrarea concretă a celor mai sensibile județe din România la cea mai importantă problemă a basarabenilor, cartea în limba română, cu administrația din Chișinău și cu albinele harnice, bibliotecarele dintr-o parte și alta a Prutului.

Nici nu știu ce mă înduioșează mai mult – fotografia de la inaugurarea Bibliotecii „Târgu Mureș” ori fotografiile de la o întâlnire cu copiii, care și-au făcut din biblioteca noastră un loc de întâlnire cu scriitorul?

Toate bibliotecile acestui proiect au fost deschise în fiecare 31 august, de Ziua Limbii Noastre – Limba Română. În această zi de sărbătoare lucrătoare ne-am reîntâlnit, fortificând și completând ceea ce am pornit, dar prezentând și un fel de dare de seamă: ce am năzuit și ce am reușit?

În acest context, dragă Nicolae, mi-ai făcut propunerea unei experiențe deosebite pentru mine – să-ți ofer, pentru revista *Vatra veche*, versurile, bagatele mele grafice, picturile și niște răspunsuri la întrebările ce mi le-ai adresat. Mi-a plăcut nespun ce a rezultat din această experiență – un număr de revistă →

IULIAN FILIP

superb de... cald (cel puțin, pentru mine). E cald și luminos de la cele întâmplătoare acum 25 de ani între echipa lui Dimitrie Poptămaș și albinele Lidiei Kulikovski, directorul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Ca să mă conving de aceasta, din când în când, niște copii frumoși îmi propun să ne întâlnim anume aici.

Mi-ar plăcea să ne revedem într-o asemenea ambianță și să ne bucurăm de urmele unei colaborări de paradigmă. Deci... se poate!

Biblioteca „Târgu-Mureș”, 25

„Vă ordon, treceți Prutul” era imperativul dorinței noastre de a trece de la „Podul de flori” la „Podul de cărți”, pentru a ne regăsi sub semnul cuvântului care unește, cu frații de dincolo de o graniță arbitrară a unui râu care are același nume, de pe oricare mal ar fi privit.

Așa s-a născut o bibliotecă într-un cartier, Râșcani, mai mare decât orașul al cărui nume avea să-l poarte: Târgu-Mureș.

Biblioteca „Târgu-Mureș” a crescut ca Făt Frumos din poveste, pentru că era nevoie de ea ca de aer, ea fiind în respirația noastră comună, a celor care dăruiau și a celor care primeau. Aparent noi am adus cărți,

**Daruri pentru Bibliotecă.
1 septembrie 2019**

în realitate, am adus la Chișinău sufletele noastre, încărcate de doruri știute și neștiute.

Nici nu-mi vine să cred că a trecut un sfert de veac de la temeluirea unei adevărate catedrale a cărții, care există nu doar pentru că noi am dus și cărți, ci pentru că au existat cei care să le primească cu inima deschisă, să și le facă odoare de căpătâi.

Au fost perioade mai bune și mai puțin bune ale dialogului nostru cu Biblioteca „Târgu-Mureș”, după cum au fost și vremurile. Dar nicio clipă ea n-a dispărut de pe radarul sentimentelor noastre de fraternitate.

În această Bibliotecă am lăsat înscris în Cartea de onoare omagiul meu fierbinte, elogiul meu pentru cititori:

**„Sărut dreapta, sărut stânga.
Sărut dreapta**

**celui ce deschide cartea;
sărut stânga
celui ce-a învins nătăngale
lene de a fi;
le sărut pe amândouă,
care au pe unghii rouă
de pe filele de carte
care au trecut prin moarte
și renasc în fiecare
ochi din margine de zare.**

**Le sărut pe amândouă:
Sărut stânga, sărut dreapta
care țin drept cruce cartea”.**

Un poem scris pe loc, din prima, sub imperiul inspirației coplesitoare, sub privirea blândă a acad. Mihai Cimpoi.

La 25 de ani de la întemeierea Bibliotecii Târgu-Mureș, eu nu sunt acolo, dar sunt acolo, cu cărțile mele, cu dragul meu pentru cei care continuă să treacă pragul acestei instituții cu încredere, cu speranța că vom fi iar ce am fost, ba chiar mai mult, cum s-a spus în veac.

Ne vor povățui pașii cărțile, ne vor veghea visele cărțile, ne vom mântui prin cuvântul care zidește.

La mulți ani, Biblioteca „Târgu-Mureș”, pentru tine, pentru cei care și-au pus inima la temelia ta.

NICOLAE BĂCIUȚ

Zilelor Bibliotecii „Târgu-Mureș” din Chișinău, 1-3 octombrie 2009

De la stânga la dreapta: Claudia Satravca. Iulian Filip, acad. Mihai Cimpoi, Nicolae Băciuț, (?), Lidia Kulikovski, Dimitrie Poptămaș, (?)

Vatra veche dialog

Iulian Filip

„Mă îngrozește pericolul superficialității...”

Iulian Filip s-a născut la 27 ianuarie 1948, în satul Sofia, raionul Drochia, RSS Moldovenească, în familia lui Ion și Ana Filip, agricultori.

După absolvirea școlii medii din Sofia, devine student la Universitatea Alecu Russo din Bălți (1965), Facultatea de fizică și matematică, apoi – la Litere, aceeași universitate. Absolvă Universitatea în 1970 și urmează cariera de cercetător științific în calitate de doctorand în sectorul folclor al Secției de etnografie și studiul artelor de la Academia de Științe din Republica Moldova. Teatrul popular (folcloric) este tema investigațiilor și a tezei elaborate, în baza căreia este angajat în funcția de colaborator științific al Academiei, unde activează până la 1985. Din 1990 până în 2006, este șef al Direcției Cultură a Primăriei Chișinău. Din 2006, este șeful Departamentului „Căile Cărții” în administrația Uniunii Scriitorilor din Moldova (președinte acad. Mihai Cimpoi). În 2010, revine la Academia de Stat a Republicii Moldova, la același sector de folclor, acum în cadrul Institutului de Filologie. În 2012, susține teza de doctor în filologie. Conduce redacția Chișinău a revistei târgoviștene „Litere” (din 2002).

Debutează cu placheta de versuri *Neîmpăcatul meșter* (1974), în care motivele universului adolescentin se întâlnesc cu cele folclorice. În *Cerul fântânilor* (1977), *Dialoguri primordiale* (1978), *Hulub de poștă* (1983), *Unde ești?* (1987), *Cafea neagră* (1989), *Tir de nisip* (1991), *Dansul timizilor* (1994) și *Semințele mărului oprit* (1998), autorul cultivă un vers clasic, tradițional, sugestiv. Filip contribuie la dezvoltarea poeziei și dramaturgiei pentru copii, prin numeroase cărți, între care *Casa fiecăruia* (1980), *Cenușar-Voinicul* și

Cenușărica-Mireasa (1981), *Facă-se voia ta, Sfârlează!* (1985), *Colacul-marele, frate bun cu soarele* (1988) etc.

Piese sale pentru copii și pentru cei mari au fost montate în câteva spectacole. În proză, s-a afirmat prin romanul eseistic *Cobaiul nu triumfă* (1996), iar în folcloristică prin cărțile *Teatrul popular* (1981) și *Primiți „Căluțul”?* (1983).

Filip este și autor de texte pentru cântece de factură populară, corale și de estradă, autor de librete.

Anul 2013 a fost declarat anul Iulian Filip la Drochia. Cu această ocazie, s-au desfășurat mai multe acțiuni de popularizare și promovare a operei literare a scriitorului.

În 2010, Iulian Filip a fost decorat de președintele Republicii Moldova Mihai Ghimpu cu Ordinul de Onoare, „pentru merite în dezvoltarea literaturii, activitate publicistică prodigioasă și contribuție la promovarea valorilor naționale”. În 2014, a fost decorat de președintele României Traian Băsescu cu Ordinul Național „Serviciul Credincios” - în grad de Ofițer, „în semn de înaltă prețuire a abnegației și dăruirii cu care au contribuit la formarea tinerei generații din Republica Moldova, pentru implicarea constantă în promovarea limbii române și valorilor democratice”. (Wikipedia)

*

„Găsim, în cărțile lui Iulian Filip, o continuitate tematică (rădăcinile, casa, omul și natura, viața, moartea), pigmentată de o manifestare mai accentuată a ludicului. Iulian Filip dă dovadă de o imaginație frumoasă, jucându-se serios cu vorbele, inventând noțiuni și categorii, înflorindu-și fraza, „rampanizând-o”, făcând-o să „spumege”, să fie cu efect retoric, operând cu majuscule, cu rarefier, sublinieri cu bolduri și cu aldine, metaforizând și graficizând, ornamentând cu desene, sigle, semnături. Scrie jucându-se, aproximează, definește, ironizează și o întoarce în serios, pune întrebări grave și se autoîntreabă, constată trist și se bucură luminos când e vorba de o faptă culturală bună (și nu numai culturală; despre Paștele Blajinilor spune bunăoară că e „o luminoasă și creștină întâlnire a noastră cu noi”), se dă în spectacol calamburist, liric sau grav, dramatic, barochizează sau notează simplu, cu creionul, moralizează și ascultă atent lecțiile altora.”

MIHAI CIMPOI

-Iulian Filip spre trei sferturi de veac de viață. Ai simțit vreodată povara timpului?

– Îți recunosc o dominantă permanentă a relației mele cu timpul (dar să nu ne audă nimeni): curiozitatea pentru schimbări. M-am declarat cobai expus experienței vieții și am încercat să deprind a mă observa. Laborator atractiv viața!

-Ai debutat la 26 de ani în volum („Neîmpăcatul meșter”) și ai ajuns la „O lună plină și o lampă arsă”. E împăcat meșterul cu ceea ce a reușit să împlinească în literatură?

– Împăcat cu inevitabila restanță: nu am înțeles unde m-am întâmplat mai mult – în poezie ori în teatru, ori în proză, ori în bagatele grafice, ori în folcloristică, ori?... Inclusiv dimensiunea copiilor... Dar cu senzația plenară a implicării în toate poligoanele unde m-au mănânat impulsurile creativității.

-Te-ai simțit în largul tău în ritmurile versului clasic. Nu te-ai tentat „aventurile” moderniste, eliberarea de formă?

– Un volum de sinteză, apărut la editura Prut, are titlul *Forme fixe și libertăți*, unde răspund celor care nu au remarcat că am diferite stări pentru care hainele mi-s diferite.

-Te-ai pus în slujba folclorului și etnografiei. În ce fel ți-au influențat acestea creația literară?

– La modul cel mai direct. Unele subiecte, unele cărți nu mi s-ar fi întâmplat fără cunoașterea experienței expedițiilor folclorice și a răscolirii arhivelor și edițiilor consacrate domeniului. Dar cel mai considerabil câștig e legat de debarasarea de clișeul că Iulian Filip din folclor vine. Mecanismul e mai subtil, iar cunoașterea în domeniu nu e chiar atât de accesibilă. De aici până la... procesarea în operă originală e o aventură și un noroc de altă natură.

-Ai scris poezie (inclusiv versuri pentru copii), proză, teatru. Ce te-a atras la fiecare gen în parte?

– Stări anume te năpădesc când nici nu te aștepți.

Cred că experiența pescarului m-a deprins reacția imediată – mai întâi mă las în tonalitatea stării dăruite (ori provocate?), apoi văd ce mi-a ieșit, cu ce m-am ales în cârlig. Poezia comportă concentrare totală – să te menții în tensiunea declanșării. Proza mai tolerează... datul într-o parte, →

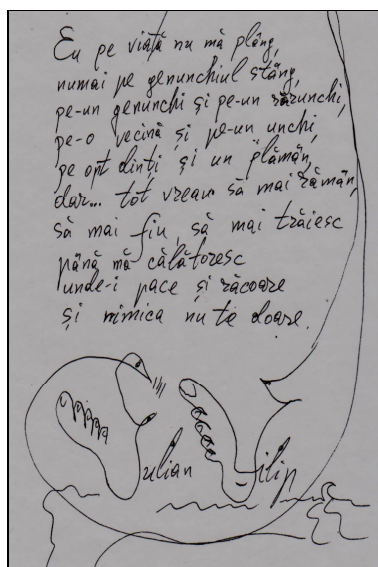
NICOLAE BĂCIUȚ

pe mai încolo... Teatrul subjugă, dar dacă la teatrul de păpuși *Guguță* se joacă opt spectacole după piesele mele, îți pui întrebări și ajungi la constatarea că ai avut noroc pe acest segment de un impresar peotriva dramaturgiei, pe când celelalte componente ale creației mele își mai așteaptă ochiosul... Un regizor din Petersburg explica, la un seminar al dramaturgilor sovietici (eram la o casă de creație în Pițunda), relația regizorului cu piesa dramaturgului. E aidoma unei... domnișoare, pe lângă care trec indiferenți zeci, sute de flăcăi, până când unul o... remarcă deosebită: începe a o curta, a o complimenta, a-i consacra serenade și ai oferi flori. Abia atunci se întâmplă ceva și cu ochii celorlalți... Lipsește un impresariat profesionist, de stat, care ar intermediar relația atelierului de creație cu auditoriul destinatarilor... M-au atras toate. Mă îngrozește pericolul superficialității... Chiar mi-am găsit o scuză șmecheră: în viața aceasta am încercat mai multe, ca să știu la ce să mă concentrez în... cealaltă (dacă o fi și o fi să mi se mai...).

-S-a spus adesea despre literatura pentru copii că e o cenușăreasă și că e din ce în ce mai săracă? Cum stau lucrurile peste Prut?

- Am o piesă, intitulată *Premiul Nobel pentru semănătorii reduși*. Importanța literaturii pentru copii în literatură și educație e similară cu importanța semănăturii pentru agricultură... Îmi pare rău să constat și eu diferența de atitudine... Pe partea basarabeană a românilor e cunoscut fenomenul *literatură pentru copii*, iar ceea ce a răspuns academicianul Mihai Cimpoi la întrebarea tranșantă a nu știu cui referitor la contribuția incontestabilă a scriitorilor basarabeni la fondul valoros al literaturii române mi se pare mai deplin decât al formula-o eu – literatura pentru copii. Diferența am constatat-o personal la întâlnirile cu cititorii din județele Dâmbovița, Iași, Piatra-Neamț. Scriitorii basarabeni și-au asumat datoria acestor lecții interactive, acumulând o experiență evidentă.

-Cum ai trecut podul de cărți spre literatura română? Au fost voci critice la București care au strâmbat din nas la literatura basarabeană, dar și voci destule care au receptat-o cu căldură!

- Cel mai precis la formulare a fost Alex Ștefănescu, postfațatorul volumului de poezie din proiectul editurilor Știința – Arc LITERATURA DIN BASARABIA Secolul XX, 2004: „Nu știu alții cum sunt, dar eu unul nu pot citi senin o antologie a poeziei basarabene. Când mă gândesc la moldovenii de pe malul stâng al Prutului, simt o vinovăție difuză...”

Citind acum cele mai frumoase poezii scrise de poeții basarabeni în ultimul secol, constatăm că populația luată prizonieră, cu teritoriu cu tot, de Uniunea Sovietică n-a dispărut – așa cum înclinam din egoism să credem, ca să considerăm cazul închis. Dovezi că n-a dispărut ne tot parvin, după 1989, însă poezia constituie cea mai convingătoare și expresivă dovadă... Poezia basarabeană este stafia tatălui lui Hamlet.

Ea evocă o crimă rămasă nepedepsită și cere autoritar (cu toată aparenta ei sfială) să se facă dreptate.” (p.268) Referitor la... voci critice și voci calde – le avem și la Chișinău.

Diferențele inerente, consecința programelor diabolice să devenim alții, comportă timp și mai multe proiecte de conlucrare concretă, așa cum ni s-a întâmplat în proiectul bibliotecilor de carte românească în Chișinău.

-Cum ai perceput atât de invocata „integrare prin cultură”?

- Veche și adevărată sintagmă, care trebuie tradusă prin pași concreți: bunăoară, actualele guvernări de la

București și Chișinău să unifice programele de învățământ și să rezolve „ajungerea” în întreg spațiul românesc a tuturor publicațiilor românești și a emisiunilor radio și tv românești, iar cărțile românești să nu fie vămuite atât de sovietic, când bibliotecile din Republica Moldova abia de au o treime din colecția de cărți în limba română.

-Care au fost legăturile literare cu țara mamă? A fost ea mamă bună sau vitregă?

- Noi ne-am căutat în tot felul mama. Să cauți și să aduci, pe toate căile, carte românească din Moscova, Leningrad, Soci, ca să fii fiul mamei, care nu avea dreptul să rostească cuvântul *basarabean*, precum basarabenilor li se interzicea să rostească *român*, însemna un fir de legătură esențial – vase comunicante mai curând, deși gătuite diabolic...

-Vrem, nu vrem, trece timpul și peste noi. Ce vine din urmă? Ce se aude dinspre tinerii scriitori?

- La rubrica mea lunară din revista târgovișteană *Litere* prezint rând pe rând poeți contemporani basarabeni... Când a apărut cea de a doua ediție a antologiei *Poezia ACASĂ* (așa se cheamă și rubrica), Barbu Cioiculescu a apreciat-o, dar... a întrebat și el de... mai tineri. Am ajuns la ediția a IV-a a antologiei, unde au încăput și mai mulți tineri poeți.

Talentați incontestabil, de altfel nu ar ajunge în revistă și în antologie. Și diferiți... Cu alte școli decât ale noastre. Cu mai multe deschideri. Cu mai multe posibilități.

Dar și cu mai multe... supărări și nerăbdări...

- Cum vezi viitorul literaturii basarabene? Condiția scriitorului în condițiile unei realități indiferente până la ostilitate culturale, în general?

- Din fericire, miracolul creației nu e dependent literalmente de entuziasmul ori indiferența autorităților ori a stadioanelor. Apoi, lecțiile basarabene pe distanță lungă ne-au determinat la protejarea unor valuri de rezistență, care pot părea inutile în București...

Viitorul literaturii basarabene îl văd încadrat în marea literatură română, dar mi-ar părea rău să se spulbere niște repere înrădăcinate la fruntariile estice și niște lecții de istorie netrecătoare – cu rănile necicatrizate.

Sonetul lumilor rotunde

În vechi istorii împrăspătătoare,
doi tineri, doi iubii se prăpădeau,
când cerul și pământul se roteau
în jurul unui singur pui de floare.

Ce clară și rotundă lumea lor!
O lume toată-i într-un pui de floare,
mocnind Big Bang-ul lumii viitoare,
un șir de lumi și-n miezuri dorul-dor.

De viață-i dorul, de mai mult ca viața
în tineri ani de doruri și de floare...
Ce nerăbdare-n toată dimineața

din vechi istorii împrăspătătoare,
în care doar de dragoste se moare
în lumi rotunde și atât de clare.

Sonetul ispitirilor ștregare

Nimic și niciodată și niciunde,
oricâte se întâmplă nu opresc
Din măr în măr și până la cireășă,
uimirea recitește rotunjimi.

Din măr în măr și până la cireășă
uimirea recitește rotunjimi
și te surprinzi că lupți ca să suprimi
privirea ispitită sub cămașă...

Bluzițe, ii, veșminte străvezii
ascund, dar nu de tot, ce se-
mplinește...
O, mere, mere! Cum să nu le știi?

Privirea, ispitită ștregărește,
ajută, șlefuieste armonii...
Miracolul – nimic nu-l stăvilește.

Sonet pentru altul

Felicită-mă: am dormit ucis –
m-am prăbușit în minele din mine,
în golurile șanselor divine,
din care ieși, când te trezești, c-un vis.

Felicită-mă: n-am visat nimic...
Se-așterne ziua ca o foaie albă,
ca o cărare șerpunid prin nalbă
și tare-aș vrea să mai trăiesc un pic.

Durerile-s din anii ce-i trăiesc...
Am ore când nu simt nicio durere...
Dintre plăceri? Citesc, mai pescuiesc,

mai rătăcesc pe internet prin ere,
dar cel mai mult cu mine trăncănesc
și nu mă satur – simt că-s altul, vere.

Sonetul cetitorului de sine

Strădanie deșartă – pe o viață? –

cuiva să-i pari că ești precum visezi,
când ce contează e *tu cum te vezi*
în fiecare bună dimineață.

Nu în oglindă să te-ntrebi cum ești...
Să te citești cum ai citi o carte
și să-ți urmezi cetitul hăt departe,
până-ntr-o zi, când simți că te trezești

și te-ngrozești de ce citești în carte...
Dar s-o închizi? Nesăbuită treabă,
când ultimele pagini nu-s departe,

iar câte una-i goală și te-ntreabă
de zilele strădaniei deșarte,
când ce-ai trăit a fost în mare grabă.

Sonetul colăcelor și cailor de lut

Minuni copilăria ne-nvăța...
Cât vaca-mi permitea, pascănd în
pace,
din glod, din luturi modelam ce-mi
place...
Creația ca la-nceput era,

doar că aveam deja multă lumină
de noapte despărțită, și uscatul...
Știam cum crește mama aluatul...
Ce colăcei mai înălțam din tină!

...Pe undeva, de soare pârjoliți,
căluții mei de lut mai zac sub iarbă
ori tulbură arheologi pripiți

să mi-i declare-n foarte mare grabă
din ere depărtate despletii
și rătăciți de herghelia oarbă.

Sonetul visului nud

Mă paște-n orice noapte-același vis...
Ca-n paradisul lumii de-nceput,
trec gol-goluț precum am fost făcut
și nimeni să se mire de dichis.

Dar brusc te bag în seamă, nuditate,
de parcă am mușcat ce mi-au întins

Răzvan Andreescu - Căpiță
înzăpezită

femeia, șarpele și m-au învins
și m-au sortit să văd *în alt fel* toate.

Un vis în două părți mereu mă paște –
să înțeleg odată paradisul?
ori să ajung pe mine-a mă cunoaște?

Că haina mea la lume este scrisul
și mă expun în ea nu doar la Paște...
Mă chinuie un vis și-n vis... dichisul.

Sonetul frunzelor din toamnă

Sunt toamna zile cu lumină caldă,
sunt toamna zile fără vânt în pom
și, uite, în grădină-un pui de om
în frunze moi picioarele își scaldă.

În altă vârstă mor de bucurie,
simțind în frunze nucile ascunse...
Alese clipe, nici acum pătrunse...
Le-ai dus, le-ai depărtat, copilărie...

Dar... tot îl văd pe tata cum pornește
un foc domol de frunze scăpătate,
din care mai întâi un fum mustește,

un firicel de fum care împarte
în două vârste viața-mi ce răvnește
întregul și-ncă... *tot*, dacă se poate.

Sonetul obosiților

– Am ajuns ca două păpădii...
E refrenul neschimbat al doamnei
când se-anunță cernerile toamnei
peste oameni și peste câmpii.

– Trecem iarna și scăpăm la iarbă...
E refrenul neschimbat al lui,
când pornește la cules gutui
dintr-o piață-n alta, fără grabă.

De lumina lor e plină casa
și de ierburi la răceală bune,
și de-o așteptare curioasă:

zică lumea, spună ce ar spune,
după toate, când la mal să iasă,
viața-i, totuși, între cele bune.

IULIAN FILIP

IN MEMORIAM

DORU DINU GLĂVAN CEL CARE A FOST, CEL CARE A RĂMAS CU NOI

A mai plecat un camarad jurnalist, Doru Dinu Glăvan, unul din prima linie și de primă linie. Ne-am cunoscut... când avea nevoie de luptători și m-am alăturat lui din prima clipă, de bună voie, nesilit de nimeni și fără a cere nimic în schimb. Pur și simplu, de dragul luptei, pentru că se întâmplă atât de rar să vezi oameni care nu luptă pentru ei, ci pentru niște idealuri.

M-a cucerit simplitatea, sinceritatea, onestitatea cu care s-a angajat să facă ordine acolo unde dezordinea începea să se instaleze.

Felul lui de a fi, arta cu care s-a angajat în proiectele Uniunii, cu calm și cu tact, au adus breasla jurnaliștilor într-un alt orizont al existenței sale, în care să-i fie recunoscute legitimitatea și identitatea distinctă.

A reușit să facă din solidaritatea de breaslă mai mult decât o stare de circumstanță. Dacă Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România este astăzi ceea ce este, unul dintre artizanii ei de bază este, cu siguranță, și Doru Dinu Glăvan.

După o viață dedicată jurnalismului, Doru Dinu Glăvan și-a înnobilit biografia profesională cu dăruirea energiilor sale pentru binele confrăților, reușind să fie nu doar „omul potrivit la locul potrivit”, ci și la momentul potrivit.

Oricâte și oricâți a avut de înfruntat, cei care îi vor recunoaște meritele și contribuția lui la definirea statutului UZPR-ului - și ar trebui să fie mulți! -, vor prețui nu doar clipa, ci și durată.

Doru Dinu Glăvan a rămas tânăr în gând și faptă. În 16 octombrie îmi scria să-i trimit fotografii cu Casele Memoriale Rebreanu și Coșbuc. Pregătea un Calendar pentru 2022, cu o astfel de temă. Era plin de optimism și neostoit. Din păcate, nu va mai vedea finalizat acel calendar. Dar va rămâne în Calendarul inimilor noastre, cei care l-am cunoscut și mai de aproape și de la mai mare distanță.

Va fi mereu în timpul nostru, cât timpul va mai avea răbdare cu noi.

NICOLAE BĂCIUȚ

Membru în Consiliul Director al
UZPR

Un om cât un simbol: Doru Dinu Glăvan

Într-o duminică de miez de toamnă, mi s-a rupt iar inima în două: am auzit la radio, acolo unde el a lucrat toată viața lui, că prietenul meu, Doru Dinu Glăvan, bănațeanul dărz, gazetar de vocație, a plecat de lângă noi.

Fulgerător, devreme, cu totul nemeritat, lovit de coasa acestui blestem care taie iarba lumii noastre.

Prietenul meu, președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, este un om-simbol. Pentru că a știut să ne dea nouă, gazetarilor români, dreptul la o identitate, la o casă numai a noastră. Alergând peste tot în țară, acolo unde a renăscut conștiința condiției de gazetar, departe de hotare, unde se gândea și se vorbea românește, Doru Dinu Glăvan și-a asumat mereu calitatea de luptător, în credința celui mai mare, mai pur și mai adevărat dintre noi, Mihai Eminescu.

E o zi atât de tristă, încât pare că toată ceața lumii vine din Reșița lui și ne răpește tot aerul.

Dumnezeu să-l odihnească pe neobositul nostru prieten, pe gazetarul pursânge, pe cel cu vocație de lider al breslei noastre, Doru Dinu Glăvan!

NICOLAE DAN FRUNTELĂȚĂ

Doru Dinu Glăvan, președinte al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (7 iunie 1946 – 31 octombrie 2021)

Doru Dinu Glăvan, președinte al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, cunoscută personalitate a presei românești, s-a stins din viață la Reșița, în urma unor complicații generate de infectarea cu COVID-19. În vârstă de 75 de ani, Doru Dinu Glăvan a intrat în presă de foarte tânăr – a început să publice la vârsta de 14 ani, iar la vârsta de 18 ani ajunge colaborator în presa locală și regională. În 1965, la 19 ani, devine corespondent al foarte răspânditului ziar „Sportul popular”, cunoscut mai târziu sub numele de „Gazeta sporturilor”. În curând, este angajat cronicar sportiv al postului național de radio, continuând să publice și în presa scrisă.

Calitățile sale de reporter sunt unanim recunoscute și apreciate, motiv pentru care Radio București l-a trimis să transmită și să comenteze Jocurile Balcanice, Campionatele și Cupele Mondiale de atletism, naționa și gimnastică, Jocurile Olimpice de Iarnă de la Sarajevo. Transmite în România, cu mult profesionalism, din Europa, Asia și Australia.

Din inițiativa sa a luat ființă, în 1995, la Reșița, Fundația Radio Caraș-Severin. După un an, la 8 august 1996, Radio România Reșița capătă statut oficial de post public local al Societății Române de Radioteleviziune și emite pentru prima dată în eter. În decurs de câțiva ani, sub conducerea directorului Doru Dinu Glăvan, Radio Reșița ajunge cel mai important post regional de radio, cu cea mai mare audiență, acoperind nu numai întregul teritoriu al județului-lui Caraș-Severin și părți importante din județele limitrofe, ci și teritoriile locuite de români în Voivodina și pe Valea Timocului.

Doru Dinu Glăvan, care și-a câștigat aprecierea unanimă atât a radio-ascultătorilor, cât și a specialiștilor din domeniu, era la al treilea mandat de președinte al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, organizație pe care a propulsat-o până la statutul de cea mai mare din țară, pentru care a reușit să obțină statutul de „Uniune de creație de utilitate publică” și căreia i-a dedicat activitatea sa neobosită, până în ultima clipă.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Departamentul Comunicare

In memoriam
DORU DINU GLĂVAN

Un asemenea om este nemuritor

Un Om excepțional, din categoria celor care se nasc foarte rar: jurnalist profesionist, de o rafinată cultură, iubitor de literatură, coleg și prieten desăvârșit. Am avut șansa de a-l întâlni înainte de toate pe calea undelor: în 1985, Daniela Silivaș câștiga titlul de campioană mondială la bârnă, iar Doru Dinu Glăvan transmitea pentru Radio România Actualități vestea pentru milioane de români. Au urmat nenumărate alte transmisii sportive, care ne-au încălzit inimile tuturor iubitorilor de sport. Personal, l-am cunoscut în 2011. Publicasem recent prima istorie a gimnasticii feminine românești, *Performanță și prestigiu*, iar omul de sport nu rămânea indiferent. A aflat numărul meu de telefon, m-a sunat și m-a întrebat dacă doresc să o întâlnesc pe Nadia Comăneci la Onești. Nu voi uita niciodată convorbirea telefonică, detaliile întâlnirii și călătoria de la Sibiu la Onești, împreună cu Doru Dinu Glăvan. Am descoperit atunci un om extraordinar, cu o memorie fabuloasă, dar și un mare iubitor al poeziei religioase (cu care mă ocupam atunci în mod special). Șase ore de drum au părut o clipă. Cred că am evocat împreună toate momentele excepționale din istoria gimnasticii și din istoria poeziei! La Onești mi-a făcut cunoștință cu Nadia și a avut grijă ca timp de două zile, mie și soțului meu Francisc, să nu ne lipsească nimic și să ne simțim minunat. Aprecieră însă nu s-a oprit aici. Același inimos și neobosit Doru Dinu Glăvan ne-a rezervat o altă surpriză: la Reșița, alături de familia artistului și fotografului profesionist, colaborator al prestigioasei reviste „International Gymnast”, dar și al ziarelor de sport din România, Daniel Motz. Nu aveam cum să refuz o asemenea invitație. La Timișoara (cu Mihai Junea) sau la Reșița (cu Doru Dinu Glăvan)? A fost să fie Reșița. Acasă la Doru Dinu Glăvan, la *Radio Reșița ...dragostea mea*, totul a căpătat sens. Am trăit momente unice și irepetabile. Întâlnirea organizată atunci de minunatul jurnalist Doru Dinu Glăvan ne-a marcat definitiv. Am realizat cu adevărat că nu este doar jurnalist, ci om de cultură de

calitate superioară. Am realizat mai multe interviuri pentru Radio Reșița, am înregistrat lecturi din poezia religioasă, atât eu cât și Francisc. Regalul poetic a completat fericit de poezia religioasă. Cea mai mare surpriză a fost pentru mine afirmația unei angajate care mi-a spus incredibil de simplu: „L-ați găsit pe Domnul Glăvan, cu gimnastica, dar și cu poezia religioasă!”. Mi-am amintit că-mi spusese, în timpul călătoriei făcute împreună la Onești, de intenția de a realiza la Radio Reșița un festival al poeziei religioase, dar parcă nu mă puteam gândi atât de departe... Acum regret că acest gând nu s-a concretizat faptic... A plecat la București, a inițiat seratele „Eminescu, jurnalistul”. Cine știe? Poate în memoria Domniei sale se va realiza.

A iubit oamenii, a iubit cultura, a iubit sportul. A creat și a pus temelii unor instituții (dacă ar fi să ne gândim doar la Radio Reșița, la Academia Olimpică, filiala Reșița, la U.Z.P.R. al cărei președinte a fost și câte nu ar mai fi de spus?). Recent, cu o săptămână înaintea plecării dintre noi, trebuia să ne întâlnim la Colocviul Internațional „Emil Cioran” de la Râșinari. Așteptam cu emoție reîntâlnirea și să-i propun câteva proiecte care leagă o prietenie culturală deosebită. Știam că va fi un moment deosebit. Nu s-a realizat întâlnirea atunci, fiind amânată pentru 13-14 noiembrie, din cauza îmbolnăvirilor de Covid. Duminică la amiază, Daniela Uchiyama din Japonia, mi-a trimis un mesaj scurt pe WhatsApp: „S-a stins Doru Dinu Glăvan”.

Nu am crezut inițial. Un asemenea om este nemuritor. Și totuși... S-a stins un Om, dar a rămas o flacără. S-a stins un om, dar a rămas o Operă. Imaginile vieții lui Doru Dinu Glăvan și evocările ce vor avea, fără îndoială, loc în fiecare an, ne vor aminti că am fost contemporani cu o voce de aur a radioului, cu un om de cultură excepțional, cu un jurnalist dedicat, profesionist. În corul îngerilor, vocea sa va răsună: „Din Montreal, vă transmit că noua campioană mondială la bârnă este româncă Daniela Silivaș...” Pentru mine, Doru Dinu Glăvan rămâne un Om care a respectat valorile, care a crezut în puterea cuvântului scris și vorbit. *Ad astra per aspera!*

MARIA-DANIELA PĂNĂZAN

Împreună am scris istoria clipei

Doru Dinu Glăvan, Maria-Daniela Pănzăan

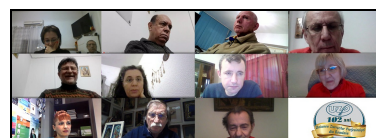
Întâlnire la Radio Reșița

Cu Daniel Motz la Radio Reșița

Ședință de Consiliu Director, 2020

Ședință de Consiliu Director, 2021

Întâlnire la filiala Mureș-Harghita a UZPR

Restituire autentică a gândului eminescian

MIHAIL EMINESCU

Poesii

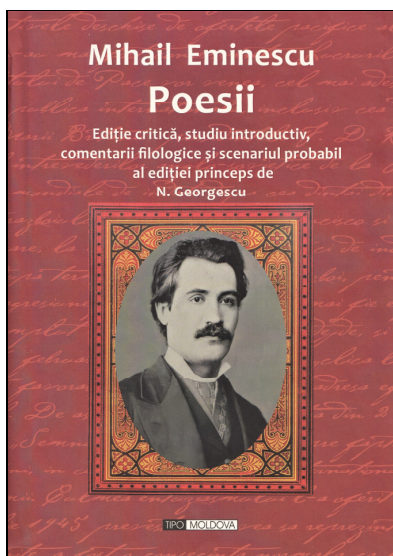
Ediție critică, studiu introductiv,
comentarii filologice și
scenariul probabil al ediției princeps
de NICOLAE GEORGESCU
(Tipo Moldova, 2021, 806 p.)

În urmă cu un sfert de secol, după ani buni de confruntări între textele edițiilor, între acestea și textele din „Convorbiri Literare”, consultând deopotrivă și manuscrisele eminesciene, profesorul NICOLAE GEORGESCU își susținea teza de doctorat în filologie cu „edițiile Eminescu”. Încă de atunci, pe baza unor constatări editologice și impresii de lectură, a avut intuiția că arhitectul ediției princeps de „Poesii” din decembrie 1883 (pe copertă: 1884) nu este Titu Maiorescu, ci însuși Eminescu.

Însuși profesorul George Muntean, secretar științific în tinerețe al lui Perpessicius, i-ar fi confirmat, după îndelungi discuții privind tema aleasă, că prin 1960 însuși marele editor ajunsese la concluzii asemănătoare, crezând că Eminescu dusesse la tipografie chiar volumele legate ale „Convorbirilor”, punând semne la poemele ce trebuiau culese și intercalând inedite: „Atribuind autorului (Eminescu) – așa cum se cuvine – arhitectura volumului său de versuri, plasăm acest volum în întregime în sfera voinței sale (auctoriale) – interne, așadar – și putem discuta în cunoștință de cauză dacă sensul întreg se subordonează vreunui alt sens, mai larg etc.”

De la o ediție la alta, în intervalul 1883-1913, Maiorescu adaugă poezii noi (în total 12), schimbă locul câtorva, revede și punctuația, fluctuantă în toate edițiile, păstrând mereu „Prefața la ediția de născut”, cu precizarea că tipărirea în volum se face în lipsa poetului. Iar editorii lui Eminescu se vor afla apoi între poet și primul său critic și editor”, stimându-i deopotrivă pe amândoi...

Darea la iveală a epistolarului din 2000, cu restituire integrală a unor scrisori din care un Octav Minar (dar și Eduard Gruber, ginerele Veronicăi Micle, mai apoi Augustin Z. N. Pop) citase deja, i-a întărit convingerea că intuiția lui Perpessicius era justă.

La 8 februarie 1882, poetul îi scria Veronicăi că Titu Maiorescu „îmi propune să-mi editez versurile”, drept care acesta îi împrumută volumul arhivat 1870-1871 al „Convorbirilor literare”, unde se găseau „Venere și Madonă” și „Epigonii”. Revăzându-și textele, poetul, care se afla acum, după mai bine de zece ani, în etapa maturității artistice, rămâne îngrozit de unele „greșeli de ritm și rimă”, „nonsensuri”, „cuvinte străni”, întrebându-se retoric dacă „e cu puțință a le mai corija, a face ceva din ele?” „Mai nu cred, dar în sfârșit să încercăm”, îi scrie Veronicăi. Apoi, referiri la acest aspect al editării poeziilor lui Eminescu nu mai avem, anul 1882 fiind unul tensionat pentru viața gazetarului, iar 1883 fiind cel cu internarea poetului (la sfârșitul lui ianuarie) la Spitalul Brâncovenesc, în primăvară acesta prevenindu-și amicii să aibă grijă de el întrucât simțea că se îndreaptă spre catastrofă. Se cunoaște starea maximă de suferință în care se afla poetul în primăvară și la începutul verii, totul culminând cu internarea acestuia la 28 iunie 1883 în spitalul doctorului Șuțu. Aici Eminescu rămâne până la începutul lui noiembrie 1883, când va fi trimis la sanatoriul Ober-Döbling de lângă Viena (revenind în țară la sfârșitul lui martie 1884, după cele 4 luni de internare și câteva săptămâni de plimbare prin Italia, însoțit de amicul Al. Chibici-Revneanu). La sfârșitul lui decembrie 1883, apare, prin grija lui Maiorescu, ediția princeps a Poesiilor lui Eminescu, carte pe care criticul i-o va duce cu prilejul vizitei pe care i-o face internatului chiar de Anul Nou. Din

scurta vizită, aflăm că poetul nu s-a bucurat, nici nu a fost surprins (Maiorescu îl înștiințase într-o scrisoare că-i va edita poeziile la Stabilimentul grafic Socec & Teclu), primind volumul cu răceală și așezându-l alături pe masă (totuși, un exemplar i-l va oferi medicului curant cu dedicație). Cartea cuprindea 38 de poezii tipărite, cărora editorul le adaugă, intercalându-le, 26 de inedite, din care șase fuseseră tipărite mai întâi în „Familia”.

Dl Nicolae Georgescu consideră acest volum drept „inițiativ”, întrucât „arhitectura” acestuia i-ar aparține lui Eminescu, fiecare poezie având valoarea ei, dar în contextul tematic și ideatic al cărții alcătuită după o concepție armonioasă, fiecare poem căpătând o semnificație în plus, un anumit tâlc congruent cu ordonarea semnificativă. Criticul va proceda la o lectură sinoptică (un el de sinopsis editorial), comparând vers cu vers textul din fiecare ediție în parte, reproducând și unele fotocopii ale surselor comparate (e vorba de cele 11 ediții Maiorescu din intervalul 1883-1913, pe care nici Perpessicius nu le-a avut la 1939, cu atât mai puțin Ibrăileanu și Lovinescu în polemica dintre ei, fiecare folosind altă ediție Maiorescu). Dl Georgescu va constata că *ediția princeps*, folosind textele publicate în „Convorbiri”, le va prelua cu greșelile de tipar respective, Maiorescu, spirit logicist, administrând și o punctuație excesivă: „În această ediție a mea, am scos vreo mie și ceva e virgule puse de-a lungul timpului în textul eminescian – și am repus la locul lor, vreo câteva sute, eminesciene, scoase de alții (notând fiecare loc, desigur).” Un exemplu ușor de reținut îl constituie virgula neavenită din versurile aflate în finalul „Luceafărului”: „Ce-ți pasă ție, chip de lut / Dac-oi fi eu sau altul.” Considerând că vocativul „chip de lut” (pus între virgule), culpabilizând femeia, este instituit de Maiorescu, dl Georgescu propune o altă lecțiune pornind de la forma manuscrisă „Ce-ți pasă ție, din pământ/ Dac-oi fi eu sau altul.” Ceea ce este cu totul altceva. Așa și cuvântul „lin” înlocuit de editori cu „lui” în versul: „S-a rupt din locul lin de sus”, sintagma „loc lin de sus” fiind prin excelență eminesciană...

Prin astfel de demersuri comparatiste (având în vedere nu→

Prof. dr. ZENOVIE CÂRLUGEA

numai cele 11 ediții Maiorescu, ci și pe ceilalți editori din epocă, inclusiv Perpessicius), prin corelarea analizei filologice cu comentariul literar, dl Nicolae Georgescu face o muncă sisifică, restituindu-ne un Eminescu autentic, cât mai exact, credibil, cel din ediția princeps, aceeași operație trebuind făcută și pentru cele vreo 400 de postume. Pentru asta, spune criticul, ar trebui înființat un Institut Eminescu, ba chiar ar trebui editat ziarul „Timpul”, altfel eminescologia rămâne o „formă fără fond”. Deocamdată avem ediția academică integrală în XVI volume, începută de Perpessicius (I-VI) și continuată de Creția-Vatamaniuc.

Recenta ediție critică imprimată la Tipo Moldova, prevăzută de un amplu studiu introductiv, e un fel de „synopsis editorial”, restituindu-ne ediția integrală a antumelor eminesciene (ediția princeps din 1883, urmată de alte două până în 1889) cu formele și punctuația autorului. În „Studiul introductiv”, lămurind anumite contexte istorico-literare, criticul deplânge faptul că nu avem la ora de față o ediție critică Eminescu, una „ne varietur”, întrucât nu găsim doi editori care să semene între ei, prin urmare întreprinderea d-sale se recomandă „nu o carte de citit, ci de consultat!”, invitându-și cititorii „să refacă experiența autorului”.

„Perpessicius a editat poezia eminesciană într-un sistem de ediție critică exemplară în cultura română” (I-IV, 1939-1958), cunoscând foarte bine laboratorul de creație, observă autorul, ceea ce se vede în aranjarea „nucleilor”, derivarea formelor, afilierea manuscriselor, în subsolul paginilor strângând „diamantele risipite”. Faptul a fost posibil datorită păstrării celebrei lăzi cu manuscrise, donată de Maiorescu în 1902 Academiei Române, care a antrenat travaliul a generații întregi, însă „prima dezvăluire completă a manuscriselor eminesciene într-o formă și după un sistem ce-și dovedesc încă viabilitatea” Perpessicius a făcut-o. Au urmat D. Murărașu, care a editat de mai multe ori literatura populară, ediția academică reluându-se cu volumul VII (*Proza literară*), după moartea lui Perpessicius, și continuând cu volumele IX-XVI, ce cuprind gazetăria, traducerile, așa-numitul „Fragmentarium” și epistolarul. Este, apreciază criticul, „o monumentală

realizare a secolului”, un șantier „ținut deschis timp de 50 de ani, la capătul căruia stă scris cu litere eterne numele unei științe noi în univers: *eminescologia*”.

Începând cu Maiorescu, deopotrivă criticul și editorul lui Eminescu, „întemeietorul eminescologiei”, și continuând cu V. G. Morțun, A. D. Xenopol, I. Scurtu, Ilarie Chendi, Nerva Hodoș, Gh. Adamescu, N. Iorga, G. Bogdan-Duică, E. Lovinescu, G. Ibrăileanu, C. Botez, Mihail Dragomirescu, I. E. Torouțiu, G. Călinescu, Perpessicius, D. Murărașu, Șerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu, Grigore Scorpan, până la mai recentii Augustin Z. N. Pop, Gh. Bulgăr, Gavril Istrati, Aurelia Rusu, D. Vatamaniuc, Mihai Cimpoi, Toma Dulciu, avem de a face cu momente importante în eminescologie, acestora adăugându-se în zilele noastre, iată, pasionatul eminescolog Nicolae Georgescu.

Cartea de față este rodul a 15 ani de observații și cercetări, ordonate apoi într-un sistem de lectură, un *modus operandi* foarte meticulos care, prin metoda comparatistă, constată „lipsa concordanței între editorii lui Eminescu”. Astfel s-a ivit necesitatea „unei abordări sistematice, integrale, și de câțiva ani buni am reluat investigațiile, adăugând la această muncă asiduă a confruntărilor parcurgerea studiilor consacrate fiecărei ediții eminesciene în parte și fiecărei tentative (program) de editare a poeziei antume a lui Eminescu.”

„A fi editor al lui Eminescu – scrie Nicolae Georgescu – a ajuns să însemne în cultura noastră, a ști totul sau aproape totul despre text și interpretări, fără însă a da indicii, fără a cita ori fără a oferi un aparat critic al variantelor anterioare, alese de alți editori – la care să te raportezi în mod firesc atunci când refaci același drum. (...) În ceea ce ne privește, refacem traseele mai importante, lăsând libere căile străpunse, atenționând asupra fundăturilor, recuperând textul din rătăcirile unde-l duc unele cărări.”

Foarte atent la punctuația din ediții, fiecare editor a ținut cont de evoluția și tendințele limbii literare, adaptându-se la regulile din acea vreme, punctuația rămânând într-o măsură destul de mare „apanajul fiecărui editor în parte”. De aceea, criticul filolog, editologul N.

Georgescu restabilește anumite cazuri, pentru restituirea exactă a eufoniei și muzicalității (limba lui Eminescu fiind prin excelență una muzicală, ritmică), bunăoară folosirea virgulei, a apostrofului (cu *blanc* distanțat, *fără blanc* sau *mediu*), a accentului (*etic* și *logic*), a cratimei („etajată” la Ibrăileanu, „ușoară” la Călinescu), a unor „grafii eminesciene atipice”, forme grafice echivalente etc.

Numai de-am aminti folosirea apostrofului și „jocul ghilimelelor” franțuzești, eludându-se liniuța de dialog, în „Luceafărul” – așa cum a fost tipărit în Almanahul vienez în primăvara lui 1883 – și tot am vedea că aceste semne de punctuație, chiar dacă nu au valoare gramaticală, au un mare rol în înțelegerea textului, în ideatica pe care poetul vrea s-o comunice: „Eminescu recurge la apostrof – atât de specific tuturor limbilor romanice, încât li se poate spune în bloc „limbi apostrofice” – nu doar ca la o notație de gamă muzicală, dar și ca la un adjuvant gramatical.” De aceea, consideră criticul, „noi nu putem să renunțăm la intențiile unui autor, oricare ar fi el – mai ales că este Eminescu! – , de dragul unor norme care cer să înlocuim apostroful cu cratima. Păstrăm pozițiile apostrofului așa cum le fixează, pentru eufonie, autorul (...) Nu e vina noastră că editorii anteriori – până la Perpessicius inclusiv – n-au rezolvat aceste dificultăți când era în vigoare regula romanică a apostrofului în limba română, și le-au lăsat moștenire peste anul de grație 1953” (anul reformei lingvistice).

Și încă acest sentiment de solidaritate empatică în regim axiologic reclamând pasionalitate, sensibilitate, vizionarism critic : „Cerem grație, cel puțin pentru poezie, de la aceste reguli care stabilesc scrierea în general: poetul are dreptul să folosească întreg instrumentarul pe care i-l oferă un sistem de notații pentru a-și nuanța gândurile.” (situația→

fiind aceeași pentru Alecsandri, Veronica Micle, Al. Vlahuță, și chiar pentru poezia populară publicată în ziarele și revistele secolului trecut: „regula celor trei poziții ale apostrofului se respectă cu strictețe.”)

Lucrarea, fondată pe un sistem original de operare comparatist-filologică, este, în fond, un spectacol de erudiție și pasiune inebriabilă, mergând pe observații și date exacte, verificabile, totul pus în perspectiva unui „posibil” scenariu editorial gândit de poet (este părerea mai veche, pe care o susține și ilustrează cu noi și noi exemple și relaționări).

Astfel, putem ușor urmări demersul comparatist și comentariile filologice interpretative, la fiecare poezie în parte, lămurind *sui generis* locul și rolul acestora în ideatica volumului a cărui arhitectură ar fi fost gândită de Eminescu.

Mai mult chiar, pe lângă studii de specialitate editologică, criticul face loc în cartea de față și unor interpretări privind poetica hermeneutică eminesciană, precum în cele opt secvențe interpretative ale studiului „Imaginea luminii în poezia lui Eminescu”, cu accent pe „sursa luminii”, pe „lumina de la răsărit”, pe „lumina, ca expresie”, pe „Omul ca lumină”, pe metafora „sâmburul luminii”, pe „dulcea lumină”, ori pe „lumina dintâi” sau „cazul chipului e lut”...

La fel studii mai vechi intră în componența volumului, precum „Ateismul din *Mortua est!*”, „Unchiul și mătușile”, „O nuntă fără soacre”...

În secțiunea finală, „*Scenariul probabil al ediției princeps*” (pp. 747-803), - în care comentează punctual cele 73 de poezii, de la *Singurătate* (prima tipărire în „Convorbiri literare”, 1 martie 1878), la *Rugăciune* (prima tipărire în 1892, în ed. a șasea, Maiorescu), - dl N. Georgescu încearcă să explice „logica înălțurii poeziilor în prima ediție Eminescu”.

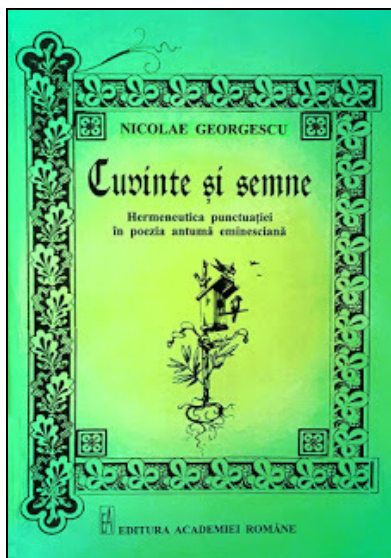
Este un scenariu „probabil”, cu valoare de „jurnal arheologic”, scris după recitirea insistentă și studierea poeziilor din edițiile Maiorescu, înainte de confruntarea textelor cu cele din „Convorbiri literare” și mult înainte de confruntarea celor 11 ediții maiorești cu celelalte ediții critice. Cu fiecare ediție nou consultată, criticului i s-a întărit convingerea „că un scenariu probabil trebuie discutat” implicit.

Remarcăm, în afară de considerațiile tehnice, comentariul urmând îndeaproape textele, fără acea hermeneutică gratuită și plutitoare în abstracțiuni, criticul fiind clar, limpede, accesibil, indiferent că se referă la teme și motive privind iubirea și natura, fie la idei privind universul cosmic, raportul Dumnezeu-Satana, eternitatea în raport cu lumea trecătoare ori singularitatea geniului eminescian, de regăsit în operă sub multe imagini-simbol.

*

Nume de prim-plan în eminescologia de azi, criticul și istoricul literar Nicolae Georgescu, venind dinspre filologia clasică, a desfășurat cel mai amplu șantier de investigare și restituire autentică a poeziei eminesciene, dovedind probitate și sagacitate profesională, spre deosebire de alte abordări exagerate ale unor confrăți urmărind acreditarea ideii de «asasinat politic», în care însuși „masonul” Titu Maiorescu ar fi jucat un rol important...

Cărțile d-sale din ultimii cincisprezece ani privitoare la viața și opera lui Mihai Eminescu s-au bucurat de aprecieri binemeritate, întrucât au venit cu aspecte inedite, interesante, clarificatoare de multe ori și în multe privințe: *A doua viață a lui Eminescu. Cu un album incomod privind ziaristica eminesciană în caricaturi de epocă* (1994), *Cercul strâmt. Arta de a trăi pe vremea lui Eminescu* (1995), *Luceafărul. Ediție critică* (1999), *Moartea antumă a lui Eminescu* (2002), *Cu Veronica prin Infern*.

Cartea regăsirilor (vol. I), *Cartea despărțirilor* (vol. II), 2004, *Un an din viața lui Eminescu* (martie 1881 - aprilie 1882), *Cartea trecerii. Boala și moartea lui Eminescu* (2009), *Eminescu și editorii săi* (2000, 2 vol.) *Mihai Eminescu. Poesii antume, Eminescu după marea scanare* (2016), *Cuvinte și semne* (Ed. Academiei, 2018, 616 p.).

Editolog al poeziei eminesciene cu o solidă bază clasicistă, criticul filolog N. Georgescu revine în atenția culturală cu prezenta lucrare, într-o formulă memorabilă, amintindu-ne de lucrarea precedentă publică sub egida Academiei Române, Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”, *Cuvinte și semne* (2018, 616 p.). „Cuvinte și semne” detalia *Hermeneutica punctuației în poezia eminesciană*, adunând la un loc studiile și cercetările care au stat la baza elaborării ediției de *Poesii* („ediție critică, studiu introductiv, comentarii filologice și scenariul probabil al ediției princeps”, 802 p., apărută tot în editura Academiei Române în 2012), dorindu-se „un instrument de cercetare pentru eminescologi, pentru filologi în general, și un îndrumar de lectură pentru iubitorii poeziei lui Eminescu”.

„Intenția noastră - mărturisese acolo autorul și susține și de data aceasta - de a stabili un text al poeziei antume eminesciene cât mai apropiat de voința auctorială s-ar pierde în subiectivism și ar fi considerată doar o nouă manieră de a-l edita pe poet dacă n-ar avea întemeierea necesară, adică trecerea efectivă prin nisipul fierbinte al tuturor experiențelor editoriale în domeniu.”

Asta câtă vreme se știe că, încă din anii 40 ai secolului al XIX-lea, cercetătorul I. E. Torouțiu „supunea unui examen critic comparatist foarte larg un număr de cinci poeme eminesciene, observând că dintre cele 25 de ediții pe care le avea la îndemână nu sunt două care să semene între ele, fiecare editor în parte propunând formula sa de text fără a intra în comunicare cu editorii anteriori sau discutând foarte rar cu ei și numai în cazuri considerate litigioase.”

Între cei care s-au ocupat de editarea critică a poeziilor eminesciene, observa și Torouțiu, „s-ar putea broda un interesant capitol de psihologie; o bogată panoramă cu variante de caractere, îndeosebi de—

temperamente, dar mai ales se evidențiază ocupația de viață.” Criticul observă că, începând cu editorul Maiorescu, care a administrat eleganter poezii eminesciene o riguroasă punctuație în toate cele unsprezece ediții, începând cu cea din decembrie 1883 („pronunțat spirit german în punctuarea textelor lui Eminescu”), prin virgule, pauză, cu deosebire punct-virgulă, două puncte etc., ca „un puternic baraj la mijloc de vers”, editorii ce au urmat au punctuat poezia lui Eminescu după cum au crezut. Astfel, Mihail Dragomirescu l-a „întrecut” pe Maiorescu în administrarea virgulei acolo unde poetul nu o pusese („Parcă a adunat un sac de pureci și i-a turnat peste paginile imaculate”).

În acest sens, pentru a restabili acuratețea textelor punctuate de poet, dl N. Georgescu, - intenționând un „*Eminescu par lui-même*”, - cercetează cu lupa filologică manuscrisele poetului (facsimilate de Academie) și le pune în relație cu textele publicate, inițiat, în „Familia”, „Convorbiri literare” și „Almanahul României jună”, apoi în edițiile Maiorescu și, desigur, la toți editorii ce au urmat. Bunăoară, consideră ediția V. G. Morțun „un scandal inabil”, acoperit de A. D. Xenopol prin „reacția cronologică”. Mai apoi, dacă ediția lui Matei Eminescu este considerată „o cauză de familie”, cea realizată de Ioan Scurtu ar fi o „combinație a tipăriturilor cu manuscrisele”, iar întreprinderea lui A. C. Cuza o măsură a „faptei ziaristice”.

Un susținător și editor al lui Eminescu a fost marele istoric și pedagog al neamului Nicolae Iorga, care constata că, după marele război, editarea scrierilor lui Eminescu s-a făcut mai mult din motive comerciale, el însuși (dar și cumnatul său, G. Bogdan Duică) străduindu-se să culeagă poemele lui Eminescu din „Convorbiri literare” și să le publice în două volume (I, 1866-1879; II, 1880-1895).

Dar nici edițiile Iorga nu sunt lipsite de greșeli de fond sau de formă, de erori de tipar, de inversiuni cronologice etc. Dincolo de alte ediții (Murnu, bunăoară), avem edițiile lui Ibrăileanu („un izvor de sugestii”), C. Botez („un «rumeguș» extrem de fertil”), Mihail Dragomirescu („tentativa antologiei”), G. Călinescu („limitele pozitivismului... temperat”).

De la aceste „limite” de pozitivism temperat, se trece la Ediția *Perpessicius*, care ar reprezenta „trecerea de la necropolă la Acropole”, autorul propunându-și totuși să urmărească unele „diferențe minimale”.

Dincoace de ediția monumentală *Perpessicius*, care – se știe – a fost continuată sub auspiciile Academiei Române (mai exact, după 1968, „colectivul de la MLR”, în frunte cu Petru Creția, fiind admonestat cam aspru de criticul nostru pentru multe proceduri și lipsuri, precum eludarea „emendațiilor” lui Ion Crețu, editor al operei poetice și politice eminesciene), până la încheierea „integrală” sub coordonarea lui D. Vatamaniuc (de către colectivul de eminescologi din anii '70-'80).

Mai aproape de noi, universitarul Gh. Bulgăr readuce în atenție, în ediția sa (oprită, de altfel, de la apariție, de câțiva intelectuali tocmai pentru a nu fi „discreditată” ediția *Perpessicius*!, dar apărută azi, după două decenii), textul ca atare și discuțiile filologice pe marginea lui, formulând cu hărnicie nu mai puțin de 200 de emendări la ediția *Perpessicius* din 1939, „niciuna dintre ele neintrată în circuitul editorial”. Emendări pe care *Perpessicius* nu și le însușește invocând „tradiția editării” din „Convorbiri literare”, „Familia”, „Almanahul României Jună”... „Despre *Perpessicius* – scrie N. Georgescu – știm că n-a participat la marele Centenar din 1950 (...) când poetul a fost livrat oficial, cu surle și trâmbițe (*cu surle și dobe*, n.n.), proletcultismului”, urmând ca abia în 1952 să editeze vol. IV și apoi alte două, în 1958 și 1963.

Prilej pentru autorul nostru de a aduce un omagiu celor ce au statuat principiile editării textului eminescian de după al doilea război, din anii '60 (Gh. Bulgăr, Flora Șuteu, Petru Creția, Luiza Seche, Ion Gheție – „singurul nucleu de filologi care s-a aplecat vreodată din perspectiva filologiei asupra textului eminescian”, moment important în istoria eminescologiei care trebuie reținut).

Conștient că e imposibil să avem o ediție de *Poezii* eminesciene *ne varietur* – în ciuda ediției sale de antume, *Poezii*, care corelează, comparativ, analiza filologică cu cea literară, ea însăși „insuficient îngrijită redacțional” – dl N. Georgescu declara într-un interviu:

„Mai întâi ar trebui ca fiecare editor să declare ce ediție urmează, să ofere un aparat critic în care să arate ce anume preia de la predecesori, ce anume respinge, așa cum sper că am reușit eu să fac (...)

Apoi ar trebui ca acea cronică a edițiilor, care în perioada interbelică a funcționat la noi ca o adevărată instituție, să se reinstitueie (...), să sancționeze abaterile, să «premieze» inovările, în general, să stimuleze dezbaterile (...)

Mai bine în sălbăciea de acum, cu atâtea sisteme ortografice, de punctuație, de antologare – decât de loc. Eminescu se așază în mintea și sufletul românilor și așa, lăsând fiecăruia dreptul și răgazul să-l regândească.”

În privința editării *postumelor*, a celor vreo 400 de titluri, se impune, crede editorul, un tratament filologic asemănător, lucru făcut de d-sa pentru antume, care ar impune înființarea unui *Institut Eminescu* pentru validarea generală a operei.

Din păcate, completează N. Georgescu, „eminescologia a rămas o formă fără fond”, după dizolvarea „grupurilor de eminescologi” care au lucrat în instituții diferite, precum cel sub redacția lui Tudor Vianu, apoi a lui Șerban Cioculescu (*Dicționarul limbii poetice eminesciene*, 1967), sau cel având-o în frunte pe Aurelia Rusu, colectivul de la MLR sau cel de la Biblioteca Academiei...

Dl. N. Georgescu se întreabă, apoi, dacă „ne putem odihni în bogata antologie a Ediției Crețu-Vatamaniuc?”, gândindu-se totodată la „o ediție a ziarului *Timpul*”, în care s-ar afla și alte texte încă neidentificate și, deci, neincluse în ediția integrală...

Oricât de retorice ar părea aceste întrebări, un lucru e clar: Eminescu este un subiect încă viu, de actualitate, iar dl Nicolae Georgescu, care a lucrat ca o instituție în minele de aur ale acestui continent, este poate cel mai de seamă eminescolog al vremurilor noastre, prin simțul filologic profund, probitatea documentară, acribia editologică, intuiția creatoare și vocația demersului comparativ fără precedent în amplitudinea lui. Editologia eminesciană a marcat, în acest sens, o nouă etapă, prin restaurarea comparativă autentică a poeziilor și identificarea filologico-hermeneutică a spiritului identitar eminescian.

Puncte de vedere

Anul Alecsandri?

Am primit întrebarea încă din primăvara lui 2021: „Ce faceți dumneavoastră, băcăuanii, pentru bicentenarul nașterii lui Vasile Alecsandri?” Nu am putut răspunde, pentru că ni se părea o poziție izolată și consideram că imediat va fi deschis internetul, din curiozitate. Se va fi aflat că la 14 iunie 2018 urbea natală a poetului s-a mobilizat exemplar pentru a marca împlinirea a două secole de la ivirea „regelui poeziei”: Consiliul Județean (a cumpărat de la proprietarul italian Casa „Vasile Alecsandri” din Bacău), Primăria și Consiliul Local (au aprobat achiziționarea unui bust impresionant al poetului, plasat în holul Facultății de Litere) și Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău (organizatoarea unui simpozion omagial, cu tot ceea ce implica aceasta). Bustul a fost dezvelit de academicianul Eugen Simion, în prezența lui Gheorghe Geo Popa, secretar de stat în Ministerul Culturii. S-a conchis că datele reale privind nașterea lui Vasile Alecsandri sunt 14 iunie 1818, Bacău.

Punctul de referință atunci și acum este existența în fondurile Serviciului Județean Iași al Arhivelor Naționale a două documente esențiale pentru biografia alecsandriană. Le-a descris prima oară Gheorghe Ungureanu, directorul Arhivelor Naționale din Iași, în articolul „Câteva date inedite despre familia și viața poetului Vasile Alecsandri”, publicat în Revista „Cetatea Moldovei” (Iași, anul IV, vol. IX, nr. 5, mai 1943). Autorul se întreabă: „Când s-a născut poetul Vasile Alecsandri?”, pentru a emite o judecată: „Nu s-a putut stabili o dată precisă, în lipsa unui act de naștere”. Acesta se găsea într-o „mapă Alecsandri”, „printre hârtiile răzlețe depuse spre păstrare la Arhivele Statului”, și a fost descoperit de Gheorghe Ungureanu. Avea următorul conținut:

„Mărturie de mitrică

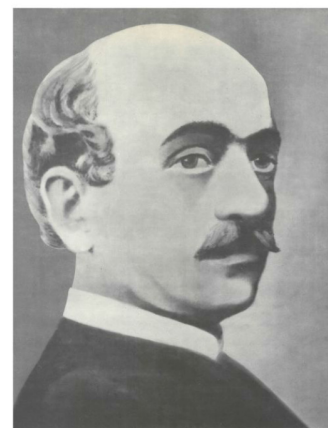
Prin care se face știut duhovniceasca Decasterie a Mitropoliei Moldovii că după încredințarea ce s’au luat prin sprafcă, s’au aflat pentru dumnealui Vasile Alexandri că la

anul 1818 luna Iunie 14 s’au născut în târgul Bacăului, din pravoslavnicii legiuirii săi părinți, dumnealui spatarul Vasile Alecsandri cu soția sa Elena născută Cozoni, căruia atunci prunc, lucrările sfântului botez în drept slăvitoarea noastră credință, după așezămînturile sfintei și marea biserică a răsăritului, i s’au săvîrșit de preotul Ioan dela Biserica Precista din arătatul târg, la 22 a aceiași luni Iunie, iar nași i-au fost moșul său, dumnealui Mihalachi Cozoni. Drept aceea, spre încredințarea nașterii și a botezului în pravoslavie a numitului Vasilie Alecsandri, fiind mai sus pomeniților săi părinți, i s’au dat această mitrică deasupra cu iscălitura Înalt Prea Sfințitului Mitropolit al Moldovii și cavaler I. I. Veniamin, iar gios adevărită cu punerea peceții și cu iscăliturile cilenurilor acestii Dicasterii. 1835. Iulie 12, No. 333”.

Gheorghe Ungureanu mai are parte de o surpriză: „Pe dosul acestei hârtii este scris de tatăl său:

«Vasilică este născut la 14 Iunie 1818 în târgul Bacăului, botezat în lege pravoslavnică de preotul Ioan dela biserica numită Precista din Bacău; iar nănaș i-au fost moșul său Mihalache Cozoni. Părinți: Spatarul Vasile Alecsandri, mama spătăreasa Elenco Alecsandri, născută Cozoni»”.

În fața celor două documente, directorul Arhivelor Statului din Iași

VASILE ALECSANDRI

(14 iunie 1818, Bacău – 22 august 1890, Mîrcești)

Editura Academiei R.S. România

Biblioteca Academiei R.S. România
(Cabinetul de stampe)

elimină orice suspiciune: „Susținem data de 14 Iunie 1818, pe care ne-o arată acest act eliberat de Mitropolia Moldovii «după încredințarea ce s-au luat din sprafcă»”. Aceasta nu înseamnă că nu avea știință despre un act (evit să-i spun document) din fondurile Arhivelor băcăuane, dar care nu primește acceptul lui Gheorghe Ungureanu: „Credem mai mult în știința tatălui său despre nașterea copilului Vasilică decât martorii care au servit la facerea unui act la 1873 la Tribunalul Bacău, care arată data nașterii 1821”. Confectionarea celui act a avut un caracter ocazional: „Acei care vor să se convingă de nesinceritatea actelor de naștere făcute cu martori, la căsătorii, să cerceteze dosarele de căsătorii și vor constata că atât mirii și mai ales miresele își micșorează vârsta. De altfel legiuitorul a avut în vedere aceasta[,] și actele de acest fel, menite a facilita căsătoria, nu mai sunt bune «decât a servi numai în caz de căsătorie»”. *Mutatis mutandis*, experiența scriitorului ar putea fi asociată cu calitatea de magistrat al... lirismului. În categoria poezilor-judecătorești, Emil Manu îl plasează pe „marele logofăt al literelor românești, Alecsandri”, alături de George Crețianu, Ion Minulescu sau Ion Pillat („Generația literară a războiului”, Buc., Ed. „Curtea veche”, 2000, p. 116).

Cele două documente pot fi consultate în incinta Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău, încadrând bustul (mic) al poetului.

IOAN DĂNILĂ

Răzvan Andreescu - Plopul singuratic

Mai altfel, despre

Veronica Micle

(XXIII)

Dar să vorbim deschis: între aceste iubiri au mai existat și altele, de mai mică importanță, în viața poetului, așa cum vom vedea puțin mai încolo. Astfel, se știe că însoțind trupa de teatru condusă de M. Pascali, în calitate de suflour pe când avea 18 ani, poetului îi cade cu tronc frumoasa actriță Eufrosina Popescu știută sub numele Marcolini, Tânăra femeie, de o tulburătoare frumusețe, care purta numele de scenă de E. Marcolini, era cu aproape 10 ani mai în vârstă decât viitorul „Luceafăr”, dar, se pare că nu ar fi respins avansurile acestuia, se spune...

Însă, lucrurile nu mergeau bine „strâmbele” lui Maiorescu fuseseră activitate, astfel că „la 26 decembrie 1881, ajunsă la Iași, Veronica îi trimite lui Eminescu „săgeata” cum că spera zadarnic să fi putut trăi fără el. Rapid, după doar 2 zile, Eminescu îi comunică fără reținere că, între el și Caragiale a avut loc deja o altercație. Spre liniștirea sufletului ei, pentru a-i aduce la cunoștință că aflase despre legătura ei cu Caragiale.

Revenind la Veronica: ca urmare a loviturilor primite din toate părțile, inclusiv de la prieteni, după moartea lui Ștefan Micle, probabil se simțise tot mai vulnerabilă, speranța și optimismul începuseră să se clatine și doar înfrâncarea, ambiția și mai ales dragostea de la și pentru Eminescu îi mai asigurau verticalitatea sufletească. Dar, nu de puține ori, la distanță de sute de kilometri de omul iubit, simțea nevoia să-și salveze sufletul și mintea de la alte nenorociri care, s-au dovedit mai apoi că erau chiar prin apropiere, stăteau la pândă. Ea însăși nu neagă într-o scrisoare către Eminescu că-i plăcea să cochetzeze, fiind o a doua natură a oricărei femei. „Azi ți-am mai scris o scrisoare, neștiind că voi primi un răspuns de la tine, tu iară începi cu gelozia ta tradițională și de tristă amintire. Bine Mițule, nu recunoști tu că hachițele cochetăriei mele e o consecvență naturală și e mai mult o compensație și mai bine zicând un cer mai senin după o lungă suferință fizică și sufletească care am avut-o toată iarna și îți spun drept mai umplu pustiul vieții care-l am, dar o nițică cochetărie dă-mi voie să o

practichez, e ceva atât de înăscut în mine și care nu e deloc afectat”, îi scrie Veronica Micle lui Eminescu pe 15 martie 1880. Nu se cade să trecem peste un amănunt, și interesant și important referitor la Veronica Micle. Este vorba despre o realitate greu de ignorat, chiar dacă avem de înfruntat sentimentele și pornirile pronunțat-idealiste ce să-și fi lăsat amprenta pe cuvintele fiicei sale Virginia Gruber, care spune: „Mama a fost plină de viață, plină de farmec, frumoasă, dansa perfect și avea o voce superbă. În societatea aleasă pe care o vizita, din cauza acestor calități superioare, făcea umbră întotdeauna în jurul celorlalte femei” (G.Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura Minerva, 1983, p.269).

În această ordine de idei, rămânând în contextul... maioreșcian, nu mi se pare total deplasat să-i acordăm măcar câteva circumstanțe și lui Iacob Negruzzi, care a insinuat în 1883 că Veronicăi nu-i păsa de internarea lui Eminescu în spital, după ce suferise o criză maniaco-depresivă, fiind ocupată cu un ofițer. Nimic nu e imposibil, dar nu cred că ar fi corect să aruncăm în spatele Veronicăi ideea că din cauza ei s-au petrecut toate... relele în dragostea lor, toate sincopile, certurile, acuzațiile și etc., fiindcă e suficient să amintim, dacă mai era nevoie, de Mite Kremnitz, de Cleopatra Poenaru-Lecca, cele mai cunoscute și mai clare iubiri ale lui Eminescu, exact cele care nu se întâmplaseră cu sute de ani în urmă, ci chiar în perioada iubirii Veronica-Eminescu... Adică: *Pe aceeași ulicioară*, datată 1 februarie 1879; *Pe lângă plopii fără soț*, având ca dată 28 august/9 septembrie 1883, în ambele poezii fiind vorba, se pare, despre aceeași Cleopatra Lecca; evident că nici cumnata lui Titu Maiorescu, Mite Kremnitz, nu lipsește ca personaj-motiv din unele poezii eminesciene, așadar, să cităm: „Șterge-ți ochii, blondă Marta... ochii-ți negri... două

stele”, (*De ce să mori tu?* (1889), din vol. M. Eminescu, *Poezii*, Editura Eminescu, 1984, p. 280. Adică, „blondă Marta, cu ochi negri”?!), dar Veronica, era ea blondă, însă avea ochi... albaștri... ș.a.

În paranteză fie spus, mai toți comentatorii, eminescologi, desigur, s-au cam pus de acord că poezia *Dormi*, are ca obiect-eroină pe... Mite Kremnitz. Problema e ceva mai complicată, mai ales dacă rămânem în sialul politicii maioreșciene cu obiect de lucru *împiedicarea căsătoriei dintre Veronica și Eminescu*. În această ordine de idei, avem obligația morală să ținem seama de un amănunt care s-ar părea că fusese și este făcut uitat. Spuneam mai înainte că Veronica și-a dovedit, atât cât a putut, spiritul practic de-a lungul întregii sale vieți, iar legat de atitudinea lui Maiorescu, a demonstrat din nou acest lucru. Astfel, ea devine tranșantă, realistă și de necondamnat când îl face pe Eminescu să înțeleagă și să accepte că popularizarea, sau chiar oficializarea legăturii lor în lume nu ar fi potrivită în momentul respectiv, din simplul motiv că veniturile lor, însumate, nu ar face față la cheltuielile pentru existența a 5 persoane. În general, chiar dacă în cercuri mai restrânse, se cunoaște că, din informațiile pe care le deținem, în 1879, imediat după moartea lui Ștefan Micle, atât Veronica, poate mai mult decât Eminescu, cel puțin prin scrisori, și-ar fi dorit o căsnicie cu poetul. Se pare că dorințele lor erau totuși, reciproce, măcar dacă ne referim, concret, la intervalul noiembrie 1879, aprilie 1880 – probabil una dintre cele mai înfloritoare perioade ale legăturii de dragoste dintre Veronica și Eminescu.

Logică perfect realistă, zic eu. Realitatea a intervenit atenuând pornirile idealiste ale inimii și ale sentimentelor și, punând lucrurile la punct, ceea ce, ca să mergem cu supoziția până la capăt, se poate să-i fi satisfăcut orgoliul lui Titu Maiorescu. Perioada este marcată, însă, și de deseale reproșuri expediate prin scrisori de Veronica lui Eminescu. „*Tăcerea ta mă omoară*”, îi scria ea în data de 23 octombrie 1879. Eminescu îi răspundea sporadic la scrisori, telegrafic, ceea ce o făcea pe Veronica să-și exprime chiar tristețea: „*tu-mi scrii așa de puțin încât abia o deschid și o și sfârșesc de citit.*”

DUMITRU HURUBĂ

DESPRE SUFERINȚELE FILOSOFULUI

(I)

Faptul că am scris ceva pagini despre opera lui Lucian Blaga, cu modestie, consider că mă îndrituiește ca despre cartea **Lucian Blaga între legionari și comuniști** (Ed. Polirom, 2021) a universitarei clujence Marta Petreu, să scriu mai mult decât o simplă și curentă recenzie.

Consider că nimeni nu era mai în măsură și mai indicat să scrie despre această complexă și delicată problemă, din multe motive. Profesoara Marta Petreu este o imbatabilă cunoscătoare a curentelor ideologice și culturale care au frământat spiritualitatea și cultura română din perioada interbelică. O dovedesc, cu prisosință, cărțile d-sale: *Filosofii paralele*; *Un trecut deocheat sau: Schimbarea la față a României*; *Diavolul și ucenicul său: Nae Ionescu - Mihail Sebastian*; *De la Junimea la Noica*; *Generația '27 între holocaust și gulag*. Privind retrospectiv, din colierul de pietre prețioase lipsea una, anume, tocmai aceea pe care o vom descrie în cele ce urmează.

Cartea *Lucian Blaga între legionari și comuniști* se deschide cu un *Cuvânt înainte*, în care e prezentată: geneza ei: „Pentru studiul acesta adun material cam de douăzeci de ani. [...] M-am simțit moralmente obligată să cercetez, pentru mine în primul rând, zvonurile de natură politică învârtite în jurul lui, și pe acelea care spun că filosoful ar fi fost legionar sau măcar filolegionar ascuns, și pe acelea mai palide și mai puțin numeroase, care îl indetificau politic drept comunist. [...] Pentru aproape fiecare afirmație de natură politică asupra lui Blaga, am fost obligată să mreg cu documentarea în trecutul filosofului și în trecutul relației lui cu emițătorul aserțiunii, în căutarea situației originare care a declanșat-o. Așa că narațiunea acestei cărți înaintază cu pași mici, cu numeroase coborâri în trecut.”

Mărturisirea autoarei nu este decât expresia probității științifice, a profesionalismului și deontologiei puse în slujba căutării adevărului. Autoarea și-a atins obiectivul cu

asupra măsură. Dar pentru aceasta a fost nevoită să se miște, *cu mască*, într-un spațiu infectat de *covidul* ignoranței, neînțelegerii, al urii și invidiei viscerale, un spațiu plin de vorbe de clacă, mistificări. N-a fost ușor să te miști în acest „nor radioactiv”.

Facultățile celor care îl acuzau pe Blaga, ba că ar fi legionar „ascuns”, ba că ar fi de partea comuniștilor, sunt cercetate cu logică impecabilă: de vreme ce Mișcarea, ca partid, nu era interzisă, Blaga nu avea nevoie să fie legionar „ascuns”; iar comuniștii prin ideologia lor materialistă marxist-leninistă nu puteau accepta în rândurile lor un idealist și metafizician de talia lui Blaga, iar pe deasupra, la vremea respectivă comuniștii aproape că nu existau la noi, ei au existat cu adevărat după 23 august 1944, când au fost cocoțați la putere de tancurile roșii.

Pentru ați da seama de anvergura și profunzimea cărții, e suficient, pentru început, să arunci o privire pe *Cuprins*, în care vezi suita de aspecte sub care se prezintă tema, și structura studiului: *Prolog*; *Partea I Legături primejdioase (1934-august 1940)*, cu 3 capitole; *Partea a II-a Războaiele lui Blaga din timpul Războiului (septembrie 1940-septembrie 1944)*, cu 6 capitole; *Partea a III-a „Călcat în picioare de mersul istoriei” (octombrie 1944-mai 1961)*, cu 11 capitole; *Partea a IV-a A fost „Avram Iancu”, dedicată lui Zelea Codreanu?* Cu 6 capitole; și trei anexe: *Blaga și Cercul*

Literar; „*Memoriul*” lui Blaga către C.C. al P.M.R. (1959); pagini din manuscrisul piesei *Avram Iancu*. Și ca orice studiu de ținută academică, are *Bibliografie*, *Indice de nume*, *Rezumat* - în engleză și franceză.

Cu *Prologul* - osatura studiului, cartea debutează *in medias res*: „În vasta sa operă literară și filosofică, Blaga nu a făcut politică. El nu a fost om politic și niciun intelectual pasionat de jocurile puterii, pe care ar fi încercat să le influențeze prin articole de critică ori de propagandă sau prin intrarea într-un partid și candidatură la alegeri.” Apolitismul său, Blaga și-l mărturisește în corespondența cu Sextil Pușcariu, Ion Chinezu, Ion Breazu, cumnatul Tiberiu Brediceanu; în autobiografia din 1958 înaintată Serviciului de cadre al Institutului de Filosofie (filiala Cluj), în care Blaga scrie: „În 1939, m-am întors în țară. Până atunci și după aceea nu am activat în niciun fel pe teren politic, nefiind niciodată înscris într-un partid. Viața mi-am închinat-o creațiilor literare și filosofice, datoriei de slujbaș al țării.”

Între 1926-1939, Blaga a fost „*slujbaș al țării*” în calitate de atașat de presă (slujbă grea și nepotrivită pentru un scriitor și filosof de talia sa) la legațiile României de la Viena, Berna, Praga, Varșovia, iar în ultimul an, prin voința regelui, diplomat la Lisabona. Ce a însemnat pentru Blaga slujba în serviciul țării și cum și-a îndeplinit-o? Exemplar, documentează Marta Petreu în *Prolog*, p.12-13.

Printre documentele privind apolitismul lui Blaga important este și romanul autobiografic *Luntrea lui Caron* (printre prinele „opere de sertar” ale literaturii noastre), publicat în 1990.

Protagonistul romanului este Lucian Blaga, sub masca poetului Axinte Creangă și a filosofului Leonte Pătrașcu.

Blaga n-a făcut politică, dar asta nu înseamnă că a fost străin de ce se întâmplă în țară și în Europa, că nu era îngrijorat de soarta țării și de viitorul ei, mai ales, după instaurarea dictaturii comuniste.

O dovadă edificatoare, în acest sens, sunt paginile din *Luntrea lui Caron* (vezi Ionel Popa, →

IONEL POPA

Glose blagiene II, (Ed.Ardealul, 2005) și *Glose blagiene IV* (Ed. Limes, 2020).

Despre filosoful Pătrașcu, naratorul din roman spune: „Și-a făcut o nobilă ambiție din a se ține departe de viața politică, deși era solicitat de toate partidele care își disputeau înțietatea pe scena vieții obștești. Filosoful se călăuzea în această privință după principiul: politicul este moartea intelectualului român.”

În finalul *Prologului*, universitară clujeancă afirmă: „În studiul de față, printr-o cercetare de natură istorică, urmăresc clarificarea situației politice a lui Blaga. Încerc așadar să verific zvonurile și să stabilesc cum au stat și stau lucrurile. [...] Documentele pe care lucrez sunt de un anumit fel aparte, căci sunt textele altora despre Blaga, iar nu textele lui politice, deoarece asemenea texte nu există. Așa că toată cercetarea se desfășoară în norul radioactiv al zvonurilor, purtate nu o dată de vântul celor mai de jos patimi omenești.”

Aici, cercetătoarea menționează un aspect important cu privire la structura cărții: „Am organizat cercetarea după criteriul cronologic, și anume, după *data la care au fost scrise documentele* (jurnale, scrisori, articole de ziar, procese de anchetă și interogatoriu, sinteze de anchete) și, în măsura în care mi-au permis documentele, și tematic, încercând să le grupez pe cele care au conținut asemănător, iar în analiza conținutului acestor documente, am ținut cont și de data la care au fost făcute publice.” Autoarea a trebuit să ducă un adevărat război cu: *poate că...; se știe că...; am auzit de la...; s-ar putea să...*. Marta Petreu nu spune, dar lasă să se înțeleagă că asemenea cercetători și comentatori care încep cu *poate că; s-ar putea; am auzit că; etc.* ar trebui aruncați la coșul de gunoi. Toate precizările autoarei facilitează lectura cărții.

În *Prolog*, mai sunt menționate două aspecte care vor fi analizate în paginile studiului: Problema relației Blaga-Rege și diferența dintre conceptele *renaștere* și *creație*.

În 1940, *Revista Fundațiilor Regale* a făcut un număr omagial dedicat aniversării a 10 ani de la restaurație.

Lista celor care au colaborat este lungă. Blaga e prezent cu articolul *Renaștere sau creație*. Dincolo de elogiul adus suveranului pentru *tinerețea* gândirii și activității sale în slujba culturii române, Blaga scrie despre diferența dintre conceptele *renaștere* și *creație*.

Deci e vorba de buclușul cuvânt *tinerețe*, frecvent în epocă pe plan european și care, la noi, în perioada interbelică, a făcut carieră în diversele orientări ideologice și culturale.

Când, unde și cum s-a născut zvonul, devenit pentru unii convingere, cum că Blaga ar fi legionar sau cel puțin filolegionar ascuns? Iată pragul pe care Marta Petreu a trebuit să-l treacă pentru a da curs cercetării sale.

În primele două capitole (*Însemnări despre Blaga și Zeu tânăr în firida istoriei*), din Partea I *Legături primejdioase (1934-august 1940)*, sunt reconstituite împrejurările în care apare pentru prima dată afirmația că Blaga ar fi legionar și că s-ar fi întâlnit cu Căpitanul: „Cea mai veche consemnare cunoscută mie, notează Marta Petreu, care leagă numele lui Blaga de legionari, îi aparține lui Băncilă [...]” Este vorba de o pagină nedată din jurnalul acestuia.

Pornind de la cele consemnate, printr-un raționament logic, profesoara Petreu stabilește că însemnarea din jurnal datează din perioada 25 februarie-11 martie 1938. Datarea este foarte importantă, deoarece dezvăluie caracterul eronat al afirmațiilor lui Băncilă.

Textul jurnalului, probează Marta Petreu, e „pe cât de laconic, pe atât de nebulos”, iar în ce privește referirile la Blaga, jurnalul este „o plăcută colportare de zvonuri”, începută în redacția ziarului *Cuvântul*, între Băncilă și Nae Ionescu (directorul ziarului), asistați de Mircea Eliade și de un „ascultător mut, inginerul Virgil Ionescu, membru de marcă al Legiunii”.

Mai e citată o relatare târzie (1966), făcută lui Nicolae Balotă de Eugenia Mureșan (una din muzele poetului, simpatizantă a legionarilor), conform căreia Blaga l-ar fi întâlnit pe Căpitan pe unul din șantierele legionarilor, unde ea, alături de alte femei, era bucătăreasă. Drumul

detectivist al cercetătoarei se încheie cu următoarea concluzie:

„Revenind la cele două însemnări din jurnalul lui Băncilă - deci scrise în 1938 și 1940, acestea au fost publicate pentru prima dată în 1998, deci nu pot fi sursa zvonurilor de după 1990 despre Blaga - legionar.

Cel mai probabil sursa acestui zvon a fost orală, iar transmiterea lui s-a petrecut tot oral, de la om la om. Așa cum a vorbit despre Blaga în redacția ziarului *Cuvântul*, în auzul oricui se afla sau trecea pe acolo, este posibil ca Băncilă, care era legionar, după toate aparențele, unul moderat -, să fi vorbit despre extraordinarul său prieten și în alte împrejurări în alte locuri, cu alți oameni, și astfel în felul acesta să fi pus el însuși în circulație zvonul.”

În legătură cu problema „a fost Blaga legionar?”, mi-aș permite să sugerez o pistă de cercetat: După înlăturarea legionarilor de la conducerea statului de către Antonescu și instaurarea dictaturii sale militare, legionarii, de la simplu membru la lideri, au fost vânați. Nu există niciun zvon, dar nici document care să probeze că Blaga a fost vizat de această „vânătoare de legionari”.

În cap. 2, autoarea comentează/purică și cartea lui Băncilă *Lucian Blaga energie românească* (1938), primul studiu monografic despre Blaga. Textul Martei Petreu e prima citire critică a cărții lui Băncilă, plină de un entuziasm necontrolat. Ideea centrală a eseului este *etnicitatea creației blagiene*, idee, observă Marta Petreu, repetată obsesiv aproape pe fiecare pagină. În fond, ce face Băncilă?

El își expune propria teorie filosofico-religioasă despre specificul românesc (problemă la modă atunci, dezbătută în fel și chip), apoi se străduiește să vâre cu de-a sila opera lui Blaga în calapodul teoriei sale. Fără dubii, Blaga era conștient de exagerările, inexactitățile și derapajele exegetului său. Lucrul acesta se vede în corespondența târzie cu Băncilă. Pe bună dreptate, se întreabă Marta Petreu, de ce, în 1938, Blaga n-a reacționat negativ la encomionul lui Băncilă, plin de inexactități, elogiul în formule megalomane și interpretări departe de spiritul filosofiei lui Blaga.

LUCIAN BLAGA

BIOGRAFIE ȘI CREAȚIE

Nu se putea, precum confracții sibieni Mircea Tomuș, Ilie Guțan, Ion Dur, Ioan Mariș ș.a., ca istoricul și criticul literar Ana Selejan, ani buni conducător de doctorat în domeniul Filologie (specializarea Literatură română) la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, laureată a Academiei Române, a Uniunilor de Scriitori din România și Republica Moldova pentru volumele sale de analiză privind „trădarea intelectualilor”, „reeducarea și prigoană” și „literatura în totalitarism” (apărute în intervalul 1992-2000), să nu se aplece și asupra „biografiei” și „creației” lui Lucian Blaga, cu o atentă observație privind diferite aspecte ce i-au marcat viața și opera. Cu atât mai mult cu cât, evocând locuința din Sibiu a avocatului Lionel Blaga (strada Cristian, nr. 30), unde adesea poetul venea să-și viziteze familia fratelui, aflăm că aceasta se află situată „foarte aproape de casa mea”, autoarea dovedindu-se astfel cunosătoare foarte bună a orașului în care poetul, transferat cu Universitatea de la Cluj, a locuit, în anii 1940-1946, în casa soției lui Caius Brediceanu, fratele Corneliiei, pe strada Bedeus 5, azi Ion Codru Drăgușanu...

Contribuțiile critice din volumul *Lucian Blaga, biografie și creație* se referă, așadar, la două „aspecte”: primul urmărind foarte îndeaproape biografia propriu-zisă a scriitorului, celălalt, mai extins (pp. 79-270), privind poezia (cu deosebire ciclurile postume „Cântecul focului” și „Corăbii cu cenușă”), teatrul (dramele „Daria” și „Anton Pann”), proza autobiografică („Hronicul...” și „Luntrea lui Caron”) și filosofia („Diferențialele divine”).

Parcursând o bibliografie foarte strânsă (lucrările lui Basil Gruia, „Jurnalul” Corneliiei Blaga-Brediceanu, monografia în patru volume a lui Ion Bălu, lucrarea lui Vasile Băncilă, volumul memorialistic cu ineditul epistolar editat de Dorli Blaga, dicționarul nostru cuprinzând în două volume „Oamenii din viața lui Lucian Blaga”, unele evocări din „Isvoade” și alte mențiuni bibliografice), istoricul și criticul literar Ana Selejan îl are în vedere pe „Lucian Blaga în zodia neașezării”:

„Pe cât de «așezată», rotundă, coerentă e opera, cu filoane de idei care irigă și se completează în poezie, filosofie, dramaturgie, pe atât de neașezată a fost viața creatorului de ficțiune și de sistem filosofic. Așa, locuințele (multe) în care au trăit Blaga și familia; așa, localitățile (cinci) în care și-a făcut studiile; așa, locurile (cinci) de tipărire a cărților; așa, cariera de oaspete; așa, multele călătorii în străinătate; așa, călătoriile în țară; așa, deambulările de faun, de prin 1941, de la o muză la alta...”

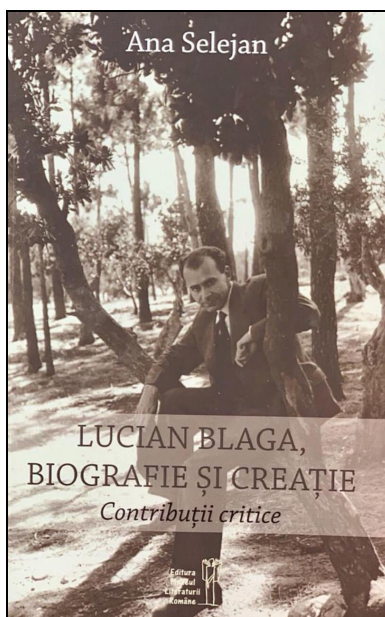
Inventariind toate acestea, pe baza propriilor scrieri dar și a altora mărturisitoare, inclusiv corespondența purtată de poet cu familia, prieteni, cunoscuți etc., autoarea realizează un punctual traseu biografic al poetului, care interesează nu atât ca aspect al „neașezării” zodiacale ci ca edificare a unui destin sublimat în operă, căci nu atât „domiciliile”, „locuințele”, „localitățile” etc. cutureie-rate și catagrafiate ca atare, - care desigur țin de biografia cunoscută în general, - ne atrag atenția, ci felul în care acestea au constituit sugestii, puncte de corespondență sufletească și spirituală, regăsindu-se în poezie, proză, scrierile cu caracter autobiografic.

E, altfel zis, vorba, de „*clădirea de sine și freamătul intrinsec al operei*”, după cum arătam și noi în lucrarea „Lucian Blaga – dinamica antinomiilor imaginare” (Media Concept, Sibiu, 2005). Observam

acolo că 1917 este anul unor mari hotărâri, când începe, de fapt, „*epoca reformăiunii mele (...) de renaștere, transformare, transfigurațiune*”, când în sufletul său „*cineva începuse să cânte*”. Rănit cumplit de refuzul Bredicenilor de a consimți la căsătoria cu fata visurilor sale, tânărul Lucian trăiește „*clipa supremă*”, a marilor decizii, mobilizându-și toate energiile în făurirea unui ideal existențial și a afirmării de sine. „*Pactul mefistofelic*” făcut cu sine relevă o impetuoasă frenezie dionisiacă, iar apropierea lui de nietzscheanismul expansiv și profetic are un sens clarificator, structurant, atât în plan uman cât și spiritual (unele versuri trimit direct la *Ditirambii lui Dionysos*). Există, în toată această perseverență dorință de afirmare individuală și realizare profesională, un impuls lăuntric nestăvilit, care ne amintește de „*oamenii demoniaci*” (asupra cărora eseistul va reflecta în *Daimonion*), de locul demoniacului în metafizica lui Goethe, de scrutarea „inconștientului psihanalitic” ori de teoria kantiană a geniului. Sentimentul demoniacului, împărtășit acum, *expressis verbis*, de tânărul Blaga, și decantat într-o creație literară cu bătaie mai lungă, este, cum se vede, unul mobilizator, de răzvrătire împotriva convențiilor frenatorii și prejudecăților de clasă mic-burgeze. Manifestat ca o forță extraordinară în dialectica lui antrenantă, demoniacul devine „forță antinomică încorporată”, expansionist-explozivă, – „*ein positiv Formwidriges*” (P. Tillich, *Das Dämonische*, apud L. Blaga, *Daimonion*, Cluj, 1930, p. 87).→

Prof. dr. ZENOVIE CÂRLUGEA

„Daimonul” goetheean inspiră poetului nostru nu numai o luciditate lăuntrică scrutătoare (*ochiul interior* al conștiinței) în asumarea acelei *Lebensphilosophie*, ca și în consolidarea unui ideal de viață, în freamătul pasional al ființării metafizice. Cu o luciditate dureros de angajantă și justițiară, tânărul Blaga se pune încă de acum „în slujba demonului lăuntric de care a fost totdeauna dominat”, cum va menționa, mai târziu, într-o scrisoare către Melania Livadă, însăși Cornelia Blaga, declanșatoarea „*scânteii divine*” a liricii și protagonista acestui moment crucial în viața lui Lucian Blaga.

Demersul nostru hermeneutic și pluriperspectivist asupra imaginarului poetic și conceptual, încercând să surprindă „eul” profund și misterios al creatorului, refăcea, de fapt, itinerarul *clădirii de sine și devenirii artistice*, „laboratorul” psiho-mental în care s-a plămădit sistemul de imagini al universului artistic. Căci, într-o congruență firească și destul de probantă cu „metafizică” artistului, definitorie e acea prodigioasă „*sensibilitate metapsihică*” (Marcel Raymond), configurând în atâtea și atâtea *metafore revelatorii*, capabile a se organiza într-un „sistem de imagini” coerent și probant, în definirea unui inconfundabil *mit personal* (Charles Mauron), a unei proeminente personalități artistice ce domină, după spusa lui Constantin Noica, secolul al XX-lea.

Există o „logică” intrinsecă, de mare freamăt conceptual-ideatic, a actului de creație, ce angajează opera pe relația „*existenței într-un mister și pentru revelare*”, de unde și datoria criticului de a pune în evidență mecanismul imaginației, modul în care spiritul vizionar creator, cu antenele și „transformatoarele” sale hipersensibile, intră în rezonanță cu realitatea profundă, mundană, de substrat, a operei, cu zonele latente, în care pulsațiile miticului trimit mesaje privind o abisală experiență creatoare.

Privită din acest unghi, opera lui Lucian Blaga atestă, dincolo de așezarea sa sub o zodie itinerantă („zodie a nașezării”), acea „*cohérence interne*”, caracteristică indubitabilă a marilor creații, dimpreună cu „*l'intention fondamentale*”, congruentă cu „le projet qui domine leur aventure”, cum s-ar exprima Jean-Pierre Richard.

În acest sens, ideea abordării creației lui Lucian Blaga, îndeosebi poezia (dar și dramaturgia ori scrierile memorialistice), din perspectiva unui principiu lăuntric, coerent, dinamic și ordonator, în regimul prodigios al *antinomiilor imaginare*, legitimează un demers critic deopotrivă probant și funcțional.

Scindată între *reificările planului immanent* (implicând planul biografic) și *dorul de transcendență*, înfiorând cosmosul vegetal și anorganic, lirica lui Lucian Blaga, în calitatea ei de onto-poetică referențială a modernității, este mereu ventilată și animată de freamătul marilor antinomii, un principiu atât de generos în producerea de variabile textuale. „*Între acești doi poli – observa criticul Șerban Cioculescu – ai revelării hărăzite cosmosului, dar refuzată individului conștient, pendulează creația poetică a lui Lucian Blaga.*”

Foarte interesant de urmărit, relația immanent-transcendent pe care se ordonează liniile de forță ale imaginarului conceptual și artistic, încearcă să păstreze integralitatea factorilor constituenți, adică „să nu jertfească nici una din cele două mari polarități ale lirismului său”, după cum observă același critic că i-ar sta bine unei exegeze probante și coerente a Operei.

Așadar, optăm nu pentru o înțelegere maniheică a structurilor antinomice (care se ciocnesc, se întrepătrund, se concurează, își stau față în față, disonant și „recesiv”, în eventuale determinări reciproce, gata oricând ca una să ia locul alteia), ci pentru o lectură „empatetică” („*close reading*”), prin care se pătrunde în profunzimea operei, observându-se acolo legăturile din dosul covorului, cum se spune, *constituenții* semnificațiilor metaforice și simbolice, raporturile autorului cu lumea sensibilă, în sensul armoniilor și dizarmoniilor incitante, dar și în spiritul provocărilor și atitudinilor abordate. Altfel zis, acele *constante* ale structurării imaginarului artistic, fără de care „mitologia” operei, *peisajul interior* al acesteia nu se lasă dezvăluit.

Astfel, în orice abordare de acest fel obligatoriu este apelul la istoria individului, la poetica textelor, la fenomenologia imaginarului, la psihologia artistică, la psihanaliză, la arhetipologie și estetica mitului,

năzuind la alcătuirea unui „portret artistic” cât mai apropiat de imaginea reală și, desigur, potrivit perspectivei stilistice a genului, la decantarea *cosmopeei poetice* blagiene, înțeleasă de autorul *Trilogiei culturii* ca operă de artă.

*

Revenind la „Domiciliile lui Lucian Blaga”, autoarea constată că în cei 66 de ani trăiți, poetul a locuit în nu mai puțin de 12 localități, câte o singură dată sau revenind, mai ales în cei 13 ani când s-a aflat „în serviciul diplomației” (1926-1939).

Începând cu Lăncrămul natal (părăsit în 1908, după moartea tatălui, mama Nina mutându-se cu copiii la Sebeș), Blaga a locuit, succesiv, la Brașov (1906-1908), Sebeș (1902-1906, 1909-1920), Sibiu (1914-1917), Viena (1916-1917, revenind mereu la examene și susținându-și doctoratul în 1920), Cluj (1921-1924), Lugoj (1924-1926), Varșovia (atașat de presă, nov. 1926-nov. 1927), Praga (1 nov. 1927-31 martie 1928), Berna (2 apr. 1928-30 oct. 1932), Viena (consilier și secretar de presă, 1932-1937), Berna (6 febr. 1937-apr. 1938), Lisabona (ministru plenipotențiar al Legației, 11 martie 1938-1 aprilie 1939).

Din vremea diplomației datează și unele călătorii la Paris și Milano (1928), la Geneva pentru a-l întâlni pe Titulescu în interes diplomatic, în sudul Franței (1929), la Heidelberg (aug. 1930), Frankfurt (aug. 1930), dar și la Mannheim, Freiburg, Speyer, Worms, Köln și altele din țara renană, după mărturisirea poetului, în Valea Ronului sau în Alpii elvețieni, precum și la Lausanne pentru a-l vedea pe Mahatma Gandhi (1931), în sudul Portugaliei (9-10 iulie 1938, cf. jurnalului Corneliiei). Iată un fragment din escaladarea Alpilor, menit a susține ideea noastră privind o tratare punctuală a tuturor călătoriilor/ vizitelor/ excursiilor cu drept de evidențiere/ sublimare/ transfigurare în operă: „Undeva pe înălțimile din preajma Zermattului, la o cumpănă de ape, îmi trecu într-o zi prin minte imaginea unui marș peste Alpi al copiilor, care, în anul 1212, au pornit din Apus spre Țara Sfântului Mormânt. În câteva zile am alcătuit, pornind de la această imagine, proiectul unei drame.

Reîntors la Berna, am scris în curs de câteva luni *Cruciada copiilor*.”→

Sau această trecere prin nordul Spaniei (prin Burgos), în ultimul an al războiului civil, cu prilejul revenirii din țară „la postul meu din Portugalia”, în decembrie 1938: „După o călătorie de 8 ceasuri, de la Paris într-un expres de o eleganță ireproșabilă, doar ușor desuetă, am trecut într-un tren spaniol, care de asemenea purta numele de «expres», dar care era de-o înfățișare dezolantă. Vagonul de dormit avea geamurile sparte. După patru ani de război civil, nu te puteai aștepta la altceva. Trenul nu era încălzit. Afară ger cumplit de iarnă seacă (...) Nu voi uita niciodată fumurile din Burgos, care se înălțau la cer ca să demonstreze nu știu ce geometrie a paralelelor verticale. Mă simțeam cumva înălțându-mă la cer, cu acele fumuri din acea Spanie, pe care o vedeam întâia oară.” (MIRCEA POPA, *Din caietele Elenei Daniello*. LUCIAN BLAGA – amintiri din călătorii, în „Apostrof”, nr. 5/ 2015).

*

După ce în 1935 cumpărase clădirea „Belvedere” cu 21 de camere din Vatra Dornei (pensiune pierdută în 1946), în perioada 1938-1947 Blaga va deține o locuință de vacanță pe Dealul Dumitra din Bistrița, locuind totodată ca profesor universitar la Cluj (1939-1940), apoi, după Diktatul de la Viena, la Sibiu (1940-1946), din nou la Cluj, din 1946, până la sfârșitul vieții (6 mai 1961).

Pe lângă acestea sunt de amintit și unele temporare locuri sau de „cariera de oaspete a lui Lucian Blaga”, oaspete drag al verișorului învățător Romul Bena, la Purcăreți, al lui Andrei Oțetea la Sibiel, al Veturiei Goga la Sibiu, al prietenului inginer Marin Ciorte la Axente Sever, lângă Copșa Mică, al preotului Vasile Dobre, fost coleg de Teologie, la Căpâlna, în 1944, 1954, 1956 ș.a., al avocatului Bazil Gruia la Ocna Mureșului, după 1950, al familiei Cornel & Viorica Manta/ Marioara Manta, la Gura Râului, între 1952 și 1959... Multe din aceste locuri (și oameni desigur) se vor regăsi transfigurate în opera poetică, dramatică, precum și în proza memorialistică, inclusiv în romanul cu caracter autobiografic „Luntrea lui Caron”... Se adaugă la acestea sejurul de șase săptămâni din vara lui 1918

de la Măgura Pianului, în tovărășia unor veri și verișoare, între care reținem pe Romi, Teofil și Vichi Bena, sora acestora, viitoarea universitară clujeană Victoria Bena-Medean..

Avem, așadar, un Lucian Blaga pe „itinerarii românești”, „excursionist” (1920-1959) la București (deplasarea la București nu fusese chiar „excursie”!), Colibița, Oașa, „la Turtucaia, lângă Dunăre” în 1926, o deplasare misterioasă (deși Turtucaia este în Bulgaria!), la Păltiniș (între 1934 și 1952), la Brăila (1936, vizitându-l pe Vasile Băncilă), în Munții Făgărașului, pe Valea Brezei, la invitația lui Marin Ciorte (1946), căruia îi dedicase volumul sponsorizat „Religie și spirit” din 1942, în Munții Vlădeasa, la Valea Drăganului, invitat de dr. orelist Mihai Iubu (1950-1958), la Costești-Grădiște, în toamna lui 1957, invitat de istoricul C. Daicoviciu. Sau ipostaza de „vilegiaturist” la Sovata, Ocna Sibiului, Geoagiu Băi, deși poetul structural nu era un *viator*, un turist care merge peste tot cu același elan, fapt observat și de Vasile Băncilă: „Blaga n-avea nimic din această psihologie (...), fiindcă cei ca el sunt sedentari, dar se simt ai universului.”

Nu e de neglijat nici epistolarul cu Domnița Gherghinescu-Vania, din care rezultă drumurile făcute în anii 1943-1944 la Brașov sau la sanatoriile în care era internată „muza poeziei” (Predeal, Moroieni etc.).

Deși sunt menționate reflectările în operă ale unor vizite, excursii, deplasări, sejururi etc., ar fi foarte interesant de urmărit, în poeziile, piesele de teatru și proza memorialistică, felul în care locuri și oameni devin punctual elemente constitutive ale imaginarului artistic, așa cum „Tulburarea apelor” amintește de Sibiel, „Arca lui Noe” de „experiențele prototipale” din lunile petrecute la Căpâlna sau „Anton Pann” de legătura poetului cu Domnița „nebănuitor trepte” ș.a.m.d.

*

A N A S E L E J A N, „LUCIAN BLAGA, BIOGRAFIE ȘI CREAȚIE”, Contribuții critice (Editura Muzeului Literaturii Române, București, 2020, 270 p.)

Pedeapsă

În cel mai dinafară întuneric
Sufletul meu să fie aruncat
Fiindcă ieșit din înăuntrul sferic
Al firii ce din leagăn i s-a dat.

Să fie rupt în două sau în patru
Și aruncat în cel mai negru hău,
Sufletul meu păgân și idolatru,
Ce nu s-a-mprîetenit cu Dumnezeu.

Nici da, nici nu, ci punte nevăzută
Între acestea două și nimic,
Necunoscută stea care se mută
În universul mare din cel mic.

Viața ce mi-a fost mereu străină,
N-o recunosc în fapte și n-o știu,
Ca un copac rămas fără tulpină,
Ca râul fără ape într-un pustiu.

Presimt: mi se va da o grea pedeapsă,
S-ajung în susul cel mai sus de sus,
În înafara cea întunecoasă,
De unde-am fost, doar spre-a muri, adus.

În afară

Să fi rămas în lumea mea dintâi,
În neființa mea fără lumină;
Din vina mamei fost-am printre vii
Și-acum sunt alungat fără de vină.

Să fi rămas în marele mister,
În lumea cea de dincolo de moarte,
Când nu aveam pământ, n-aveam nici cer,
Dar aveam tot și-n totul erau toate.

Să fi rămas în marele cuvânt,
Cel nerostit de nimeni niciodată,
Acolo unde sunt cei ce nu sunt
Și nu e moarte iarăși înviată.

Acolo nu există Dumnezeu,
Nici n-ar fi fost nevoie să existe,
Că numai pe pământ, păcatul greu
L-a-ntemeiat, în formele lui triste.

Să fi rămas acolo în pustiu.
Versetu-ntunecării mă-nfioară,
Nu-l înțeleg, dar trebuie că-l știu,
Când ies întruna tot mai în afară.

DUMITRU MĂLIN

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(XLIV)

(La 29 noiembrie 1971, acum 50 de ani, a decedat Dimitrie Stelaru...)

Felicitarea transmisă de Marin Rădoi* poetului Dimitrie Stelaru, în 1968, ocazionată de decernarea acestuia, în 1967, a Premiului pentru Poezie de către Uniunea Scriitorilor (cf. diplomă nr. 39/ 8 iunie 1968. Președintele Uniunii Scriitorilor: Zaharia Stancu).

Note

1.*Marin Rădoi, secretarul Comitetului de Partid al Municipiului București, care pe vremea aceea frecventa și cenaclul literar gestionat de Miron Radu Paraschivescu.

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Noiembrie 2021

Scrisoarea trimisă de M. N. Rusu*, de la Redacția Revistei „Luceafărul” (București, Bd. Ana Ipătescu nr. 15), în data de 19 iunie 1968, lui Dimitrie Stelaru, la Buftea (greșit pe vechea adresă: Bd. R.S.România nr. 44)

Buftea, 19 iunie 1968

„Mult stimat domnule Stelaru,

Intenționez să scriu o carte despre poezia Deceniului 6 (1940 – 1948), în care un loc important ocupă capitolul despre opera dumneavoastră. Fragmente din viitoarea carte apar în revista „Cronica” în cadrul unui *dicționar al premiilor literare*. Ceva mai încolo va apare și „dicționarul” despre cărțile dumneavoastră.

Pentru a nu comite greșeli de informație, referitoare la biografia dvs. lirică și civilă, vă rog a-mi completa cât mai detaliat chestionarul alăturat, care, sper, nu vă va speria dacă seamănă cu nu știu câte alte chestionarele completate de dvs.

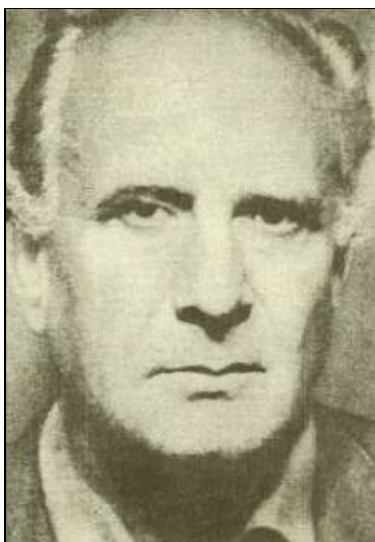
Datele pe care vi le cer sînt extrem de necesare unei cărți alcătuite cu temeinicie.

Cu admirația pe care v-o port, vă doresc multă sănătate, rămînînd în așteptarea unui răspuns. **M.N. Rusu**”.

Note

1. *Criticul și istoricul literar M.[ircea] N.[icolae] Rusu (n. în 28 octombrie 1938, la Brașov). S-a stabilit, în anul 1992, în New York.

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea trimisă de Ambasada Statelor Unite ale Americii (București, str. Dionisie Lupu, nr. 9, datată pe plic, la plecare, 26.06.1968) lui Dimitrie Stelaru, la Buftea (str. 7 noiembrie 37, jud. Ilfov; sosită în 29 iunie 1968)

Note

1. Nu cunoaștem conținutul, probabil este o felicitare mare fiind legat de acordarea Premiului pentru poezie pe 1967 lui Dimitrie Stelaru.

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea trimisă de Livia Folea*, de la Cluj (str. Pața nr. 7), în 15 iulie 1968, lui Dimitrie Stelaru, la Buftea.

Cluj, 15 iulie 1968

„Maestre Stelaru,

Aș vrea să-mi fie scuzată îndrăzneala de a vă scrie personal. Nu știu în ce măsură veți lua în considerare această scrisoare, dar aș dori nespuse de mult să-mi răspundeți.

Nu sînt numai o simplă admiratoare a poeziei *D-voastră*, dar mai mult, fiind studentă în ultimul an la filologie, mi-am ales, pentru lucrarea de stat, să fac un studiu monografic despre *D-voastră*.

Mi-am cumpărat pînă acum toate volumele de poezii, inclusiv proză, apărute pînă acum, am urmărit în ziare și reviste, zecile de cronici în legătură cu opera *D-voastră*. Sincer vă spun, sînteți un mister.

N-am reușit să aflu aproape nimic despre viața *D-voastră*. Relativ, am unele mici informații de la pictorul

Ion Mitrea** și poetul Th. Mihadaș*** Am scris la Segarcea Vale, unde se pare că v-ați născut, dar n-am primit nici un răspuns, de la oficialitățile sfatului.

De aceea, vă rog insistent, deși știu că vă răpesc din prețiosul *D-voastră* timp, vă implor, pentru a vă deranja, cerîndu-vă cîteva date fără de care n-aș putea să-mi încep lucrarea:

- *Data și localitatea nașterii;*

- *Copilăria, adolescența, școala etc.;*

- *Debutul în poezie și proză;*

- *Evenimente mai importante din viață;*

- *Crezul literar ...*, cu un cuvînt tot ce aparține unei bibliografii, pentru a putea da o justă interpretare operei.

Aș îndrăzni să cer și un portret cu autograf, [pe] care să-l pot atașa la lucrare. V-aș fi pentru totdeauna recunoscătoare, dacă m-ați putea ajuta în acest sens, cerîndu-vă încă o dată scuze, pentru faptul de a vă deranja și de a încerca să pătrund în misterioasa *D-voastră*. legendă care vă înconjoară.

Adresa mea este:

Folea Livia

str. Pața, nr. 7, Cluj,

Cu multă stimă și admirație [semnătura]”.

Note

1.*Livia Folea era studentă la Filologie și își dedicase lucrarea de diplomă vieții și creației stelariene. Nu locuia la nr. 17, ci la nr. 7 pe str. Pața din Cluj, tel. nr. 46268 – la vremea aceea.

2.**Pictorul clujean Ion Mitrea (n. în 3 septembrie 1919, la Iclod, jud. Cluj– m. în 2005), care nu are legătură cu medicul, pictorul și scriitorul Ion Mirea (ns. la 2 februarie 1912, în Răsucenii de Jos din jud. Vlașca, azi, jud. Giurgiu) - m. la 3 octombrie 1987, la Paris).

3.***Th. [Teohar] Mihadaș (de etnie aromână, n. în 9 noiembrie 1918, în loc. Turia din Grecia – m. în 29 noiembrie 1996, la Cluj). Ca și Constant Tonegaru, a fost întemnițat de comuniști (șapte ani). Între 1970 - 1973, avea să fie redactor-șef al revistei clujene, *Tribuna*.

4. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

GHEORGHE SARĂU

Memorialistică

Memoriile și jurnalul

Mărgăritei Ioana Vulcănescu

Mărgărita Ioana Vulcănescu (1897-1987), a doua soție a lui Mircea Vulcănescu, provenea dintr-o familie de mare rang, chiar dacă scăpătată. A fost membră a Asociației Studenților Creștini din România. Profesional, fost profesoară de sociologie și logică.

Memorialistica sa cuprinde, într-o primă apariție editorială (2013), „memoriile”, consemnate în caietele de amintiri scrise la o vârstă înaintată și „jurnalul”, care începe cu anul 1932, când era deja căsătorită cu Mircea Vulcănescu, și se încheie cu anul 1941, incluzând însemnări din 1932, 1933, 1934, 1937, 1938, 1940. Această alcătuire aparține în exclusivitate editorilor, fiind necesar de menționat că Mărgărita își începe jurnalul, în realitate, încă din 1914, existând mai multe caiete de jurnal ce acoperă anii 1914-1928. **Jurnalul din anii 1933-1934** prezintă un interes deosebit pentru că reflectă perioada conferințelor „Criterionului”, a asasinatului premierului liberal I.G.Duca și procesul gardiștilor.

Jurnalul din 1939 și din primii ani de război relevă reacțiile stărnite de succesiunea unor evenimente traumatice începute odată cu cedarea Basarabiei urmată de plecarea regelui Carol al II-lea și cedarea Cadrilaterului și a nordului Transilvaniei. Dacă memoriile sunt scrise în limba română (într-un stil alert și deseori lapidar), o mare parte din jurnal a fost scrisă în limba franceză (stilul fiind mai prelucrat, mai elaborat).

Un jurnal inedit al Mărgăritei Ioana Vulcănescu pune în lumină aspecte necunoscute din vremea comunismului de tranziție. Jurnalul nepublicat, din perioada 1946-1948, reprezintă o neprețuită sursă documentară privind împrejurările în care s-a desfășurat procesul în urma căruia a fost condamnat Mircea Vulcănescu și reconstituie o veritabilă frescă socială a vieții cotidiene din primii ani ai comunismului.

Fragmente: „Nu era bogată Maman; ținea să ne crească, ca și când am fi fost copii mici, și se gândea să aibă grijă de sănătatea noastră; altminterea, nu știu ce... dacă vream să învățăm, bine; dacă nu, nu. Zicea: – Mititica, da' de ce să se silească? În sfârșit... Eu, care eram cea mai mică dintre toți copiii, avusesem de mică reputația unei fete deștepte, copil remarcabil de deștept și cuminte. Și știi că ăilalți erau mult mai mari, și atunci eram lăsată să fac ce vream, că erau siguri că nu am să fac prostii. Și am făcut... școală. În școală eram prima. Mai întâi trei clase primare acasă, pe urmă am luptat ca să mă bage la o școală de stat. Și m-au pus la „Cuibul cu Barză”. Și acolo, peste două săptămâni, n-am mai vrut să merg, pentru că mă pusese în bancă cu o fetiță așa de murdară, săraca, încât n-am mai putut! Și am rămas acasă. – Da' de ce? Da' n-am spus de ce. N-am spus. Și au trecut vreo zece zile, și eu: – Nu merg! – Da' de ce nu te duci la școală? Nu mă silea nimeni, știi. – Da' de ce? Dar erau totuși curioși să știe. Și atunci, până la urmă, am spus. Și s-a dus Maman, și a vorbit cu directoarea, și m-a mutat lângă altă fată, tipul fetei bătrâne – pe care am întâlnit-o acum un an. Sigur, peste nu știu câte vreme, peste 70 de ani. Pe asta o chema Ștefania Beldianu. Așa, curată și la țanc, ca spirit așa conștiințioasă, lipsită de fantezie, curată. În fine... Cu ea m-a pus. Si pe urmă, era încă alta. Constanța Vasilescu, iar așa, foarte curată, roz, așa, și simțită, îngrijită, ticluită, care pe urmă a fost nevasta lui Șoimescu, pentru foarte scurt timp.”

= „Cu Fay. Așa. Erau prieteni cu Octavian și cu Eugen Goga, care probabil că i-au influențat și au optat

pentru România... Noi îi ziceam Fay San după obiceiul ăsta japonez... Joseph de Fay, dar nu, nu vroia să-i zicem Joseph, pentru că zicea: „Tous les juifs s'appellent Joseph! Vous allez m'appeler comme vous voulez.” /râdel/. Și am și o fotografie... A ținut un discurs la Cameră, făcut de Bogdan Duică... L-au învățat, și venise și Goga cum să-l pronunțe. Dealtfel avea un talent pentru limbi, Ștefan ăsta! Fay San! Și Gaby avea talent: știa japoneza. Învățase de mică. Era plină de fantezie. Era foarte drăguță. Goga i-a adus la noi. La noi, adică la sora mea. Sora mea, întoarsă din străinătate. Plecase cu Misiunea Franceză la Iași... acolo, și plecase iar cu Misiunea Franceză...Nu! cu Brâncoveneasa, cu spitalul, când au intrat nemții. Mai întâi cu spitalul, și pe urmă cu Misiunea Franceză prin Rusia, pe la Murmansk, și a ajuns în Franța. În Franța, bineînțeles că a ajuns la Elencuța Văcărescu. Și ea lucra pentru România, și avea un cerc cu Transilvăneni: era unul Birtoloni, era un altul, Pop, erau cei doi frați Mocsonyi. Și când s-a întors soră-mea aici – soră-mea s-a întors, Elencuța nu s-a întors. N-a venit decât când s-a prăpădit mama ei, de care nu se despărțea. Sora mea a revenit, ca de obicei, după trei ani – care mi s-au părut trei veacuri. Și pofta la ea, în Calea Victoriei, în salon, mai mulți domni. Eram la sora mea, și Gaby de Fay era așezată așa, pe o canapea, cu o rochie de mătase subțire albastru deschis, și cu o pălărie așa, pe fundul capului. Și avea niște mâini. așa, subțiri și nițel écru... puțin, știi, un fel de crem. Știi cum este culoarea écru? Ca un fel de borangic, așa, mai deschis, mai verzui; și avea niște degete... și așa, cu țigara. Nu lăsa țigara: isprăvea una și aprindea alta. Și o pălărie așa, pe vârful capului. Toate lucrurile foarte drăguțe și foarte fine, și așa; însă nu era la moda care era pe atunci. Foarte originală. Iar el, în picioare, lung și subțire. O să-ți arăt o fotografie. Lung și subțire. Și zice: „Ma femme va au cirque tous les jours.” Noi ascultam: „Au cirque, tous les jours. Elle monte à cheval tous les jours au cirque.” – călărește în fiecare zi la circ. De ce? Că ea era obișnuită la țară cu cai, cu nu știu ce, și aici →

DORIN NADRAU
(S. U. A.)

Cearceaful de pat e deja nepătat cu sângele deflorării
 Neînchipuite sunete îmi năpădesc amintirile
 Exerciții de deschidere a ochilor nu au fost, nimeni
 nu m-a informat
 Ce și cum e cu viața-Zice mama: toate la timpul lor.
 Să mă rostogolesc primind echilibru ca o minge
 pasată de la unul la altul
 Înfumurarea legământului prin inelul de nuntă purtat
 ani de-a rândul
 Sub tutela soacrei am îndurat sacrificiul de a fi mamă
 tânără
 Uneori trebuie să-ți revizuiesti atitudinea să strigi sau
 să te umilești
 Dar nu ai niciun câștig muzica sufletului a căpătat
 Prima imagine care a pătruns în el, chiar dacă era
 Urâtul
 De peste drum dar a știut ce-mi lipsește: afecțiunea!
 Acasă nu am avut-o am fost mijlocia cu vioara,
 studiu și perfecțiune ratată
 Pe Vivaldi, Mendelssohn sau Bach...
 Mereu mă uit în urmă la chipul meu din oglindă
 Fiasco pe alegretto-moderato din tabloul cu zâmbetul
 pe buze.
 Adevărul crud al minciunii e pulverizat pe tortul 69
 Iar eu am ieșit la plajă pe Hof haDadu să văd marea
 involburată de vise
 Mi se părea clar că mă poate prelua fără durerile
 bătrâneții

Dar nisipul mi s-a prins de glezne de față de piele
 n-am respirat un timp nesfârșit privind cerul care mă
 recunoaște
 Învinsă, cel puțin el a luat forma mea și m-a iubit fără
 fățarnicie
 Recunosc că am și eu o vină, am o inimă cu cioburi
 de gheață sau sticlă
 Mor în propria-mi viață înainte de apus ascultându-
 mi bătăile inimii, Neputința
 Ca o slugă netrebnică lipsită de bunul simț al
 diferenței dintre mine și ego-ul meu sacrificat pe
 altarul tăcerii. dar mă reculeg printre paginile
 romanului citit invers, cu litere ebraice pictate pe
 pereți, reclame, căutând vocalele.

BIANCA MARCOVICI

MEMORIALISTICĂ

→îi procurase ei să meargă la manej
 la circ. Am devenit foarte prieteni.
 Sora mea era mult mai mare decât
 mine. Eu aveam pe atunci 22 de ani,
 și prietenia s-a făcut mai mult între
 noi. Și pe urmă ei au plecat".

=3 decembrie 1946 (traducere din
 franceză)"(...) Vizita lui Arșavir
 Aterian care-mi aduce 440 000 de
 lei de la Enciclopedie. Ce rușine! Nu
 am mai lucrat de câteva luni! După
 plecarea lui Arșavir, încerc să mă
 odihnesc pe divan. Mă simt rău și o
 durere de cap îmi dă de furcă. Și
 mereu cu gândul la Mircea... Orice
 aș face, e înaintea mea, în gândul
 meu, în sufletul meu. Mă simt
 deprimată, obosită, descurajată. Am
 decis să merg la Pătrășcanu și la
 Alexandrinii, să le vorbesc despre
 Mircea care este bolnav. Este abia
 începutul iernii – ce va fi cu el mai
 târziu? Trebuie să-i scutur un pic. Și-
 au pus în minte să-l distrugă, să-l
 suprime? Se joacă astfel cu viața unui
 om? Și ce om? Și de ce? Pentru că ei
 știu toți că nu au nimic să-i
 reproșeze. Știu toți că nu poți decât

să-l admiri și să-i invidiezi calitățile:
 inteligența, forța de muncă... Și l-au
 închis și nu le pasă de el și de viața
 sa, de sănătatea sa. Voi încerca să-i
 văd pe acești domni și să văd ce se
 poate face. Doamna Rainer mi-a zis,
 prin telefon, că lucrurile se vor
 schimba în bine. Dar că nu poate să
 spună nimic mai mult. Au fost mai
 multe persoane care mi-au dat
 speranțe, pe când altele mi-au spus:
 să nu vă faceți iluzii, în următoarele
 luni, ani, poate, nu e nimic de sperat.
 (...)".

=28 noiembrie 1947 (transcriere din
 română) „Dumnezeu și Maica
 Domnului și Sfânta Parascheva să ne
 ajute! Am dormit bine și m-am trezit
 înainte de 6. Am făcut lui Mircea un
 cacao cu lapte minunat: o sticlă,
 plină, de 1 L. L-am pus într-un coș cu
 pâinea mare și bună de la Vatzica și
 cu alte câteva lucruri. Năică[29] ne-a
 făcut o vizită pe la 7 ½. Am plecat
 toate trele (sic) la 8, Sandra ducând
 coșul, Mariuca lădița, și am găsit
 tramul tocmai la timp. La Tribunal,
 ne-am rătăcit. Dl Rarinescu, tatăl
 Dinei, ne-a scos din încurcătură, a
 venit cu noi, ne-a ajutat să găsim
 scara ce căutam în Sala Pașilor

pierduți. De acolo, ne-am orientat și
 am ajuns în fața sălii în care sunt ei.
 Lumea încearcă să intre. Ne oprește
 armata. Așteptăm, ne rugăm, spunem
 cine suntem. În sfârșit, iată-ne
 înăuntru. Mă dezmeticesc. Îl văd pe
 Mircea așezat pe ultima bancă. Ne
 facem semne. E îmbrăcat cu hainele
 bleu. Pare mai odihnit la față. Slab,
 slab, dar nu așa impresionant ca
 sâmbătă. Fetițele, totuși, îl găsesc azi
 mai slab, pentru că îl văd mai bine,
 mai pe îndelete. Ne facem semne și
 ne râdem unul altuia. Când intră
 „Curtea”, se face apelul, apoi se
 scoală Strihan[30] și cere ca să li se
 dea voie măcar să-și consulte
 avocații și să vorbească cu membrii
 familiei. Procurorul e favorabil, dar
 Curtea se retrage, ca să delibereze.
 Familiile sunt aici, și n-avem voie să
 ne apropiem de băncile acuzaților.
 Soldați cu puști ne țin la o distanță de
 vreo 4 metri. Stăm în picioare și îi
 privim pe ai noștri și aproape toți
 avem ochii plini de lacrimi. E ca o
 revedere după moarte. Ei, parcă ar fi
 venind după alt tărâm. Palizi, slabi,
 schimbați. O liniște mare, o
 reculegere, un fel de evlavie, emoția
 te strânge de gât. Dar tot putem să
 surădem."

Remember Mircea Nedelciu

„Scriitorul, precum personajul, are drame și frustrări. Aruncă-te cu capul înainte în noua lume, ea nu poate fi decât esența celei vechi”.

(I)

„Mă scufund! Cad în gol!... Acum urc. Am ieșit la suprafață...”⁽¹⁾ Sunt cuvintele unui muribund. Le-a rostit Mircea Nedelciu în starea agonică, în clipa când iminența nu s-a mai lăsat evitată. Tulburătoare sunt cuvintele sale și pentru uluitoarea asemănare cu momentul final al lui Nichita Stănescu: „Respir, doctore, respir...” Poetul era sub imperiul ideilor ce se respirau una pe alta, susținându-și măreția în frigul absolutului. Prozatorul era prins într-un proces de eluvionare, încăpățănându-se în ultimii ani să spele în adâncurile apelor existențiale, straturile unui sol de suprafață mereu perceput în surprare. „Scafandru” părăsindu-și zodia a încercat pentru ultima oară senzația scufundării, ieșirea la suprafață nu era decât imersiunea în străfundurile noii sale existențe, în care a pătruns urmându-și propriul îndemn: „Aruncă-te cu capul înainte în noua lume, ea nu poate fi decât esența celei vechi”. (Mircea Nedelciu)

Născut la 12 noiembrie 1950 în comuna Fundulea, județul Călărași, M. Nedelciu este o figură emblematică a generației optzeci, prin transparența cu care exprimă obsesiile majore ale acesteia, dar în ciuda faptului că este identificat ca un redutabil textualist, a fost asociat mai degrabă modernismului târziu sau postmodernismului de extracție franceză, scrisul său fiind angajat în procesul de epuizare a unei formule aflate în criză, fără a găsi substitutul ei. Aici, își au originea exercițiile de autentificare a derizoriului prin scris și de inserție a unor justificări speculativ - teoretice ale demersului, care obțin „perspectiva restituirii unei identități exemplare a prozei și a raporturilor scrisului cu agentul și receptorii săi”⁽²⁾, inginerie a ficțiunii, ilustrată nu doar prin fabulațiile epice, ci prin însinuarea sa în paginile cărții cu nume real, cu opinie și voce proprie, procedeu cu funcție de autentificare a fabulațiilor. Chiar dacă

nu se poate vorbi despre o reală ficționalizare a propriei biografii sau dacă e posibilă o astfel de accepțiune, ea este relativ fragilă ori, poate, mai degrabă timidă, apropierea de scriitorul american Bret Easton Ellis, la care e ostentativă această tehnică, se pretează începând de la câte una dintre fotografiile celor doi. Scriitorul american și-a conceput un avatar pe blogul personal, în care fața îi este pe jumătate hașurată. În dreptul fiecărei jumătăți apare o biografie a sa, cu datele personale identice, dar cu vieți diferite. Mircea Nedelciu apare într-o fotografie cu chipul de asemenea segmentat, dar nu prin hașurare, ci prin supradimensionare a unei jumătăți, văzută printr-o lentilă de lupă. Apoi, dacă scriitorul american se autoproiectează în ficțiunea romanului Lunar Park, însoțit de propria autobiografie, de propriul nume și de propriul statut de scriitor, la care adaugă multe ingrediente ale unei vieți ficționale, la Nedelciu autoproiectarea se limitează la prezența permanentă a scriitorului ca martor și conștiință a lumii în care trăiește, propria biografie inserând-o, fragmentar și selectiv, abia în romanul final, Zodia Scafandruului, fără ficționalizare, dar cu suportul unui personaj alter-ego.

Însinuarea sa între personaje cu numele real, referințele și trimerile frecvente la celelalte proze ale sale, deja scrise sau care urmează a fi, indicarea instrumentarului tehnic, privirea filmică dominantă, devenită la el idealul unui nou tip de construcție epică, ale cărui efecte imediate se văd în planul receptării, cum bine remarcă Gh. Crăciun într-unul din textele critice, sunt inspirate de tehnica cinematografică inovată de Godard, fapt asupra căruia și avertizează cititorul chiar din primul volum. Tot la Godard se întâlnește femeia de origine străină, factor al imposibilității de comunicare, ca și deconspirarea brutală a artei. Montajul de planuri paralele, ce implică inserturile și camera obscură, scrierea caleidoscopică, vin din poetica lui Dos Passos, precizat și el în volumul de debut. Stilul reportericesc și tehnica enchainée-lui suprarealist, reportajul documentar și montajul de videoclip, se întâlnesc nestingherit în prozele sale, lumea

cotidiană sau cea imaginară a omului contemporan scriitorului, regăsindu-se în imaginile unui videoclip povestit. Și tot acolo, pune bazele propriei sale formule, **formula lui Orlando**, prin care-și valorifică la modul superior capacitatea de receptare a lumii prin acuitatea auzului și văzului său, simțuri active în mai toate prozele sale, favorizată de acest mod superior de a privi lumea. Contribuie, astfel, la producerea unui efect de purificare a socialului la nivelul existenței și a comunicării, în sensul că ochiul său se oprește selectiv, măbind imagini, urechea înregistrează aleatoriu, cu „volumul dat la maxim” și cu „boxe stereo”, într-o perfectă transcriere a realității, oprindu-se, ambele, asupra aspectelor aparent inofensive, dar mustind de drame trăite discret, consumate în tăcere, aproape insesizabile celorlalți, sau percepute ca fapte de viață firești.

Acestea sunt aspectele care au determinat calificarea scrisului său drept „o epură sociologică a nivelelor existenței și comunicării”, reperabilă în toate volumele de proză scurtă și consecvent aplicată romanelor. (3), (4), (5)

Tehnica Dos Passos. Inter-textualitatea și autoreferențialul. Faptul că momentul în care scriitorul are inspirația de a scrie povestea este axul central al povestirii, e semnul unei autoreferențialități (6) ce dezvăluie preocuparea pentru contextualizarea lumii eroilor și referirea la îngrijorarea sfântului Scaun, informație ce va fi reluată în **Zmeura** →

VALERIA BILȚ

¹ Adina Dinițoiu, *Observator cultural*, nr. 432, iulie 2008.

² Ibidem, p. 102.

³ Ibidem, p. 146.

⁴ Ibidem, p. 209.

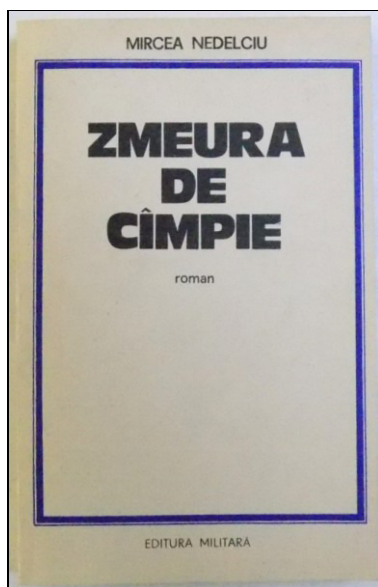
⁵ Gheorghe Crăciun, *Genetica povestirii, în Doi într-o carte*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2003, p. 152.

⁶ M. Cărtărescu, *Proza optzecistă, în Postmodernismul românesc*, Editura Humanitas, București, 1999, p. 418

de câmpie, unde eroul se va întreba dacă tatăl său, pe care nu-l cunoștea „*știe ceva despre aceste lucruri*”. Sunt evenimentele timpului în care a trăit și a scris Nedelciu, timp hărăzit și personajelor lui, frânturi din personalitatea și conștiința proprie, transfer prin care se produce și autentificarea poveștii, avansând dimensiunea existențialistă.

Textura sofisticată, criptică, are aspectul unei machete ce trebuie descifrată (7) căci la fiecare rând stau ascunse semnele unei intertextualități complicate, debordantă de semnificații, care-i permite să facă și să desfacă lumi, combinând după reguli proprii elemente decupate dintr-o varietate de texte, literare sau teoretice. Intertextualitatea acestei proze propune o tehnică narativă cu origini în literatura americană, spre care generația lui Nedelciu își îndreaptă interesul, până atunci influențate resimțite în literatura noastră fiind cu precădere din literatura franceză. Indică această orientare insertul următor: „*La apariția romanului „U.S.A.”, J. D. Passos a fost considerat un inventator în literatură și un radical în politică. După aceea, J. D. Passos a trecut de la stânga spre dreapta și a murit la șaptezeci de ani.*” El avertizează că proza sa este construită după modelul poeziei fragmentariste și, desigur, discontinue, a scriitorului american, al cărui stil constă în amestecul a trei tehnici literare: Actualități, Biografii, Camera obscură.

Altfel spus: pentru aspectul social: bucăți din ziare urmate de cântece populare; emoția este surprinsă de colaje de cuvinte și fraze care traduc gândurile naratorului, faimoasa cameră obscură care se apropie de stilul lui Celine în punctuație și anunță cut-up-urile lui William Burroughs. Introduce în operă biografiile câtorva personaje politice, pentru autentificarea timpului. Opera este unitară, scrisă ca să reprezinte un tot, dar fiecare volum poate fi citit independent și în toate cultivă realismul socialist și proza cinematografică. Camera obscură funcționează în variantă nedelciană prin inserturile ce par a consemna

frânturi de gânduri și amintiri ce devin, ca la Dos Passos, un plan al narațiunii în care Eul își permite un moment de întoarcere spre sine, lansându-se apoi în recuperarea acelui moment trecut, cu forța presupusă de actualizarea lui prin rememorare, cu acțiune de revelator al unor imagini în negativ. În această categorie intră trei flash-back-uri, cu reală încărcătură emoțională, și cu importanță certă în definirea atmosferei respirate de personaje, a relațiilor dintre ele, ca și a stărilor confuze pe care le încearcă.

Conștient în permanență de prezența lectorului său, a cărui educație este miza scriitorului, ezită brusc, întrerupe mesajul, ca și cum ar fi neimportant sau s-ar fi răzgândit și se mulțumește să îndemne, oarecum nerăbdător: „Nimic, nimic, continuați lectura!”

Cele mai bogate valențe, întrucât conține atât elemente de biografie cât și de istorie, într-o simbioză reciproc autentificatoare, le deține camera obscură următoare: „*Este un lucru minunat pentru noi că am devenit majori și am câpătat dreptul de vot în chiar A.D. 1968.*”

Revenirea la anul 1968, ca an de referință pentru o lume bulversată de schimbări, în plan extern, cu iluzia stabilității, în plan intern. Evenimentul la care se referă Naratorul este legat de politica externă a României și efectele ei asupra politicii interne. Proaspăt autodeclarat Președinte al țării, Ceaușescu se lansează în strategii de pace cu țările vecine, consolidându-și relațiile prin vizitele de prietenie. La 15 august, se afla în

vizită la Praga. Cinci zile mai târziu, la 20 august, Praga este invadată de trupele țărilor partenere ale Tratatului de la Varșovia, din care făcea parte și România. Ceaușescu și-a rezervat dreptul de a se opune și a condamnat deschis această imixtiune în treburile interne ale unui stat. Se poziționa, în felul acesta, împotriva URSS. Discursul său a fost difuzat pe toate posturile radio, pe 21 august, românii (8) resimțind sentimente contradictorii. Acesta este discursul pe care trebuie să-l fi auzit cei trei tineri pe cale de a-1 sărbători pe Rolly la a 18-a aniversare. E primul indiciu temporal precis, oferit de scriitor. Că→

⁸ Într-adevăr, Omul unidimensional, cartea lui Herbert Marcuse, figurează în lista cărților ce au furnizat și alimentat ideile revoluționare ale studenților de la Sorbona. Cartea fusese scrisă în 1964 și fusese publicată tot atunci, în Franța, apoi republicată în 1968. Conține o critică la adresa caracterului inegal și totalitar al capitalismului practicat în cei *treizeci de ani glorioși*, între 1945-1974, când o mare parte a țărilor membre OCDE (Organizația Mondială de Cooperare Economică, rezultată din Planul Marshall) au cunoscut o puternică creștere economică. Cei treizeci de ani au fost o revoluție tăcută, purtând semnele schimbării economice și sociale majore care au marcat trecerea societății de consum din America, cu o întârziere de 30 ani, în Europa. Marcuse demonstrează că raționalitatea tehnologică organizează fiecare sector al societății, cultură, politică, social, economic, pentru ca să urmeze principiul esențial al productivității materiale. În felul acesta viața personală avea de suferit, căci era obligată să se replieze pe moduri de viață uniforme și neprotestatate. Mișcarea poartă în sine un ideal liberal în sensul libertăților individuale și foarte critic față de societatea de consum, autoritarism, imperialism. Studenții revoltați, au împânzit zidurile cu inscripții în Graffiti, de tipul: *E interzis să interzici!, Imaginația prinde putere!, Să trăiești fără timp mort, și să te bucuri fără opreliști!, Plictiseala e contra-revoluționară!, Cei ce fac revoluție pe jumătate nu fac decât să-și sape groapa!, Patronul are nevoie de tine, tu nu ai nevoie de el!, Muncitorule, tu ai 25 de ani, sindicatul tău e din alt secol! Fiți realiști, cereți imposibilul!*, precum și alte inscripții, la adresa lui de Gaulle. Președintele se afla, la data izbucnirii acestei revolte, în vizită oficială în România și a făcut greșeala să nu dea importanță manifestării, lăsându-și premierul, Georges Pompidou, să gestioneze conflictul. Inițial, acesta a încercat o manevră de discreditare a studenților care se raliaseră muncitorilor, ulterior, a folosit forțe militare ca trupele CRS, (Companie republicaine de securitate), de fapt, Poliția Națională a Franței, care a trecut la reprimare sângeroasă a manifestării. Mișcarea a avut urmări importante în mai toate sectoarele de activitate din Franța, notabile fiind libertățile câștigate de individ, printre care și o liberalizare sexuală. Începutul mișcărilor feministe se află în această revoluție studențească. Aceste evenimente se petreceau în luna mai, respectiv 13-14.

⁷ Romul Munteanu, *Noul Roman francez*, Editura Univers, București, 1973, p. 81.

personajele sale au devenit majore în 1968, aflăm prin intermediul Naratorului. Pe de altă parte, este o certitudine că scriitorul însuși a devenit major în același an, la 12 noiembrie. De asemenea, prietenul său, Gh. Crăciun, la 8 mai. L-am putea asocia pe Pictoru cu Gh. Crăciun având în vedere această coincidență. Și atunci, nu ne rămâne decât să presupunem că Rolly este **o mască** a pictorului Ion Dumitriu. Ciudat transfer de identități, menite să ambiguizeze refacerea trio-ului de prieteni care, în viața lor reală, și-au sublimat prietenia, alcătuiind împreună o poetică narativă și picturală originală precum personalitățile lor.

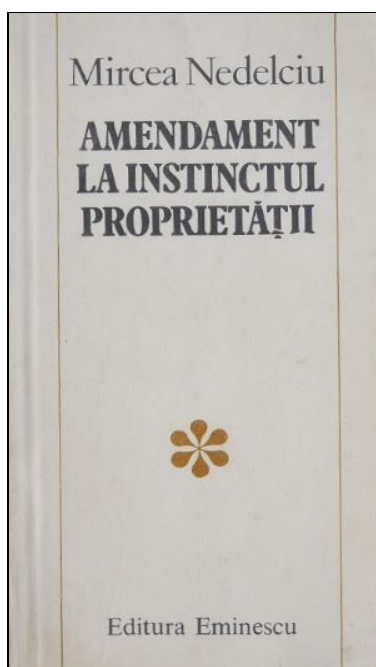
„Hotărârea Congresului al XI-lea al P.C.R. privind adoptarea Programului Partidului Comunist Român, **dă o înaltă apreciere contribuției nemijlocite, de inestimabilă valoare, a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu,** la fundamentarea teoretică și la elaborarea programului, la stabilirea liniei generale și a direcțiilor principale de acțiune în vederea transformării revoluționare a societății, a edificării cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerea la construcția comunismului în România.” Asta trebuie să fi înțeles adolescenții în acea zi memorabilă, revelație care este insinuată amar-ironic, ba chiar am suspecta un dram de cinism, în întrebarea retorică a Naratorului, implicit a scriitorului: „Am mai fi avut noi dreptul să devenim majori?”, desigur, dacă n-ar fi înțeles aceste mecanisme. Întrebarea persiflează un punct important al programului P.C.R. care viza formarea omului nou, a cultivării și dezvoltării personalității multilaterale, pentru înfăptuirea căruia un rol important îi revenea activității instructiv-educative și politico-ideologice. „În această privință școlii, organizațiilor politice, obștești și profesionale, instituțiilor și mijloacelor de comunicare în masă, familiei le revin sarcini de o deosebită importanță [...] formarea unui larg orizont politic și ideologic, educarea virtuților de etică și echitate socialistă constituie câteva din obiectivele și sarcinile acestor factori sociali investiți cu misiunea de a asigura formarea omului nou, cristalizarea și manifestarea plenară

a personalității. [...] Partidul va acționa ca înaltele principii ale umanismului socialist să se reflecte tot mai cuprinzător în societatea noastră în toate sferele vieții sociale, să pătrundă adânc în conștiință, însuflețind poporul în măreața operă de zidire a celei mai drepte și mai umane orânduiri din câte a cunoscut istoria”. În acest program de îndoctrinare erau încartiruiți și cei patru prieteni, așa că nu este nicio mirare tulburarea resimțită la auzul discursului revoluționar al lui Ceaușescu, proaspăt angajat în conflictul internațional cauzat de implicarea țărilor partener ale tratatului de la Varșovia în politica internă a Cehoslovaciei. În ora lui de glorie, pe fundalul uralelor frenetice și a aplauzelor furtunoase ale poporului care freamătă de bucuria de a servi cauza partidului, vocea lătrătoare, cu tonuri, inflexiuni și ritmuri ce aminteau mult prea tare de Hitler, ridicând mâna cu palma deschisă și poziționată într-un gest persuasiv înainte, de parcă ar croi în aer drumul făuririi comunismului, Ceaușescu emoționează mulțimea strânsă în fața Palatului Republicii, precum și auditoriul din fața aparatelor de radio, a difuzoarelor: „**Draji tovarăși,...** Plenara Comitetului Central, Consiliul de Stat, Guvernul, reprezentanții conducerii **organizațiilor obștești, sindicatele, tineretul, uniunile de**

creatori au hotărât să-și **esprime în unanimitate deplină solidaritatea cu poporul cecoslovac, cu Partidul Comunist din Cehoslovacia!** (Urale și ovații care nu conțin minute în șir- comentatorul radio)... pătrunderea trupelor celor cinci țări...o mare greșală... pentru pacea socialistă, pentru triumful socialismului. **nu ezită nicio justificare numai ideea intervenției militare în treburile unui stat socialist. Cehoslovacia s-a convins, poporul, femeile, bătrânii, copiii.. pentru a așeza. trebuie odată, pentru totdeauna să se pună capăt amestecului în alte state, în alte partide!** (Ritm precipitat, ton triumfător, aplauze și urale nestăvilate, vacarm aprobator). noi suntem hotărâți să acționăm cu toată forța, cu toată hotărârea pentru ca împreună cu celelalte țări comuniste să contribuim la consolidarea partidelor comuniste.” E plauzibilă și cu atât mai autentică emoția încercată de tinerii educați în spirit comunist, în momentul ascultării, dar este puțin probabil ca în momentul rememorării această emoție să mai fi fost considerată la fel de justificată. Naratorul are acum nostalgia adultului la amintirea adolescentului crescut în minciună și emfază în anii premergători deceniului opt, când credibilitatea partidului unic, a conducătorului său și a scopurilor comuniste era deja deteriorată.

Am selectat câteva fragmente din discursul lui Ceaușescu, nu doar pentru conținutul ideatic, ci și pentru particularitățile discursului politic al vremii, dar, mai ales, pentru particularitățile de exprimare ale președintelui. În felul acesta ilustrăm rostul insertului anterior cu privire la dificultatea de a pronunța un singur cuvânt al președintelui Ford. „Într-un discurs la Atlanta președintele Ford încearcă de opt ori la rând să pronunțe corect cuvântul **geotermie**”(9.) Consemnarea dificultății de a rosti cuvântul „geotermie” se înscrie în ideea de dificultate în comunicare, adiacentă temei lipsei și imposibilității de comunicare prezentă în proza Aventuri...

⁹ Aluzia se referă, probabil, la unul din discursurile din campania electorală a președintelui Ford, din 1976, când a pierdut alegerile din cauza achitării prin **preemptive pardon** a fostului președinte, Richard Nixon, implicat în afacerea Watergate.

Exerciții de autoexilare

STATUILE ÎNTOARSE ÎN STEJARI

„Artiștii din insulă” este textul care mi se pare a reprezenta însăși esența admirabilului volum „Echinoul nebunilor și alte povestiri” de A.E. Baconsky și, mai mult decât atât, însuși crezul său de creator. Povestea, simplă fatasmagorie la prima vedere, este aproape complet lipsită de acțiune, lipsă numai aparentă și compensată din plin de forța roștirii, de tensiunea lăuntrică a textului și de multitudinea sensurilor acestuia.

Povestitorul este locuitor al unui oraș ca oricare altul, în care se vegetează neconținut, toți oamenii săi vorbind și imaginându-și insula (aflată undeva, dincolo de linia orizontului, dar deloc departe) unde trăiesc, doar pentru a se dăruir îndeletnicirilor preferate, câțiva pictori și sculptori. Nimeni n-a făcut aievea insula aceea, dar toți o scotesc minunată, plină de verdeață și de păsări cântătoare, înconjurată de-a mare calmă și de-un cer veșnic însoțit. E însăși viziunea omului obișnuit, care se gândește că viața artistului nu-i decât o desfătare lipsită de griji și vegheată de frumosul pe care-l emană.

„Iernile erau aspre pe țărmlu acela. Erau ierni de exil și de amintire barbară. Marea îngheța până departe cu verdele ei oțelit printre întinderi copleșite de zăpada pe care înflorea sângele sălbăticiunilor devorate de fiare. Orizontul purta nimb galben și primea închinarea de dimineață a negurilor înaintea ninsorii prin care orbecăiau pescăruși rătăciți. Cuvintele rostite își sunau silabele în alb și călătoreau în clopote de gheață, iar ecourile înalte le dilatau în încremenitul văzduh.” De pe un asemenea țărmlu iernatic a pornit, absent, lăsându-și gândurile să dialogheze în gol, un ins din acel oraș. S-a trezit ajuns aproape de marginea gheții care, rupându-se brusc dinspre mal, l-a lăsat în voia unui sloi. „Mi-am rotit privirea în jur și am văzut o înserare străină. Am văzut spinări de valuri violacee, balene lichide pe care aluneca insula de gheață, ducându-mă în larg, legănându-mă cu tangajul ei ușor. Am văzut albul țărmlului cum rămânea maculat de umbre și orașul toropit de somn, cu ochii injectați licărind printre gene întunecate.

Vântul se întetise și, sub puterea lui, blocul de gheață înainta ca o navă căreia fără veste îi devenisem catarg. Speranța n-avea temei. Gândurile pluteau în derivă. Strigătul se năștea mort.” Astfel începe marea călătorie inițiată de omul ce nu se îndepărtase vreodată de locul obârșiei sale către tărâmurile artei. Aude, dintr-o dată, ceva, ghemuit pe zăpada ce acoperea sloiul; „o voce ascunsă îmi soptea neîncetat la ureche povestea obsesivelor mele apostazii”. Ce-i spune vocea? „Sufletul tău e șarpele ce te sugrumă. Nu te lasă niciodată să-ți întorci privirea. Cauți mereu drumul de dincolo de lucruri, vrei să vezi mereu fața lor cealaltă, aceea spre care privesc numai ochii cu pleoapele pe totdeauna închise”. Iată că insul banal deține, i se zice, puterea de a privi dincolo de aparențe și de contingent și, de aceea îi ca fi permis drumul spre insulă și acceptată pătrunderea în lumea pe care, până la el, nimeni n-o privise de aproape.

Insula părea lipsită de viață. Drumurile celui ajuns acolo rătăcesc fără să afle decât întinsuri de zăpadă vânturată printre copaci. Primul popas pe care-l face îi oferă și întâia dezvăluire. „Am nimerit într-o poiană mărginită jur împrejur de statui enorme de lemn. Erau arbori cărora li se retezaseră coroanele, și apoi, în trunchiurile lor masive fuseseră sculptate nuduri de femei cu trupuri alungite, cu capete mici și cu membrele subțiri ca niște lujere. Toate aveau o expresie de suavă demență, și la vederea lor m-am simțit stingherit ca și cum aș fi pătruns într-o incintă interzisă”. Artă se naște din trupul naturii și celebrează iubirea. Dar înțelesurile adânci aveau să vină cu timpul

Un prim semn de viață este un geam luminat „la care privea dinăuntru un bărbat blond, îmbrăcat în haină albastră. Lumina din încăpere era slabă, afară nu se întunecase încă, iar copacii se îndeseau în fața geamului și de aceea nu deslușeam prea bine chipul bărbatului.”

Dar nu era decât o pictură pe sticlă. În odaia goală unde pătrunde, musafirlu nepoftit nu zărește decât o imensă frescă (înfățișând niște ocași aduși pe frumoasa insulă de prin cetăți îndepărate, statui și picturi arse și încă niște păstori în cojoace grosolane, cu bărbi și plete încălcite, păzind turme de capre), niște vase de lut ars, două opaițe cu seu arzând în niște firide, apoi un pat de piatră și o lădiță de lemn având în ea câteva vase metalice și alte obiecte obișnuite.

Continuând să colinde pe coclauri, întâlnește niște păstori care-l omenesc și întreabă pe unul dintre ei despre artiștii insulei.

„Răspunsul a fost o poveste ciudată, incoerentă, plină de elemente ininteligibile și de expresii necunoscute mie. Un singur lucru mi se părea că-l înțelegeam din spusele lui, și anume că pictorii și sculptorii, ocașii, păstorii sunt unii și aceiași, că au venit demult, demult, și fiecare dintre ei a murit la capătul unei vârste și s-a născut iarăși la începutul celeilalte, simțindu-se altul, uitându-și propriile fapte, propriile lui gânduri de altădată.

Nimenea nu mai știa când veniseră în insulă, nimenea n-ar mai fi putut spune cine zugrăvisse splendida frescă din odaia în care fusesem; casa aceea era pentru ei un fel de biserică, un loc de reculegere și de exaltare.

Nu mai știau nici măcar cine desenase pe pereții bordeielor lor siluetele caprelor colorate cu verde. Divinitățile ce le patronau viața erau ei înșiși, în ipostaze revolute și →

DAN MUCENIC

uitate cu desăvârșire. Totul era înecat într-un demult, demult, pe care păstorul îl rostea cu evlavioasă nostalgie, parcă mai mult uitând decât aducându-și aminte.”

A trecut iarna și, cu încetul a înverzit totul pe insula unde omul banal, venit dintr-un oraș oarecare, simțea că n-o va mai părăsi vreodată. Dar, pornind să regăsească poiana cu stalui de lemn, avu o revelație: „Am tresărit la vederea statuiilor trezite la o viață care era moartea lor.

Le daseră crengi subțiri, pline de frunze. Din coapse, din umeri, din șolduri, din sâni, de pretutindenii creșteau mlădițe verzi, multe, nenumărate, învăluind formele în voaluri, estompându-le cu nimbul lor. Expirând sub razele lungi ale amurgului, statuile se întorceau în stejari”. Insul prinde să regrete popasul făcut. „Mi-ar fi plăcut să uit totul și să rămân la imaginea de altădată a artiștilor din insulă, așa cum îi văzusem atunci când mi se vorbise despre viața lor.

Mi-ar fi plăcut să-mi pot închipui un paradis copilăresc și absurd, în mijlocul mării, între lucruri pe care mâna cu penel sau cu dalta le descifrează în pustietatea colindată de vânt și de păsări, între toate cele mai tari decât fluidul nevăzut al unor vremuri moarte și înviate în vis.

Dar eram acolo, învins, descumpănit, față-n față cu propria mea neputință”. Asta-i tot. Înțelesuri, nuanțe și profunde, puteți desprinde, în voie, cu toții, după puterea de înțelegere și de visare a fiecăruia.

Mulți au visat și încă visează la atingerea solului aspru al aceluia tărâm destinat ocașilor și păstorilor care-și află sfințirea în arta lor. Puțini au ajuns cu adevărat pe insulă. Alții, nici aceștia mulți, au uneori prilejul s-o viziteze, pentru câteva clipe, pătrunzându-se de neîmblânzita durere și corvoadă din alcătuirea viețuitorilor insulei.

Pentru oamenii cuvintelor ce-și potrivesc tâlcurile în armonia sonorităților, insula aceea poate fi și o bibliotecă, prin care să rătăcească, aflând alt soi de ocași, de păstori, de artiști și de sfinți păgâni, uimindu-se și îngrozindu-se de fermecata lor trudă.

Belgrad 2010

Dan Mucenic - 70 de ani de viață și dincolo de ea...

„Nici Homer și nici Joyce nu ne-au putut convinge, așa cum o facem noi înșine, că marea întemeiere a vieții este călătoria inițiată, aceea care prevestește, după răsfăț și primejdii, apropierea țărnelui. Întoarcerea. Așezarea. Pironirea-n tine, cel mereu de neprins, de nereținut. Ultima și cea mai de preț aventură, în care ești unica miză. Ruleta rusească jucată cu un pistol plin. Șansa e doar evadarea. De astădată în celălalt. Odissea se sfârșește odată cu topirea lui Ulisse în Penelopa.”, îmi scria, într-una din multele-i scrisori pe care mi le trimitea, Dan Mucenic.

În ziua de 23, luna aceasta, ar fi împlinit 70 de ani. S-a născut la București, dar așa cum se definea: „sunt bucureștean prin naștere, buletin și domiciliu, iar giurgiuvean prin creștere, educație și spirit.”

A absolvit Facultatea de filozofie a Universității București, a lucrat ca profesor, apoi s-a dedicat jurnalismului, fiind redactor la „Scânteia Tineretului”, jurnalist de investigație la revista „Flacăra” a lui Adrian Păunescu. A colaborat la majoritatea revistelor literare din țară și cu precădere la *România literară*, *Luceafărul*, *Contemporanul*, iar după 1990 a condus și a participat la lansarea a numeroase publicații: *Zig-Zag*, *Expres*, *Sportul românesc*, *Ziua*, *Examene*, *Tribuna Învățămintului*.

În 1983, Editura Eminescu îi publică primul volum de reportaje „Reportaje de dragoste”, pentru care primește premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor Români: „cred și acum că dintre cele trei momente fundamentale ale vieții oricăruia dintre noi, numai dragostea poate reprezenta materia primă pentru un scriitor. Celelalte două, nașterea și moartea, ne vor fi veșnic necunoscute. Ura n-a creat niciodată nimic”.

Publică o antologie a reportajului românesc *Încredere în lumină*, o culegere de eseuri *Luxul lecturii*, romanele *Oboseala*, *Cuiul*, *Cazul doctor Tănăsescu* și post-mortem i se publică *Ceaslovul de la Izvoru*.

A fost managerul Bibliotecii Județene „I.A. Bassarabescu” din Giurgiu. A gândit și reeditat 47 de volume ale marilor scriitori giurgiuveni din perioada interbelică, a editat *Jurnal de literatură*, singura revistă din țară care apărea sub egida Bibliotecii județene, iar împreună cu prietenul său, compozitorul Dumitru Lupu a lansat Imnul bibliotecii, un omagiu adus șirului de poeți și scriitori care au înnobilit cultura română.

Era un om al proiectelor, genera încontinuu proiecte în toate regiunile existenței sale: familie, profesie, loisir, politică. Nu a încetat să o facă până în ultima clipă, știind că îl așteaptă posibilul imposibilității de a mai fi.

În amintirea celor 70 de ani pe care i-ar fi împlinit, nu pot decât să repet gândurile celui care mi-a fost prieten, iubit, soț: „am trăit, pot spune, din plin, și în viața-viață și în cea lăuntrică. Viața este frumoasă pentru că este singurul lucru care ne aparține în totalitate și nu avem a-l împărți cu altcineva. Este unicul meu instinct de proprietate” (Dan Mucenic - *Ceaslovul de la Izvoru*).

MIRELA GRUIȚĂ

Identitatea literaturii române prin modernism

Romanul – formă a progresului literar

(I)

Literatura a fost și va fi mereu *arta socială* care stimulează în mod favorabil acțiunea realizată în ansamblul de valori spirituale, parte integrantă a fenomenului de cultură – cultura influențând pozitiv orice domeniu de activitate publică și, în același timp, motivând continuu procesul civilizației umane. Regăsindu-se prin conținutul culturii, literatura își raportează acțiunea în afirmare la necesitățile sociale și idealurilor generate de acestea, în cele din urmă însumând în sine identitatea și personalitatea valorilor social-umane. Cu această imagine literatura, în general, se prezintă ca un mijloc de exprimare ce se infiltrează cu o puternică influență atât în cultura omului, cât și în societatea acestuia. Corespunzător, omul și societatea acestuia se definesc ca valori sociale, distingându-se prin merite și realizări în diverse activități culturale. Urmând efectul realizărilor, literatura, condiționată de cultura sa, se dezvoltă neîntrerupt și se autoreglează în dependență de nivelul său intelectual raportat la nivelul culturii autohtone. De-a lungul timpului arta literară a avansat și ca domeniu social, adecvat și cultura literaturii s-a afirmat ca domeniu în propria artă – ambele contribuind nespuse de benefic în evoluția umană, ambele contribuind enorm în nivelul de dezvoltare materială, spirituală, economică a oricărei națiuni. Ca urmare, afirmându-se identic în viața umană, literatura română prin culturalizarea sa formează un singur tot, având un rol esențial în cultura poporului român, dar și în cultura altor popoare – identificându-se de a fi un capital public nespuse de rentabil care produce plusvaloare în evoluarea societății române.

Făcând parte din cultura neamului românesc, literatura română și-a conceput rădăcinile încă din anii 1521, primul document fiind înscris sub o formă de scrisoare în care se specifică o categorie de poezie lirică cu caracter filozofic (trimisă de Neacșu de la Câmpulung demnitarului Hans Benkner din Brașov), conform surselor în vigoare. De la începuturi, cultura română a fost puternic influențată de curenții creștinismului, ca mai apoi și literatura să fie influențată de aceste idei, printre

primele manuscrise în română fiind traduceri din limba slavonă cu texte bisericești ale cultului creștin slavon din secolul XV. Între timp apar și alte lucrări religioase, cu traduceri corespunzătoare; iar Biblia completă din Vechiul Testament a fost tradusă și publicată în limba română spre sfârșitul secolului al XVII-lea, această perioadă de timp având o încărcătură pentru literatura religioasă. Pe parcurs literatura română se definește și prin curenții umanismului, secolul al XVII-lea; secolul al XVIII-lea prin curenții clasicismului și iluminismului; apoi secolul al XIX-lea cu orientare în realism, romantism, simbolism, cât și în junimism și latinism – orientări autohtone; secolul al XX-lea caracterizându-se cel mai mult prin curente literare de *realism* (ce este asociat cu acțiunea de a promova etern tradiționalismul din toate timpurile, cât și teoria literară cu elementul de a reflecta realitatea în limitele ei esențiale și obiective) și *modernism*, dar și *postmodernism* ce presupune în sine lumea modernă și preocupările ei de a se remarca prin cerințele destul de complexe ale contemporaneității, astfel fiind privilegiate aspectele culturii umane în general, accentul forte punându-se pe remodelarea culturii literare în raport cu necesitățile și dificultățile existențiale din epoca modernă, pe regenerarea conținutului literar prin crearea de noi condiții și modele inovatoare care să exprime noul în cuprinsul literaturii de astăzi – concluzia afirmând: literatura română din toate perioadele istorice caracterizându-se ca o componentă eficientă și calitativă atât în cultura națională, cât și în cultura universală; concomitent reprezentând mișcarea literară de amploare ce constituie o rezultantă integrantă în valorile social-umane.

Referindu-ne la modernism, dar și postmodernism, invocăm acele curente artistice care sunt caracte-

ristice literaturii contemporane din secolele XX și XXI, nu este exclusă nici perioada dintre sfârșitul secolului XIX, respectivele promovând arta noului în scopul de a produce și reproduce valorile estetice prin intermediul cărora se pronunță efectele literare în raport cu modificările ce au loc în societate și în existența individului. Prin realitatea lumii contemporane este prezent realismul, curent literar care a fost stimulat structural de modernism, modernismul însemnând curentul care a exercitat și valorificat influența asupra a tot ceea ce exprimă însușire și caracter modern. Drept urmare, modernitatea a transformat atât lumea, cât și cultura literară, în rezultat orientarea scriitorilor fiind centrată pe corelația dintre realitate și armonia creației umane, într-o viziune nouă și originală, mesajul artistic redându-se prin poezie, proză, eseu, roman, critică literară, nuvelă etc. Privind din unghiul *poeticii* oricărui gen literar, curentul modernismului (așa cum se cunoaște din literatura de specialitate) – principiul acestei mișcări fiind contestarea existenței tradiționalismului și de a regenera dificultățile creației române în raport cu progresul universal – însumează în sine activitatea literară redată prin multiple orientări și anume: expresionism, constructivism, suprarealism, dadaism, integralism, realism socialist, feminism, parnasianism, teatrul absurdului, optzecism literar, neomodernism, ermetism, avangardism, șaradism, simbolism, naturalism, tradiționalism (inclusiv: poporanism, gândirism, semănătorism) etc.; toate având anumite forme de expresie unde în literatura română au fost cunoscute începând cu sfârșitul sec. XIX și întreaga perioadă a secolului XX. Spre exemplu, primii pași ai modernismului în literatura română au fost concepuți prin simbolism, orientare regăsită în volumul de poezii „Plumb”, editat în 1916 de George Bacovia; concomitent făcând pașii literari și avangardismul, orientare din perioada interbelică care se manifesta printr-o conduită ieșită din comun, chiar extravagantă ce respingea integral rânduilele artei tradiționale, tradițiilor naționale consfințite de-a lungul timpului.

Pentru a prezenta unele tendințe literare, inițial ne vom referi la *tradiționalism*, orientare care a fost mereu în contrast cu mișcarea modernistă. Tradiționalismul din perioada anilor 1921-1944 se naște din necesitatea→

GALINA MARTEA

menținerii în cultura română a datinelor/ tradițiilor populare fondate istoricește de-a lungul secolelor, curentul respectiv fiind în contradicție totală cu modernismul și care, totodată, se prezintă într-un stadiu tot mai avansat de dezvoltare în cadrul societății române din acel răstimp. Astfel, reprezentanții mișcării tradiționaliste – cum ar fi Constantin Stere, Nichifor Crainic, Alexandru Vlahuța, George Coșbuc, Nicolae Iorga, Adrian Maniu, Gib Mihăescu, Lucian Blaga, Mihail Sadoveanu, Ion Pillat – se opuneau în mod categoric asupra procesului de renovare a artei literare românești către modernism, evident și față de modificarea culturii literare. Pentru tradiționaliști, raportarea sau orientarea literaturii române către cultura occidentală era inacceptabilă, tendința acestora abordând în mod direct condiția de a subordona aspectele etice și estetice celor etnice; deci de a păstra conținutul clasic întruchipat prin totalitatea creațiilor artistice, literare, muzicale, religie, obiceiuri, tradiții populare, fără a accepta modernismul cu achizițiile și acțiunile novatoare. Mișcarea tradiționalistă (compusă din trei direcții: gândirism, sămănătorism și poporanism), prin acțiunile sale, a dorit să păstreze în orice fel specificul național românesc al unui trecut îndepărtat; iar folclorul, etnografia, istoria, religia, conținutul patriarhal, cultura autohtonă - considerându-se cele mai importante surse în promovarea ideilor pentru domeniul literar român; deci trebuia menținută o orientare către populația zonelor rurale unde cultura se exprima prin folclor și etnografie etc., însă prin nerecunoașterea culturii moderne din zonele urbane. Așadar, *gândirismul*, ca orientare socială și literară (inițiator fiind revista „Gândirea” din Cluj, administrată de Cezar Petrescu), și-a promovat opiniile din primele decenii ale secolului XX, dar și după anii 1930, înclinare către un tradiționalism integrat în cultura română, spre autohtonism, spre naționalism și unitate națională sub egida Ortodoxiei, către starea de înapoiere din sectorul rural ce se corola cu tradițiile creștine și cele populare; teoriile acestui curent se bazau pe poziția dușmănoasă în raport cu conceptele modernismului sau ale culturii moderne; în calitate de reprezentanți ai acestei tendințe se considerau Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Tudor Vianu, Radu Dragnea, Nichifor Crainic, Pamfil Șeicaru, Mateiu Caragiale, Vasile Voiculescu,

Ion Pillat, Ovidiu Papadima. Ca urmare și *sămănătorismul* (la bază existând revista „Sămănătorul”, administrată de George Coșbuc, Nicolae Iorga, Alexandru Vlahuța, Ilarie Chendi) se înregistra ca un curent ideologic și social-politic din primul deceniu al secolului XX, ideea mișcării fundamentată pe ținutul rural care trebuia să-și păstreze valorile arhaice/ autohtone, esteticul fiind redat prin pasteluri ce prezenta viața umană de la sate în corelație cu farmecul naturii înconjurătoare; în rândul scriitorilor ce promovau aceste idei aflându-se Octavian Goga, Spiru Haret, Emil Gârleanu, Ion Agârbiceanu, Duiliu Zamfirescu. Iar dacă să ne referim la *poporanism* (la bază se afla revista „Viața românească” din Iași, coordonată de Garabet Ibrăileanu), atunci curentul în cauză avea o orientare populară care considera că populația mediului sătesc este temelia și valoarea societății române, pe când intelectualitatea urma să fie orientată în a proteja exclusiv nevoile și drepturile țărănimii, acest lucru regăsindu-se în scrierile literare ale lui Mihail Sadoveanu, George Topârceanu, Spiridon Popescu.

Prin analiza curentelor literare se presupune de a specifica și de a pune în evidență însușirile culturale de bază, dar și cine sunt reprezentanții acestora.

Dacă să abordăm, spre exemplu, orientarea *expresionismului*, aceasta este o adoptare literară apărută la începutul secolului al XX-lea în Germania, caracterizându-se prin amplificarea intonației și intensitatea expresiei, astfel făcându-se o tentativă asupra curentului realist. În arta literară română, printre reprezentanții acestei mișcări s-au înscris Lucian Blaga - cel mai de seamă scriitor al expresionismului, Ion Barbu, George Bacovia, Tudor Arghezi, Alexandru Philippide, Aron Cotruș, Felix Aderca, Horia Bonciu, Ion Călugăru, Eugen

Relhis, cât și alții. Iar dacă să vorbim despre *simbolism* - orientare care poate fi considerată parte a curentului modernist - acesta s-a impus ca o mișcare în arta literară universală către sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, unde cu ajutorul simbolurilor s-a experimentat să se determine legătura reciprocă dintre fenomenele naturii și intelectului uman sau, mai bine zis, morala umană; astfel dând libertate versului prin melodie și armonie verbală, fără a fi dependent de exactitatea tradiționalismului clasic; în literatura română cu aceste idei este prezent Tudor Arghezi, Alexandru Macedonski, Mateiu Ion Caragiale, Ion Minulescu, Ion Vinea, I.M. Rașcu, Felix Aderca, George Bacovia, Luca Caragiale, Iuliu Cezar Săvescu, Mircea Demetriade, Dimitrie Anghel, Ștefan Petică. Cât despre *naturalism*, curent care de fapt a prezidat la fondarea realismului, acesta este simbolul care tinde de a reface realitatea în modul cel mai exact și devotat, până și în limita fenomenelor neesențiale, considerându-se acea noțiune filozofică care tratează că în afara naturii nu există nimic altceva; orientarea literară respectivă și-a făcut apariția în Franța în a doua jumătate a secolului XIX și era stăpânită de ideea pozitivismului unde aspectul binelui se considera în afara moralei umane; în calitate de reprezentanți ai *naturalismului* românesc sunt considerați Ioan Slavici, Liviu Rebreanu, Ion Luca Caragiale, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Eugen Barbu.

O altă tendință literară ce impesionează prin conținutul ei este *suprarealismul* (reprezentând perioada interbelică până în anii patruzeci), care se caracterizează prin libertatea integrală în modul de redare a ideilor; accentul fiind pus pe acțiunea bruscă și irațională a imaginației, astfel contestând existența gândirii logice. Suprarealismul a luat naștere în prima jumătate a secolului XX, iar în calitate de reprezentanți în literatura română regăsindu-se Geo Bogza, Virgil Teodorescu, Gellu Naum, Gherasim Luca, Sașa Pană, Paul Păun. Efectiv, tendințele literare precum simbolism, suprarealism, expresionism, dadaism fac parte din curentul modernismului, mișcare ideologică care neagă valorile trecutului ce sunt redată prin fenomenul tradiționalismului - obiceiuri și rânduieli comune unui popor, stabilite prin tradiții populare. Evident, lucruri cunoscute în literatura de specialitate.

Răzvan Andreescu - Început de toamnă

Miezul unui ev aprins

Despre tipic

Dintr-una din cărțile numeroase ale „Micii biblioteci critice”, colecție a Editurii de Stat pentru Literatură și Artă (ESPLA), se putea afla în 1954, prin grija filosofului N. Tertulian („Probleme ale literaturii de evocare istorică”), ce înseamnă și cine stabilește ce înseamnă tipicul – un concept fundamental al realismului socialist, dacă nu cumva chiar miezul acestuia: „Definiția marxist-leninistă a tipicului formulată în Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S. (n.n. – 1952, ultimul sub conducerea lui I.V. Stalin), definiție care subliniază că tipic este ceea ce corespunde esenței fenomenului social-istoric dat, arată scriitorului necesitatea de a oglindi în operele literare nu fenomenele exterioare, accidentale, de la suprafața realității, ci relațiile obiective dintre diferitele clase și grupuri sociale, necesitatea de a face vizibile tendințele istorice obiective care alimentează acțiunile personajelor. Tocmai raporturile obiective, necesare, dintre clasele sociale definesc esența unui fenomen social dat. Cheia înțelegerii acestor raporturi sociale ne-o dă cunoașterea legilor obiective ale dezvoltării societății într-o perioadă istoricește determinate”. Argumentarea se face pe seama lui Balzac, pe care Marx și Engels l-au apreciat, precum bine s-a știut multă vreme, pentru că scriitorul a izbutit – intuitiv, desigur, în absența unui orizont teoretic științific materialist - dialectic și istoric – să vadă tipicul în realitatea socială a timpului său și să-l ilustreze literar: „Balzac reliefează în fenomene profund individuale relațiile de clasă obiective care formau temelia, esența orânduirii capitaliste. Tipicul e realizat pe deplin tocmai pentru că vestejirea tinerei Eugénie apare nu numai ca o simplă dramă sentimentală, ci ca un efect necesar al acțiunii acelei legi nemiloase a junglei capitaliste care face ca cele mai curate sentimente omenești să fie ciuntite și anihilate în orânduirea capitalistă. Balzac a dezvoltat și aici esența fenomenului social-istoric dat”.

Că se putea afla este un fel de a spune, pentru că faptul se aducea astfel la cunoștință conștient – nu

cu înțelesul de simplă publicitare normativă, pentru că asta se făcuse deja, ci în acord cu rigorile democrației timpului și locului, care democrație înțelegea și respecta dreptul beneficiarului ei, cetățeanul, de a avea deplin acces la explicații, la surse, la procesualitatea prin care trecând un lucru devine și este ceea ce este el și nu altceva. E vorba adică de un sprijin acordat practicii pentru ca angajații acesteia să proceseze și să procedeze conform și uniform în deplină cunoștință de cauză. Este călăuza de partid care aduce și răspândește „învățătura” menită să lumineze calea înțelegerii „științifice” (și „revoluționare”) a lucrurilor – iar o corectă reprezentare a faptului este nevoie să aibă în vedere că precum „vestețirea tinerei Eugénie” trebuie privită ca avându-și cauzele determinante în specificul capitalismului, în proprietate, în exploatare și în lupta de clasă și nicidecum în întâmplări sentimentale, capricii, interese și conflicte personale mărunte, tot așa înțelegerea, explicarea și oglindirea în artă a realității nu se pot face la întâmplare și oricum, în baza unor criterii și repere personale, capricioase, eventual după „stările psihologice ale vreunei personalități oarecare”, ci în temeiul cunoașterii și înțelegerii profunde a esenței, a legicii, a raporturilor obiective și necesare care guvernează lumea.

Ne aflăm, cu alte cuvinte, în largul ficțiunii ideologice comuniste și al corelativelor ei de ordinul practicii: adevărurile unei teorii voluntariste care nu explică, ci, absolutizând socialul și lupta de clasă, motivează, justifică, legitimează, dă ca firești și necesare

acțiuni, comportamente, atitudini deja existente sau numai preconizate, se fac cunoscute propagandistic, nu însă doar persuasiv, ci și normativ, prin generare de reorganizări și resemnificări în reprezentarea realului, pentru ca astfel să se atragă o susținere necesară politic și în același timp să se blocheze și dacă este cazul, să se sancționeze, în numele unor rațiuni și interese superioare (cauză proletară, popor, viitor, progres, revoluție etc.) eventuale manifestări de opoziție. În ce privește arta, se proclamă că „Orice încercare de a înfățișa cursul unei mișcări istorice ca fiind determinat de capriciile subiective ale cutărei personalități și nu de relațiile obiective dintre clasele sociale, orice încercare de a se ignora legile obiective ale dezvoltării societății în favoarea tendințelor fanteziste subiective nu poate decât să împingă creația literară în mlaștina antirealismului” – care este crima domeniului, asociabilă oricărei fapte dușmănoase la adresa poporului, progresului, aspirațiilor oamenilor muncii, cuceririlor revoluționare, viitorului și deci, până la urmă, „ordinii de drept”. Artă este fenomen social, formă specifică a conștiinței sociale, determinată de condițiile sociale ale vieții materiale și înzestrată cu puterea de a exercita influență asupra acestora (mijloc de cunoaștere a realității și în același timp, mijloc de transformare a acesteia), formă specifică de oglindire a realității, are caracter istoric, de clasă și partinic, iar opera este produs ideologic și are funcție de cunoaștere și educativă și ca atare, este obiectiv, legic angajată și trebuie privită și tratată în consecință, drept care orientarea ei în raport cu valorile, idealurile și programul de luptă al poziției pe care o reprezintă în societatea care construiește socialismul, asistența în acest sens și controlul privind măsura în care ea își slujește cauza și este conformă și eficientă în acțiunea specifică sunt lucruri naturale și necesare. Artistul este un soldat din prima linie, un activist, un angajat în bătaia ideologică. Nu doar „suflet în sufletul neamului”, ceea ce e de privit, măcar o vreme, cu atenție și cu simțul nuanței, ci, cum spune Mihai Beniuc doi ani mai târziu într-o cărtuție →

AUREL BUZINCU

din aceeași colecție („Poezia noastră”), „Poetul nostru trebuie să fie un filosof, cunosător al celor mai înalte idei ale timpului nostru, spre care au deschis drum Marx, Engels, Lenin (n.n. – A.B.: să ne reamintim că Stalin murise în 1953), trebuie să fie un activist în slujba acestor idei și trebuie să fie un artist ancorat în realitatea istorico-socială concretă”, iar asta întrucât „Poezia însăși începe acolo unde poetul (...) trebuie să ridice mâna și să arate drumul înainte”.

Identificarea și oglindirea tipicului au, drept urmare, o etapă premergătoare obligatorie actului propriu-zis de creație, una de cunoaștere. Nu însă de experimentare, de degajare pe cont propriu a unor adevăruri, convingeri, cunoștințe de orice fel și în orice privințe pe seama contactului nemijlocit al artistului cu lumea, cu viața, cu realitatea – ci de cunoaștere a „învățăturii”. Marx și Engels, spune argumentul, au insistat pe „necesitatea ca scriitorul să elaboreze conflictul și personajele sale studiind fenomenul social-istoric în esența lui pentru a putea oglindi tipicul. El trebuie să se călăuzească de concepția marxist-leninistă după care aprecierea unei epoci sau figuri istorice trebuie să se facă pornind nu de la iluziile și opiniile acestei figure istorice despre sine însăși (...), ci de la studiul legilor obiective ale dezvoltării istorice care determină esența fenomenului social-istoric dat”. În sensul acesta, astfel privit, Balzac este pentru Engels genial și îi prilejuiește acestuia afirmația cunoscută, inclusiv pentru că a fost parafrazată la noi în legătură cu opera lui Caragiale, că a învățat din „Comedia umană” „mai mult decât din operele celor mai celebri istorici, economiști și statisticieni contemporani luați împreună”. Traducând un astfel de limbaj plecticos prin redundanță altădată și probabil că tot mai de neînțeles azi, etapa de studiu, de investigare, de cunoaștere și oricum i s-ar mai putea spune se referă, de fapt, la un preambul în care artistului i se impune sau artistul preia adevărul ideologic pe care el urmează să-l illustreze în „opera” lui. Zelos, dar neconformându-se rigorii tipicului, aflăm de la N. Tertulian cum un autor dramatic face din Ion-Vodă cel

Cumplit un „luptător împotriva clasei și orânduirii feudale și partizan al revendicărilor revoluționare ale țărănimii” și se predispune prin asta diagnosticului dur pe deplin motivat al criticului nu doar zelos, ci și lămurit și atent ideologic pentru care scriitorul în cauză, Laurențiu Fulga, „a păcătuit grav împotriva adevărului istoric, a tendințelor istorice obiective care alimentau acțiunile lui Ion-Vodă” prin „neînțelegerea esenței raporturilor sociale istorice determinate”. Un astfel de conducător feudal nu este conform cu „legea internă a fenomenului social-istoric”. Scriitorul își poate asuma libertăți doar pentru „a schimba sau a inventa anumite legături exterioare de la suprafața procesului istoric”. Ivan cel Groaznic din piesa lui Alexei Tolstoi, marea realizare a genului, dimpotrivă, rămâne veridic istoric atunci când își ucide boierii trădători – un mare conducător feudal care „slujește cauza slavei statului rus” și nu acționează nicidecum ca un apărător al vreunor interese potrivnice clasei lui și neconforme cu esența relațiilor sociale ale epocii. Un alt exemplu de ignorare a tipicului și de oglindire, în consecință, deformată a realității prin nesocotirea esenței fenomenului social îl privește pe Eusebiu Camilar – al cărui chiabur demascat într-o năvală („Dreptul la viață”) este judecat în baza unor criterii de ordin moral și nu cum ar fi trebuit, ca dușman de clasă.

Tipicul, să luăm seama că, în fapt – preeminent expresie a nevoii noastre din viața practică de a

Răzvan Andreescu - Duminică de toamnă

categorisi, ordona și ierarhiza –, este la nesfârșit discutabil și gata mereu să facă explozie în calitatea lui de concept estetic, adică atunci când trebuie aplicat cu profit în exercițiul interogativ care privește spațiul operei de artă ca operă de artă. În atare calitate, el nu se poate apăra eficient de suspiciunea de impostură dacă nu are susținerea unor contraforți mai mult sau mai puțin ascunși – pe care în mod ciudat modernitatea estetizantă, autonomistă, i-i oferă continuu sau numai din când în când, prin orientările ei de regulă iconoclaste, sub cuvânt că relația spațiului creat artistic și în general cel al universului creației cu cel real nemijlocit, al lumii și al vieții concrete, fie nu trebuie abandonată ca temă de interogație, fie este obligatoriu, din varii motive, să rămână în atenție ori chiar să fie inspectată. Sociologi, imagologi, politologi etc., dar și consumatorul comun de artă, în baza pregătirii de care dispune în domeniu, iar după aceștia sau în întâmpinarea lor, frecvent comentatorul de artă însuși caută un ceva de utilitate practică în operă și între uneltele lui, se folosește și de tipic. Ca și creatorul operei, de altfel, care în baza sensibilității lui recunoscute, are drepturi mai mari la slăbiciuni decât toți ceilalți. Dar ceea ce realismul (cu Engels și fără el) vrea să explice prin tipic este și în același timp nu este validabil. Tipicul e în cel mai bun caz un concept hibrid, el fiind, obișnuit, din altă ordine de lucruri, venind din extraestetic, și, de asemenea, în raport cu literatura ca artă, nedefinitiv. Este Ion al lui Rebreanu tipic pentru clasa lui? Dar clasa lui, dincoace de altele, nu e una socială, ci literară. Este în sine, pe urmă, un personaj sau un alt fapt de literatură despre care se spune că ar fi tipic o garanție sau →

Răzvan Andreescu - În căldura toamnei

măcar o probă de reușită artistică? Nicicum. Ajunge, dacă vrem să-l raportăm la exterioritatea ficționalului, iar asta numai dacă ficționalul ne-o impune, să-i constatăm lui Ion însușirea de a fi expresie pentru o ipostază a condiției umane. Ceea ce nu e puțin, nici vorbă – și e de natură să justifice îndeajuns, dacă trebuie, arta. Și să nu ignorăm că dacă venim spre o astfel de constatare, e pe seama reușitei artistice și călăuziți de aceasta, nicidecum invers. Or, tipicul în general ar vrea să spună altceva, iar cel realist-socialist se declară explicit criteriu al reușitei artistice și se impune normativ ca atare.

În temeiul conceptului de artă utilitarist pe care se sprijină și pe care îl profesează "metoda" realismului socialist, opera este parte într-un complex metaforizant fără ca artistul, paradoxal, să-și poată îngădui prea multe exerciții de metaforizare. A epuizat această libertate ideologul, care nu propune, ci impune în mai multe privințe *ceva pentru altceva*. În zona noastră de interes, deloc ușor de hotărnicit tocmai din cauza țesăturii complexe în care ea este cuprinsă, tipicul, chiar dacă poate fi acceptat drept tipic după definițiile care i se dau, nu e totuși tipicul însuși, ci, precum s-a mai spus deja, e un adevăr ideologic, adică un tipic nu extras din realitatea propriu-zisă printr-un exercițiu cognitiv și pe seama unor criterii firești și adecvate unei atare operațiuni, ci unul închipuit, preconizat, o proiecție generată în baza unui deziderat care se vrea transformat în realitate și, venind, drept urmare, dinspre viitor, dinspre finalitatea pe care o vizează, justifică, motivează, legitimează, pe de o parte, și arată și luminează calea, pe de altă parte. Nu uităm nicio clipă, firește, că ne aflăm într-un context în care o autoritate totalitară își face astfel exercițiul specific și că avem și în această privință un *ceva pentru altceva* și, neapărat, un *cineva pentru altcineva*.

Acest tipic artistul trebuie să-l ilustreze, oglindind realitatea concret istorică – iar metaforic, „adevărul vieții”. De aceea într-o astfel de facere, ideologică într-adevăr în esența ei, nu au niciun fel de relevanță criteriile vechi și eterne ale verosimilului și necesarului, care privesc relațiile dintre faptele din

Răzvan Andreescu - Intrarea în piață

interiorul imaginii. De maximă importanță devine aici veridicul, zugrăvirea veridică, istoricește concretă – vizând relația dintre datele imaginii și exterioritatea pe care imaginea ar ilustra-o și care nu este nici ea o exterioritatea propriu-zisă și oarecare, ci „adevărul vieții”, adevărul ideologic îmbrăcat sau identificat într-un concret conform cu finalitatea care determină și guvernează demersul.

Discuția despre tipic este în anii 50 amplă și cu numeroase variații, mai ales de nuanță, dar care nu sunt neimportante. O provoacă și o susțin deopotrivă ideologia și artiștii – și ea face vizibil un curs general al câștigării pas cu pas, pentru artă, după dispariția lui I.V. Stalin, a câte unei fâșii înguste de permisivitate – nu chiar în sensul libertății, ci al diversificării și înmulțirii teritoriilor de explorat și a mijloacelor de expresie, inclusiv prin reabilitarea și reactivarea unora vechi (precum psihologicul, intimitatea, analitismul etc.), în interiorul aceluiași concept de artă puțin câte puțin lărgit, cu replieri conservatoare, dar și cu neașteptate și spectaculoase câteodată ieșiri din coloană.

Asta în țara de origine a realismului socialist, pentru că în România atmosfera este în general mai potolită, și deși nu lipsesc nici la noi gesturile cu personalitate, curajul se manifestă cu deosebire în rostirea patetică a unor idei preluate din țara sovietelor și în interpretări autohtone în orizontul pentru care conținutul traducerilor și al prelucrărilor de produse moscovite, artistice sau

critice, reprezintă garanții de corectitudine. De altfel, în pomenita colecție cacofonic denumită „Mica bibliotecă critică” a ESPLA și nu numai acolo se publică numeroase traduceri de texte de orientare apărute anterior la Moscova. Una dintre acestea (A. Sobolev, „Problemele esteticii și literatura sovietică”) spunea în același an 1954: „Arta realismului socialist constituie o nouă etapă în dezvoltarea artistică a omenirii.

După cum se arată în Statutul Uniunii Scriitorilor Sovietici, realismul socialist, ca metodă fundamentală a literaturii și criticii literare sovietice, cere artistului o zugrăvire veridică, istoricește concretă, a realității în dezvoltarea ei revoluționară.

Iar caracterul veridic și istoricește concret al zugrăvirii artistice a realității trebuie să se îmbine cu sarcina transformării ideologice și educării oamenilor muncii în spiritul socialismului” și adăuga: „Cea mai însemnată lege a creației artistice a reflectării realiste a vieții în artă este tipizarea (...).

Tipizarea este un proces complex de generalizare artistică a realității, în urma căruia esența relațiilor sociale, a evenimentelor istorice, conținutul luptei dintre nou și vechi se dezvăluie în forma unor imagini concrete, în caractere vii, veridice.

În procesul de tipizare au o însemnată primordială pătrunderea fenomenelor vieții sociale, dezvăluirea resorturilor interne ale evenimentelor istorice, a proceselor profunde. În personajul tipic se reflectă laturile esențiale ale realității, conținutul epocii, chipul social al claselor, al grupurilor sociale și locul lor în dezvoltarea istorică...”

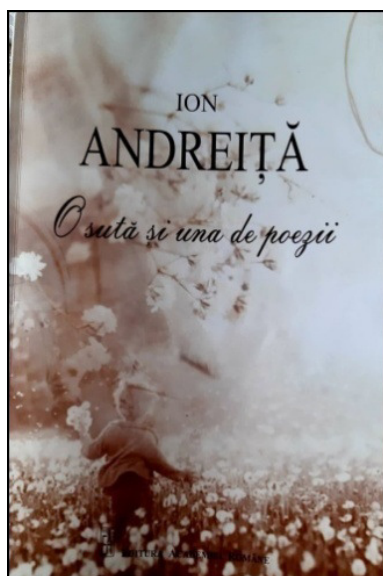
Metaforizării ipocrite practicate generalizat în viața de zi cu zi să observăm că i se asociază efectele unui exercițiu al autorității de eficientizare propagandistică prin care concepte, expresii, formule, dar și conținuturi care trimit la realități propriu-zise sau numai proiectate și preconizate capătă ceva similar sacralității și astfel ele îl inhibă atât pe destinatar, cât și pe utilizator, le induc ambilor un comportament și o atitudine dacă nu chiar similare smereniei și pioșeniei, totuși dintr-o clasă profană și atee a acestora.

O sută și una de poezii

Maestrul ION ANDREIȚĂ este o personalitate complexă, apreciat jurnalist, eseist, scriitor și poet, cu o longevitate și putere de creație fulminante. Un model de „pălmaș” în slujba scrisului, mereu inspirat, dedicându-și întreaga viață preamăritului cuvânt. În comentariul meu succint, la volumul de versuri „Linia lui Dumnezeu” spuneam că fiecare poem care îl conține este atât de bine echilibrat, fiecare cuvânt este atât bine cântărit, fiecare poem este atent șlefuit, căci autorul caută perfecțiunea formei, în aceste timpuri rezeși și profund distorsionate.

Același lucru pot spune și despre noul său volum de versuri, „O sută și una de poezii” (Editura Academiei Române, București, 2021) o continuare a acestei linii luminoase și directe, care îl pune pe poet în legătură cu marele și-a devăratul Creator. Poetul este adeptul lucrurilor calme, profunde, esențiale, așezate într-o logică, aflate pe un corect făgaș. Trebuie să recunoaștem, scriitorul Ion Andreiță are o legătură puternică, indisolubilă, cu țara sa, cu pământurile natale, din care extrage comorile cuvântului și le oferă, spre neuitare, cititorilor săi. Deși poezia despre țară, despre locurile care i-au și ne-au deschis ochii spre viață au fost profund compromise, în perioada comunistă, într-un mod impardonabil, încât va trebui să treacă niște generații de purificare a acesteia, poetul Ion Andreiță caută, în subsidiarul existenței, bobul de mărgăritar, pentru a ilustra aceasta lacrimă a poeziei adevărate, a acestei comori a neamului românesc. Sentimentele patriotice, care dau sens și orientare existenței noastre, aflându-se la o cotitură istorică, puțin posibil de previzionat, fiind în pericolul de a pierde.

Dacă Patrie și Dumnezeu nu mai avem, atunci ce ne mai rămâne, de ce ne mai aninăm sufletul, cum mai vedem răsăritul, printre atâtea neguri? Pentru că noi nu putem fi dincotro bate vântul. Noi ne-am născut aici, în Olt sau în Ardeal, în Moldova sau Dobrogea. Soarele acestor țărâuri mirifice ne-au căzut pe geană. Și-atunci, cum am putea

uita asta, când: „Mi-e neamul din legendă coborât,/ Baladele-i brumară-n taină părul,/ Dar fetele mereu și-au petrecut/ Din mână-n mână, la izvor, ulciorul” („Ulciorul”). Sau: „Dave pe Olt, pe Mureș și pe Argeș./ În munții vechi, aceleași dave vechi,/ Sub cerul limpezind ca o coroană/ Pământul dacic, legendar, străvechi” („Dave pe Olt”).

Domnia sa stăruie, caută frumosul autentic, acea simplitate care dă strălucire cuvântului scris. Fiecare poem este caligrafiat, în cartea sa de iubire, cu respect și adâncă plecăciune, în fața celor ce alcătuiesc cultura română, pe care i-a cunoscut, fie prin opera lor, fie personal și care i-au stârnit admirația, i-au îmbogățit viața.

Iată, spre exemplu, un poem dedicat lui Marin Sorescu: „Fiecare purtăm în noi o cruce/ Mai grea/ Sau mai ușoară,/ Ursuză/ Sau ademenitoare./ După cum ni s-a repartizat/ La plecare./ Și noi zâmbim mulțumiți/ Ursitoarelor/ Ca pentru cel mai de preț dar./ Fără să știm că ducem/ În spate/ Propria condamnare/ La moarte” („Protest”). O dedicație poetică făcută poetului Ioan Alexandru: „Este Poetul imnul Ciocârliei/ Din aripa suavă-a Poeziei./ E taina care a unit vreodată/ Bobul de apă dulce cularima sărată./...Este Poetu lclipa și destinul,/este Poetul amfora și vinul” („Poetul”). Iată și un poem dedicate lui Nichita Stănescu: „De demult și de demult/ Pe când nu era cuvânt/ Nici cuvânt nici necuvânt/ Doar doriță-n cer visând/ Cerul visului

arzând// De deieri și de deieri/Plutind valul nicăieri/ Nimănu de nicăieri/ După loc pentru năieri./De deazi și de deazi/ Iarba-i rumenă-n obraz/ Dragostea-i peste pârleaz/ Dorul la dragoste treaz...” („Cântec de dragoste!”). Mai amintesc poemul dedicat marelui sculptor Costantin Brâncuși: „Testament neînțeles acas’./ Piatră cu semnul crucii-n în Montparnasse./ Oul ființa-ntâi mărturisind./ Măiastra cerul lumii aprinzând – // Pe podul Alma, serile și anii/ Ard ochii domnișoarelor Pogany” („Brâncuși”).

Toate poemele au ceva de dăruit, au bogăția interioară, noblețea gândului și sentimentelor transmise de autor, o forare a adâncului, dar și arcul unui curcubeu care leagă om de om și, mai ales, ne leagă de ființele purității, acea parte curată și senină a ființei noastre, născută din Om, care sunt sunt copiii: „Între mine și oameni./ Inima mea – / Pentru ca drumurile lor/ Să se arcuiască/ În curcubeu și copii./ Între mine și oameni./ / Cuvântul meu – / Pentru ca ritmul lui/ Să le potrivească pasul/ Cu fericirea./ Între mine și oameni./ Moartea mea – / Pentru ca lueafărul serii/ Încălzit în vama/ Trecerii mele./ Să le cutreiere pașnic/ Somnul” („Între mine și oameni”).

Voi încheia cu poemul „Ora tristeților”: „E un ceas anume/ Când trebuie să te dăruie/ Cu totul tristeții./ Ascunzându-te dincolo/ De scoica/ Ce-ți măsluiește gândurile./ E un ceas anume/ Când trebuie să fii/ Numai Tu./ Copac despletit/ De ultima frunză./ Presimțind seva răsfrântă/ În ecouri./ E un ceas anume/ Când rămânem cu nimeni”. Nu, poetul rămâne cu cititorii săi, niciodată singur!

Închei cu un citat care aparține distinsei scriitoare Victoria Milescu și care mi se pare potrivit, definind complet personalitatea artistică a scriitorului Ion Andreiță: „Receptiv la toate cele din jurul său, apropiat de sufletul oamenilor, dar și a pământului, cu un ochi râzând și altul lacrimând, sub ploi, dar și sub raze de soare, harnic și temerar, privind viața în față și moartea peste umăr, realist și fantast, tumultuos și așezat, scriind fără preget și fără ură ori părtinire, Ion Andreiță este un scriitor din linia întâi a literaturii române”.

ANA ARDELEANU

MEMORIA MUZEULUI DE IARNĂ

„Echinoxist”, Nicolae Băciut aduce Cuvântul inspirat în proximitatea revizitării „albului poetic”, celebrând memoria „vocii” sufletului din „Muzeul de iarnă” (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986), legitimitate a reflexiei „în oglindă”, dar nu a superstiției, ci a surprinderii intenționalității discursului livresc.

Imaginea metaforei, în diferite tonalități, își caută concretul poetic, astfel că de la început, ca la/ în „Cina cea de taină”, Cuvintele vor împlini rolul „apostolilor”, „iubind” sau „trădându-și” Maestrul („Aici sunt toate poemele/ cu care te-aș fi putut îmbrățișa –/ fiecare cuvânt în fața oglinzii./ Poemele bat ca într-o ușă/ în pieptul meu./ intră/ ele știu totul/ despre trup./ sin-/ gu-/ ră-/ ta-/ te./ Măine voi scrie un poem care ne va vinde.”). „Dualul”, într-o notă de spiritualitate, se creează în chiar „oglină” lui *Zece decembrie* („Ce simplu e totul aici, ce bine!/ și nimeni nu ne iartă poemele noastre/ puse între feliile uscate de pâine./ cum nici noi nu iertăm greșiților noștri./ Ce bine, ce simplu/ scrâșnește zăpada între dinți./ (...)/ Ce bine, ce simplu!/ Și sărutăm arterele dezvelite/ până uităm/ ziua/ pe care ar trebui/ s-o aniversăm.”). Dacă e (sau nu) o melancolie a „timpului cascădă”, poetul nu-și îngăduie lamentații, ci doar o recunoaștere a unui „timp” în orizontul „liniștii” interioare, o „vreme” conjugată cu geometria „iertării” în/ prin cuvânt. Ce poate fi mai autentic, decât sunetul „scrâșnit” al „pâinii uscate”, suprapunându-se scrâșnetului „zăpezii în dinți”, amândouă la fel de „dureroase” pentru „vina” neiertării unui *departe-aproape*.

Dacă imaginea „în oglindă” pare a fi artificii modelator cu care sunt accesate anume substraturi ale memoriei din „Muzeul de iarnă”, într-un anotimp destinat fascinantei „lumi” a reveriei magice, este de înțeles cum cititorul se lasă „vrăjit” de poesisul exersat, pentru a se crea „paralele” ale imaginarului și coordonatelor tinereții („Cineva țipă în cartea mea:/ „Nu mai port cuvinte

la gât ca pe chei,/ doar poeme în care viața/ repetă:/ la șaisprezece ani știam totul pe de rost,/ știam numărul anilor în bănuți zornăitori/ de argint:/ la șaisprezece ani îmi sărutam iubita/ lipindu-i de buze scrisorile netrimise:/ la șaisprezece ani disperarea ținea loc de cald/ chiar într-o zi de iarnă nesfârșită./ ...”, *La șaisprezece ani*). Poetul nu vrea să devină „victimă” a unei iluzii create „în oglindă” și, atunci, își ia repere pentru o *Vânătoarea regală*, ca și cum o posibilă „scenă” dramatică e de la sine omisă („Alte sunete în ceasul meu de argint:/ bietul animal./ numai auz, numai miros, numai vedere./ știe tot despre mine./ Alte sunete în ceasul meu de nisip./ Fiara trece prin fața mea./ o salut îndelung./ și-apoi plec./ Alte sunete. Ceasul meu a vorbit.”); în fapt, se construiește o „schită” de *vânătoare*, și doar atât, altfel decât la Doinaș, lăsând ca cititorul să pătrundă enigmatică poveste. Fără îndoială că se dă o luptă înlăuntrul poetului, dintre „vânător și vânat”, dintre „viață și moarte”, unde triumful eliberării „eului” poetic constă în tocmai această *O altă vânătoare* („Îmi spui să ne oprim/ că o clipă și moartea stă în loc:/ ridic potirul cu venin/ și-ți strig/ povestea care s-a-nțâmpat./ căci nu mai este nici un troc/ pe care, limpede/ privirea ta să-l stingă./ Și ne oprim./ O vânătoare-ncepe./ Stă să ningă.”); se poate ca tocmai acest „ritual” să permită înțelegerea „limitei” dintre „durere și frumusețe”, cum se întâmplă la Labiș. Nicolae Băciut punctează, cu subtilitatea unei acuități sporite, „verva” pe care o produc versurile, într-un „crochiu” al efemerității clipei. Din aceste „stări” se generează un *Frig în cuvinte* („Noaptea aceasta ne va fi cât o iarnă./ dicționarul acesta ne va fi cât o viață./ ai grijă, cine intră/ nu are nevoie de sură, de putere./ de glorie./ Blana de vulpe ne va atinge intrarea./ sărbătoarea cuvenită ne va fi pe plac –/ amintirea va fi de partea noastră./ Va fi ca un frig în cuvinte.”) care, paradoxal, trezește simțurile, în loc să le anihileze.

Nu prea se știe dacă în construcția livrescă a unui „destin-poveste”, metamorfozarea conduce către *Pasărea din colivie* („Iar îmi promiți un papagal:/ un cântec repetat pân’ la uitare,/ o suferință

fără nume/ în amintirea unei nopți tăcute/ și înfloritoare./ Iar îmi anunți un oaspete – / bătrânul profesor de limbi engleze/ ne-nvață graiul în care să-l primim./ morfologia și sintaxa;/ (...)/ Și pasărea-l ascultă:/ alte voci fără-ncăperi/ și insula./ Din colivie.”). O „cădere” ipotetică a lui „a cunoaște” din tipologia umană, „voci” ale memoriei captive, parcă, în „amintiri” și „tăceri”. Ce s-ar mai putea reflecta în gândul poetului ? decât un auto-îndemn pentru a înfrunta „profanul” ce nu se vrea abandonat („Pregătește-te, trupule, noaptea e scurtă./ în zori, gândul tău va muri./ culcându-și sub el umbra arsă/ care nu se mai poate bolti./ nu se mai poate-nstela să cuprindă/ talgerul strâns ca pe-un ban regăsit/ după înc-o plecare ce n-o să-l atingă/ pe cel care-n zorii de noapte-a murit.”. *Pregătește-te*). Un „how-know” de motive „pro-viață” pentru care poetul nu abandonează în fața limitei „depășit-atins” („Încep la nesfârșit acest poem/ deodată cu fiecare viață începută./ Scriu numele lui în locul numelui meu./ zăpadă în locul norilor./ moarte în locul nașterii/ când pe scară, mută./ coboară inocența din copilărie/ în copilărie./ din iarnă într-o altă iarnă/ limpede, slobodă./ până când „regina nopții” se desface/ înspre ziua./ Scriu zăpadă pe fața oglinzii și ea se întoarce înapoi./ întoarce însăși fața ei/ pe care n-o atinge vreun sărut/ decât ca pe o rană./ Dar oare cuvântul strigat în oglindă?// Stau și încep: *A venit iarna.../ Ultima ninsoare!*”). Cuvintele pot transpune→

CRISTINA SAVA

într-un *Cantos** ireversibilul, pot să comprime „un tot mai mult al vederii” („Revarsă-ți versul. Cuvintele traduc/ timpul invers al unei așteptări./ Și dacă eu, cel care scriu, nu sunt/ decât zăpada unui anotimp./ ieși în lumină, alt al meu,/ deschide drum.// Cel care cântă nu se-ntoarce niciodată!”).

Poesisul este tehnica de relevare, într-un alt fel, a gândului care produce „vindecare” prin poezie a sinelui în Sine („*Poezia poate fi și o virtute și o vină. Dar cu cât se repetă mai dureros, cu atât devine o mai mare ispită. Precum și o jertfă. Același ritm care e înafara noastră se prelungește și înlăuntrul nostru ca un istm care se rostogolește tot mai mult sub mare. A fi în poezie este a fi în tipăt. Dar a fi în tipăt e ca și cum ți-ai sărbători gândul într-o tandră șoaptă. Ca o cuminecare. Ca o ninsoare.”). A fi scrib unui „timp” eclesiast („Am avut în vedere că numai ceea ce e scris/ nu rămâne,/ că în locul gol pun numele tăcerii,/ că în locul vânătorii pun prada –/ singurătate cu picioare boante.// Dau foc foilor de hârtie care trec prin fața mea/ și scriu *realitate*, *realitate*, *realitate*/ și-n carnea mesei, lemnul/ își sfărtecă masca –// pe chipul meu înroșește vindecarea.”) înseamnă a împlini menirea în unitatea lui „a ști să fii” actorul vieții „predestinate”, a căuta „un dincolo de înțelegere” („*Sentimentul identificării e de natură atemporală. E o „scenă” – care se repetă – dintr-o „piesă” neterminată și care nu se va juca niciodată. În locul măștilor rămân pe scenă chipurile desfigurate și adevărate ale actorilor. Ei, fiind plâpânde ca floarea de pădăie când își risipește sămânța – care „dacă va muri, roadă bună va aduce, iar dacă nu, va rămâne stingheră” – revenind dintr-o pătimășă dragoste, în pielea cea neschimbătoare a personajului.”)

Ca „echinoxist” nu poate renunța la picturalul din cuvinte; printr-o „progresie” aritmetică în identificarea „naturii” umane, fără „recurs” la sentimentul zădărniceii, ne apropie de un anume vizionarism, în-un „dat” al ironiei sorții („Ca și cum ți-aș măsura trupul/ picătură cu picătură,/ privind în oglindă chipul tău,/ singurătatea ta,/ umărul tău pietros,/ din care o mână oarbă/ rupe bandajul de aer.// ca și cum n-ai fi decât un portret.// pune-ți masca și

vino./ nu departe de aici/ o pânză putrezește/ așteptând.”); se pare că amintirea include o „situație-limită” a chipului „durut” care cere un remediu; creatorul de vers, inspirat, transformă damnarea într-un „joc” generat de reflexia „în oglindă” a accesibilizării „irealului” („Dar unde oare începe viața mea?/ Ce-i lipsește ei, numelui ei?/ Speranța, deznădejdea, ura,/ conversația care poate umili singurătatea/ pe care mâinile mele o ating/ oarbe/ dezvelind cenușa de pe masca de aur./ „Strigă!” – îi strig./ ca și cum limbile noastre s-ar spânzura în cerul lor./ „Mușcă-ți cuvintele!” – / pare a-i spune și gândul meu./ care nu mai are loc pentru auz./ iar văzul, piciorușele lui sângerii/ stau și acum în urma mea,/ adulmecându-mi sentimentele.// Deschid ușa –/ strigătul se-ntinde peste umbra mea./ De-abia./ de-abia mai am timp// Să o sărut cu gura unui mut.”). „Cu mască” sau „fără mască”, Ea/viața este surprinsă în „punctul” de trecere prin *Spațiu și Timp* („În ochi, suferința are colți./ cât despre pradă/ doar câmpiile nesfârșite pot vorbi/ cu iernile îngenuncheate/ în zăpadă.// (...)// Ca un adaos la toate acestea./ la trufia naturii pre limba florăresei din colț./ când timpul se întinde cald pe luciul ferestrei./ la martorul fără chip./ din subterana câmpiei/ doar gâtul golaș al unei minciuni./ salutând.// Nici un răspuns!”, *Însemnări**); un loc al durerii ascunse în „tăcere” pentru ca „ridicolul să se înfrățească cu sublimul”, cum scrie Voiculescu în *Scrisoare de dragoste închipuită*.

Cuvintele în rostuirea lor, pentru a *Spune tot* despre „lumile” unui „celuilalt”, au nevoie de renunțare la grandilocvență („Spune tot despre

Răzvan Andreescu - Ulița de iarnă

tine, dezvelește-te/ până la carnea fragedă a buzelor./ până la cuvântul mărunț/ rostogolindu-se pe plaja goală/ unde îngenuncheate sentimente/ nu-ți mai aparțin.// Cine să le vindece./ cine să le dezlege de amintire/ pietrei./ de memoria lunecoasă/ a nisipului./ de căderea frunzei ca o risipă?// Cine? Numai tu atingându-le/ ca un gând, ca un ochi/ ce nu se mai deschide.// Spune tot despre tine! Iartă!// La *Cina cea de taină*/ o iluzie se ridică și/ pleacă.”) O singură virtute - Iertarea – este *prototip și arhetip* care poate accepta „iubiri și trădări” („S-a spus despre ea că e rostire. S-a spus despre tăcerea ei că vine dintr-un spirit mediocru. Gingaș paradox. Ceea ce nu știe prada despre fiară este un poem.

Iar ceea ce știe fiara despre pradă este o trufie. Iar pentru cel care privește – o deznădejde.”).

Să fie „Muzeul de iarnă” și el un prototip al unui „sanctuar” mitico-poetic ?

Dacă vom considera că la Început a fost Cuvântul, cuvintele ca într-o *iarnă magică* se pot întoarce în Cerul de Acasă („O călătorie fără destinație./ o repetiție/ în amintirea unei istorii adevărate./ a unui anotimp permutabil.// în locul cuvintelor o gură strâmbă./ în locul gurii, un cuvânt strâmb.// Îmi strivesc buzele pe geamul înghețat./ o floare, vai, ca un surăs./ în locul gurii.”).

Din „slova scrisă/ sămânța” îngropată în însăși memoria Timpului ireversibil, Poezia „va învia într-o nouă făptură”, într-un *Anotimp în iarnă* („Mă gândesc la ea cu voluptatea unui orgoliu ispășit/ și în mirosul stins al unei ierni/ doar câteva picături străvezii./ animale mici, fără sânge.// „Să-mi pun ordine în lucruri”./ repet cu gura altcuiva./ „Să-mi pun ordine în anotimpuri”./ dar în mirosul stins al unei ierni/ doar gândurile tale:/ animale mici, fără sânge.”) Poetul simte Poemul ca pe „Marea Trecere”, într-un *Alt anotimp*, de care nu ne se poate înstrăina („Toamna întinsă pe asfalt ca pe o felie de pâine./ despre vară sarea mării nu mai spune nimic./ nu mai spun nimic cuvintele/ îngropate în nisipul fierbinte/ ca într-un poem./ Nevoia de credință/ ca un baston pentru clarvăzători.// Numai tu, numai tu/ fără anotimpuri →

îngenunchezi în mine,/ în acest poem,/ în această șoaptă// care nu se va mai sfârși.”).

„Anotimpurile” vieții, vivaldiene sau nu, oricum simfonii ale vieții, în poetica lui Nicolae Băciut, se confruntă cu acea *Ninsoare întreruptă* („Îl urmărea secunda vieții neîntreruptă –/ eu o vedeam, ar fi trebuit să țin,/ dar l-ar fi ajuns neînțelese/ cuvintele mele de nisip./ Până la el privirea s-ar fi stins/ ca niște arginți vămuiți/ peste sângele lui vecuia cu un nins/ peste care și-acuma zidiți./ Eu o vedeam, ar fi trebuit să țin –/ vreodată l-ar fi ajuns, neînțelese,/ cuvintele mele de nisip.”), pentru a atinge sentimentul declamativ – „Găsește-mă, pierde-mă” – ca o „chemare” și ea captivă în însăși natura umană („Mai lasă-mă, uită-mă,/ vindecă-mi iarna –/ decembrie-n mine își stinge lucarna;/ mai lasă-mă, uită-mă!// Mai trece-mă, arde-mă,/ pământul din mine/ e-o Rosa Canina stinsă-n retine;/ mai trece-mă, arde-mă!// Găsește-mă, pierde-mă,/ spre niciodată/ lin luminată,/găsește-mă, pierde-mă!”).

Metamorfozarea e posibilă în „Poeme de zăpadă” („Zăpada ca un inorog mi-atinge glezna,/ cuvintele nsângerate întinzând pe-asfalt/ e-atât de albă-n ochii mei și bezna/ și-acest decembrie rămas în șpalt./ E-atât de singur ochiul meu postum/ singură mâna care să-l atingă/ precum pe-un trup cu gâtul lui de fum/ în care vin cuvintele să ningă.”), pentru ca o iubire, dar nu nedeslușită ivănesciană, să se manifeste în cuvânt, sangvinic și revelator și fără intenția de „a se închide” în metafora „deschisă” orizontului de semne ale *sacru* manifestat în *profan*.

Poetul creează un topos al cuvintelor în „mitologic”, în „atitudinea” memoriei din „Muzeul de iarnă” și reiterează triumful poeziei într-o „coincidentia oppositorum”.

Precum în mitul clasic *Daphnis și Cloe*, Nicolae Băciut invită prin livresc la „sigura șansă de a iubi această lume” – funcționalitate a cuvântului poetic în *memoria* „Muzeului de iarnă”.

Bibliografie:

BĂCIUȚ, Nicolae, *Muzeul de iarnă*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986.

Reflexii ale timpului

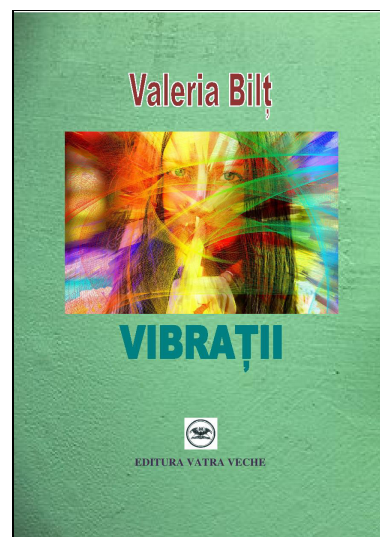
Atitudini și ipostaze lirice în poezia Valeriei Bîlț

În același timp o apariție venusiană, seducătoare, dar și o poetă rafinată, excentrică, Valeria Bîlț captivează prin exuberanța trăirilor sale aproape copleșitoare cuprinse în volumul de *Vibrații*, publicat la Editura Vatra Veche, 2021.

De-a lungul volumului se identifică metamorfoze ale atitudinilor și ipostazelor lirice, o maturizare a ideilor poetice. Dacă inițial vrea să se arate lumii, distingându-se de ea, atitudine specifică avântului juvenil, pe urmă, năzuiește la contopirea, comuniunea cu universul, manifestare spirituală, mistică.

În primul ciclu al volumului, *De ceartă cu zeii*, se remarcă atitudinea infatuată, în ipostaza de zeiță, fascinatoare: „Și da!/Nici când mai frumoasă n-am fost/mi-o spune și cerul și aerul pe care-l inspir” (*Autoportret*) și o insolentă identificare cu arta poetică: „O vreau mai sexy, mai dură, mai stăpână/ca mine o vreau!/Rebelă și păgână/sfântă și păcătoasă” (*Ars poetica*). Acuta aspirație de diferențiere, de individualizare: „Ceilalți se numesc/ X,y, z/Eu nu vreau să fiu z/Alții se cheamă 1,2...+infinit/Dar eu vreau să fiu 3” (*Identitate*), pleacă de la trăirea intensă, maximă a prezentului, avidă de propria existență: „Sunt reală/sunt atât de concretă încât/pot să-mi pipăi ventricolele/și auriculele și chiar sinapsele” (*Eu*) sau de la panoramarea dezolantei lumi captive: „Lanțurile nevăzute ale lumii/ acesteia,/pericol de gradul unu/ ce te-mpinge în dezolanta paranoia” (*În lanțuri, din lanțuri*) trăindu-și propria dualitate dramatică: „Cineva sau Ceva respiră alături de mine./E...cine e?... cine e?...cine?” (*Înger, demon?*). Nimic nu o face să cadă, să renunțe la identitatea sa, nici chiar dezamăgirile vieții, fiind o combatantă asiduă, luptându-se chiar cu ea însăși: „Femeie, vino-ți iar în fire./Durerea nu se mai admiră/paradă nu faci din automobilă/și nu bravezi că suferi din iubire” (*Re...*)

Însă în următorul ciclu *Sit tibi terra levis*, marcat de evenimente autobiografice dramatice, conștientizându-și căderea din Olimp, trăiește emoții mai omenești, precum durerea, regretul, dorul după cei dragi dispăruți. Însă chiar dacă aceste evenimen-

te au zguduit-o, nu se lasă îngenuncheată de viață, ci se ridică demnă, plină de caldă afecțiune ca mamă sau fiică îndurerată: „Devin lumină și mă scald în soare/simt cum iubirea mă inundă-n gând/Te strig pe tine, copilul ce mă doare” (*Fiului meu*). Durerea a transformat-o în iubire și a transformat-o și pe ea.

În *Vibrații creștine* trăirea este epurată în totalitate de suficiență și se spiritualizează, iar astfel devine o fiică a cerului tată sau se identifică cu mama hristică, dar nu mai e ea însăși o zeiță, păgână, ci „un bob/ din/Via aceasta pe care a sădit-o dreapta Ta/ sau doar un strop sunt?” (*Boabă sunt sau strop al Viei Tale, Doamne...*), nu mai aspiră la individualizare, ci la fuziune cu lumea, cu întregul.

Pe urmă, în ciclul *Recente vibrații* năzuința spirituală este evidentă, mândra zeiță, mama sau fiica îndurerată se transformă într-o inițiată, căutând propria cale de vindecare. Aspirația ei metafizică o propulsează dincolo de individualitate, renunțând la identitatea trecătoare și conștientizându-și imortalitatea, dar nu ca zeiță, ci ca ființă spirituală, cu energie, vibrație înaltă, descoperind elixirul nemuririi: „De astăzi, sărutul timpului/Îl depun cuvios peste vreme./De azi zbaterea furibundă a clipelor/O vrăjesc, iar pe ele le agăț în poeme.” (*Tripura Sundhari*).

După ce timpul i-a fost mai întâi un stăpân îngăduitor: „Ce-mi risipești? Petale? Frunze? Spini? (...) Da, știu, ești blând!/Ți-e milă încă!Și nu sapi adânc în pielea mea/Și nici derul suflului nu prea te-ai atins” →

MIHAELA BUDE

O AMPRENTĂ INCONFUNDABILĂ

Dumitru Hurubă este, fără îndoială, unul dintre reprezentanții importanți ai literaturii hunedorene și ai literaturii române post-decembriste. Colaborările constante la principalele reviste literare din țară, dar și cele peste 60 de volume publicate pun în evidență cu pregnanță un talentat autor de proză preponderent satirico-umoristică (romane, proză scurtă), poezie, critică literară, eseu, teatru..., circumscriindu-se pe linia marilor umoriști români.

Ultimele decenii ale vieții culturale hunedorene poartă amprenta inconfundabilă a acestui autor de literatură umoristică scrisă cu un talent ce îl așează cu cinste alături de nume precum: Valentin Silvestru, Cornel Udrea, Marin Sorescu, Teodor Mazilu, Ion Băieșu, etc., ca să ne oprim doar la principalele nume românești, însă umorul scrierilor sale poate fi apropiat ca structură și de cel al englezului Jerome K. Jerome, Cehov, Twain, Cervantes ș.a.

Volumului de față, „77 de poezii”, nu i s-a dat acest titlu întâmplător, ci pentru că este publicat la împlinirea vârstei de 77 de ani, cifra „7” având o rezonanță deosebită pentru scriitor, fiind deseori folosită, direct sau indirect, în

scrierile acestuia. La drept vorbind, prezentul volum reprezintă un fel de sinteză a creației sale artistice: poezia social-politică, dar și cea de dragoste, în majoritatea cazurilor având tentă satirico-umoristică. Umorul, se poate spune, a fost, este și rămâne tovarășul de nădejde al autorului, căruia nu i se poate reproșa că n-ar avea haz. Într-o țară în care totul funcționează de-a-ndoaselea, subiectele-materie primă se găsesc din belșug, iar umoristul își îndreaptă ochiul și cuvântul sfichiuitor spre cotidianul hâd, deformat de ignoranță, răutate, invidie, înfumurare și alte tare sociale.

Lectura oricărei cărți – inclusiv cea la care mă refer aici – semnate de scriitor – constituie de fiecare dată, un prilej de contemplare a societății românești contemporane, o societate pe ai cărei reprezentanți poetul îi immortalizează asemenea unui talentat caricaturist, astfel cititorului i se asigură savoea unui umor de calitate, așa cum ne-a obișnuit de-a lungul anilor Dumitru Hurubă.

DOINA BĂLȚAT

REFLEXII...

→(*Timpului*), pe urmă un dușman necruțător, răpindu-i pe cei dragi „Aș vrea să fi putut sări/Peste clipita hidoasă și fatală/Care m-a tâlhărit.” (*Plâns*), acesta îi devine tovarăș: „De astăzi pot săruta timpul./îi pot întoarce tandrețele./Nimic nu mă împiedică să-i cern /Nisipul și să-i întorc clepsidrele.” (*Tripura Sundhari*). Timpul e catharsis, e vindecător, chiar dacă e scurt: „Trei clipe de susur și arome de mirt (...) au împins în uitare durerile grele” (*Poemul îndrăgostirii*).

De asemenea, sentimentul fatalității: „Se întâmplă prea multă plecare -/definitivă, nedorită, fără planificare” (*Implacabil*), e alungat prin credința trecerii într-o altă formă: „poeții trăiesc chiar și atunci/când se duc pe vibrarea de suflet (...)/ei nu pier, se transformă/doar, în note muzicale/pe cel mai îndepărtat cluster” (*Implacabil*). Durerea pierderii fiului drag este atenuată tot prin această încredere, exprimată în imagini tulburătoare, încărcate de duioșie, precum aceasta: „Opsprezece petale s-au catifelat/Într-o explozie spre cunoaștere./Cea de-a nouăsprezecea,/Nu știu cum s-a întâmplat/ S-a strivit înainte de naștere./ Sau brusc s-a răzgândit/ Meta-morfozându-și devenirea (...)/ Prefăcându-se în aripă de fluture” (*In absentia*).

Rănilor existențiale se vindecă prin aspirația spre dezmarginire, spre nelimitare, trupul fiind doar manifestarea inițială care se metamorfozează, expansionează, crește: „Zărilor să-mi fie fața și lacteele un trup/Stealele din galaxii-ochi să-mi fie” (*Expansiune II*), iar spațiile siderale, doma sa: „Zbor cu fulgerul în mână și cu soarele în piept”, năzuind luciferic să posedă puterea divină, genezică: „Vreau să fiu femeia care din iubirile luminii/ se aprinde-n orizonturi și dă viață nemuririi ”(*Occurens mundos*), astfel încât să-și aleagă singură destinul pentru ca „să-nțeleg din nou, mai bine, cum se prețuiește clipa/și să dau valoare orei care-mi potrivește soarta. /Să mă nasc cu ceasuri bune și să uit c-am plâns mocnit.” (*Expansiune II*).

Poeta își exprimă în artele sale poetice concepția artistică. Poezia trebuie să fie liberă: „Poate fi cum vrea ea” și să reflecte personalitatea poetului, intensă și seducătoare: „mai sexy, mai dură, mai stăpână/ca mine o vreau!/Rebelă și păgână/sfântă și păcătoasă.” Poetizează rebelă generație a anilor ’60, inserând sloganuri pacifiste: „Make love not warr/universală filosofie” sau: „La ce servesc revoluționarele strigate de/Rompez les chaînes! Be free!/Freedom is all!/ Liberté, egalité, fraternité!”, participând languros la experiența iubirii: „Și sărutându-ți pleoapa/cu

drag să rostesc șoapta/d’amour,/pour toi, mon mec!”, dar delimitându-se de toate acestea, devine acronică, prin propriile interogații asupra destinului uman: „Unde eram când/Big-Bangul a roit Universul?” (*Interogative*) sau înconjurându-se uneori de o aureolă tragică: „Când va fi sorocul să te nasc din nou/(...)/Maternitatea cu tine va fi un dor împlinit.” (*De ziua ta, copile drag*). În ciuda declarativei arte poetice liberale, poezia rămâne și tehnic poezie, trădând-o curgerea rimelor. Uneori, apetența pentru proză duce poezia la granița cu aceasta, de exemplu, *Fabula poveștii*, *Povestea lumii*, dar imaginile rămân poetice: „Micul Prinț a devenit cercetătorul minune/aviatorul a făcut conversie profesională,/s-a făcut astronaut și-a zburat în Eliseele pustii,/Îl caută și acum pe Saint Exupéry./dispărut fără urme într-un zbor de noapte/spre siderale căi spre moarte.” (*Povestea lumii*)

O voce lirică elocventă, de o impresionantă și profundă sensibilitate, disimulată însă într-un aspect inabordabil, o combatantă eroică pe scena vieții sale, exuberantă și seducătoare, Valeria Bilț cultivă în *Vibrații*-le ei poetice atât cochetăria și eleganța specific feminine, cât și durerile ei firești, umane, dar și tendința de detașare de cele mundane, de elevare spirituală. Mai așteptăm și altele.

TABLOURI INTERIOARE

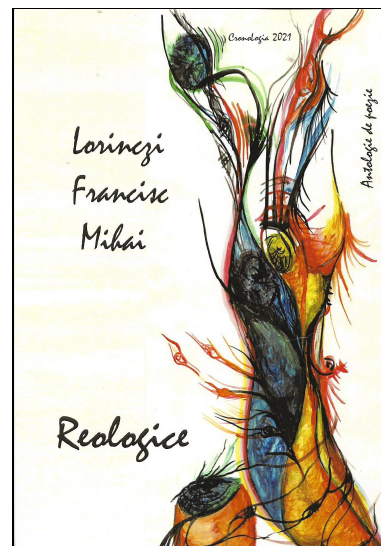
În volumul antologic REOLOGICE (Ed. CronoLogia, Sibiu, 2021) Lörinczi Francisc-Mihai întrunește, cu cicluri de volume „edite” și un substanțial grupaj inedit, argumente pentru o identitate lirică autentică și originală. Reperele unei situări în spațiu ar fi acestea: născut în 1976 la Bărgăhiș, Sibiu, absolvent de Geografie la Cluj-Napoca, în prezent dascăl de geografie la Liceul Tehnologic „Terezianum” - Sibiu). La cei 35 de ani ai săi tânărul (încă) autor își poate revendica o producție poetică apreciabilă. Pe lângă succinta „fișă biografică”, se simte lipsa, în antologie, a unei „fișe bibliografice” minimale.

Altfel relevante sunt fragmentele de interpretări critice din finalul cărții. Dincolo de meritate elogii, remarcăm acribia comentariilor, ca și liniile definitorii ale unei inspirații poetice capabile de alese surprize. Astfel acolada Monicăi Grosu este și o abilită tușă de portret: „În jocul parabolilor intră adesea instinctul parodic, ironia, ludicul, metafora încifrată, fantezia, meditația gravă. Geograf de formație, autorul este un fin cunoscător și iubitor al naturii, devenit topos liric fundamental, de aici propensiunea spre elementul mineral”. Trăsătura dominantă și nota de originalitate e socotită „apropierea de tot”, „înțelegerea și capacitatea admirativă”. În aceeași sferă de originalitate e inclusă tema dominantă a dragostei, sprijinită de „forța imaculării și înmiresmării” interioare și exterioare. Includerea privirii poetice în limitele „esteticii absolut” e și plasare discursului liric în termeni de modernitate. Ion Brad îi recunoaște aportul de „cultură. Intuiție. Sinceritate”. Ladislau Daradici recunoaște „ineditul poeziei” analizate în bogăția metaforică: „echivalențele metaforice” sunt „rod al unui raționament poetic singular și exemplar”. Pentru Constantin Stancu „poetul pune accentul pe 'poemul minim’”, indicând spre frumusețea sau adevărul” de puține cuvinte. Se remarcă faptul că „poetul nu se sfiește să introducă toponime natale... iar matrice contextuală rămâne „cercul glaciar. Interesantă este

viziunea renașterii „în trup” a textului... starea permanentă, proteică a poemului ce se scrie pe sine la infinit” (Mihai Posada). Iosif Zoica îi recunoaște „gustul pentru metafizic, mister, exotic”. Pe linia aceasta Nicolae Suciu discerne prezența „discursului orfic”, a unui „invizibil” ordonator al vizibilului, afirmat de un Novalis, poziție de sorginte „platoniciană”.

Ioan Popa izolează fericit concretețea de gând a poetului, „gândul care împărțit în două devine unul”, definit ca „saltare de aripi din oul unei frământate clipe”. În interpretarea lui V. Marica, „eul liric invocă raiul iubirii, îl invocă și îl evocă, atingându-l aievea sau în faldul amintirii”. Maria-Daniela Pănzăan constată că „deși textele sunt moderne în structură și formă, ele au o muzicalitate aparte, susținută permanent de figuri de sunet, precum aliterația sau asonanța”. Aurel Podaru remarcă „nostalgia satului natal, dorul de „acasă”. Poezia autorului studiat este „mai degrabă, una cerebrală... O poezie ce ignoră modelele zilei, luându-și un aer atemporal”. Ion Mărgineanu recunoaște „un inventar emoționant al trăirilor într-o geografie a casei părintești”. Pentru el poemul la Lorinczi e o entitate vie, asimilată zborului: „Poemul s-a așezat „grijuliu în cuib”, colmatarea a devenit „lebedă de cristal, chiar minunata geografie a versului”. În sfârșit, pentru Ovidiu Vasilescu, „atmosfera” poemelor lui Lorinczi... ne duce cu gândul la poezia simbolistă... o invitație la meditație, la o imersiune în adâncul versului liber”.

De remarcat că poezia cultivată de Lorinczi e adesea una de notație, a datului pictural pe linia elementarului natural, campestru: „în grădinile tale/ s-au întâlnit mierarii/ la festivalul cireșilor înfloriți”; „paradisul verde al grădinii/ adormite în sinapsele tale/ cerul de acasă învăluit/ în mirosul de gutui și poame nemaivăzute”; „în lanul de grâu combina făcea un zgomot uriaș/ utilaj vechi ca un dinozaur... grăul copt susura în spic”; „trenul șerpuieste printre dealuri/ pe liniile cu ecartament îngust/ mocănița pufăie puh puh puh”; „e vremea secerișului/ holdele sunt în floare/ valuri se apleacă/ spicele sună/ îngeri cântă la harfă”. Frecvent elementul exterior, „reologic” e răsfrânt în

voluta subiectivă a descriției. Consemnarea peisajului e dublată de registrul mișcării interioare: „o îmbrățișare/ ca prima ninsoare/ din copilăria ta/ cu fâneața de salvie și sunătoare/ /de acasă” (**rubinul**); „frământ între degete/ frunze de mentă/ luna în grădină geam de cer/ lângă zidul casei cu viță-de-vie” (**streașină**). Lumea lucrurilor, a experienței comune devine, prin abile convertiri de sens, materie poetică: „îți amintești de cina aceea/ cu pește prăjit de pe malul Timișului/ jarul înflorind ca trandafirii sălbatici” (**cina**); „fagurii de aur s-au așezat pe buzele/ sinapselor/ și se diluează în poemul cald” (**taverna**); „din inima pietrei/ ieșeau stoluri de lebede de cristal/ dar dacă priveai atent/ puteai vedea/ cum/ se așeza/ grijuliu în cuib/ poemul” (**poemul**). Un ochi visător preia selectiv conturile mișcării, transpunându-le în logica inimii, a simțurilor : „pe vremea secerișului/ lacrima gândului/ buchet de dragoste/ a înflorit spre cer mulțumire/ strugurii grași cântau în rod/ mustul dulce se legăna în ciorchini... orchestra în iarbă/ noaptea cu lună plină/ interpreta sonata Imaculată” (**pe vremea secerișului**); „am simțit parfumul pietrei/ de când am pășit întâia oară desculț/ pe pământ” (volumul *Fizionomia pietrei*, p. 99). De sorginte rurală, sensibilitatea poetului înregistrează peisajul campestru, chiar când e animat de accente mecanice, în termenii unei rusticități arhaice: „în lanul de grâu combina făcea un zgomot uriaș/ utilaj vechi/ ca un—

IOAN MARCOȘ

dinozaur”; „grâul copt susura/ în spic”. Mașinăria e animată antropomorf: „un cocoșat metalic frizând timpul” (*Reologice*, p. 45). Scene așezate sub zodie mitică sunt selectate cu grijă, ca în această imagine – replică la un cunoscut adagiul blagian: „cu mâinile adânc în făina caldă/ proaspăt măcinată,/ copil la moara din sat”. Lumea simțurilor este frecvent extrapolată spiritual: „miros de grâu proaspăt -/ cu geamurile larg deschise/ în sufrageria raiului” (*Reologice*, 71). Alteori elementele lumii de acasă sunt sublimite în perspectivă cosmică: „șuștarul - / universul de acasă,/ cu toată calea lui lactee// grinda din grajd și/ cuibul de rândunică,/ pergament fin în țesătura ființei// șura s-a mutat în cer...” (*Re...*, 73). Celestă se dovedește în poem și grădina domestică: „frământ între degete/ frunze de mentă/ luna în grădină geam de cer” (*Reologice*, p. 12). Fântâna curții e o axis mundi reunind „ecoul adâncurilor” și înaltul: „rămâi fântână/ în care noaptea/ luna, își piaptână pletele negre” (*Reologice*, 13). În alt loc noaptea e și ea proiecție cosmică: „cineva de acasă/ mă strigă pe nume/ și noaptea se mântuie / în ochiul lunii” (*Reologice*, 15). Fundalul meditației lirice are o aură sacrală, realizată din cuvinte alese cu grijă. Taina comuniunii cu Totul e transfigurare de ambele părți. Contemplația are loc „când bate vântu-n maci/ și lanul de grâu se-apleacă-n rugăciune”. Poetul tace și ascultă mesaje verii („tac/și mă preumblu printre spice/ ascult/ cântecul lor tainic”), ajungând la statutul de receptacol de miracole: „ulcior sunt/ pe buzele mele vântul prinde glas/ un cântec necunoscut/ privesc peste holda în unduire/ și văd îngerii cu aripile lăsate/ în cuib/ în ochii mei toate lacrimile/ pe buzele mele toată tăcerea”. Spațiul contemplării e deschidere în imaginar, clădit, paradoxal, pe o sinestezie a simțurilor: „lebede de cristal se prind în joc/ seara/ când vântul bate prin gutui/ și așează toate miresmele pe pământ”. Intensitatea percepției ajunge la transfigurare: „unde să îmi ascund lumina” (*Re...*, **contemplație**). Figuri memorabile ale lumii rurale sunt cele familiale (părinții, bunicul – potcovarul satului, bunica și mama – zeități ale căminului) sau tutelare (redate în

concise portrete: coșarul cu puteri suprareale, clopotarul). Un poem complex – **matematica zborului** dezvoltă un joc combinatoriu sofisticat, un amestec de tușe fruste și simbolistică absconsă în care rândunicile „desenau pe cer poemul”, matematică a zborului., 85). Component cheie ale universului liric sunt luate din mediul natural campestru, floral, faunisti. Autorul reține, alteori, în termeni de voită simplitate, elemente ritualice ale tradiției: „la intrarea în casele de la țară/ ori în pivnițe/ era obișnuit să se găsească o lespede de gresie// ca să rămână răul afară” (*Re...c*. Vedem holda coaptă unduind în vânt, miresmele fânului, „pădurea de molid”, „livezile de mai”, snopii așezați aidoma unei corăbii, „balaurlor verii”, rândunica, trenul îngustat ca o libelulă, „bujorii roșii de munte”, bivoli cu funduți în băltoace adânci, „fructele, rădăcina lor din pământ” sau „mărul acela cu fructe roșii/ ca sângele cald”, „prune albastre”, gutui înmiresmate, „zmeura de munte”, „cloșca cu puii de aur”, „paingul”. Metafore ingenioase se țin în jurul albinelor, cu stupii, cu fagurii lor, hexagoane ale rodului. Peisajul rural e tărâm idilic al copilăriei: „pe malul uitat copilăria mea așteptând în tăcere/ întoarcerea mea” (*Colmatare*, 76). „Fizionomia pietrei” se extinde pe coloratura unui întreg volum. Imagini substanțiale se reiau, în formă leit-motivică. Așa sunt libelula, „lebedă de cristal” sau harfa (lui David), trenul, rodul. pâinea (rituală), rândunica (zborul), casa dinainte, „paingul” (poemul), „lacul glaciar”, îngerii.

Imaginarul poemelor îmbină cu dexteritate cadrul natural cu artificialul: „lebedele de cristal se prind în joc/ seara/ când vântul bate prin gutui/ și așează toate miresmele pe pământ” (*Re...*, 16); „cum te poți strecura printre aripile libelulei/ ca aerul înmiresmat prin livezi/ ori ca timpul printre aripile șublerului” (*Re...* 20). Concepte abstracte acționează ca vehicule lirice încărcate de concretețea imediatului: „pe oglinda Hârtibaciului/ în care se scufundau dealurile/ ospăta rubinie ca un vin vechi/ nostalgia” (p. 20); „de pe grinda grajdului/ își ia zborul/ suplă/ tăind aerul ca o rugăciune/ amintirea”. Metafora poartă, îngemănând, cele mai radicale

contraste: „stau închis în co-chilia cuvântului/ ca într-o geodă” (24); „glasul suveicii/ ca o corabie suplă/ tăind aerul rece al dimineții” (29). Uneori aceasta acoperă întreaga arie a poemului, augmentând radical puterea de sugestie a întregii compoziții: „ca o nălucă noaptea s-a lăsat peste pădurea/ de molid/ și-a intrat în gură, în plămâni/ în sânge/ bălțește în tine ca o negură/ grea și necunoscută/ sedimentul” (50). Asemănarea subterană stârnește intense ecouri vizuale: „lacul glaciar - / un ochi flămând de lumină” (69). Imagini familiare, terestre (ca în poemul *haita*) sunt dedublate în răsfrângeri mitice: mai întâi aluzii („caravane sălbatice/ sub streășina lunii pline”), apoi transfer în fantastic: „din cer veneau lupii/ cu plete negre urlau în haită/ năvăleau de pe harfa lui David”, cu final hieratic: „haita se pierde în via cu struguri dulci/ ca într-o deltă cu lebede de cristal” (52). Tărâmul copilăriei, cu „laptele proaspăt muls” e o cale lactee virtuală, o feerie cu îngerii călători: „treceau îngerii în țara de lut mai întâi/ apoi prin țara de apă/ și numai la sfârșit prin țara de ieri” (54). O coabitare de regnuri intensifică spectacolul poemului: „șoaptele erau de piatră/ cuburi minerale care se prăbușesc/ din versantul abrupt după o meteorizație intensă/ lebede de cristal zburau liber din/ cuibul de stâncă/ însoțite de albinele care umpleau/ hexagoanele de aur/ cu miere” (55). Faza descriptivă a poemului are acuratețe și putere de sugestie: „puzderia de roci era greblată/ de un ciopor de capre” (69); „trenul s-a subțiat în halta Bolovani/ până când a devenit o libelulă” (78) (120); „nuferi pe lacul auster al liniștii/ o barcă singuratică lovește țărnuțul/ sub talazuri luna cântă”.

Alteori, poetul nu ezită să descindă în concretul imediat, chiar prozaic, din care se repliază rapid, fără efort: „un fluierat prelung/ și rămâne în urmă casa cu viță de vie din halta Bolovani/ și Mocănița șerpuieste mai departe prin lunca de smarald/ apoi prin arterele mele” (20). Cuvintele – acumulări de sens și culoare aduc, în final, cuvenita floare și roadă: „șoptirea spicelor / de grâu fierbinte/ torcea un timp fermecat/ rodirea din lan/ se scurgea printre noi/ ca nectarul prin/ gâtul/→

de amforă”. În recuzita lui Lorinczi intră cuvinte „potrivite” către o slovă sculptată, „făurită”, ridicată însă la zborul inspirației: „îngerii cântă la harfă/ în tăcerea macilor/ în pridvor mă află noaptea/ sculptând un cuvânt/ arde ca un bob de grâu/ în pârga lui iulie/ și pot vedea/ cum îi ies/ aripi/ și îndepărtându-se/ în zbor/ începe să cânte” (116). Naturalul, elementarul câștigă dimensiuni sufletești în zbor, cântând. Zborul „candid” și noaptea rezonantă („noaptea cu lună plină”) aduc „sonata Imaculată”. sau, în altă versiune – „vântul/ cântând/ simfonia verii în apus”. În alt context sunetul (cascada) și lumina (steaua) se succed într-un crescendo aducând triumful cuvântului, iluminare interioară: „departe a căzut/ un cuvânt/ dintr-o stea/ și a luminat nemărginit/ noaptea de foc” (119). Tabloul de contraste, în tușe tari, „suprerealiste” topește în final detaliile în duhul cântării: „sub talazuri luna cântă/ un tablou/ suprarealist/ peste/ un dor nebun/ de a face cuvintele să cânte” (120). Desenul minimalist din alte compoziții, reluând motive canonice laice („pâine rumenă de casă”, „henklesch aburind”, cuibul de rândunică din grinda grajdului, nicovala fierarului, snopii de grâu, lacul glaciar, piatra cu ipostazele ei, șarpele, trandafirii, fagurii ș.a.) sacre plasează tehnica poetică aproape de aceea a iconarului, unul cult, marșând pe efectele simplității. Elocvență este în acest sens piesa **umblare pe apă** (vol. *Colmatare*, p. 12), unde versul-temă („și îi vedea cum se chinuiau vâslind”) e dezvoltat în expresionismul câtorva linii de forță subliniind efortul orb, lumesc al ucenicilor, aidoma zbaterii valurilor, și în contrast – „El liniștind valurile flămânde”. Scena se încheie cu livrescul vers-ramă „viziune de Anton Dietrich”.

Tot în ordinea tehnicii, geograful (geologul) Lorinczi împrumută poetului termeni din domeniu, fapt evident în volumul *Fizionomiile pietrei* (2017) dar și în altele, ca metodă de amplificare a efectelor de peisaj, de mărire a perspectivei, de proiectare în adâncime. Limbajul specializat conferă precizie sporită imaginii: „lebedele de cristal cu aripi mari locuind/ în spărtura rocilor/.../ arcade

deasupra... marelui amfiteatru glaciar/.../ și miezul de siliciu/ așază-l tu unde știi că i-ar sta mai bine/ pune-l pe nicovală și modelează-i aripile la cald/ până când mineralele vor cânta sub atingerea degetelor tale” (Re..., 47); „cine sunt piatră/ cine ești la gâtul meu lebedă de cristal/ colier de aur din ultimul frăgar din curte/ ca o mantie de rubin/ veșmânt amintirii/ grohotișuri/râni deschise în cercul glaciar/ în spărtura caldă a pietrei lebedele și laptele proaspăt/ muls/ ca o ispită a spiralei” (Re..., 59); „umbra odihnindu-se pe fundul lacului glaciar/ în respirațiile rubinii ale rododendronilor/ tăcerea pietrelor/ în ochiul mov al toamnei lebedele de cristal exersând/ suișul în spirală” (vol. *Colmatare*, 29); „în trupul tău cu aripi/ straturi peste straturi umorile și limfa/ și sunt sisturi care nu vor să se dezlipească/ abziebilduri fake/ nu se desfac în plăci/ palma/ ultima hartă geomorfologică”.

Specifice tehnicii poetului sunt localizările directe, neretușate. Sunt evocate în termeni reali: căldarea Bucurei, Valea Hârțibaciului, Parângul, cabana Bărcaciu, Parângul, grădină-n Bîrghiș, halta Bolovani, - ridicate frecvent (cu excepția unor pasaje obstinate declarative) prin puterea metaforei, pe trepte ale transfigurării. Concizia expresiei are adesea conturul decis al gravurii: „imaculați/ ca părțile deltei/ ochii lebedei de cristal/ surâd/ în spărtura proaspătă a / pietrei” (*forte a*, 66). Alteori poeme ample se dezvoltă pe osatura forte a metaforei extinse, conturând mini-universuri lirice autarhice, ca în piesa oglinda (*Colmatare*, 92) – imn feeric evocând, din copilărie, fascinația fântânii-oglinzii și, simetric, „drumul în cercuri”, pe carusel, „în târgul orașelului de sărbători”. Unele compoziții au o abordare minuțioasă, artizanală (*Fizionomia pietrei*, 54, 58). Ne întâmpină frecvent formulări sentențioase: „și toate cuvintele s-au strâns în jurul cuvintelor tale”, „sub perna moale cuibul de aur cu puii de cloșcă”, „pulbere neasemuită/ cuvintele”, „zbateră de libelule din ochiul înghețat”, „cuvântul grădină geam spre cer”, „acolo în grădină era centrul lumii”.

Temele liricii lui Mihai Lorinczi, chiar dacă de inspirație tradițională, sunt radicali, ostentativ tehnici: „gheța își taie primele

hexagoane/...fagurii de aur s-au așezat pe buzele/ sinapselor/ și se diluează în poemul cald/ pus pe nicovală” (*Colmatare*, 49); „azi suntem captivi în nămolul/ virtual/ orbiți de lucșii monitorului/ paiete iluzorii/ ca prada în ochiul fractalic al felinei” (47).

În alcătuirea poemelor elementele de peisaj se amalgamează pe verticala eului: „în sus pe pârâul lui Matisz/ apa a spălat violent malurile/ un organism torențial nepotolit cu râpe haturi desig/ și aluviuni în dezordine/ în tăcerea lui mierar ascultam fâneța/ cum își unduia cântările/ deasupra uliul rotindu-se/ pământul de acasă își face loc și urcă până în sinapsele/ neuronale” (70). Poetul își manifestă originalitatea prin convertirea datelor de observație esențială a realului în ecouri interioare, sublimite în viziune proprie. În puține cazuri textul compozit (81) sau grandilocvent (84) e salvat de ascutimea metaforei: „cearcănele de la ochi/ ca niște cuiburi de rândunică tăcute” (81). Unele poeme mai lungi au pe alocuri textura rară, inegală, iar apelul repetat la seria de motive predilecte riscă accente manieriste. Însă nota dominantă a poeziei lui Lorinczi este notația sigură, percepția autentică, înregistrarea unor trăsături mereu noi ale văzutei, ochiul harului dând morfismelor naturii și întâmplării coerență antropomorfică. O selecție din șirul exemplurilor de vârf ale inspirației sale ne poate da o idee despre elevația remarcabilă a unui talent de excepție: **contemplație, omul metalic, malahit, îngeri de apă, piatră, mocănița, imersiune, e sărbătoare în sat, remember** (din excelenta antologie recentă *Reologii*), apoi **cuib, caiac, cuibul de rândunică, respirație, cântec de cucuvea, cuibul de rândunică, despărțire, sperietoarea de paie, solzi de lut, colaps, oameni cu potcoave de aur** – din volume anterioare.

Poezia lui Lorinczi Mihai, fața lirică a unei înzeestrări complexe, salvează în imaginarul său poetic un spațiu de suflet special (și până la el puțin frecventat) – acela al sudului transilvan, loc de bogate interferențe umane și spirituale. Poezia ascunsă a acestei vetre de vechi și aspre ritualuri își arată în termeni decisivi fervoarea sacrală, culoarea unică.

Te naști plângând, mori în tăcere

Deși ne propune un experiment, Ladislau Daradici, în volumul de versuri *O sută de cuvinte**, apărut la București: Editura Biscaria în anul 2021, el a realizat o carte de poezie gravă, ancorată în realitățile perioadei în care trăim. Poemele sunt închegate în o sută de cuvinte, un canon autoimpus, necesar exprimării vieții pe care o traversează poetul cu geamantanul de cuvinte captive. Practicând acest stil, presiunea pusă de sistemul literar îl determină pe autor să exprime esența clipelor trăite, istoria personală din marea istorie care se petrece sub ochii noștri, cu alte cuvinte, *poeme experiențiale*.

Volumul este și un jurnal liric, punctând momentele, locurile, situațiile, evenimentele la care poetul a participat, modul în care le-a depășit, sensul în care se îndreaptă existența, cu toată puterea și paradoxul necesar. Poetul caută să vadă ieșirea din acest malaxor al vieții, să răzbată spiritual dincolo de lucrurile banale.

În fond, avem o poveste, aparent simplă, evenimentele lirice se desfășoară cu energie, din ele rezultă esența, rezultă sensul în istoria personală, cuvintele care contează. Nimic nu este gratis, nimic nu dispăre. Presiunea pusă de viață și moarte, de iubire și absență, de singurătate și aglomerație, de cultura veche și cultura nouă, de ruptura dintre generații, toate dau masă poemului. El se coagulează în cele o sută de cuvinte așezat, capabil să exprime un timp de carne. Suferința este o altă dimensiune a poemelor. Uneori este directă, alteori este indirectă, lumea se definește prin capacitatea de a rezista propriei limitări. Timpurile, spațiul, locurile, oamenii, în final, dau energia necesară ființării unei zile. Alteori, poetul observă lucrurile aparent obișnuite, vede direcția în care se mișcă energia din inima lor. Mai există o solidaritate cu tot ceea ce este viu? Da, cu animalele pe care le-am făcut de companie, obligându-le să trăiască în mediul artificial creat de civilizație. Generând suferința și absențele...

Moto-ul de la început definește temele: „Poezia este jurnalul unui animal marin care trăiește pe uscat,

râvnind să zboare în văzduh” (Carl Sandburg). Ni se transmite miracolul, fiecare poezie, bine scrisă și transmisă, are capacitatea de a defini taina care ne afectează, detenta în acest ev grăbit.

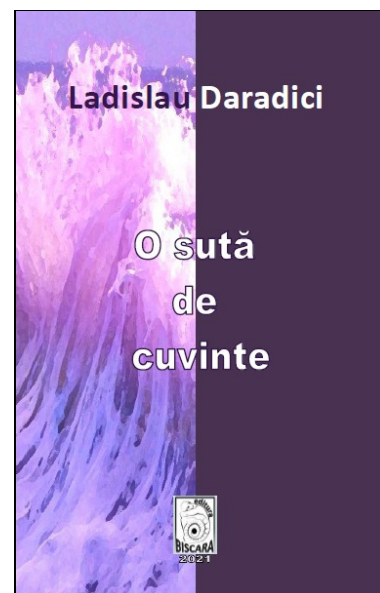
Cităm câteva sensuri poetice preluate din poemele șlefuite cu duritatea cuvintelor:

„Ți s-a stins în brațe lumina” (p. 7); „fiecare arbore are un moment de iluminare înainte de declin” (p. 11); „lesne a muri e o întoarcere acasă/ locu-ți umplându-se de păsări de aer” (p. 27); „abia apucăm să ne trăim durerea” (p. 28); bărbatul care iubește: „arlechin zdrențuros/ cu garanția expirată” (p.39); „uneori poate că moartea nu e decât/ o nouă viață o nouă poveste/ de dragoste muritoare” (p.54); „vino să adormi la adăpostul/ respirației mele” (p. 62); „un om atât de bătrân/ de-i zdrăngăne oasele de singurătate” (p.64) etc.

Poemele conțin realitatea de lângă noi sau cea oferită de mediul în care viețuim, au ceva clasic, aranjamentul este modern, nu au titluri, doar primele versete sunt evidențiate ca un început de lume, o cheie pentru epicul pe care-l conțin. Poate sugestie de titluri. Versurile sunt frânte, sensurile se caută pentru a rezulta marele sens. Este și o muncă de truver în acestea, dar există și clipe de inspirație, toate dublate de un iubitor de cultură, călătorii, literatura de azi. Poetul renunță la grafia clasică, lasă versurile într-o libertate absolută, ele se mișcă în apa poemului formând esența. Sunt și părți didactice, ele dau consistență mesajului și o notă de

Răzvan Andreescu - Drumul cu plopi

seriozitate. Multe reiau întâmplările redade de poet în proza sa: *Călăuzitorul de suflete* (2014); *Orașul sufletelor amestecate* (2015); *Chiulind de la ora de moarte* (2018); *Povești de dragoste muritoare* (2020) etc. La final, cititorul poate afla câteva date despre autorul volumului, Daradici e prozator (inclusiv proza fantastică), critic literar, eseist, profesor de limba și literatura română, poet.

Iată, poetul ne poartă prin Europa pentru a înțelege sensul profund al lumii în care trăim, marile opere de cultură sunt atinse de nervul acestui veac, un nerv oxidat de morți imprevizibile, de întâlniri brutale, de ritmuri greu de prins în cuvinte, de noile tradiții care se înfiripă din ratările de fiecare zi.

Câteva teme, câteva idei ne oferă contextul în care poemele există precum vietăți din altă lume... O săptămână de iarnă ireală, ploaia care îmbracă orașul, timpul este o povară, apele râului care aduc morții tineri, locul unde se duc sufletele oamenilor, moartea unui înger, parfumurile Vienei, labirintul faptelor zilnice, femeia nepereche din vis, o moarte demnă după o viață de om, Dumnezeu apare în visele oamenilor, materia din care se naște poemul, te naști plângând – mori în tăcere...

Primul poem are ceva ireal, fetițele nevinovate, după cum aflăm la știri, s-au aruncat de la etajele de sus ale blocului turn, sufletele lor se divizau în miliarde de fulgi: era duminică, o ninsoare magică în→

CONSTANTIN STANCU

burgul transilvan, ca un ritual într-o catedrală veche... Cineva plătește cu viața pentru frumusețea lumii...

Iubirea este eternă, durează o mie de ani pe străzile din Roma, este o stare care apasă asupra imperiilor de ieri și de azi: „Să iubești pe cineva atât de mult/ încât să fii amețit tot timpul/ inocent să plângi ca un copil/ să te doară totul să nu poți respira/ oare doar poezilor le este dat/ această imposibilă povară/ m-ai învățat că iubirea nu are vârstă” (p.17).

În altă parte descoperim că dragostea dă valoare vieții, este o stare care înobilează: „Te doresc mai mult decât/ îi este permis unui om/ ești femeia de care îmi este dor mereu/ chiar și când te afli lângă mine/ nu izbutesc să-ți alin tristețea/ să-ți sărut lacrimile” (p.25).

Analizând viațele, poetul face o paralelă între vis și realitate, își pune această ipoteză viața ca vis, visul ca viață: „viața scurgându-ni-se printre gene/ precum ploaia molatecă de cireșar ... / îți mor prietenii de timpuriu/ lăsându-te cruce însingurată și ursuză” (p. 28).

Realitatea este fisurată de moarte, apare noua paradigmă: „tu mori de viață ei mor infinit de dor/ o sângereare perpetuă devine destinul/ hău întunecat cât eternitatea lor/ știu că după plecare/ nu există dorință carnală/ doar încăpățânarea de a-l ști/ pe celălalt alături/ nu poți trăi în absență...” (p.79).

Totul se poate echilibra prin rugăciune, dar și ea are taina ei, una greu de pătruns, eliberatoare, totuși: „Astă noapte în vis Dumnezeu/ mi-a mărturisit că e supărat/ pe cei ce s-ar putea iubi și n-o fac/ pe cei ce ar putea vorbi/ preferând lașitatea tăcerii/ dar mai ales e supărat/ pe cei ce i se roagă fără conținere/ neînțelegând că timpul său/ e atât de scump iar timpul lor/ nemilostiv, crud și infim” (p.88).

Poemul este și el o prezență, marchează acest timp infim: „Din ce se naște poemul/ din preaplinul vieții insuficiența ei/ ori pur și simplu dintr-o poveste/ pe care o trăim în locul celorlalți/ altcineva visând-o pe a noastră” (p.97).

Poetul observă evenimentele din jurul său, ele creează contextul în care existența capătă o anumită noimă, moartea se poate străbate ca o alee, sunt fapte care dinamizează zilele, dau suferință și dimensiune concretă

vieții.

Unele dintre ele au greutate pentru comunitatea în care oamenii nu realizează valoarea unei prezențe, depășită de un stilul de viață acceptat ca normă, împotriva aparențelor: „Astăzi vom vorbi despre/ crucile de pe marginea șoselelor/ care modeste care sfidătoare/ înmulțindu-se demn/ de cartea recordurilor/ președinția a promovat/ ambițiosul proiect/ pe fonduri europene de includere/ a morților rutieri în circuitul turistic” (p.53).

Există un top al șoselelor unde se moare mai spectaculos, mai stupid, transmisie pe rețelele sociale, în direct, probabil că totul fiind calculat în prețul rovinei.

În altă parte, Rex, câinele credincios, își caută stăpânul decedat prin toată Viena, trece pe lângă monumentele de interes cultural, care au punctat/ punctează istoria. Există o paralelă între viața de acum și cealaltă, animalele cunosc mai bine drumul și fac legătura între ani și oameni.

Exemplele ar putea continua, autorul, la finalul volumului, pe ultima copertă, ne transmite mesajul său: „O sută de cuvinte: tu ce ai alege dacă ți s-ar îngădui să rostești doar atât? Dacă de asta ar depinde viața ta ori a celorlalți... Cum să-ți exprimi iubirea, fascinația ființării, durerea, revolta, teama de neant sau renunțarea în slove puține și simple care să conteze?”

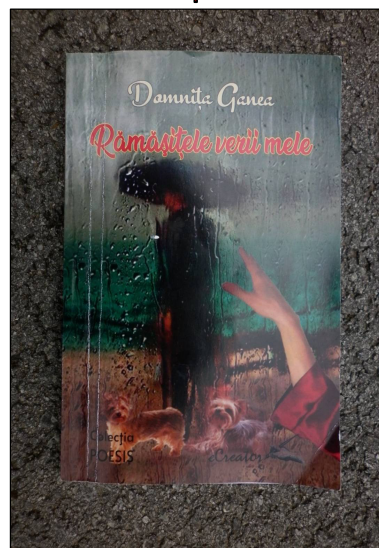
Suntem în fața unei poezii existențiale, cu toate plusurile și minusurile impuse de traiul nostru cel de toate zilele.

O carte de poeme în care experimentul a depășit cadrul și s-a instalat în realitatea crudă. Toate poemele formează întregul, sunt, astfel, câteva mii de cuvinte din care picură o poezie conceptuală, reflexivă, ancorată în vremurile pe care le trăim.

Pericolul de reală și de dureroasă. Cum scrie poetul: „Te naști plângând mori în tăcere/ în sfiala fricii pe care ți-o asumi/ lăsând în urmă o viață ca un drum/ goană desculță a sângelui” (p. 104).

*Ladislau Daradici, *O sută de cuvinte. Poeme experiențiale*, 110 pagini, București: Editura Biscaria, 2021 (nota de pe coperta IV: autorul)

Poezia anotimpului fierbinte

De la Chicago și până acasă, în Ținutul nășăudean, Domnița Ganea își măsoară distanța cu dorul fierbinte față de cei dragi, prin intermediul creațiilor sale literare. Cu puțin timp în urmă, a publicat volumul „Crochiuri de pe ulița copilăriei”, o frescă a satului transilvan, cu „povești” despre oameni și întâmplări din satul natal, iar acum vine să ne întâmpine cu un volum de versuri, numit metaforic „Rămășițele verii mele”, apărut la Editura „eCreator”, Baia Mare, 2021. Este un titlu pe care îl poartă poezia cu același nume, având rezonanțe în structura unui anotimp al vârstei, al bucuriei și al frumuseții spirituale : „Curând, rămășițele verii mele / își vor plânge ultimele clipe.../ Mai întârzie, tu, iarnă a mea, mai întârzie !/ Lasă-mi caii sălbatici ai gândurilor/ să mai poarte cununa proaspătă a verilor/ pline de iubire și speranță”. Cele aproape 100 de poeme sunt însoțite de un motto deosebit de sugestiv, reprezentând crezul său despre viață, despre dragoste și respect față de semenii: „Pentru voi, Oameni, cu drag, de la început și până la sfârșit”. Cu acest volum, Domnița Ganea coboară din „Castelul Depărtărilor”, transformându-se într-o Ană a lui Manole, oferindu-ne preaplinul sufletului său. Este o poezie aflată sub zodia clasicului, dar nu neglijează nici poezia modernă, pe care o pune în valoare sub semnul metaforei, al rostirii frumoase și emoționante. Cititorul are posibilitatea să-i descopere sensibilitatea, frumusețea gândului blând și curat, căutările și neliniștile imprevizibile : „Cine sunt ?/ sunt zborul clipei efemere/ sunt firul→

MIRCEA DAROȘI

de nisip/ risipit de mâna destinului/ sunt urlet din sufletul plin/ sunt jocul neterminat al vieții...". Ea promovează o lirică ce se scaldă în lumină, impresionează prin energia creativă a cuvântului. Este o vibrantă decantare de esențe existențiale, o oază în care setea de cuprindere nu are limite. Tematica abordată este deosebit de complexă, purtând fiorul emoției exprimat cu sinceritatea omului care vrea să spună ceva, liber și fără prejudecăți, cu sufletul deschis ca o fereastră. Iubirea este sentimentul predominant al poeziei Domniței Ganea, în care verbul la imperativ „iubește-mă” devine o obsesie afectivă : „Iubește-mă când nimeni nu o face./ Iubește-mă când eu îmi sunt dușman, / Iubește-mă când toată lumea tace./ Când pentru mine timpul curge-n van” (*Iubește-mă*), sau : „Dansează-mă în gând.../ Poartă-mă ușor prin timp.../Nu-mi da drumul până la capătul vremilor”. (*Dansează-mă*). Câteva motive poetice îi înnobilează lirica: dorul, ploaia, visul, zborul, caii, cireșii în floare, îngerii, toate fiind simboluri ale eului său. Motivul dorului îl întâlnim în multe din creațiile sale dedicate părinților și bunicilor: „Părinții au povestea lor/ Răscolitoare și cam veche, / Au întâmplările ce dor./ Dar ei în lume n-au pereche.../ Cu brațe-crengi îmbătrânite / Ei stau de viață atârnați / Părinți-stele din cer venite / Să nu plecați ! Să nu plecați ! (*Cântec simplu pentru părinți*). De-acolo, de peste ocean, unde se află acum, Domnița Ganea trăiește cu imaginea lor și a casei părintești : „Departa-am plecat însă gândul adastă/ Mereu în curtea cu meri și cu peri./ Pe tine și pe mama vă zăresc sus pe coastă, / Iar visul mă pierde prin trecutele veri”. (*Bătrânul și nucul*) Cuvântul „gând” este întâlnit în mai multe sintagme cu valoare stilistică, precum : „coatele gândului”, „tainic gând”, „muguri de gând”, „ploaie de gânduri”, „îmi așez mâna în gând”, „orice gând îmi pare un păcat”, „să agăț în salcâmul meu un gând”, „cailor gândurilor mele”, „gândul de zbor” ș.a. Nostalgia copilăriei, pusă în imagini peisagistice, este evocată pe un ton elegiac : „Viori cu sunet blând se-aud în dimineți./ Mă văd din nou privind pe cer cocori răzleți/ Și calde amintiri cu vise de copil/ Mi se preling în suflet, mă poartă-ntr-un april.../ Copil mă simt din nou și n-aș mai vrea să plec/ Pe nici un drum străin, tristețe să culeg” (*Într-un sfârșit de-april*).

Poezia Domniței Ganea este o felie de viață trăită la temperatura unui anotimp fericit și o ofertă cu drag cititorului.

Intermitențe în do minor

Pe potecile gândului (Ed. Pim, 2020) întocmai precum pe un covor de frunze tomnatec, se derulează moale pașii de du-te-vino care dau echilibrul existențial, cu grijă la muchiile tăioase ale sorții, ce hain pândesc pe margini.

Mioara Baciu inițiază și gestionează o mesagerie a sufletului, manevrează corzi sensibile prin care provoacă energii subtile ce se manifestă la nivelul infra-perceptiv. Sincere și directe până la pseudo-declarative, lirismele sale se înscriu într-un registru moderat stilistic, axat pe o metaforă continuă, fără salturi spectaculoase, apelându-se la veleități firești, chiar dacă uneori există riscul de a se pierde măsura pe scara densității... „Te caut prin dimineți/ rătăcite-n duminica gândului risipit/ pe tâmpla destinului.../ Se face târziu pe pleoapa clipei/ care-a uitat să atingă cu aripa/ norii, în care, cândva,/ creșteau curcubeie de vise/ din lacrima cerului/ din zâmbetul soarelui-răsare.../ Adulmec rădăcina timpului/ prin foșnet de gândin țipătului stelei/ care-a adus primăvară în glastra inimii.../ Reverent, mulțumesc pentrufrumusețea/ și mireasma florilor/ sădite-n grădina sufletului/ care stie să renască/ din pulbere de amintiri și speranțe/ prin care, nu am conținut să te caut...” (**Te caut**).

Fenomenul expoziv se produce în mod natural, chiar și pe fondul unor stări restrictive ori chiar claustre, de pildă: „Captivă iar în propria-mi meteahnă/ Potop de țurțuri trupul îmi

inundă/ Mi-e umbletul împotmolit în bahnă/ Mii de tornade sufletu - mi abundă// Mă-ncred prea des în zâmbete umane/ Ce mă îngheață-n despletite nopți/ Străfulgerând furtuni în clipe diafane/ Zidind prea lesne bariere-n fade sorți// Cum oare să-i răspund azi vieții/ La stânca prăvălită-n tâmpla mea?/ Castelele își pierd pe rând pereții/ Și ochii-s văduvi de sclipiri de peruzea...// Măntorc spășită-n satu-mi, pe ulița/ În care multe primăveri am adunat/ Să-mi port cu drag pe umeri, cobilița/ În locul sfânt din care, mai ieri, am plecat...” (**Autocaptivitate**).

Apelându-se la o garderobă viu și apăsător colorată, însă deloc țipătoare, sunt obținute efecte convingătoare, persistente. De altfel, senzitivitatea, ideatica, semantica, imagistica se țin departe de limita stridenței, mai degrabă aflându-se în zona de liniște și taină... „Mi-am odihnit clipa/ pe tâmpla munților Bistriței.../Un nou anotimp/ mi-a înmugurit pe tulpina inimii/ ce mi-a înflorit/ mângâiată de soare./ Am zâmbit secunde dumnezeiești/ de a mă fi născut, îmbrățișând lumina/ pogorâtă în sufletul meu pribeag.../ Nu-i așa, clipă,/ că vom rămâne îmbrățișate/ până când.../ până când, pleoapa cerului/ ne va îngădui infinitul din noi?/ M-am îndrăgostit, iremediabil, de lumină/ astfel că/ nu mai pot locui/ decât în castel de cuvinte/ și-n labirint de inimi albastre.” (**Labirint de inimi albastre**).

Dacă au loc fisuri ori chiar sfâșieri peisagistice, acestea se manifestă discret, prin a fi punctate pe vadul neliniștilor cu grijă pentru a nu deveni antiproduse... „Mi-e dor să-mi fie dor/ de răsărit ascuns în ochii tăi/ năvălind peste trupul meu/ pe care se-odihnesc, de-o vreme,/ neputințe zidite-n tăceri/ respirate din abisul cemi curge/ prin văgăunile timpului nescris.../ Mi-e dor să-ți aud pașii temători/ să nu-mi strivească liniștea cuvântului.../ Mi-e dor de dor, de doruri necuprinse/ în roua dimineților din noi/ Mi-e dor să-mi fie dor de vise/ scăldate-n nesfârșite primăveri.” (**Mi-e dor să-mi fie dor**).

Confesiuni, elocință, cumpătare și desăvârșită pioșenie, sunt caracteristice scrierii Mioarei Baciu, un spirit meditativ care adaugă farmec în peisajul liric de azi.

DANIEL MARIAN

Tăcerile lumii

O carte despre binefacerile tăcerii și rostul acesteia în așezarea ființei în starea pregătitoare nașterii din nou. Sunt respirații lirice de mare profunzime și luciditate din taina afectivului natal și a arhaicului, acolo unde piatra gustă apa din adânc, cu deferylări în transmundan, aventură poetică ce se întinde chiar dincolo de ezoteric. Aceste creații lirice au o expresivitate aparte, o anumită candoare interioară a cuvântului. Negrăitul. Căutarea unui *nou Cules* și a *pietrelor care rămân*.

Numai cel din tăcere poate să îl audă pe Dumnezeu. Doar atunci cuvintele devin mântuitoare; cu acea expresie a tăcerii heideggeriene, „modalitatea autentică a cuvântului” ori blandiană, „Doamne, îmi făgăduiești/ Că în tăcerea aceasta/ Îmi vei păstra nemoarte cuvintele?” A locui în cuvântul tăcere, în piatră și în cerul din noi: *când omul nu mai știe/ să fie singur/ poemul moare/ în țintirim de umbre*.

Durerea e sublimată în tăcere. Tăcerea prin sublimare se ascunde în durere: „durerea, poem pe care-l scrie Dumnezeu”, zice poetul Nicolae Crepcia. Este durerea cea năvăditoare, îndreptătoare, cumpănire christianică, ce ține de latura smereniei pentru a ajunge la demnitatea de a îmbrăca haina luminii, pe care, scrie poetul Dumitru Ichim, „a purtat-o Dumnezeu ca Mire.” Tăcerea capătă o mireasmă inefabilă în poemele lui Horia Ion Groza. „Realitate transindividuală” - e de părere Ion Pop când se referă la lumea de dincolo de lucruri - „cântecul e, ca și tăcerea, solidar cu începuturile tuturor lucrurilor și aparține intimei lor substanțe, constituind, am putea spune, liantul care le face să comunice în sânul aceleiași unități.” Așa cum citim în volumul lui Horia Ion Groza, într-un citat din Jorge Luis Borges, care scrie că un poem bun are nevoie să fie pronunțat. Poezia amintește mereu că a fost mai întâi artă orală înainte de a fi scrisă. Reamintește că a fost mai întâi cântec.

Poemele sunt un prelung act de contemplație, într-un spațiu ozonat, de înaltă ținută, așezat în categorii estetice kantiene, între frumos și sublim. Căutarea e prelungă, alături de pendulul timpului: *timpul va întoarce/ cu greieri de roți/ oglinde lucitoare*, la umbra secundelor unor echinocții atemporale, când dat *mi-a fost se pare/ s-alerg cu lăcrău cea de scule*, ca un „mecanic al cerului” la poetul Virgil Todeasă sau ca „marele ceasornicar” venit să repare orologiul stricat al lumii

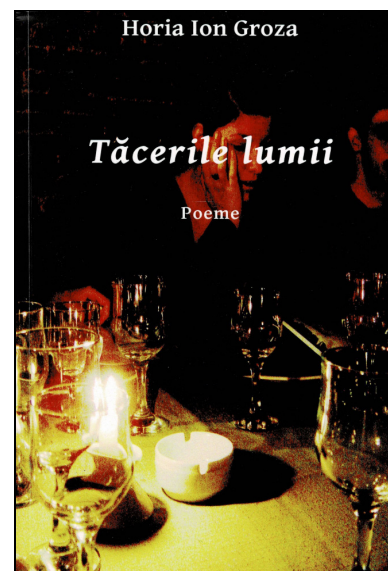
în alegoria lui Vasile Chira, *să grijesc roțile lumii, / ceasornice în turnurul unde soarele se suie/ în vârful zilei, / și unde visează noaptea, din mătasea-i luna, ca să-ncerc/ să le petrec pe toate/ cu-n firav fir de vers/ și să le-nsoar într-Una*. O filtrare subtilă și o scufundare în mitic și alegoric, la o nuntire în nebănuitul ființei: *Adevărul e o Treime/ împlinire prin durut. / Ne-nțlnim afar’ / în spațiul vast, iar în altă parte citim că suferința rodește-nțelepciune*. Dumitru Ichim scria în „Meșterul Manole”: „Vă urc din Trei-Izvorul/ A trei lumini. Cârca-mi vă va duce/ Prin logodirea mea pe cruce.”

Poemele din volumul intitulat *Tăcerile lumii*, apărut la Editura Logos, București, în 2020, au structura cvadripartită a simfoniei: *Tăcerile lumii, Psalmi, Poemele pietrei, File de epistolier*, unite în substanța Cuvântului și în armonia limbii: *cuvântul știe/ să se-alungească/ și să treacă/ prin urechile acului/ fără-a-și pierde/ lumenul său de taină*.

Mitul oglinzii devine laitmotiv, având o hermeneutică largă. Aceasta poate să fie lumină care uimește, care orbește, portal christic, dar și amăgire sau deșertăciune; omul, captiv în materie, dar de lumină fiind el are mereu șansa de răscumpărare, pe calea dăruită de „înveșmântare metafizică”, cum scrie Ștefan Borbély. Și această paletă a luminii, a lumenului, o întâlnim la Horia Ion Groza în nuanțe fine: stele, oglindă, lumen, geam, ochi, cerc, iar în final piatra, cu o semiotică profundă: *Cămașa-i plină de lumină. E timpul regășirilor...pentru alba naștere/ din Piatră/ a Cuvântului/ devreme-n zori*. Relația *lună-ochi-cuvânt* se îngemănează într-o nuntă a sensurilor, în mineralogia pietrei, în multidimensionalitatea ei, în înaltul și adâncul blagian deopotrivă *și eliberat Cuvântul/ își va pierde trupul*.

Oglinda se așază și în globul ochilor iubitei, cuibul umanității dintotdeauna, adevărată axă a lumii și simbol al contemplării acesteia: *stăvom obraz/ lângă obraz, / oglinde-nevom/ în negre pupilele tale; vers de o liritate uimitoare, cu răsfrângeri eminesciano-blagiene, „așa-s de negri ochii tăi, Lumina mea”*.

Într-un joc simbolic-mistic piatra ca semn este transfuzia sangvină a volumului de versuri: *Piatra și omul sunt nume*. În „Dicționarul de simboluri” al lui Jean Chevalier citim că „există o strânsă legătură între suflet și piatră, piatra și omul prezintă o dublă mișcare, ascendentă și descendentă”: *împlinite/ tăcerile Pietrei/ se ridică*

abur/ și-mbrac-aten/ umerii goi ai mării; ascult-acuma Piatra/ ce înfinitu-alintă. Acestei închideri în cerc poetul alătură și ilustrații încifrate în spirala de aur, arse în *oglindea de ape a sufletului, în inima ca un cerc/ desfăcut în cruce, într-o adevărată verticală a nunții*.

Limbajul este încifrat, șlefuit de un dibaci bijutier liric, poetul simțind o nevoie interioară, o neliniște metafizică de a scrie, într-un excurs hermeneutic esențial, cartografiind simbolistica pietrei, chemat de *o ne-ndurată Vrere*. Piatră, tăcere, durere și cuvânt au o singură ființă: *Adevărul este o Treime/ împlinire prin durut*. Piatra-libertate, piatra-adevăr: *Ferește-mă de rău! / Iubesc tăcerile lumii, Doamne*.

Poemele lui Horia Ion Groza, din *șistarul mâinii*, sunt condensări lirice de o finețe stilistică deosebită, distilând idei, sentimente profunde, într-o dinamică ignee, revelatorie, reușind să creeze o „adevărată estetică a uimirii”, cum formulează Claudia Voiculescu în *Cuvânt înainte*.

Poemele sunt un exercițiu de reamintire. Cine suntem. Suntem ceea ce ne putem aduce aminte. Rămânem în măsura în care amprentăm lutul divin, nu oricum, ci cu tandrețea credinței. În această stare de beatitudine, de contemplație, de re-găsire ne căutăm pe noi cei care suntem, în căutarea denegăsitului noician: *unde e nebunul hoinar și tandru/ ce aduna pieile pietrelor?* Cuvintele se nasc în tăcere. Acesta este un spațiu în care răul nu și-a găsit calea de a pătrunde. Este un tărâm al kairosului, privilegiul căutătorului adânc, al discernătorului Horia Ion Groza, grădină interioară a sufletului, o întâlnire de taină cu sinele.

LŐRINCZI FRANCISC-MIHAI

Poetul iubirilor dezlănțuite

Mai mereu „neîmpăcat cu oarba așteptare“, **Petrache Plopeanu** continuă să se caute, să-și pună întrebări și să răspundă la ele, să fumeze, îndoit, „cugetări despre prințul Hamlet“ și, mai ales, să iubească, sfidând prejudecățile și bătându-și joc de soarta ce-i „neagă/ chiar viața asta ce-i atât de calpă“.

Căutător de „galbene pepite“, când „trist în veselia mare“, când „vesel cum numai absența surăde“, el ni se dezvăluie pe măsură ce confruntarea cu sine capătă accente adesea dramatice: „Singur mă confrunt chiar cu cel ce-am fost./ când zburda prin strună deșertul și marea./ Sunt un film de verde cupa când mi-o beau./ fante obosit cu un cord buimac./ Călărind un ac./ mereu mai anost./ mă înțep de vreau./ mă îmbuib de mor, cu o moarte caplă./ Sunt numai o talpă./ ce se cântă-n cadru ca un tren pustiu./ ca o cadră stearpă./ dată cu laviu./ ...Altul nu mai știu!“

Obişnuit să-și întindă răbdarea „cum întinde mirul puf de egrete“, poetul ce încă n-a „aflat, scrijelind nepătrunsul./ răspunsul“, pare că e la fel de tentat să ne pună și pe noi la încercare, iar cei ce se încumetă să-i parcurgă până la capăt volumul de **Sonete (II) și alte poeme** (Râmnicu Sărat, Editura Rafet, 2016), vor descoperi că ultima sintagmă nu are acoperire, întrucât imaginea sa se multiplică, în funcție de stări, de muză și de „doamna iubită“.

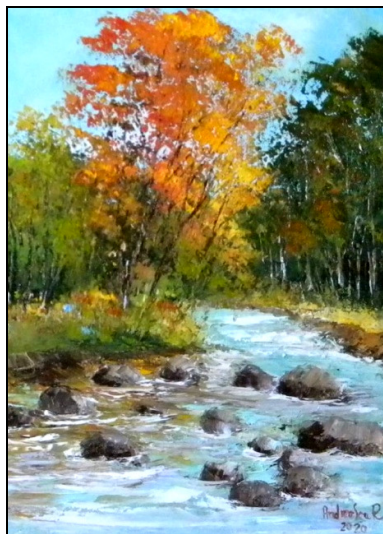
E, bunăoară, cum aflăm din sonetul IX, „pelerinul cauzei pierdute./ crezând în mâna-ntinsă și-n virtute./ în anotimpul fructelor prea coapte./ pe care toți le uită prin frunzișuri.../ Naiv, trecând prin ani și prin decenii./ mă-ntreb de unde-atâtea ascunzișuri/ de gând, de vorbă, ură și iubire?/ ...Din nou vor trece secolii și milenii./ eu voi plăti prin galaxii, uimire!“

Născut cu „ochii plini de rodii crude“, vom constata, de asemenea, că s-a „prelins prin miri și prin mirese./ ca un nectar împărtășit de vreme“, că *duhul cu chip de femeie* s-a liberat în „remat-ul“ din el, că deși muza e plecată demult, „chipul ei și trupu-i și colinda/ î(m)i băntuie și scrisul, dar și tinda./ de se abate și-(m)i sărută buza./ cu gândul ei îmbogățit de forme“, că și-a îmbătat iubita cu „struguri din eresuri“ și cu

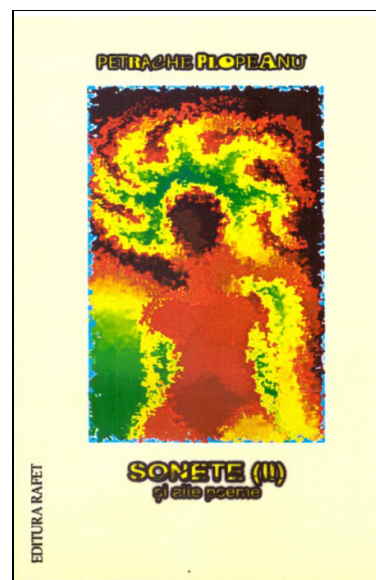
„alcooluri pline de plăcere“, că a dezbrăcat-o de „frunze și respingeri“, i-a zdrobit „boabe“, i-a turnat în trup „nefermecate-atingeri./ acolo unde-i clipa cea mai coaptă“ și încă altele.

Flămând de dragoste, se întoarce spre gura ei gingașă nu doar în „toiul nopții pline de mistere“, iar trăirile se transferă iute în versuri ce vorbesc de la sine: „Tu, goală-n ziua plină ce-o trăirăm./ mi te-ai prelins din brațe, pe picioare./ te legănam uitându-mă la soare./ ce-ți lumina triumghiul ce-l muncirăm./ ogor gemut cu răscolire roză./ Și-mi luminam obrazul între sfere./ cu armonii ignite-n lăicere./ oftând ca-ntr-o durere de necroză./ pe când uitai că strigătul ți-e-n pântec./ Ți-acopeream iubirea dintre vine./ rostind încet doar psalmul dintr-un cântec./ femeie-ți sunt sânii ca turla în cer./ coapsele tale-s coloane divine./ pe tine în parte și-ntreg eu te cer!“ (Sonet II)

Treaz în „orizonturi și-n artere“, e convins că, indiferent de împrejurări, povestea merge mai departe, așa că o ia de la capăt, în ipostaze ce i-ar face invidioși pe amoretzii de ocazie: „Noi ne-am iubit pe doage de butoaie./ prin crâmi pustii în ceasuri de amiază./ când toți dormeau îndepărtați de piață/ de duhul vin ce carnea o ostoie./ dar doar pe-a lor, c-a noastră era-n luptă./ și sen-cea zdrobind ciorchini albaștri./ simțeam aromă de „fetească“-n aștri./ când țâța ta de gura-mi era suptă./ Nu ne feream de bahice

Răzvan Andreescu - Toamna pe râu

premize./ de drumuri înflorate-n miez de vară./ noi, două vițe împletite-n brize.../ ...Sorbeam cântând căldura dintre boabe./ chiar de era iubirea să îți pară./ un dans haotic de albine oarbe.“ (Sonet XII)

Deși nu-i pasă de „ritmuri, de rime, măsuri“, iar gândul îi este „plin de ample orizonturi“, faptul că ea nu e dispusă întotdeauna să-i răspundă cu aceeași frenezie îl frământă, astfel că o întreabă decis: „De ce vrei să mi te joci cu a mea, zisă candoare./ când, doar știi, că tot mă doare./ lipsa ta cea cruntă-n pori?/ Nu te mai crunta din frunte, nu te mai scruta în/ pleoape./ de o fi să nu mai fim./ fii pe-aproape./ să ne-ntindem goi în praf./ doar cu mâinile, veșminte, să ne facem crucea... Știm!“

Tot ciupind „coarda coapselor uimite“, cântă ca un Pan la nai, glumește pe „socoteala sorții./ la răsărit, la prânz și pe-nserate./ în miez de noapte și de încântare“, însă uită de „paloșul ciobit al morții“ și, cum nu știe ce-l va paște, ajunge la un moment dat la ora când rămâne singur pe „planeta asta mică“ și când „se-ntoarce amintirea“ iubirii zăvorâte în „închisori ce se deschid în mituri“.

Și cum „pustiul crește prin absențe ude./ iar rătăcirea prin trezirea rece“, nu-i rămâne decât să se mire de „toate câte-au fost să-(m)i fie“ și să nu se mai vrea „apostol al durerii“, chiar dacă admite că-i „place și durerea cea mai mare/ ca dar dumnezeiesc, nu ca osândă“. →

CORNEL SIMION GALBEN

Om cu „un destin prea iute“, își simte inima „un arbore-n furtună“, un cer ce „fulgeră și tună/ văzduh fugar purtat în vârful de lance/ și pavăză statornică-n uimire“, astfel că pentru a scăpa de derută are fie alternativa blestemului (*Să vii purtând pe umeri/ un fagure de viespi/ și să-ți înțepe mierea/ veninul ce se scurge/ nu sta ca să îți numeri/ amarul picuri, fiera/ și nu îți spune-„ajunge“/ ci râde de-ndoială/ ce-ar alunga durerea!*), fie cea de a o lua „hai-hui pe câmpuri îmbăiate-n brumă“, variantă mai îmbietoare, întrucât poate sta „Întins printre ierburi/ Cu capul plecat bucuros în țărână“ și visa să stea în poala lui Dumnezeu, care ar putea să-l ierte: „Te uită Tu stăpâne către mine/ și lasă-mă să cânt un psalm de dor/ despre ascuns amurgul ei de peruzea/ și spune-mi iarăși, dacă pentru Tine, sau pentru Ea, va trebui să mor!”

Purtând „povara dezamăgirii reci“, refuză să lăcrimeze sau să rostească „vreo vorbă disperată“, așa că în cele din urmă „Cuvintele curg ca vinul cel tare/ din struguri zdrobiți/ în fraze cerești“ și se așterne în poeme scrise cu „penița din os de păstrugă“, cum este acest frumos pastel nu doar de toamnă: „Când galbenul în frunză a încolțit/ s-a dat semnal că **toamna-i la intrare**,/ de-acum iubirile vor fi mai rare / și mai frecvenți cei ce s-au despărțit!!/ Pe drumul plin de frunze ruginite/ piciorul nostru va călca mai strâmb/ chiar prins călcăiul în solid carâmb/ va luneca-n rigolele-nlemnite!! În tot văzduhul, frunza-i mai uscată,/ iar vântul zburdă, cuiburi ocolind,/ la fel și noi, iubirea ocolind,/ suntem bieți cuci ce casa iar își cată!! Și-i frig și soare, printre stropi de ploaie,/ e toamnă și în suflet, ca-n pădure/ și de mă-ntreb, cum poate să îndure/ singurătatea cel care se-ndoaie/ de tot ce-a fost, aceasta mă ostoaie.”

Moară „ce se macină pe sine“, Petrarca Ploeanu a fost și rămâne un poet al iubirii dezlănțuite, căreia i-a dat și încă-i dă tributul, un visător incurabil și un făuritor de slovă aleasă, care știe că îndemnul ce ni-l adresează – *iubește și-astfel totul va fi magic* – nu e un slogan oarecare, dar și că „Nimicul cântă la apus de viață“. Nu și în cazul său, pentru că mai alte încă multe de spus și, cel puțin până acum, o face bine.

Romeo Romilă și „Molima”

Născut la data de 12.01.1961 în localitatea Vaslui.

Urmează clasele primare și gimnaziale, cursurile liceale și studiile universitare la Iași.

A lucrat ca inginer și director de proiect la diverse firme din Iași, Botoșani, Pașcani.

A publicat romanul „Ceața” în anul 2018 și romanul „Regăsirea gândurilor” în anul 2020, primele două volume ale trilogiei denumite „Aici și acum”.

În acest nou roman Romeo Romilă ne oferă o lecție de istorie și geografie economică a lumii în care trăim, văzută prin mintea și gândirea unui om, Manivelă, care e supravegheat de Stăpân și Colonel. Este relatată viața acestui om, care după un accident, nu-și mai amintește nimic și este obligat să se descurce, să se gospodărească singur în acea casă dată de Stăpân. Personajele principale din acest roman sunt: Stăpânul, Colonelul, Manivelă, Profesorul, Preotul, Aurora, ș.a.

Pe măsură ce parcurgem paginile acestui volum aflăm nivelul de gândire al unui om simplu care își pune mereu întrebări: Ce avem acum? Aceeași împărțire a vieții: cei bogați și cei săraci. Asta să fie ordinea lumii? Unde sunt oamenii liberi și prosperi? Care este cel mai rău lucru când trăiești în ruinele civilizației? Dacă prin democrație înțelegem participarea directă sau

prin reprezentanți aleși ai poporului la conducerea economică și socială, ce să înțelegem prin liberalism și ce să înțelegem prin conservatorism? Dar chiar totul este o marfă? Ce nu are Uniunea Europeană? Dacă omul a dispărut cât mai poate dura ca orice convenție - fie ea convenția numită țară, sau popor, sau teritoriu național, sau libertate, sau lege, sau drepturi cetățenești - să dispară? Care este adevărul? Ce este, de fapt, Noua Ordine Mondială? Totuși ce vor de la noi oamenii din umbră ai noii ordini mondiale? Unde se situează România în acest joc planetary? Fără bucurii, fără pace în gânduri, fără liniște în suflete și fără speranță, noi ce facem cu viața noastră? Ce vrem de la această viață, de la această realitate? De ce ne trebuie școală? Până la urmă, ce-i trebuie omului ca să fie fericit?

Psihologului Alexandru Pleșea ne amintește: „Mintea umană este, potrivit cel mai avansat element care ne definește.(...) Toate valorile pe care le înmagazinăm în subconștient atunci când suntem tineri vor construi un sistem foarte solid după care ne vom ghida viața la o vârstă adultă”.

La fel și Manivelă, se gândește la întâlnirea cu mama: Oare cum arată mama? E frumoasă?

Și gândul îi zboară la schimbare: „Pe vremuri dacă nu aveai carte aveai experiența bătrânilor satului, proverbele, cugetările, exemplele satului, acel bun simț al făcutului rostului vieții. Acum toate s-au schimbat. Ca și cucul mulți oameni și-au părăsit locurile de baștină, bătrânii satului nu mai sunt luați în seamă, acel bun simț al locului s-a pierdut în vremuri și în chipuri uitate. Astăzi oamenii își clădesc visele cu praful răscolit de vântul banului prin țări străine. (...) Occidentul pare hotărât să distrugă toate standardele și valorile care i-au dat sens vieții de altădată. Avortul, mariajul homosexual, sărăcia, corupția, drogurile, pornografia, schizofrenia de grup, amnezia, culturală, lehamitea de prea mult bine, căutarea abjectului și a răului pretutindeni, terfelirea celor sfinte”...

Paulo Coelho ne amintește: „Oamenii vor să schimbe totul, dar, în același timp, ar dori ca totul să→

CORINA MATEI GHERMAN

rămână la fel”. Dar schimbare aduce uneori și evenimente nedorite. Blaise Pascal ne amintește că: „Omul este mare tocmai fiindcă-și cunoaște starea de decădere”. Din decădere apare și greșeala care face parte din bucla temporală, cum afirmă autorul Romeo Romila prin glasul personajului său Manivelă: „Fără să înțelegem că timpul este o spirală cromozomială, repetăm aceleași greșeli făcute acum patru – trei – două bucle temporale anterioare. (...) Decăderea economiilor occidentale de astăzi poate avea la rădăcină complicitatea morală a bărbaților și femeilor care au avut șansa să acționeze corect dar nu au făcut-o, păcatul fiind seducător și mult mai plăcut”.

Apoi personajul principal este purtat prin lumea necruțătoare a schimbărilor majore petrecute în acest timp, cât el nu-și amintește nimic.

Emoțiile îl cuprind la întâlnirea cu mama la spital: „Femeia din pat era micuță, cu o față trasă, singura pată de culoare erau ochii albaștri – cenușii, mari, nițel miopi. Ochii femeii numite mama mea m-au privit lung, a zâmbit fugar și mi-a strâns de mână”.

Vine regretul pierderii memoriei și a copilăriei: „Fără să vreau mi-au dat lacrimile, și atunci mi-am strigat și mi-am plâns viața care dispăruse, suferința femeii, moartea tatălui, plecarea de acasă, cuta dintre sprâncene, râsul copilului cu minciocul în mână așteptând să primească peștele din mâna tatălui”.

Suferința în opinia autorului este „îndurarea și puterea de a răbda suferința nu reprezintă altceva decât înțelegerea limitelor puterilor noastre de a reaseza lumea, mai mult decât scandatele sloganuri despre dreptate și muncă grea pentru a avea o viață mai bună”.

Dar pe Manivelă, cu toate că acum are un loc de muncă îl ajunge **dorul**: „de zilele frumoase ale verii din gradina de la Glodenii Gândului. Paradisul pierdut, liniștea normalității, inconștiența simplității” (...) Vântul dansează în jurul meu și-și dă mâna cu soarele ca să mă ridice de la pământ și să-mi trimită gândurile sus, către cer. Miile de șoapte din jurul meu umplu ziua de zgomot. Florile cântă trezirea de dimineață, pământul se lungește ca o pisică, copacii scutură frunzele, păsările povestesc visele nopții, iepurii se zbeugue în țărână, totul se curbează

și se răsucesce ca după un somn lung. Murmurul vieții îmi cuprinde creierul și gândurile mele se unduiesc alături de cele ale făpturilor din jur.

În liniștea profundă în care s-a scufundat, apare și femeia fugărită de un bărbat. În acest fel Manivelă își amintește: „Eu am mai trăit odată clipa asta dar atunci fusese altfel.... (...) Nu știu. Uitare. Roz. Roz. Roz. Îngerii cu aripi frânte. Sudoare. Năclăială. Intră sub piele. Geamuri sparte. Borcane aruncate. Femeia zvârlise pătura și frigul o încovrigase ca pe un câine de pripas. Rochia ei e tot jos, așa cum a aruncat-o, ciorapii stau agățați ca două mâini negre, leproase, de o pereche de pantaloni de ai mei puși pe un scaun. Doarme cu fundul mare, alb, cărnos, i se vede rușinea, brună, crăpată ca o copită. Gânduri. Gânduri.

Ne aduce în vedere și: „Teoria conspirației propune o abordare autoritaristă, totalitaristă, caracterizată printr-un accentuat control social al populației prin diverse mijloace: planificare familială, programe medicale care promovează abstenența, contracepția și avortul, genocidurile provocate de războaiele interconfesionale sau interstatale din lumea a treia, epidemiile cu virusuri create genetic, dezastre ecologice care conduc la foamete și boli cauzate de substanțe introduce în alimente”.

Dar în povestea lui Manivelă apare și ispita : ...o doream, o visam și o blestemam pe ea și pe carnea mea slabă, poftind carnea ei fără odihnă. Mi-a trecut prin cap chiar să mă dau la ea, ca să-mi scurtez chinul și nebulia.

Și firul vieții merge mai departe, autorul întrebându-ne ce fel de oameni vom fi în tendința de a construi „omul nou”: „omul nou al lui Spencer, omul nou al Imperiului Britanic, omul nou al Revoluției

Franceze, omul nou al lui Lenin, omul nou „arianul” lui Hitler, omul nou „multilateral dezvoltat” al lui Ceaușescu, omul nou „globalist” al Noii Ordini Mondiale, omul nou „cibernetic” care de fapt cu greu va mai putea fi numit „om” ca și primat Homo Sapiens, ci doar o etapă intermediară spre omul nou „homo deus” al lui Yuval Harari” (...) O lume nouă care să rupă treptat legăturile cu actuala lume, capabilă să creeze o nouă rasă umană cu caracteristici superioare celei existente și care să ducă la apariția unei Alte Lumi. O Lume Nouă în care îndumnezeirea omului „vine doar prin intermediul tehnologiei” și auto-îndumnezeirea omului va evolua (în opinia lui Harari) până atunci „când omul devine zeu”.

Omul e dat de Dumnezeu să trăiască pe pământ, cum o fac și personajele din roman, din plin. Se distrează, se bat, lucrează, repară și merg mai departe. În viață apar și situații neprevăzute ca aceea când Manivelă află cine este adevărata mamă: „Apare Colonelul cu un document de identitate în mână, spune că mă cheamă așa și pe dincolo, că sunt născut la..., în data de..., îmi pune în față o scurtă istorie a vieții mele dinainte de accident, îmi aduce în viață pe această femeie, Mihaela, mama mea bolnavă, acum apare în viața mea o altă mamă, Ramona, iar eu nu doar că nu înțeleg nimic”.

Cum era de așteptat apare Molima și Moartea de „Molima se instalează la fiecare om acolo unde organismul era cel mai vulnerabil. Nu era propriu zis o boală, ci se manifesta sub forma mai multor boli. Oamenii mureau fără alegere, bătrâni și copii, adolescenți și maturi”. (...) Molima nu alegea nici dintre persoanele oficiale, nici dintre persoanele publice. Molima era peste tot și nicăieri. Ca la ruleta rusească omul se trezea dimineața și până seara nu știa dacă mai trăia sau nu până a doua zi.

Și cum afirmă autorul : „Între cer și apă am rămas singuri, răsuflând cu greu”.

Aceasta e soarta omenirii la un moment dat.

Vă recomand să lecturați cu atenție acest roman, veți găsi în el o realitate a vieții din care facem parte și în care trăim.

Răzvan Andreescu - Bol cu floarea soarelui

BUNUL POVESTITOR...

Cu un titlu ciudat, parcă aducând a... turcism, constănțeanul Dan Norea publică o carte-hibrid începând cu amintiri din copilărie și terminând(?) cu un fel de micro romane inserate ici-colo în volum. Din acest punct de vedere, autorul s-a achitat cu „înțelepciune” și elegantă conștiinciozitate de grija rezolvării tuturor problemelor apropo de... genurile literare. În acest supermarket bine poziționat în spațiu și timp, Dan Norea se plimbă cu nonșalanță narativă printre rafturile supraîncărcate cu mărfuri-trăiri cândva și redate emoțional printr-o desfășurare de forțe creative amintindu-ne derularea de imagini dintr-un scenariu de film. Simplificând lucrurile, așa am putea crede, numai că, prevăzător, autorul ne avertizează în prefața explicativă: „Dacă rememorez analitic, constat că, nu numai datorită regenerării celulelor, dar și datorită conjuncturii exterioare, am trăit mai multe vieți succesiv. Câte? După cum veți vedea în carte, am reconstituit nouă perioade distincte, în care totul se schimbă – scenă, activități, anturaj, până și numele sub care eram apelat de cei din jur...” [Cuvânt (de citit neapărat) înainte, p. 7]. Am citit! Așadar, n-am greșit: cartea a fost structurată în așa fel încât imaginea unui magazin de tip supermarket cu cele nouă raioane sau rafturi, respectă dorința autorului de eșalonare a materiei prime, încât cititorul să aibă o imagine cât mai clară a întregului. Și o explicație-traducere a titlului cărții: „La masa de seară, spune autorul, fiecare dintre nepoți iese în evidență în stilul personal. Teo imită tot. Dacă cineva zice: «Dă-mi, te rog, sarea și piperul!» Teo se aude ca un ecou: «-Șaia pipenu»” (p. 8).

Încercarea de pătrundere în litera și substanța cărții, înseamnă pentru cititor o experiență nu doar interesantă, ci, în destule locuri, chiar instructivă sugerând discret, dar convingător, reîntoarceri, retrairi, amintiri... Aparent, Dan Norea ne propune o distribuie narativă gata să acopere o plajă largă de situații prin utilizarea în acest scop a câtorva genuri literare într-un fel de

cochetărie agreabilă: de la aducerea în prim-plan a întâmplărilor din copilărie până la fragmente de jurnal intim sau mici... romane inserate în text, cum aminteam, nu lipsite, adesea, de mici doze de umor amintind de proza lui Ion Creangă. Sigur că, nici nu se putea altfel, pentru desfășurarea procesului de creație, toată povestea beneficiază de redarea prin utilizarea persoanei întâi, adevăr care, în general, ajută consistent la o anumită veridicitate. dă un farmec aparte.

Parcă stând la taifas cu prieteni și/sau oameni apropiați, Dan Norea se destăinuiește cu sinceritate: „Dacă ar fi să-mi enumăr meseriile practicate pe lângă cea de informatician (cu variante – inginer de sistem soft, cercetător, analist-programator) și profesor, am practicat-o mai târziu și pe cea de contabil.” (p. 87). Bravo!, simți nevoia să exclami...

Aceste amănunte din biografia autorului constituie ajustări la ordonarea cu meticulozitate a materiei prime renunțându-se la cine știe ce sofisticării stilistice și aplicând o rețetă-mijloc de comunicare a mesajului fără metaforizări excesive (acum la modă salvatoare pentru unii autori actuali!).

Și, dacă am pomenit de... amănunte, trebuie să remarc imediat că autorul, printre alte calități, are și aceea, la urmei indispensabilă în cazul unei narațiuni!, de a observa cu atenție realitatea din jur, precum constatarea la o vizită la Gura

Humorului: „...zilele Humorului – un amalgam de distracții de tot felul – bălci, turtă dulce, icoane, oale, cămăși populare, terase cu mici și bere, festivaluri folclorice, defilări canine, defilări cabaline, aterizări cu parașuta, demonstrații aviatice, Nicolae Furdui Iancu, Smiley, Pepe, concurs de sarmale, concurs de epigrame, concurs de caricaturi, expoziție de caricaturi, demonstrații de caricaturi...” (p. 166)... Din acest inventar alcătuit cu grijă, înțelegem și este de apreciat „meseria de contabil” însoțită cu bună și eficiență conștiinciozitate.

Lăsând gluma la o parte, Dan Norea, cel puțin în acest volum, se dovedește un priceput mânăitor de condei, iar din punct de vedere stilistic are meritul de a-și etala calitatea de bun și atent povestitor, dar și de arhitect-constructor al unei cărți cuprinsul căreia ne conectează fără... menajamente la vizitarea unui atrăgător edificiu bine garnisit cu întâmplări și situații redate cu pricepere de-a lungul celor „9... vieți” ale domniei sale, după cum singur și le denumește. Iar dialogurile, alerte și pline dinamism, contribuie din plin la acest demers al nostru în calitate de cititori. În fond, avem de citit o carte-autobiografie, fără cine știe ce pretenții literare, însă atrăgătoare ca lectură tocmai printr-o exprimare epică elegantă și, adesea, fermecătoare.

Și, apropo de titlul cărții, și de tranșele de umor din cuprinsul ei, sarea și umorul nu lipsește, echilibrează...

Un fel de post-scriptum: primesc în ultimul moment prin poștă un volum de proză semnat de Dan Norea, care completează fericit calitățile de profesionist și într-ale reportajului literar dublat de un încântător jurnal de călătorie. Iar pe unde a colindat autorul, aflăm din cuprinsul cărții: *Grecia, un tărâm de vis, În Munții Apuseni, Viața pe Nil, Nunta de coral la Praga, O saga suedeză, Două capitale imperiale* (Sankt Petersburg și Moscova). Cartea, cu ilustrații: Dan Norea, **Călător prin lume, amator de glume**, Editura Ex Ponto...

Aferim!

DUMITRU HURUBĂ

Dan Norea: **ȘAIA PIPENU**, Editura Ex Ponto, 2020

Alexandru Marghiloman

contemporanii și posteritatea

Publicist cu o bogată activitate de presă, inclusiv ca redactor-șef (Asociația Culturală „Renașterea buzoiană”, „Viața Buzăului”, cenaclul și publicația „Amprenta”, „Munte-nia”, „Carambol”, „Oglinda literară”, „Epigrama”, „Literatura și arta”) și editorială („Istoria presei buzoiene și rămnice în date (1839-2008)”, „Buzău. Grădina cu bulgari”, „Editorial buzoian”, „Consemnări publicistice”, „Istoria jurnalismului din județul Buzău”, „Istoria aviatice”: articole, comunicări, studii”, „Presă școlară din județul Buzău. Dicționar bibliografic”, „Drăgaica, târgul dintre țări”), autorul, care este și epigramist, a mărturisit că este pasionat de cercetarea istoriei presei și a cercetat numeroase colecții de publicații periodice la Biblioteca Județeană „Vasile Voiculescu” Buzău, unde a lucrat multă vreme. În cazul Marghiloman („Adevărul” despre... **Moartea lui Alexandru Marghiloman** - Studiu de caz - (Editura UZP, 2020), a analizat articolele din ziarul „Adevărul” (1918-1927) și lucrări me-morialistice, începând cu desemnarea personajului ca prim-ministru de către regele Ferdinand I până la moartea sa, inclusiv consecințele publicării „Notelor politice”.

Cartea are un consultant științific universitar de la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Constantin I. Stan, a beneficiat de fotografiile oferite de scriitorul Nicolae Peneș, el însuși autor al menografiei „Lordul valah”, și e prefăcută de dr. Marian Nencescu, care amintește că Alexandru Marghiloman era conservator, filogerman, că a fost implicat în reunirea Basarabiei cu Țara, dar și în pacea de la Buftea, că era foarte bogat și că avea darul vorbirii, fiind un om generos și omenos.

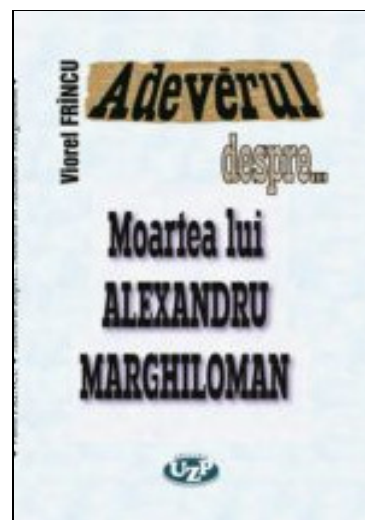
Viorel Frîncu prezintă, mai întâi, date și evenimente legate de Marghilomani, apoi comentează motivele și împrejurările numirii ca prim-ministru, într-o perioadă istorică de mari transformări foarte bine surprinsă. Alexandru Marghiloman este chemat de rege pentru a obține cât mai mult din tratatul cu Puterile Centrale, în condițiile retragerii Coroanei, administrației și armatei

române în Moldova, fiind apreciat ulterior atât de Ferdinand, cât și de alți oameni politici, inclusiv de către rivalii liberali. La data când Sfatul Țării din Basarabia votează unirea cu România, Marghiloman e prezent la Chișinău, alături de Ion Inculeț și Daniel Ciugureanu, unde i se înmânează actul unirii, la 27 martie/9 aprilie 1918.

Ultimul Parlament al vechiului regat a adoptat mai multe hotărâri, cu voturi pro și contra, în privința reformei agrare (împroprietărirea ruralilor), introducerea votului universal, acor-darea drepturilor politice și pentru femei E menționat faptul că, mare moșier fiind, Alexandru Marghiloman se declară contra Constituției din anul 1923, apreciind că nesocotește dreptul sau principiul proprietății. În schimb, susține legea sindicatului, adoptată de Parlament, care dorea să elimine syndicatele ilegale, aflate sub influențe socialiste.

Corpurile Legiuitoare, pe lângă actele privind arendarea obligatorie, legea jandarmeriei, permanentizarea stării de asediu și a cenzurii, reorganizarea învățământului, prin crearea de Eforii Școlare la nivel de comune și județ, înființarea Direcției generale economice, au hotărât, la presiunea Puterilor Centrale, înființarea unei „comisii de instrucțiune”, care să ancheteze și să instrumenteze procesul contra frunțașilor liberali Ion I.C.Brătianu, Take Ionescu, Prințul Știrbei, considerați vinovați pentru dezastrul țării, pentru nepregătirea armatei pentru a intra în război. Desemnat să îndeplinească această delicată misiune, Marghiloman propune alternativa unui tren cu care șefii guvernului liberalilor să fie expulzați, ceea ce aceștia refuză. După demisia guvernului Marghiloman, în octombrie 1918, sunt dizolvate, în noiembrie, Corpurile Legiuitoare și toate actele emise de acestea anulate.

Un capitol al cărții se ocupă de activitatea de finanțare a unor jurnaliști români, în număr de două sute, de către Alfred Gunther, directorul societății „Steaua Română”, pentru a influența opinia publică românească în favoarea Puterilor Centrale, în timpul neutralității. Aici, cu alt scris, abreviat, figurează și Marghiloman, acuzație care, deși justificându-se contestând faptul, a provocat și

marginalizarea fostului prim-ministru.

Alt capitol se ocupă de declinul Partidului Conservator-Progresist și al liderului său, Alexandru Marghiloman, care reproșează regelui demiterea guvernului său, când regele îi anunțase demisia.

Bolnav de cancer la pancreas, omul politic a fost internat la Viena, apoi a revenit la Buzău, în vila „Albatros”, unde a și decedat, lăsând un testament în care cerea să aibă o înmormântare simplă, fără autopsie, discursuri sau postav negru în camera mortuară. Cu trenul, trupul lui a fost transportat la domiciliul său din București, unde va fi înmormântat la cimitirul Bellu. Foarte mulți miniștri, generali, diplomați și o uriașă mulțime de oameni l-au condus pe ultimul drum, ca semn al respectului de care se bucura în opinia publică.

Tot în ziarul „Adevărul”, imediat după moartea lui Marghiloman, sunt publicate amintirile lui Constantin Bacalbașa, G.G.Costa-Foru apoi evocări, scrisori și documente care au aparținut dispărutului, între care testamentele lăsate.

„Virtuos al elocvenței parlamentare și umorist” este titlul următorului capitol, unde este subliniat talentul de mare orator, cu replica promptă și spirituală.

O adevărată furtună declanșează publicarea memoriilor, a Notelor politice, în care sunt vizate personalități importante: Regele Ferdinand I, Regina Maria, Ion I.C.Brătianu, Iuliu Maniu, astfel că guvernul Alexandru Averescu, →

CORNELIU VASILE

prin primul-ministru și prin ministrul de interne, scriitorul Octavian Goga, în scurt timp confiscă tirajul care nu apucase să fie vândut. Ceea ce a mărit curiozitatea publicului pentru cuprinsul acestor memorii, scrise de un om din interiorul vieții politice românești de la începutul secolului al XX-lea.

În capitolul „Un om pentru istorie”, Viorel Frîncu citează un articol din publicația „Săptămâna” și încheie cu citatul în care se prevede ridicarea, la Chișinău, a unei statui lui Alexandru Marghiloman, care, ca prim-ministru al Guvernului României, a primit Actul unirii Basarabiei cu Țara.

Anexele se ocupă de istoria ziarului „Adevărul”, de tratativele regelui Ferdinand I pentru încheierea păcii cu Puterile Centrale, care îl preferau pe Marghiloman în fruntea guvernului, de articolele publicate la moartea omului politic și de conținutul testamentelor lăsate.

Bibliografia selectivă cuprinde titluri de periodice și cărți apărute timp de un secol, din anul 1918 până în anul 2019, iar Notele înregistrează 170 de titluri de cărți, ziare și articole. Între Bibliografie și Note se află prezentarea activității și contribuțiilor culturale și științifice ale autorului Viorel Frîncu, cu 21 volume de autor și 13 în colaborare și în volume colective. Aici aflăm despre participarea sa la congresele naționale de istorie a presei, de faptul că este membru al UZPR și al Uniunii Epigramiștilor din România și că este cetățean de onoare al municipiului Buzău.

Cartea se încheie cu o bogată iconografie, de douăsprezece pagini (I-XII), care include portrete, imagini de la evenimente istorice, facsimile, caricaturi, în centrul cărora se află omul politic Alexandru Marghiloman.

Această lucrare este concepută și alcătuită după canoanele unei lucrări de cercetare științifică de înalt nivel și a cerut ani de cercetare în biblioteci și arhive, aducând date noi, după ce au mai fost publicate și alte cărți dedicate lui Marghiloman. E remarcabilă capacitatea autorului de a selecta și insera elemente semnificative, care conturează o uriașă personalitate istorică, asupra căreia mai planează controverse, dar care rămâne în istorie cu mari merite.

Treptele cunoașterii

Constantin Lupeanu, personalitate complexă a culturii românești (sino-log de excepție, traducător, diplomat de carieră, ambasador, membru USR) publică la editura Rawexcoms, București, 2021, romanul *Templierul din Carpați*. Cartea dezvăluie abilitatea autorului de a insera în narativul epic, elemente livrești, simboluri esoterice, concepte filosofice și fapte istorice. Toate acestea structurează într-un mod inedit construcția ideatică a romanului, devenind reper semantic semnificativ în arhitectura textuală. Cu siguranță că în subsidiarul mesajului cărții, recunoaștem cu ușurință acribia de care a dat dovadă autorul pentru reconstituirea faptelor istorice ale întemeierii Țării Românești. Acest lucru e susținut de informațiile detaliate regăsite în subiectul abordat. Mai mult, se observă în structura de adâncime a discursului naratologic, o cunoaștere aprofundată a sistemelor filosofice ale lumii, semnificațiile mistice fiind infiltrate elegant în țesătura epică.

Personajul principal Dan de Payens parcurge un drum inițiat de la Paris spre Valahia, unde are misiunea de a ascunde comoara Cavalerilor Templieri. De la bun început, ni se dezvăluie sensul simbolic al spațiului dintre Dunăre și Carpați (loc protector, tărâm sacru, cu încărcătură spirituală înaltă). Acest fapt declanșează tensiunea epică, condensează sensuri alese, căci ascunderea comorii Templierilor coincide într-un plan alegoric, cu întemeierea Țării Românești. Aici constă forța vizionară a autorului, fiindcă reunește în același seg-

ment imaginativ, date științifice, elemente filosofice și aspecte mitice.

Romanul ilustrează pe mai multe voci (istorică, mitologică, esoterică), întemeierea Țării Românești, demersul epic fiind deopotrivă incitant și intrigant. E incitant modul în care sunt înlănțuite detaliile realității istorice cu cele ale imaginarului simbolic în componența narațiunii; e intrigant felul în care autorul știe să așeze în spatele întâmplărilor, secvențe mitologice, până în punctul în care construcția textuală substituie planurile lumii concrete cu cele ale spațiului oniric. Prin acest procedeu al construcției firului epic, cartea oferă o polifonie tematică, o deschidere spre înțelesuri și interpretări multiple, asigurându-i complexitatea vizionară și estetică.

Călătorul-templier Dan de Payens e vocea mistică, el susține ordonarea ideilor într-un sistem oniric, iar Negru Vodă Basarab reprezintă vocea realității, așezând firul povestirii în dimensiunea istorică. Această caracteristică a poveștii (relația dintre istorie și mitologie) subliniază originalitatea abordării subiectului. Situațiile, evenimentele, faptele cuprinse în roman expun în registru metaforic, un sincretism al ideilor religioase. De pildă, în Câmpulung, oamenii au idei religioase diferite (trăiesc în aceeași comunitate, catolici și ortodocși), iar acest lucru nu face decât să exprime ideea că iubirea pentru Dumnezeu îmbracă forme diferite. Creștinismul înseamnă iubire, lumină, pace, indiferent de forma exprimării ideilor. Acest lucru e bine subliniat în discursul epic, înfățișând multiplele abordări ale ideilor religioase.

Acțiunea se desfășoară în teritoriul românesc (Craiova, Tg. Jiu, Câmpulung, Curtea de Argeș), valorificând astfel, spațiul-matrice al întemeierii Țării Românești. Nu întâmplător, în paginile cărții, Valahia este numită Dacia, proiectând faptul istoric, într-un timp îndepărtat. Prin însăilarea filigranată a aventurii templierului Dan de Payens (devenind în cele din urmă, Dan Măracine) în Dacia, e proiectată o lume străveche, învăluită în simboluri ancestrale. De pildă, călătoria eroului lângă munții Bucegi, în străfundurile pământului, prin intermediul uriașului Ytsoc (Nemuritorul), amintește de legendele dacice ale muntelui sacru →

Dr. MIHAELA I. RĂDULESCU

Kogaion. Mai mult de atât, de nenumărate ori, personajele (Dan de Payens, Pierre, Clael) călătoresc în timp și spațiu, căci ținutul legendar al dacilor nu se supune legilor pământeste. Practic, asistăm la un soi de metempsihoză, procedează prin care personajele au acces la un tărâm inițiativ. Comoara templierilor e ascunsă în acest loc legendar, iar eroul își îndeplinește astfel misiunea dată de Maestrul Jacques de Molay. Prin acest demers, se produce așezarea faptului istoric într-un areal simbolic, povestea propunând înțelesuri alegorice cu privire la continuarea Ordinului Templierilor Cavaleri pe tărâmurile Daciei. Desigur, acest fapt e legat de numele lui Negru Vodă Basarab și de nașterea istoriei moderne a Țării Românești. În fond, subiectul este fin ancorat în demersul naratologic, fiindcă logica evenimentelor, succesiunea episoadelor, densitatea epică se răsfrâng într-un plan al simbolului, de ordin mitologic.

Templierul din Carpați e un roman în care pilonul interpretativ tinde către principiul sincretismului religiilor, fără ca tema să fie ostentativă, din contră, e irizată în substanța ideatică a substratului textual. Fuzionarea concepțiilor religioase asigură profunzimea înțelegere despre continuitatea dacilor în noul spațiu, numit Valahia. Conceptele esoterice susțin declanșarea oniricului, mitologicului, în subteranele narațiunii; prin prisma călătoriei inițiatice a templierului Dan, identificăm alcătuirea labirintică a demersului ficțional, unde datele istorice exacte se prelungesc într-o zonă simbolică, ancestrală. Periplul personajelor invită la cunoașterea diferitelor lumi și civilizații: Dan este exponentul unei cunoașteri ezoterice, Clael este cunoscătoarea lumii dacice, Alior Arim reprezintă creștinătatea ortodoxă. Cele trei voci narrative condensează trei lumi, trei spiritualități, reunite pe pământ românesc, pentru a duce mai departe cunoașterea străveche, desprinsă din lumi arhetipale.

Episodul în care e evocată lupta de la Posada, se remarcă demersul științific al autorului, căci asistăm la detalii istorice exacte, proiectate într-o structură narativă captivantă. Lupta dintre Negru Vodă și Carol Robert de Anjou susține suspansul epic, recuzita stilistică mizând pe tehnica dialogului și a oralității. Personajele

sunt vii, dinamice, utilizarea registrului arhaic susținând tensiunea relatării. Interesant e felul în care bătlia în sine devine resort interpretativ, fiindcă ea oferă seria de răspunsuri acumulate de-a lungul aventurii eroului. Misiunea de a păzi comoara Templierilor coincide cu datoria de a apăra pământurile Daciei. În acest punct, simbolicul și realul se contopesc dând la iveală un reper în drumul spre cunoașterea adevărului: calea cunoașterii implică trepte ale inițierii.

Romanul e unul complex, cu abordare pluritematică, stratificările ideilor făcându-se dinspre intuitiv spre demonstrativ. Firul epic imprimă nuanțe ezoterice, cunoașterea adevărului devenind calea spre fericire. Sincretismul religiilor reflectat în subsidiarul textual permite interpretarea faptelor personajelor, într-un regim alegoric. Întocmai ca în abordările filosofice ale lui Philon din Alexandria, și aici are loc o întrepătrundere a conceptelor religioase, intersectarea mitologiilor născând o nouă civilizație, un nou popor, o nouă lume. *Templierul din Carpați* este deopotrivă roman filosofic, roman istoric, roman mitologic, nuanțându-se o anumită încadrare, în funcție de orizontul de așteptare și înțelegere al fiecărui cititor. Cartea provoacă la interpretări, realizându-se între text și cititor un soi de legătură, din care se naște nevoia de căutare, de cunoaștere. Prin filonul arhitectural al relatării, se strecoară sensuri inițiatice, abil camuflete în mitologii și legende.

Excelența sa, romancierul Constantin Lupeanu are acea revelație a creatorului de frumos, a artistului, care pune într-un scenariu imagistic, înălțimea studiului istoric și profunzimea ideilor esoterice. În prelungirea marelui diplomat al României, scriitorul duce mai departe gloria, de data aceasta, prin stilul bine individualizat în peisajul literar românesc. *Templierul din Carpați*, roman al inițierii, impune prin recuzita artistică, prin adâncimile mesajului, prin construcția textuală ademenitoare. Incursiunea cititorului în periplul epic, asigură îmbogățirea spirituală și culturală, prin vastitatea subiectelor, a temelor.

După lectura cărții, asistăm la o transformare interioară, resimțim căile devenirii, ne inițiem.

Anatol Codru, la o apă

Cu mai mulți ani în urmă veneam din labirinturile orașului la birou. Pe atunci închiriam 11 metri, cât o chiliuță, de la Primăria municipiului Chișinău, pe strada București nr. 68.

Cineva, cu voce tare cunoscută, mă strigă din urmă.

-Ai o cană de apă?- sunt întrebat de Anatol Codru, minunatul sonetist și om de cinema, dar aproape fără puteri.

-Da, am. Haideți, Maestre, cu mine, la birou.

În cinci minute am ajuns la etajul trei, acolo unde soarele mai că nu pătrundea niciodată.

A tras o ceașcă plină și parcă a devenit cel pe care-l știam: viguros!

-Traiane, îmi spune el, de ce suntem așa de răi și de egoiști noi, scriitorii? De ce unii, trecuți de cincizeci de ani, scriu poezii și romane tot despre vene-vene-vene, sînge-sînge-sînge, ca niște drogați?

Ascult. Roșesc și tac.

-De ce numai unii și aceiași colegi de-ai noștri sunt premiați ani la rînd?

Ascult. Roșesc și tac.

-De ce nimeni nu vede că Gheorghe Doni e un poet interesant?

Ascult. Roșesc și tac.

-De ce e subestimat scrisul lui Nicolae Fabian?

Ascult. Roșesc și tac.

-De ce ne prefacem că nu vedem poeziile și textele pentru cîntece ale lui Ianoș Turcanu?

Ascult. Roșesc și tac.

-De ce azi, cînd a venit Adrian Păunescu la Chișinău, pe Aleea Clasicilor, din cauza unui vecin scriitor, n-am reușit să ajung lîngă el și să-i spun cît de mult îl prețuiesc? Ție nu trebuie să-ți mai spun cine e Păunescu, fiindcă ți-am împrumutat Cartea Cărților de Poezie a lui, pe care ai citit-o în trei zile și nopți. Este adevărat?

L-am ascultat. Am tăcut. Am roșit. L-am mai servit cu o ceașcă de apă.

Petrecîndu-l pînă la ascensor, Anatol Codru, acest Munte de blajinitate, a concluzionat: „Știi ce mi-a plăcut mie la tine? Faptul că nici tu nu ești iubit de mai mulți dintre scriitori, dar, spre deosebire de dîșii, tu încă mai poți să roșești, de parcă te-ai considera de relele tuturor vinovat!

Iar lucrul acesta nu-i deloc mărunt în viața unui om însuflețit!”.

TRAIAN VASILCĂU

„POLIFONILE” LUI IULIAN CHIVU

Pentru prima dată, prin bunăvoința autorului, am intrat în posesia unui volum semnat de Iulian Chivu (**Polifonii convergente (cronici, comentarii, consemnări)**) Editura SITECH, Craiova, 2020) și mă bucur că, în acest fel, mi se consolidează ideea asupra unui autor preocupat de promovarea în spațiul literar autohton a multor creatori contemporani de literatură valoroasă.

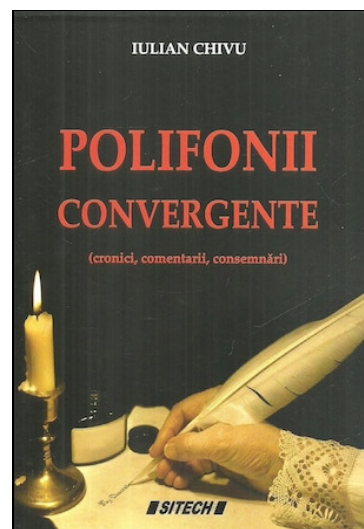
Autor serios, bine documentat și atent orientat în exprimarea problematichilor creației literare de după '90, dar și comentator circumspect, Iulian Chivu propune cititorilor multe și docte texte de analize literare în volumul care face obiectul rândurilor de față. Textele din volum, dovedesc nu doar o bună cunoaștere a fenomenului ca atare, ci și o vigilență prelucrare a materiei prime, fiindcă obiectivitatea părerilor despre cutare autor nu este altceva decât condimentul care asezona perfect ideatica din textul și autorul aflați pe... masă de operație. Pe de altă parte, dar fără a părăsi contextul, comentariile lui Iulian Chivu, în mare parte publicate în diverse reviste cultural-literare, atestă faptul că avem de-a face cu materializarea unei responsabilități majore și lucide, care lasă în urmă pe o seamă de critici literari cu pretenții mari, dar abia porniți pe drumul afirmării în acest gen de scrieri. Astfel, Iulian Chivu, chiar și dintr-o privire... în diagonală a cronicilor, sale demonstrează o disciplină foarte bine gândită pentru a fi tentantă în chiar structurarea din cuprinsul cărții. Astfel, ca lucrurile să fie clare de la bun început, întregul eșafodaj al volumului este împărțit grijuliu în patru părți absolut distincte: *Poezie*, *Proză*, *Critică*, *istorie literară* și *Eseu*, aceasta însemnând, în primă instanță, o comunicare potrivită pentru ca mesajul să fie perceput lesne de cititor.

Datorită unei extensii ceva mai generoase, e de bun augur, și eficient, faptul că autorul aplică un tip aparent amabil de analiză, însă, dincolo de care, această „generozitate” e o discretă și elegantă capcană în care autorii sunt trași de ureche, adică atenționați că volumele lor nu sunt aruncate spre lume ca să fie, ci pentru a-și afla un loc mai mult sau mai puțin important în literatura națională. În acest sens, vecinătatea dintre Magda Ursache, Stan V. Cristea, Mihail Diaconescu, Iordan Datcu ș. a., și mai noii veniți pe cale de... volum publicat, nu e deloc în-

tâmplătoare, ci, mai degrabă având scop de luare aminte bine determinat. De exemplu, vorbind despre Ladislau Daradici, unul dintre scriitorii contemporani postdecembriști valoroși, pe nedrept cam ocolit de critica literară, zic eu, Iulian Chivu îl circumscrie rapid și în deplină cunoștință de cauză, unei familii de-un existențialism acut din care fac parte, oho!, Sartre, Nietzsche, Kierkegaard... Oarecum pe alte coordonate, de această dată lirice, rețeta este aplicată și lui Andrei Caucar: „Poetul păstrează încă reflexe persane de la Omar Khayyam, dar și ecouri de la Shakespeare, de la Jacques Prevert, de la Nichita Stănescu, ori de la Marin Sorescu fără a se putea spune că nu este original.” (p. 66). Așa, ca măsură de prevedere!... Cam pe-aceiași lungime de undă, însă păstrând proporția, suntem anunțați la pagina 37 că, „Din spațiul moldav al lirismului neconținut încă un nume se anunță în poezia feminină de înaltă vibrație: Andreea Maftei (...)”. La rând, „confesiunile (poetice, evident) moderat-reverberante, uneori ușor supraréaliste ale Anei Ardeleanu se conturează, din inventarul lor liric, un univers complex, uman prin definiție și prin aspirație (...)”. Imposibil să avem îndoiele că Iulian Chivu dă semne, cel puțin în această carte, că este unul dintre criticii literari importanți ai momentului...

Dacă în *Capitolul I – Poezie*, din volum, Chivu presimte în urma analizelor pe text viață bună (poate chiar lungă) pentru mai mulți autori și ne propune chiar câteva nume cărora le aplică, uneori nemilos, „rețeta” criticii de întâmpinare, este în deplină ordine a lucrurilor. Aici trebuie să spun imediat însă, că, în ultima vreme, respectivul gen de critică literară din motive mai mult sau mai puțin explicabile, se află într-un fel de convalescență aproape duioasă, dacă nu cumva are chiar momente de bizară agonie.

Trecând la „zona” *Proză*, din volum, aici situația se schimbă radical, fiindcă din cele vreo 80 de pagini ale capitolului, aproape 40 sunt ocupate de analize și comentarii referitoare la volume publicate de Mihail Diaconescu, care pot fi considerate un adevărat tur de forță cu opriri mai mult sau mai puțin fortuite la scrieri precum: *Serile la Vulturești*, romanul *Sacrificiul*, dar și *Prelegeri de estetică a Ortodoxiei*... Însă, analize și comentarii cu adevărat semnificative și importante, Iulian Chivu face la volumele reprezentative publicate de Mihail Diaconescu: *Serile la Vulturești* (pp 97-102) și romanul istoric *Depărtarea*

și timpul (pp. 103-110)... În această ordine de idei, pentru ca lucrurile să fie limpezi în ceea ce privește situarea valorică în ansamblul literaturii de gen, autorul *Polifoniilor* ne întinde prietenește o mână de ajutor dezvăluindu-ne că (Mihail Diaconescu) „probează vocația monumentalității specifică acestui gen de scriitură (romanul istoric, n.m, D.H.), dozând rațional raportul obiectivare/subiectivare atent să nu prejudicieze nici într-o parte, nici în alta;” (p. 110). Perfectă, semnificativă și responsabilă constatare!

Spațiul nu-mi permite, astfel că, din cuprinsul *Capitolului III – Critică, istorie literară*, voi aminti cronicile referitoare la Marin Preda: *Noi incursiuni în biografia lui Marin Preda* (p. 204) – un comentariu frumos și elegant pliat pe o scriere a lui Stan V. Cristea; apoi: *Magda Ursache și legimitatea argumentelor grave* – sarcastică și inimitabilă autoare ieșeană de pamflete, și nu numai, este fixată solid și imuabil în aceste câteva cuvinte de la pagina 180: „Modelele referențialului etic promovate de Magda Ursache sunt aproape în exclusivitate modele ale verticalității” (...); și încă: în doar câteva tușe, Iulian Chivu ne poartă cu pricepere și un oarecare sentimentalism bine dozat în „lumea momârlanilor într-o etnografie afectivă”, atât de minunat și eficient zugrăvit de cunoscutul artist plastic Petru Ilie Birău în cartea sa *De la cercetarea etnografică afectivă la expresia artistică*...

În ultimul *Capitol*, *IV*, intitulat simplu *ESEU*, p. 295, Iulian Chivu devine, brusc, unul dintre actualii analiști cu spirit de observație suficient de ascuțit ca să declanșeze... lecturi extrem de atrăgătoare.

DUMITRU HURUBĂ

Marian Ilea, condeierul de la Mittelstadt (I)

Despre prozatorul Marian Ilea s-a scris de-a lungul celor 40 de ani de carieră literară ba prin exegeze, cronici și recenzii, ba plasându-l în locul cuvenit în paradigma literaturii postmoderne. Cu toate acestea, subiectul Marian Ilea este departe de a fi epuizat. Și asta, nu doar pentru faptul că poveștile sale sunt inepuizabile, iar pofta lui de a povesti este permanent alimentată pe măsură ce documentele scotocite, răsfoite, studiate în arhivele primăriilor aduc la lumină mostre de viață trecută, interesante pentru condeierul, transformat în povestaș, Ilea, ci pentru că există un mod de a povesti și de a zugrăvi o lume apasă și un topos ce-și urmează tăcut destinul, chiar și după ce a ieșit din spotul de lumină al istoriei, dar care continuă să fie un centru mundi.

Pe oricare dintre textele ce compun opera lui Marian Ilea poți întreprinde o disecție prin care descoperi direcțiile literaturii în prima etapă a postmodernismului românesc, amprentat de teoriile literare și filosofice ale sfârșitului de secol XX. Pe atunci, Marian Ilea era la începutul unui drum în cariera lui de scriitor, iar conștiința sa de „condeier” al lumii se afla în proces de formare, ca urmare a noului său mod de a gândi, câștigat prin tot mai adâncă familiarizare cu teoriile despre relaxarea standardelor estetice și artistice prin recuperarea parodică și ironică a trecutului, a fenomenelor de cultură ale epocilor anterioare și prin estomparea granițelor între genuri și specii (vezi Ihab Hassan, Linda Hutcheon, J.F. Lyotard). În același spirit postmodern, micile povestiri locale, cu limitarea fățișă și premeditată a auctorialității, se construiesc pe frustrarea survenită din această limitare voită. Este cunoscut rolul lor de a înlocui metanarațiunile crizelor de sistem ce traversau epoca postmodernistă, observație ce aparține teoreticianului J.F. Lyotard, dar și tendința de a deduce totalitatea fenomenelor dintr-un principiu originar, cu acceptarea fragmentarității, a discontinuității și a haosului. Echilibrul este destabilizat de absența unui centru,

dar această absență permite ca orice punct de pe circumferință să poată fi investit cu „demnitatea unui centru virtual” (conform aceluiași J. F. Lyotard), mereu altul, căci lumea este în mișcare, iar demistificarea, deconspirarea se poate produce în orice moment și în orice loc, brusc, într-un nou centru al evenimentelor mai mult sau mai puțin senzaționale, deci notabile.

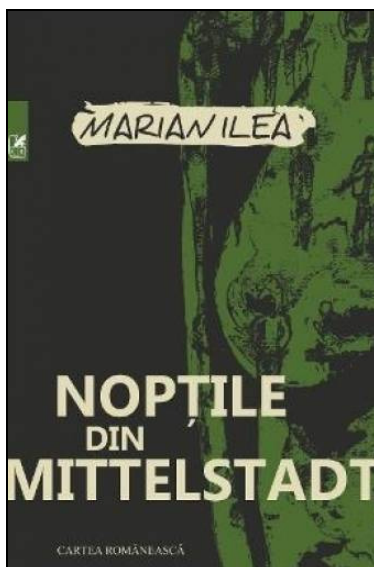
Tot în această perspectivă se înscrie ideea hegeliană descoperită la Marian Ilea, cum că spiritul se exprimă prin istorie, iar lumea este oglinda spiritului. Demonul celebrului „Allways historicise” s-a instalat în starea permanentă a condeierului Marian Ilea, născută din atitudinea hedonică de recuperare predominant ironică, accentuat parodică, a unui trecut care-i oferă satisfacția povestirii. De la acestea la caricatural se alunecă cu ușurință. Contaminarea, conștiința sau nu, cu acest act scriitoricesc ce presupune „conștiința că ființa proprie se transformă în text” și că „locurile în care masa textuală a lumii își are originea sunt acoperite cu ființa lui” (Gh. Iova), se produce prin influența pe care teoriile lui Gh. Iova o exercită asupra lui Marian Ilea, dar și redefinirea conceptului de către Mircea Nedelciu, pentru care „a textua” înseamnă „a transcrie, a pune pe hârtie anumite trăiri ale persoanei care sunt atât intime cât și culturale și a încerca să lași textul să se creeze, lăsând aceste influențe să

străbată liber spre ele, acribie lingvistică, cu fraze cât mai scurte, complete, imposibil de schimbat un cuvânt”. Era perioada experimentelor scriitoricești în vederea descoperirii, construirii și impunerii noii paradigme literare. Câteva aprecieri făcute de Gh. Iova asupra uneia dintre cărțile lui Marian Ilea surprind, deși sincopat, trăsături definitorii ale prozatorului: „textul e indiferent la ficțiune”, „scriitorii sunt cele mai mari trupuri: Ilea, artele, toate, mai abitir: scrisul, sunt luptă corp la corp” ...„capitole scurte, paragrafe”, prielnice „stării, sufluri trase-n lecturabile”, practica vorbirii libere la crud.” Iar impresia creată este că „Orice lume, oricât de frumoasă, se dizolvă în o oarecare viață.” Iar Cornel Ungureanu sesizează tehnica scrisului construită pe o comedie a elipselor, revenirilor, sintaxa ironică, itinerariile absurde care caligrafiiază imaginea ținutului Medio-Monte.

Desigur, Marian Ilea nu mai experimentează, el este stăpânul absolut al unui stil narativ inconfundabil, născut însă ca urmare a conexiunii sale la mișcarea europeană de idei prin intermediul grupărilor literare din care făcea parte în anii 80. Din această conexiune s-a ales cu un stil care-l definește și cu un topos pe care-l menține viu, după ce l-a resuscitat, odată descoperit ca feroare latentă în arhivele statului. Mittelstadt este toposul fabulos ce nu poate fi localizat pe nicio hartă fizică, asemenea Cacaniei lui Musil, dar care se resimte în fiecare punct al hărții interioare, în fiecare reminiscență a unui mit ce se cerea →

VALERIA BILȚ

recreat și reînțeleș, cu valențele nealterate, dar filtrate prin spiritul noului veac și gustate cu umorul sănătos, exibat în ironie, parodie/satiră și zeflemea. Marian Ilea neagă obstinat orice înrudită cu optzeciștii ori nouăzeciștii, el se consideră și se comportă ca atare, adică un veritabil mitteleuropean care știe ce are de făcut cu lumea lui, cea moștenită și cea în care trăiește. A scrie despre aceasta este menirea lui, conștiința lui și unicul rost. Hrabal, Kundera, Mrozek și Kafka, dar și Ionescu, absurd, rinocerizare și realism magic sunt doar câteva dintre liniile de forță care străbat, programat sau nu, opera lui Marian Ilea.

Medio-Monte este centrul unui regat utopic/distopic, Mittelstadt ori Europa Centrală de la periferia Imperiului Austro-Ungar, un spațiu geamăn al Cacaniei, dar privit dintr-o cu totul altă perspectivă, deși „oamenii fără însușiri”, veri buni ai personajelor musilene, populează teritoriul și aici, cu același firesc al ignoranței ridicate la rang de normalitate. Mittelstadt cu al său Medio-Monte, poate sta alături de orice topos literar încărcat de mit și istorie, real și bizar, cu fantastic eludat în poveste, dar și senzațional ce trece drept firesc, tocmai pentru că personajele trăiesc într-o senzațională banalitate. E un spațiu înrudit cu celebrul Macondo sud american prin caracterul său fantastic, dar mai savuros decât acesta, căci face parte din ironic denumita regiune Kakania, nume rezultat din contopirea prin compunerea abreviată a noțiunilor kaiserlich-königlich, adică regiune imperială și care desemnează monarhia austro-ungară în degradare din romanul lui Robert Musil, „Omul fără însușiri”. Acesta e Mittelstadt-ul lui Marian Ilea, imperiul austro-ungar din părțile noastre, de la periferia imperiului și se compune din țările Europei de vest, începând cu România, strategica poartă între cele două puncte cardinale, estul și vestul continentului. Fosta Iugoslavie, Croația, Serbia, Cehia, Slovacia, Ungaria, Polonia, iată țările care au împărțit istoria imperială și asupra cărora bântuie spiritul austriac și care alcătuiesc spațiul românesc al lui Marian Ilea.

Ciclul prozastic dedicat Mittel-

Răzvan Andreescu - Toamna pe râu

stadt-ului se caracterizează printr-o unitate tematică, stilistică și de compoziție care, dacă a avut un plan inițial, e limpede că a suferit mutații, modificări și prioritizări, în funcție de gradul de interes pe care documentaristul Marian Ilea îl alocă descoperirilor sale și trezește interesul scriitorului, vrednic consemnat, condeier și, în ultimă instanță, cea mai importantă ipostază – povestă de factura lui Juan Rulfo, a cărui minte se lăfăie pe firul imaginației provocate de poveștile latente, descoperite prin cercetare, căci mintea scriitorului mustește de povești. Ca la Rulfo, proza lui Marian Ilea alcătuiește din povești ce pot fi receptate separat, o lume provincială complexă, alienată, caracterizată de predispoziția spre violență, și o moralitate viciată, stagnarea în mentalități și logici deformate. Și nici măcar nu mai este important dacă face planuri pentru fiecare carte, scrie sub impresia impulsului de moment sau lucrează după o lungă perioadă de gestație mentală. Deși, desigur, nu este lipsit de interes. Este un lucru deja recunoscut că poveștile aparțin unei realități trecute, unor vremi apuse, dar tiparul și imaginația sunt două lucruri diferite, ce țin de personalitatea și unicitatea autorului. Discursul narativ, influențat de stilul jurnalistic, notația seacă, de proces verbal sau jurnal de investigație, demonstrează un auz, văz și simțire acutizate, care preiau funcțiile unei camere de filmat invizibile, dar active, ce înregistrează nu doar cele

mai mărunte, dar semnificative detalii, ci și cele mai ascunse gânduri și trăiri ale personajelor. Scriitorul, jurnalistul, documentaristul se întâlnesc în mod fericit, deși nu singular în tabloul general al literaturii, într-un act scriitoricesc postmodern, în care integrează, poate inconștient, poate deliberat, formule preexistente, consacrate. De pildă, găsesc inspirată și perfect potrivită cu ciclul prozastic al lui Marian Ilea, formula Comediei Umane, fără descrierile minuțioase, însă. Detaliul semnificativ, complexitatea societății, ilustrată prin stările civile, profesii, meserii, statut economic, relații sociale, o lume viciată, cu interese mărunte, drame refutate, degradări morale. Lumea evocată se regăsește în lumea actuală, la nivelul mentalității, a moravurilor, a psihologiei umane, iar opera lui poate fi considerată o transgresiune, o sugestie a unui modus vivendi specific comunităților provinciale, indiferent de tip, rural ori urban. Vorbim despre un areal deja identificat, chiar odată cu primele volume de proză, publicate începând cu 1990, concentrat într-un punct marginal al Imperiului Austro-Ungar, Desiștea, Medio-Monte, Herina.

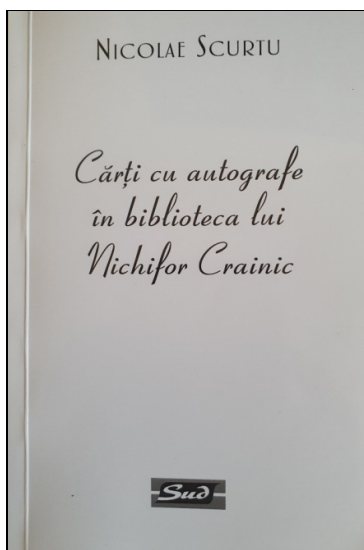
În lumina reflectoarelor aprinse de conștiința scriitorului Marian Ilea, marginea devine centru, anonimul capătă identitate și o anume valoare socială și psihologică, iar banalul cotidian se încarcă de un anume senzațional care-l face demn să se transforme în subiect literar. Din strălucirea Imperiului se regăsește în prozele lui Marian Ilea tabietul, atmosfera, ereditatea, spiritul tributari unui anume orgoliu al apartenenței la o stirpe, la un neam sau, dimpotrivă, umiliința de a a face parte dintr-unul, (vezi nota 19 din caietul tăbăcarului, „I-am spus doamnei profesoare Matilda Klein că e bine să avem țișani la margine de Medio-Monte. „De ce e bine”, m-a întrebat. „Dacă n-ar fi ei, atunci ar spune ăia din Viena că noi suntem în locul lor”) și, desigur, istoria receptată în aspectul ei evenimential, în funcție de capacitatea de înțelegere a personajelor care, de cele mai multe ori sunt simpli spectatori, nici măcar direcți, la un spectacol ce se dă pe marea scenă a lumii.

Autograful și reactualizările

Critica literară a căzut de comun acord că nu puține scrieri cu caracter nonfictional: corespondență, jurnale, memorii, reportaje, interviuri și însemnări de călătorie merită o atenție aparte. Aceste texte au trecut din zona paraliteraturii, în cea a literaturii de frontieră. Ele pe lângă valoarea documentară prin care se relevă o epocă istorico-artistică văzută prin ochii unui autor, pot întregi portretului acestuia dar și al epocii. Ex libris-urile, autografele și supralibros-urile cărților vin și ele să aducă un aport cercetătorilor, devenind la ora actuală, forme de mândrie pentru orice bibliotecă care deține în patrimoniu astfel de volume. Autograful, atunci când el nu se reduce doar la semnătura olografă ori la câteva modeste cuvinte circumstanțiale, devine un înscris care interesează din mai multe puncte de vedere. Aceasta în special datorită tensiunii induse *par lui-même* dintre actanții interacțiunii rezultate din acest demers: autor-destinatar dar și datorită contextului socio-istoric când are loc dedicația. Mai ales când este tratat și organizat cu instrumentele și expertiza istoricului literar în lumina abordărilor lui Hippolyte Taine, pionier de acum două secole al criticii descriptive, care vorbea despre modul în care opera și autorul sunt produse ale societății generate de mediul și momentul în care apar.

Distinsul profesor, istoric și critic literar **Nicolae Scurtu** propune un astfel de demers realizând o inedită lucrare cu mize policentrice intitulată **„Cărți cu autografe în biblioteca lui Nichifor Crainic”** apărută la editura **„Sud” Bolintin Vale** în anul 2021. Personalitate proteică din familia acelor autori complexi, în care, pe parcursul vieții și opere, luminile s-au amestecat cu umbrele, Nichifor Crainic (pseudonimul lui Ion Dobre) rămâne o bornă importantă în cultura română. Provenit dintr-un sat din actualul județ Giurgiu, dintr-o familie de țărani finalizează strălucit seminarul și studiile teologice universitare la București apoi la Viena. Colaborează la multe reviste ale vremii, devine profesor univer-

sitar la Teologie scrie poezie, eseuri traduceri și cursuri universitare de mistică. Transformă revista *„Gândirea”* într-un adevărat curent literar-filosofic unde colaborează cam toată pleiada de primă mărime a scriitorilor interbelici. Poezia sa tradiționalistă (*„Șesuri natale”*, *„Darurile pământului”*, *„Țara de peste veac”*) îl propulsează între autorii lirici de prim rang ai momentului (obține premiul național pentru poezia) iar eseurile sale dintre care obligatoriu merită amintite *„Puncte cardinale în haos”* și *„Nostalgia Paradisului”* îi aduc admirația unor Dimitrie Stăniloae sau Lucian Blaga dar și altor importante personalități naționale sau internaționale (Primește premiul Herder în Austria și este decorat de regele Bulgariei pentru teologia sa panortodoxă). Atinge maximumul de recunoaștere și devine membru al Academiei Române. Dar, în paralel, este simpatizant al unor partide ultranaționaliste și unul dintre teoreticienii statului etnocratic, stat în care etnia și religia majoritară, și nu cetățenia, garantează accesul la conducere și resurse iar elementul alogen e descurajat să se manifeste. Devine secretar de stat de două ori și chiar ministru cu propaganda pe durata instalării la putere a extremei dreapta. Odată cu schimbările politice survenite după al doilea război mondial e obligat să se ascundă mai mulți ani până când se predă autoritățile comuniste. Datorită publicisticii și simpatiilor sale politice efectuează 15 ani detenție. Astfel de la cel mai înalt statul atinge cea mai joasă poziționare socială. Și încerce-

rat, ca și în viața civilă, există măturii că a avut un comportament ce oscila între manifestări sublime și compromisuri mundane. La eliberare i se oferă (din motive strategice) colaborarea la un ziar al propagandei comuniste destinat diasporei, nu cu mult înainte de a se stinge marginalizat, însă nu și uitat de mulți dintre cei pe care el ia sprijinit și ajutat de-a lungul vremii. Prin opera sa beletristică și eseurile sale Nichifor Crainic rămâne un autor de neocolit.

Profesorul Nicolae Scurtu inventariază parte din volumele (aflate în arhiva sa personală) primite cu autograf de Nichifor Crainic realizând catagrafierea acestora în ordine alfabetică și cronologică putându-se vedea altfel modul de evoluție acestuia. La capătul celor 107 transcrieri și fascicule bine organizate în pagini, se poate găsi o cronică-portret din 1916 asupra poeziei lui Nichifor Crainic întocmită de Nicolae Iorga al cărui discipol (până de despărțirea doctrinară de acesta) a fost precum și o utilă biografie despre autograf în cultura română. Se observă marile nume care au dorit să-I ofere volumele cu grațitudine: filosofi, poeți, prozatori, esești, profesori, traducători. Plașa și tipologia autorilor este una largă de la Lucian Blaga la Marin Sorescu. O zonă ascunsă de afectivitate se dezvăluie și surprinde nu atât entuziasmul textelor olografe datate din perioada interbelică (ele putând fi justificate de notorietatea și statutul adresantului) cât mai ales cele primite în ultimii săi ani de viață, când nu mai putea interveni și ajuta pe nimeni. Ceea ce dovedește fără dubiu că scriitorii chiar și cei din ultimile generații apărute erau deja convinși de majora contribuția la cultura română a lui Nichifor Crainic. Remarcabilă e deasemenea modul în care mulți autori certifică prin autograful scris influența intelectuală avută de conducătorul *„Gândirii”* asupra lor.

Azi când se trăiește o adevărată a criză lecturii pe lângă alte crize și *volens-nolens* și majoritatea populației educate citește articole de blog, mailuri, știri de pe site-urile online, iar cartea sonoră devine o prezență culturală însoțitoare în deplasările turistice sau profesionale, un astfel de volum al profesorului Nicolae Scurtu poate funcționa ca o →

ALEXANDRU CAZACU

interfață sau vestibul pentru mai multe abordări. Cultura mediatică a unei lumi pragmatice, devenită una a imaginii sosite prin mediul, cândva triunghular, azi monovectorial: *calculator (televizor) – calculator – calculator (cinematografie streaming)* fascinează tocmai prin puterea imaginii (statice sau în mișcare). Autograful, având dealtfel o istorie milenară, este și el la granița dintre imagine și reflexia pe care o provoacă. Triada imagine – imaginație – imaginar devine supusă la stresul provocat de viteza cu care circulă informația și cu care trebuie luate deciziile, dar și conferă premisele unui efort analitic și raționalist.

Una din direcțiile deschise de volum este evident întregirea studiilor referitoare la epoca și relațiile dintre Nichifor Crainic și personalitățile care i-au oferit cărțile lor. Multe volume pot aduce elemente noi cu privire la tipul de relație existent fie și cu ajutorul unor investigații grafologice.. O a doua propunere venită din această colecție de autografe este cu privire la cunoașterea în general. Yuval Noah Harari, autorul renumitor cărți despre trecut și viitor care au bulversat lumea în anii din urmă, consideră că principala resursă la momentul actual este cunoașterea înaintea oricărei materii prime și oricărui tip de energie. Deasemenea lucrarea este o elegantă și neinvazivă invitație la lectură atât a operei lui Crainic dar și a operei celor care au scris autografele. Studiile demonstrează că prin citit se prelungește viața omului și se dezvoltă gândirea critică atât de necesară omului contemporan iar cercetări mai noi vorbesc despre biblioterapie (însănătoșire cu ajutorul lecturii).

Volumul domnului profesor Nicolae Scurtu, unic în peisajul editorial autohton, este o lucrare calitativă cu note de pionierat în sfera operelor de frontieră care poate servi multor reactualizări, prin conexiunile realizate direct sau indirect. Atât celor interesați de personalitatea lui Nichifor Crainic dar nu numai. Cu siguranță însă servește aceluia care indiferent de „teroarea istoriei” sau imboldul „marilor speranțe” consideră precum Fernando Savater că „*Lectura este o formă a fericirii. Ultima la care vom renunța!*”

Îngerul Ionduh

CUVÂNTUL CONSTRUIND UN
UNIVERS DE PLUMB

Cu ceva timp urmă, pe când vizitam un muzeu, mai bine zis o necropolă, m-am trezit, undeva într-o lume subpământeană, rătăcit printre sute de războinici așezați pe mai multe rânduri, înarmați până în dinți, așteptând parcă, de cam două mii de ani, un ordin de luptă. Mult mai înalți decât mine, cu priviri deloc binevoitoare, mă priveau destul de tăios cu ochii lor oblici și nu m-ar fi mirat dacă vreunul, cu una din acele mișcări pline de eleganță și grație, așa cum văzusem de multe ori în filme, m-ar fi spintecat, trecându-mă definitiv în lutul din care purcedem toți, însă fără nicio șansă de a mai fi ca ei, vreodată, statuie. Faptul că mai bine de două milenii trecuseră peste ei fără să le schimbe cu nimic înfățișarea amenințătoare și trufașă, îi făcea să semene cu niște zei necunoscuți, prin urmare, ignorați. Ori, se știe prea bine ce se întâmplă când ignori un zeu! Darămite, cele câteva sute în mijlocul cărora mă aflam! Un om normal ar fi fugit cât mai repede din acel loc. Cum însă nu trăim într-o lume normală, fiind noi produsele ei, spaimele mi-au provocat reacții paradoxale. Am început să mă învârt printre uriașii încremeniți într-un fel de nemurire, admirându-le caili cu harnașamentele lor (tot din lut), armele, coafurile, armurile și, în general, să mă uimesc până peste poate, de arta absolut necunoscuților artizani care îi imortalizaseră pe acești soldați, individualizându-i, ba mai mult, așezând pe figura fiecăruia un anumit sentiment, o grimasă, un fel unic pentru fiecare, așa cum erau, presupun, și în viață. După un timp mă obișnuisem cu înfricoșătorii luptători ai timpurilor intrate de mult în legendă și începeam să disting tot mai multe detalii ale incredibilei realizări. Aveam cumva tendința de a intra în lumea lor, ignorând-o pe cea în care, în mod inexorabil, mă aflam.

Soția, salvatorul de serviciu deci, m-a extras din necropolă după un puseu de panică, firesc pentru cele două ore în care am fost dat dispărut. Abia peste câteva săptămâni am început să povestesc prin ce mi se

părea că am trecut...

Și, poate această întâmplare ar fi rămas bine pitită pe undeva în imensitatea cosmică a creierului dacă, nu aș fi primit trei volume de poezie, cu tematică asemănătoare împărțite în trei părți, ale poetului, colaboratorului și prietenului IOAN GLIGOR STOPIȚA. El însuși la fel de paradoxal precum acea, aproape incredibilă acum, întâmplare cu firoșii de lut. *Solilocviile eului*, Ed. Căminul de la Păltiniș, 2013 și *Puii veșniciei au mustați*, Ed. Eikon, 2014 au apărut în volume, al treilea volum *Îngerul Ionduh*, încă în manuscris este în curs de apariție. Autorul este un om cultivat, cu un fel de a te privi unic și de a te cântări, cu un umor ardelenesc de cea mai bună factură, poet cu o sensibilitate, cumva neașteptată, inimos și având mereu o vorbă de duh, foarte potrivită situației, pentru toți cei din jur, dar cu o poezie tulburătoare, de un dramatism pe care ai putea să-l consideri livresc, dacă nu ar fi atât de bine și evident ancorat în realitatea zilnică și, mai mereu, născătoare de stranii și dureroase interogații interioare, prin urmare, un poet autentic, deși îndrăznesc să spun, de o construcție interioară mult diferită de cea exterioară, senzorial perceptibilă.

Ultimul volum, ce va apărea în acest an, e și mai zguduitoare, prin coborârea poetului în subteranele sale unde îl are călăuză pe Îngerul Ionduh, ceea ce mi-a adus în→

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

memorie teribila (pentru mine!) întâmplare din necropolă. Am citit destule poezii publicate în revista RAPSODIA, unde poetul e redactor șef și unde eu sunt colaborator, redactor-șef adjunct de peste zece ani. Poeziile au parcă greutatea plumbului. Nu te lasă nici să abuzezi de lectura lor, nici să le reciți la vreo petrecere, nici să le abandonezi, dar nici să dormi după! Are el un talent aparte de a construi din diafanul cuvântului un vers încărcat de un soi de durere, de o apăsare pe care nu o poți mărturisii nimănui, fiindu-ți dată numai ție și, culmea, înnobilându-te parcă. Mesajul poeziei sale poate fi, într-un anume mod, asemănat cu acela al vestiților edecari ai lui Repin, cei care, într-o lumină dumnezeiască, par striviți de un efort continuu, dar colectiv, prin care își duc la capăt o misiune irevocabilă, în mod cert neaducătoare de cine știe ce foloase materiale, un alt fel de cruce pe care ei o poartă fără să se plângă, poate cu un ușor fatalism, dar și cu o nedisimulată mândrie, privind-o cumva ca pe o datorie care, odată împlinită, îți va oferi, probabil, un fel de senină libertate.

Universul poeziei lui Ioan Gligor Stopița este, normal, satul, locul nașterii și al copilăriei. Spun normal, nu numai că acesta este obârșia asumată de autor, ci și datorită faptului că satul și lumea sa, ancorată ferm construcției cosmice, poate fi considerat univers, orașului lipsindu-i, din cauza superficialității viețuitorilor săi, acest nobil atribut. Găsim, firesc, amintirea unui tată, robind pentru pâinea cea de toate zilele, deloc vesel sau chiuind fericit pe la nunți și botezuri, o mamă neasemănată cu frumusețea și detașarea unei icoane, copleșită și ea de mulțimea grijilor și a nevoilor de tot felul, chipul unui frate, un înger osândit să trăiască doar câțiva ani (îngerul Ionduh) pe această planetă a durerii și care pleacă la cerurile din care fusese trimis, lăsând în urmă o durere adâncă, dar pe care nimeni nu este tentat să o facă publică. Oamenii au un fel al lor, aspru și reținut, indus de credința fermă că toate lucrurile în lume au logica lor, una mai presus de noi și, cu o admirabilă demnitate și tărie, își poartă și ei crucea, având credința de neclintit că acesta este drumul spre mântuire. Nimeni nu se vaieță,

nimeni nu înjură ridicând pumnul spre cer și, deși Dumnezeu pare a fi plecat demult din mijlocul copiilor săi, nimeni nu simte nevoia ca din daturile vieții, așa cum sunt ele, bune, rele, să facă spectacol. Pentru că, acești oameni cred cu toată ființa lor, iar credința le dă întreaga tărie de a suporta o viață pe care, în lipsa credinței, ar fi tentați să o abandoneze, lepădându-și astfel ultima șansă de a birui întru eternitate.

Într-un anume mod, autorul seamănă cu acei maeștrii din străvechime care au immortalizat chipurile unor anonimi soldați și i-au făcut nemuritori. „Bădița” Gligor sau Ioan, cum îi spun prietenii, cioplește în suflele și neuitarea noastră chipurile unor martiri pe care altfel nimeni nu i-ar mai recunoaște ca atare, durerea lui, zbaterile lui terifiante uneori, pentru ca nici colbul vremurilor să nu acopere definitiv cu veșnicia lipsei de aducere aminte, atât de caracteristică nouă, oamenilor. Aceste volume de poezie adevărată au parcă un fel aparte de a te ține încordat, de a te face să vrei a fi mai bun, mai îngăduitor cu cei din jur, deoarece, mai fericit este greu să te gândești că ai mai putea fi, iar asta îți se pare, acum, chiar inutil, împotriva sfaturilor pe care le primești, cu o dubioasă dărnicie, seară de seară pe micile ecrane. Citind, de mai multe ori cu lacrimi, poeziile cuprinse în această trilogie poetică, ai, la un anumit moment al lecturii, senzația că în spatele decorului poetic se furișează o umbră, un personaj, un înger, mereu același, fantomatic și trist. Trăiești cu impresia, un timp, că este, firesc, proiecția emoțională a autorului, dar vei avea, curând, o mare surpriză. Ești chiar tu, cititorul,

Răzvan Andreescu - Bol cu garofițe

Răzvan Andreescu - Meleaguri însorite

cu amintirile tale, cu durerile și neîmplinirile vieții tale, ești chiar tu și nu poți să nu te miri că, poetul, pe care de altfel nici nu-l cunoști, te-a descoperit, știe că și tu ai trecut prin experiențe traumatizante, că și tu ești vinovat, alături de el, pentru tot ce se întâmplă și te provoacă la o analiză profundă sau poate îți propune chiar exercițiul pocăinței, în sensul cel mai bun al conceptului, adică, cel inițial de: „pocca intens”, transformarea interioară, înălțarea în spirit, asumarea faptelor și, prin aceasta, dobândirea unei alte trepte de înțelegere. Știu, se obișnuiește ca prin prezentarea unui volum sau mai multe, mai ales poezie, să se recurgă la citate, cu cât mai multe, aparent, cu atât mai edificatoare. Mă voi feri, voi evita această cutumă, deoarece consider că poezia lui Ioan Gligor Stopița trebuie citită, aș spune chiar asimilată, fiindcă numai astfel își va face înțeles mesajul. Există o nevoie de personalizare a ei, așa cum un parfum de calitate devine unic numai în contact cu o epidermă, unică în felul ei, deși, superficial privind, foarte asemănătoare celorlalte. Este posibil ca, după ce citim toate poeziile din cele trei volume, legate între ele cu fire nevăzute, să înțelegem acest gest al dăruirii de sine prin cuvânt, propriu poetului în general, iar lui Ioan Gligor Stopița în special, și poate, vom vedea și noi că trebuie să fim iubitori față de străinul care este aproapele nostru, să fim mai buni, sau poate chiar să facem ceva pentru a ieși din mocirla unei existențe de cea mai vulgară extracție, în care singura icoană a devenit, semn al prostiei și răutății, imaginea unei bancnote. Dar nici nu trebuie să ne mire această dorință a noastră și nici să ne sperie. Este, în fond, doar esența unei vieți smerite.

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII Transilvania, starea noastră de veghe

(XLVI)

Așa, am făcut specializarea în studii medievale, sfătuit de Profesorul Pompiliu Teodor. Mai întâi, știindu-mi afinitățile brașovene, m-a îndemnat să cercetez cronicile românești ale Șcheilor, ceea ce am și făcut, în arhivele și bibliotecile clujene mai întâi, apoi în cele brașovene și bucureștene. Ca să pot ajunge la unul dintre manuscrise, Codex Kretzulescus, aflat în biblioteca personală a profesorului (ajuns apoi academician) Virgil Cândea, m-a trimis la București, unde am avut emoționante convorbiri cu acest mare savant, orientalist, specializat în literatură istorică veche, în istoria culturii secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea. Am avut privilegiul să stau în impresionanta bibliotecă a cărturarului și să mă delectez cu manuscrise și cărți unice. Atunci am admirat primele codice miscelane din viața mea. Tocmai avusesem de citit Stolnicul între contemporani și mă iluminasem cu atmosfera culturală sud-est europeană din anii 1650-1700. În vreme ce lucram la licență, tot profesorul Teodor mi-a schimbat destinul, spunându-mi că secolul al XVIII-lea avea deja destui cercetători, dar că Evul Mediu propriu-zis era în suferință. Știind că făcusem latină serioasă în liceu, m-a îndemnat să urmez cursurile de paleografie latină și de limba izvoarelor ale profesorului Sigismund Jakó, om de probitate și de autoritate excepțională. Era cunoscut în mediile românești pentru contribuțiile sale deosebite la Documente privind istoria României (devenite apoi *Documenta Romaniae Historica*) și pentru cartea, valabilă și acum, *Scrierea latină în Evul Mediu* (scrisă în colaborare cu Radu Manolescu, de la Universitatea din București). Tot profesorului Teodor îi datoriez cunoștința cu alți medievisti de prestigiu, care mi-au marcat pregătirea și mi-au format specialitatea. Unul a fost Aurel Răduțiu, de la care am învățat ce rol au interferențele dintre istorie și filologie (limbă) și cum se scrie o recenzie; altul a fost Konrad Gündisch – stabilit între timp în Germania – cu care am rămas prieten

și care m-a dumirit cu documentele săsești, cu paralela între cnezi și juzi, cu marele rol al civilizației urbane săsești în evoluția Transilvaniei. Pompiliu Teodor m-a trimis pentru întâia dată la profesorul Șerban Papacostea, la București, ca să înțeleg rolul documentelor latine pentru descifrarea trecutului românilor transilvani și extracarpatici.

Mergeam toată noaptea cu trenul, la clasa a II-a, de la Cluj la București și pe la 6:30-7:00 dimineața, eram pe Caragea Vodă nr. 19, la casa profesorului Papacostea. Prima întrebare era: „Ce face Pompei?” Apoi procedam pe îndelete, lângă aburul cafelei, la descifrarea și comentarea textelor latinești. Aceeași revelație de înaltă cunoaștere am avut-o atunci când profesorul Pompiliu Teodor m-a dus la academicianul David Prodan, mai întâi în biroul acestuia din noua clădire a Bibliotecii Academiei și apoi la modesta locuință a marelui istoric, de pe strada Mică. Vizitele și discuțiile cu David Prodan au fost apoi nenumărate și pe toate le datoriez recomandărilor și mijlocirii profesorului meu, fiindcă marele istoric al iluminismului nu mai preda. Fusese îndepărtat încă de prin 1962 de la catedră. Academicianul Prodan mi-a cerut să mă ocup de elitele românești medievale (mai ales de cnezime), rămase aproape necunoscute. Domnia sa dezvelise, cu atâta har, istoria „muncii tăcute”, fiindcă se ocupase – și avea s-o mai facă încă – de iobăgie, din secolul al XIII-lea până la 1848. Cine să se mai ocupe de soarta țărănimii românești transilvane după cercetările lui David Prodan, ilustrate prin multe tomuri, de sute de pagini fiecare?

Prin Pompiliu Teodor, i-am cunoscut pe marii dascăli și cercetători care mai erau în viață, pe scriitorii și artiștii Clujului și ai țării, de la Mircea Zăciu la Alexandru Căprariu, de la Augustin Buzura și Adrian Marino până la Dumitru Ghișe sau Șerban Polverejan, de la Ion Vlad la Octavian Șchiau. Avea un mare respect pentru creația intelectuală și pentru creatorii de valori spirituale. Înțelegea și prețuia egal ambele biserici românești – ortodoxă, căreia îi aparținea, și greco-catolică –, inspirându-ne respect pentru rolul bisericii în propășirea culturală a românilor. Mi-a vorbit odată despre universul prozei lui Ion Agârbiceanu,

plasat pe linia Slavici-Rebreanu-Pavel Dan, încât am avut înaintea ochilor toată icoana satului românesc ardelean de odinioară. Pe Inochentie Micu-Klein și pe Samuil Micu – căruia i-a închinat cea mai amplă monografie din cultura românească – îi prețuia ca pe niște fondatori de direcții naționale de evoluție.

Nu vorbea cu studenții decât de bine despre colegii săi, adică despre profesori. Vag, după ce ajunsese asistent, mi-a spus discret despre anumite neînțelegeri – unele deja notorii – dintre Constantin Daicoviciu și David Prodan, dintre David Prodan și Ștefan Pascu, cu toții academicieni, ori despre altele. Nici Domnia Sa nu avea cele mai bune raporturi cu toți profesorii catedrei, dar lucrurile acestea nu răzbăteau aproape niciodată în afară. Ca să motiveze, cu o vorbă populară, astfel de atitudine, obișnuia să spună: „Nu facem ciorobor!” Termenul de „ciorobor” este transilvan și se găsește în Țiganiada lui Budai-Deleanu, cu sensul de ceartă, ciorovăială, dispută. Ținea ca Universitatea să fie deasupra măruntelor mizerii umane, să fie un exemplu de armonie superioară, de comuniune într-un idealul educației și instruirii.

Profesorul Pompiliu Teodor a fost pentru mine un părinte spiritual și un univers de viață. Prin el am cunoscut ce este istoria ca realitate și ca disciplină, ce înseamnă respectul pentru trecut și cum se manifestă dragostea de țară și de neam, în contextul general-uman, al iubirii de oameni și de popoare. Nu mi-a spus numai despre părțile bune ale vieții și nici nu mi s-a revelat doar ca un mare dascăl și model de urmat, ci ca om. El mi-a spus cel dintâi, pe îndelete, ce înțelegeau romanii prim maxima: „Sunt om și nimic din ceea ce e omenesc nu socotesc străin de mine”.

Acad. IOAN AUREL POP

MASCĂ PESTE TOT

Zice presa de octombrie 2021 că *Pas cu pas*, cartea Președintelui nost', costă 80 de bani, dacă ți-o comanzi n-am reținut unde. E singurul obiect care s-a ieftinit. Cât despre librăriile din România educată, nu poți intra decât cu certificat verde, pe motiv că ele, librăriile, nu-s „esențiale” ca magazinele alimentare. Se pare că nici școlile. De ce? Ministrul Învățământului Sorin Cîmpeanu spune că nu știe să răspundă la această întrebare. În ritm de rock, Împrumutatorul Câțu deschidea *fizic* școala. Era asomat (pardon, asumat) să riște. Supermanul cu emisie accelerată (de nu-l înțelege mai nimeni) riscă, dar riscurile sunt ale noastre. Decizia *asomată* de Iohannis a fost să-l ținem sus-sus-sus, însă incompetența noi o plătim. Cu abandon școlar, cu școli închise iarăși, luni, 25 octombrie, în re-deschidere promisă ... Păcănelele or fi rămas permanent deschise? Primarul - interjecție din Cluj se lauda că a rezolvat problemele cu laptopul. Domnu' Boc, chiar credeți că țăranul ardelean are computer și laptopuri la copiii de școală? Are doar coasă.

Cum mergeau lucrurile (dar mergeau?), se contura o dictatură medico-militară. Colonelul Gheorghiuță, ancorat de-o garofiță și profetind în vară 20.000 de infectări pe toamnă, dădea mâna cu Comandantul Arafat, cu Pistol la purtător. Gen. Ciucă (încă una și-s pe ducă) și gen. Bode se aliau într-o toamnă cu stele multe. Toamna generalilor. Apărut în teatrul de operațiuni, gen. Gabriel Oprea, președintele Asociației Militarilor și Polițiștilor „Mihai Viteazul” (?!), susține că suntem într-un „moment excepțional”. Cu peste 500 de morți, jurnaler? Se vede treaba că habarnistul Oprea nu știe ce înseamnă excepțional. Un coleg de-al meu de facultate, ajuns șef peste cultura iașiotea, în vremi de competiție a incompetenților, nu știa ce înseamnă execrabil. Se mira că primise un cinci la examenul de Literatură contemporană, pentru o lucrare execrabilă. „Cum de mi-a dat notă mică pentru o lucrare execrabilă?”

Prostia incurabilă a activiștilor PCR nu cunoaște niciun vaccin. Istoria își trage secvențele la xerox?

Da, re-trăim competiția incompetenței. În același ȋircus de operații sanitar-medicale (s-au dat bilete la circ, contra vaccin), se aude repetitiv din vârful scării sociale : „Avem un glonț pe țeavă: vaccinul.” Ruleta rusească sau cum?

O fi firească soluția asta: să te faci frate cu dracul ca să treci puntea (recte valul al patrulea, despre care ni se spune că nu se știe dacă va fi ultimul)? Treci puntea ca să te faci frate cu Cioloș-Bulai-Drulă-Prună, plus Fălcoi la Apărare?

Șeful statului vorbește (cum poate el să vorbească) de eșecul statului. Statul a eșuat cu demnitate cu tot. Ce-o fi căutat neamțul în Bulgaria? se întreba Nenea Iancu. Ce-o fi căutat sasu în Egipt, pe 27 octombrie a.c.? Pe Anubis, zeul lumii de apoi în Egiptul antic? Ministrul Ghinea, peste Fonduri Europene, o-pinează că: românii vor opta să intre târziu „în sistem” și că de acolo vor ieși „cu picioarele înainte”. Alinuța e mai decisă : „mori pentru sănătatea ta”. Iar noi râdem de aberațiile astea și le punctăm pe cele mai cretine. Să fie prostia „veritabilă politică națională”, cum susține istoricul Mihail Neamțu, care a descoperit leacul : funia de usturoi?

Cine te poate pregăti pentru prăpăd mai bine decât umorul?

De la Mircea Costache primesc o fabulă „anonimă”, *Vulpea farmacistă*, a cărei morală sună : „Când lumea stă închisă în neputință surdă / profită demnitarii, își fac de cap și zburdă!” Doar vulpea deține pastile antivirale. Noi nu. Alte țări au acces la medicamente de tratament, le au în farmacii, noi nu. Vaccin-vaccin-vaccin nu-i suficient. Mască peste tot nu-i tot. Nu testăm, nu tratăm, doar vaccinăm. Testezi la timp, tratezi la timp, e simplu. Din acest

motiv, îmi spune un prieten doctor, dacă se iau măsuri târziu, relaxarea e periculoasă: ajungem la dezastru sanitar. Vin miile de infectări și mor mii de oameni pe săptămână. Cine ține la guvernare o gașcă de incompetenți? Răspunde „taxistul”, folosindu-se de hitul *Quizás, Quizás, Quizás* : „Un sas, un sas, un sas”.

Constat mereu că se întâmplă iarăși cenzurarea opiniilor diferite. Îndrăznești să ai altă părere decât cea oficială, CNA veghează și te amendează. Cum să cenzurezi, la rândul tău, decât răsând de ei în hohote? Ironia e scut contra măsurilor contradictorii, aberante. În ce mă privește, mă las convinsă cu argumente, nu constrânsă. Am fost constrânsă de presa socialistă, mi-a ajuns.

Președintele gândește și re-gândește guverne o *peroadă*, vrând - ba nu vrând *coperare* cu Pe-Se-De. *Coalțița* PNL-USR încetează să funcționeze, de vină fiind, cu vocabulă prezidențială, *crizatorii*. Iar realizatorul de emisiune Mihai Gâdea spune că, la întâlnirea Iohannis - Barna, discuția a fost *detrimentală*.

Și-n timp ce Iohannis vorbește la TV despre cele „573 de inimi de români care au încetat să bată”, euro atinge un nou maxim. Cine i-o fi scris discursul? Bogdan Rareș cumva? Sofistul lui Platon demonstra că tiranul își are originea în demagogul Puterii. Care o fi numele lui actual? De observat că în discursul politicianilor a reapărut cuvântul națiune, numită până acum, predilect, comunitate.

Mie îmi place exprimarea unui cascador al pandemiei: „două indicații care se completează una peste cealaltă”. Care-i *peste*, care *sub* știe președintele, dar nu spune. Sau, până spune, euro ajunge la alt maxim.

Consiliera Sandra Pralong, Prea Longa, așa cum e poreclită, își expune „filosofia de viață”. Îi rezum conferința de pe Recorder, dar mai clar și mai coerent decât o face doamna însăși. „Soluția”? Biserica nu trebuie crezută, nici preoțimea creștin-ortodoxă, intrată în „necredibilizare” (din gura păcătoasei a ieșit cu totul altceva decât a dorit: în alte cuvinte, se duce o operație de decredibilizarea preoțimii). Adevăr-Bine-Frumos nu-i „monopolul cristianismului”, „reziduu moral și etic” →

MAGDA URSACHE

refuzat de Occident, după S. Pralong. Binele comun n-are legătură cu Biserica. Instituția Bisericii e *deceptionantă* pentru tinerii care vor *proiecte metafizice*, pe care s-ar *plia*, însă preoții îi împiedică. Și asta pentru că Biserica nu poate fi garant al spiritualității. Cum se vede treaba, Pralong nu rupe chibrituri la Cotroceni, fiind pusă pe acuze grele și nejustificate, de tip Tribunalul Poporului, din anii 50.

Fapt foarte vizibil, pe doamna consilier o strâng pantofii : cel liberal, din dreapta, când afirmă că liberalismul (al brătienilor?) n-are nimic de-a face cu „conservatorismul Bisericii”, dar mai ales pantofiorul din stânga, de rit nou neomarxist. Concluzia? Biserica e pericol pentru mic și mare. Păi da, Biserica poate fi pericolul pentru trimisa progresistului Soros, ca directoare la *Open Society România*. Biserica, ne consiliază consiliera, n-are nimic de-a face cu progresul. Ce-i drept, cu progresul progresiștilor nu are nici în clin, nici în mănecă.. A venit în țară călare pe un sac de bani, să ne dea lecții de democrație vestică, iar bunicul general venise pe tancul cu stea roșie al uneia dintre cele două divizii trădătoare, coordonate și ordonate de Ana Pauker. Citiți-l pe istoricul Radu Greceanu, care a refuzat întoarcerea acasă pe tanc sovietic. A revenit în țară după ani de lagăr, distrofic, de nerecunoscut pentru familie. Și mă întreb de ce acceptă președintele această ostilitate anti-creștin-ortodoxă, ba o și răsplătește cu salariu de 10.000 de lei noi.

Sunt misogină ca Sorin Lavric? Cam da, când e vorba de politicienele cu minte scurtă. Nici nu-i nevoie de caricaturiști. Ele însele sunt caricaturi. Sonora liberală doamna P. (a nu se confunda cu Doamna T(urcan), în rol de Mița Baston, strigă că pierderile de popularitate ale PNL sunt cauzate de PSD. E mai grav decât atât, cucoană: e vorba pierderi de populație. Vasile Dîncu e redundant: „Interesează interesele partidului, nu interesele poporului român.”

Soluția mea? Clasa politică, în întregime ei, ar trebui să dea exilați proprii. Ducă-se din Londra în Madagascar și-n Zanzibar, asta ca să scăpăm de „piloții orbi” care ne conduc. Am spus *orbi*, ca Mircea Eliade? Mai exact ar fi: mărunți.

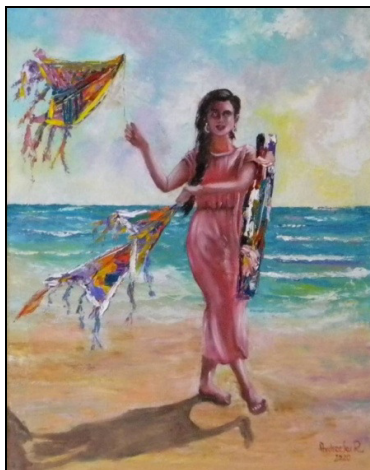
Nici măcar nu mai practică „șârăclucuri” (vorba de cronicar), ci o spun pe față. Vorba lui Cățu, după gura presei : „Cât vrei ca să închidem?” Cu cât o fi egală închiderea asta? Cred că nici n-aș ști s-o scriu în cifre arabe.

Pe premier nu poți decât să încerci să-l înțelegi. Ce dispune în „șe’ înțe de gu’ern” rămâne enigmă nesplicată: „cu două, scade imunitatea, deci, din 28 septembrie, doza trei”. Certificat verde nu, da ba da, da ba nu, și-a-mî-dî.. Ni se spune că nu există „pe masă” nicio discuție despre lockdown total, dar nu se știe ce-o înseamna lockdown parțial: liber la untold și interzis la botezul unui copil? Liber la congres PNL cu 5000 de delegați votați și interzis la o nuntă de cincizeci?

Purtătorul de cuvânt al USR, parcă ales anume bălbăit rău, lălăie cum poate: la la la treia în-tâl-ni-re, Io-Lo-h-hannis di-di-zolvă Parlamentul, o să o-o-o-moare copilul. Din dilema asta nu putem ieși: cine-i copilul și al cui este?

La vreme de război, Cățu versus PSD, USR și așa mai departe, avem nevoie ca de oxigen de unitate internă, nu de discriminări de tot soiul : vaccinați - nevaccinați - antivaccinați. O divă a talk-show-ului, părând a avea brațele divinului Shiva, cum e pusă pe dans neconținut cu 4 mâini, își purifică spațiul: „La mine în emisiune nu intră nevaccinați.”

Dar ce știe să facă președintele decât să dezbine și să amâne un armistițiu mai mult decât util? A, să stea cât mai mult timp în aer, pe vârf de pandemie. Cinci sute de mii de euro – zic păguboșii din presă - ar fi

Răzvan Andreescu - Vânzătoarea de zmeie

costat zborul în SUA, ca să se pozeze alături de un manelist.

Importăm 70% lapte? „N-avem vaci, dar avem boi”, ricanează cineva, pe urmele lui Mircea Dinescu. Umor de vai nouă are destul Dumitru Hurubă și mi-e mai ușor să înfrunt restricțiile (făcute la tocmeală) cu cărțile lui în brațe: ne re-învață să râdem, neținând seamă de frânele cenzurii. În situații extreme, când „viața pare-n carantină” și-l primim bănuitor pe celălalt, că ar fi nevaccinat, infectând tot și tot, să-l citești pe un umorist dublat de un moralist face parte din terapia contra fricii. „Astăzi răul este logic./ Azi normalu-i anormal.../ Înșuși Parcul Dendrologic / Pare plin de *Fleurs du Mal* (*Copii legalizate*, Editura Vatra Veche, 2021) . În Simeria lui Mit Hurubă, la fel ca-n Iașul meu, afli mască peste tot. Pe dealul Bucium, numit de mine și de Petru „acoperișul lumii”, full de măști chirurgicale peste trifoi, peste vrejurile de nalbă, peste scaieții uscați de arșiță. Peste tot. Mască peste tot.

Revin la Hurubă, aflat în siajul lui Coșbuc, scos postsocialist din manualul de română : „Degeaba v-aud murmurând -/ De mine nu scăpați curând; / Chiar dacă un nebun vă par/ Și de popor nu am habar, / Vă pun eu jugul rând pe rând / Și pieile pe par!”. Cum? „Scumpesc benzina de opt ori, / Și-apoi, n-aveți decât...” (*Guvernul către popor*). Iar Cățu, cu ce să rimeze decât cu sughițu’? „Când ia câte-o măsură Cățu./ Și-adeșea binele-l prezumă, / Ar râde lumea, ca de-o glumă,/ Doar că, pe mulți, îi ia sughițu’.” (*Catrene*).

Mă grăbesc să pun punct, amintindu-vă că râsul nebunului (v. sentința anonimă „Schimbarea domnilor, bucuria nebunilor”) nu-i mereu expresie a comicului, ci semn al neliniștii duse la disperare. Cum se văd lucrurile cu ochi liber, de 30 de ani încoace se tot joacă piesa schimbării (în... modificare), care n-a dus la mai bine, ci la mai rău. N-ar fi momentul să scoatem măștile măcar la anumite intervale de timp ? De pildă, la alegeri anticipate, făcute după legile democrației, unanim acceptate de români?

Iași, octombrie, 2021

Ioan al Banatului

„Faceți-i să rămână muți în fața lui Dumnezeu pe cei care, cu buzele lor, Îl denigrează, Îl scuipă și-L judecă astăzi pe Hristos!”

Luminița Cornea: Înaltprea-sfințite Părinte Mitropolit, la momen-tul acestei convorbiri ne apropiem de praznicul închinat *Înălțării Sfintei Cruci*. Înainte de acest praznic, Sfinții Părinți ai Bisericii au rânduit, după mărturisirea Înaltpreasfinției Voastre, să fie citită în toate bisericile ortodoxe din lume o pericopă evanghelică care are în centrul ei cuvântul IUBIRE.

Îps. Ioan: De ce oare Sfinții Părinți nu au ales alt text, care chiar se referă mai mult la Sfânta Cruce? Pentru că pe Cruce n-a fost răstignit altcineva, ci a fost răstignită Iubirea lui Dumnezeu, *Fiul meu cel iubit*, cum Îl numește Tatăl.

L.C.: Pericopa evanghelică la care facem referire este de la Sfântul Evanghelist Ioan, capitolul 3, și cuprinde cinci versete (13-17). Vă rog să vă opriți mai întâi la versetul 13: „Și nimeni nu s-a suit în cer, decât Cel ce S-a coborât din cer, Fiul Omului, Care este în cer.”

Îps. Ioan: Fraza este destul de lungă. Să ne oprim doar asupra cuvântului CER. Nimeni nu s-a suit în cer, decât Cel care s-a coborât din cer. Cuvântul CER este rostit de Mântuitorul nostru Iisus Hristos și, aici, CER nu este o metaforă, ci este un topos, este un loc în măreția creației lui Dumnezeu. Deci, Hristos ne spune că ne așteaptă pe toți în Cer, să devenim fii ai Cerului. Maicile noastre nu ne-au născut ca să fim fiii gropilor, fiii mormintelor, ci măicuțele noastre ne-au născut ca să devenim fii ai Cerului. Hristos ne așteaptă în Cer și acesta este un loc binecuvântat al bucuriei lui Dumnezeu, deci nu este o metaforă.

Avem pe pământ calea Crucii, însă, iată, Hristos ne deschide, dincolo de Cruce, calea Cerului și calea Raiului, pe care vă îndemn să n-o părăsiți niciodată. Atunci când veniți spre sfânta biserică, duminică de duminică, faceți încă un pas pe cărarea care duce către Cerul binecuvântat al lui Dumnezeu.

L.C.: Citez, în continuare, Înaltpre-

asfințite Părinte, versetul 14: „Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să Se înalțe Fiul Omului”. Vă rugăm...

Îps. Ioan: Să vedem ce ne spune *Sfânta Scriptură* despre această înălțare a șarpelui la *Numerii*, capitolul 21, versetele 5-9: *Și grăia poporul împotriva lui Dumnezeu și împotriva lui Moise, zicând: „La ce ne-ai scos din pământul Egiptului, ca să ne omori în pustiu, că aici nu este nici pâine, nici apă și sufletul nostru s-a scârbit de această hrană sărăcăcioasă”. Atunci a trimis Domnul asupra poporului șerpi veninoși, care mușcau poporul, și a murit mulțime de popor din fiii lui Israel. A venit deci poporul la Moise și a zis: „Am greșit grăind împotriva Domnului și împotriva ta; roagă-te Domnului, ca să depărteze șerpii de la noi”. Și s-a rugat Moise Domnului pentru popor. Iar Domnul a zis către Moise: „Fă-ți un șarpe de aramă și-l pune pe un stâlp; și de va mușca șarpele pe vreun om, tot cel mușcat, care se va uita la el, va trăi.” Și a făcut Moise un șarpe de aramă și l-a pus pe un stâlp; și când un șarpe mușca vreun om, acesta privea la șarpele cel de aramă și trăia (*Numerii* 21, 5-9).*

Deci suntem în momentul ieșirii poporului Israel condus de Moise în pustiu. În Egipt, aveau hrană în destul și, iată, în pustiu, hrana s-a împuținat și oamenii au început să cătească împotriva lui Moise și a lui Dumnezeu. Erau șerpi veninoși, îi mușcau și mureau. A intrat groaza între ei și Moise nu știa ce să mai facă. I-a zis Dumnezeu: *Spânzură un șarpe pe un lemn și oricine va privi la șarpe se va vindeca!* Iată o prefigurare, încă din vremea lui Moise, cu aproape o mie două sute și cincizeci de ani înainte, a răstignirii Fiului lui Dumnezeu.

Dacă privind poporul lui Israel la un șarpe spânzurat pe un lemn se vindeca, oare cei ce privesc la Cel răstignit pe lemn, la Hristos, oare ce

va fi fiind? Vor dobândi viața veșnică. Nu viață doar pe un termen scurt, aici, pe pământ, ci viață veșnică. Iată de ce trebuie să privim cu credință că Cel care S-a răstignit pe cruce este Hristos, Fiul lui Dumnezeu, întrupat din Fecioara Maria. Cine crede lucrul acesta, acela va dobândi viață veșnică.

L.C.: În legătură cu această afirmație a Înaltpreasfinției Voastre, citez versetul 15: „Ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică”. În continuare, vă rog să vă opriți la versetul care urmează: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 16).

Îps. Ioan: Iubirea izvorăște din Cer și vă aduceți aminte din *Vechiul Testament* de jertfa adusă de Cain și Abel, de jertfa adusă de Noe, după sfârșitul potopului. Ce fel de jertfe erau acestea? Erau jertfe de mulțumire aduse lui Dumnezeu. Dar și Hristos S-a adus jertfă pentru noi, dar având cu totul o altă conotație. Jertfa lui Hristos a fost jertfa prin care Hristos ne-a răscumpărat pe noi. De la ce? De la moarte. Iată pentru ce S-a jertfit Hristos, ca să ne răscumpere pe toți cei ce erau în umbră, în casa morții!

Să ne mai aducem aminte de încă o jertfă pe care i-a cerut-o Dumnezeu lui Avraam. Să vedem cum a grăit Dumnezeu, într-o zi, cu Avraam.

L.C.: Vă rog să-mi permiteți, Părinte Mitropolit, să citez în întregime, pentru frumusețea textului, pentru știința cititorilor noștri și pentru reamintirea celor ce cunosc aceste scrieri din *Biblie*, mă refer la versetele 1-13 din capitolul 22 din *Facerea*, capitol intitulat: *Isaac adus spre jertfă*:

1. *Dumnezeu a încercat pe Avraam și i-a zis: „Avraame, Avraame!” Iar el a răspuns: „Iată-mă!”*

2. *Și Dumnezeu i-a zis: „Ia pe fiul tău, pe Isaac, pe singurul tău fiu, pe care-l iubești, și du-te în pământul Moria și adu-l acolo ardere de tot pe un munte pe care ți-l voi arăta Eu!”*

3. *Sculându-se deci Avraam dis-de-dimineață, a pus samarul pe asinul său și a luat cu sine două slugi și pe Isaac, fiul său; și tăind lemne pentru jertfă, s-a ridicat și a plecat la locul→*

A consemnat

LUMINIȚA CORNEA

despre care-i grăise Dumnezeu.

4. Iar a treia zi, ridicându-și Avraam ochii, a văzut în depărtare locul acela.

5. Atunci a zis Avraam slugilor sale: „Rămâneți aici cu asinul, iar eu și copilul ne ducem până acolo și, închinându-ne, ne vom întoarce la voi.”

6. Luând deci Avraam lemnele cele pentru jertfă, le-a pus pe umerii lui Isaac, fiul său; iar el a luat în mâini focul și cuțitul și s-au dus amândoi împreună.

7. Atunci a grăit Isaac lui Avraam, tatăl său, și a zis: „Tată!” Iar acesta a răspuns: „Ce este, fiul meu?” Zis-a Isaac: „Iată, foc și lemne avem, dar unde este oaia pentru jertfă?”

8. Avraam însă a răspuns: „Fiul meu, va îngriji Dumnezeu de oaia jertfei Sale!” Și s-au dus mai departe amândoi împreună.

9. Iar dacă au ajuns la locul de care-i grăise Dumnezeu, a ridicat Avraam acolo jertfelnic, a așezat lemnele pe el și, legând pe Isaac, fiul său, l-a pus pe jertfelnic, deasupra lemnelor.

10. Apoi și-a întins Avraam mâna și a luat cuțitul, ca să junghie pe fiul său.

11. Atunci îngerul Domnului a strigat către el din cer și a zis: „Avraame, Avraame!” Răspuns-a acesta: „Iată-mă!”

12. Iar îngerul a zis: „Să nu-ți ridici mâna asupra copilului, nici să-i faci vreun rău, căci acum cunosc că te temi de Dumnezeu și pentru Mine n-ai cruțat nici pe singurul fiu al tău.”

13. Și ridicându-și Avraam ochii, a privit, și iată la spate un berbec încurcat cu coarnele într-un tufiș. Și ducându-se, Avraam a luat berbecul și l-a adus jertfă în locul lui Isaac, fiul său.

Îps. Ioan: Dacă jertfa lui Cain și a lui Abel și a lui Noe au pornit din inima lor, în semn de recunoștință, acum Dumnezeu îi spune lui Avraam să-i aducă jertfă pe fiul său. Avraam sub nicio formă nu s-a îndoit, n-a zis: *Doamne, am și eu animale de jertfă, să Ți le aduc acelea jertfe!* Nu, n-a zis nimic, a împlinit cuvântul lui Dumnezeu. L-a luat pe Isaac, i-a pus în brațe și în spate lemnișoare și a plecat cu el pe Muntele Moria. Cred că Avraam, de i-ar fi zis Dumnezeu: *Dă-mi viața ta!* mai cu bucurie i-ar fi

dat viața sa decât pe a fiului său. Totuși, Avraam îl ascultă pe Dumnezeu. Și când totul era pregătit pentru jertfă, Avraam și-a scos de la brâu jungherul și era pregătit să-și jertfească fiul, pe Isaac. Când a strâns Avraam strașnic brațul cu mâna sa jungherul, să-și înfigă fiul, l-a prins Dumnezeu de mână și i-a căzut jungherul jos, pe pământ. I-a salvat Dumnezeu fiul și i-a câștigat credința lui Avraam.

Când oamenii îl duceau pe Hristos, ca să fie răstignit pe cruce, pe Golgota, când au început să-I bată piroane în mâini și picioare, Dumnezeu nu i-a mai strâns de mână pe cei care băteau piroane în trupul lui Hristos. De ce oare? Nu i-a strâns Dumnezeu de mână ca să le cadă piroanele, pentru că aștepta Dumnezeu să mă duc eu să-l strâng de mână pe cel care bătea piroane în mâinile lui Iisus. Și nu m-am dus. Am fugit, m-am îngrozit, m-am ascuns.

L.C.: Oare, astăzi, dacă s-ar întâmpla așa ceva, cum am reacționa noi, cei ce mergem la biserică, ori, în general, oamenii?

Îps. Ioan: Poate, am zice noi, cei ce trăim astăzi, după aproape două mii de ani: *eu m-aș fi dus!* Dar eu vă spun: Și astăzi, Hristos este scuipat, este biciuit, este răstignit în lume și sunt chemat eu și cu tine, suntem chemați să-i strângem de mână, să le facem buzele mute celor care îl batjocoresc astăzi peste tot în lume pe Hristos. N-am fost atunci la Golgota, dar suntem astăzi și îndemnu-vă: *strângeți-i de mână pe cei care Îl pironesc pe Hristos și faceți-i să rămână muți în fața lui Dumnezeu pe cei care cu buzele lor Îl denigrează, Îl scuipă și-L judecă astăzi pe Hristos!*

N-a trecut timpul încă, pentru că la Dumnezeu ieri, astăzi și mâine este întruna și de aceea suntem chemați să-L apărăm pe Hristos de cei care Îl denigrează astăzi peste tot, dincolo de sfânta biserică.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, să gândim oare și chiar să ne bucurăm că astăzi Dumnezeu nu ne mai cere să-I aducem asemenea jertfe, precum i-a cerut lui Avraam?

Îps. Ioan: Ascultă și ia aminte! Ai citit că Dumnezeu l-a strigat pe nume pe Avraam. De zeci de ori te-a strigat Dumnezeu până acum pe nume și pe tine. Ori poate că ascultai alte graiuri, însă Ți-a spus Dumnezeu: *adu-ți copiii la biserică!*

Nu ne mai cere Dumnezeu acum, cum i-a cerut lui Avram, să aducem copiii jertfă, așa cum era în vremea aceea, dar fiecărei mame, fiecărui părinte, pe fiecare l-a strigat Dumnezeu pe numele de la botez: *adu-ți copiii la mine*, nu să-i jertfești pe un altar, ci adu-i în casa lui Dumnezeu, în biserica întemeiată de Hristos pe cruce!

Unde vă sunt, mamelor, pruncii? Măine începe școala și ne-am rugat pentru ei ca Dumnezeu să-i înțelepțească pe profesori să le dea răbdare și sănătate tuturor. De aceea vă îndemn: *ascultați glasul lui Dumnezeu care vă strigă pe fiecare să vă aduceți pruncii la sfânta biserică.*

În versetul la care ne referim, consemneză Sfântul Evanghelist Ioan și spune că așa de mult a iubit lumea, încât l-a dat pe fiul său ca preț de răscumpărare.

În orânduirea sclavagistă oamenii se vindeau în târguri de sclavi. Oare cu cât se vindea un om, un sclav, în vremea aceea. Cam cu 30 de dinari. Dar Dumnezeu pe noi nu ne-a răscumpărat cu 30 de dinari. Știți care este prețul cu care ne-a răscumpărat Dumnezeu? Pe mine și pe tine? A socotit Dumnezeu cât valorează omul, creația Sa. Și pentru mine, și pentru fiecare dintre frățiile lor, cititorii, Dumnezeu, ca preț de răscumpărare, a dat o picătură de sânge din sângele lui Hristos. Atât valorează un om: o picătură de sânge din rănile Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Nu aur, nu argint, ci pentru mine a vărsat Fiul lui Dumnezeu o picătură de sânge, și pentru tine, și pentru toți cei ce au fost și vor veni, până la sfârșitul veacurilor.

Auțiți cât valorează un om înaintea lui Dumnezeu? Cât o picătură din sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos! Nu lăsați ca picătura aceea de sânge să cadă pe stâncă, ci să cadă pe fruntea noastră! Ne-a răscumpărat Dumnezeu din casa morții.

L.C.: Am ajuns, Înaltpreasfințite Părinte, la versetul 17, ultimul, din pericopa evanghelică la care ne referim. Îl citez și vă rog să ne spuneți un cuvânt de luare-aminte: „*Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască prin El lumea*” (Ioan 3, 17).

Îps. Ioan: Vedeți, n-a venit Hristos trimis să judece lumea, ci →

Trâmbițele desfrâului

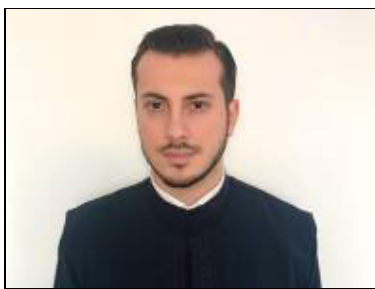
I

Dumnezeu, arătat lui Avraam la stejarul Mamvri în chipul celor trei Oameni (prefigurare a Sfintei Treimi), îi destăinuie acestuia, în drum spre Sodoma și Gomora, mânia pe care I-a provocat-o neconținută pornire (gr. *πορνεία*, *porneia*) nefirească a locuitorilor celor două cetăți, Sodoma și Gomora, precum și planul Său de a le nimici cu totul. Avraam, primind această veste, îl întreabă pe Dumnezeu dacă mai există vreo scăpare, înțelegând prin aceasta îndurare pentru cele două cetăți omorâte deja de un desfrâu extraordinar – „Strigarea Sodomei și a Gomorei e mare și păcatul lor cumplit de greu” (Gen. 18, 20), iar această interogare nu face decât să urmărească mila și judecata lui Dumnezeu în situația de a găsi printre sodomieni câțiva drepți pentru care să cruțe întregul loc. Acest fapt, ne relatează pasajul scripturistic, nu se petrece, întrucât Sodoma și Gomora înfrânt de propriile imoralități și acte sexuale inimaginabile, atrag după sine „ploaia de pucioasă și foc din cer” (Gen. 19, 24) care dezintegrează și pierde orice suflare și orice urmă de amplasament arhitectonic, care să sugereze, fie numai și prin ruine, repere ale unei existențe în istorie.

Totodată, reiterarea aceleiași întrebări, dar conținând de fiecare dată un număr descrescător de persoane (50 de drepți, 45 de drepți, 40 de drepți, 30 de drepți, 20 de drepți, 10 drepți), subliniază tocmai gravitatea și teribila manifestare a păcatului sodomiei. Dumnezeu își arată bunăvoința, oferind lui Avraam răspuns pozitiv, indiferent că va găsi 50 sau 10, însă patimile împotriva firii ajunse până la cer nu erau izolate, ci caracterizau pe de-a-ntregul ținutul sodomitenilor și gomorenilor.

Prezența celor doi Oameni sub acoperișul lui Lot provoacă printre sodomii aprinderea aceluiași poftă nerușinate și, fără învoială, aceștia năvălesc asupra lui Lot și se pregătesc să spargă ușa, deși acesta din urmă se arată dispus să sacrifice în practicile ticăloase fecioria a două fete ale sale (Gen. 19, 8), numai să-i cruțe din nebunia și urâciunea acestor aprinderi pe oaspeții săi.

Acesta este rezumatul capitolului 19 despre pieirea Sodomei din Cartea Facerii, unde „topirea” cetăților

Sodoma și Gomora, cu toate cele din proximitatea ei (Gen. 19, 25), adică perimetrul întreg al ținutului, plante, vegetație, cu *pieirea* tuturor locuitorilor, *pieirea* însemnând dispariția nefirească, nenaturală, stranie, voi reveni asupra acestui aspect, a condus la nenumărate dezbateri și provocări teologice, psihologice, sociologice și chiar politice – când ne gândim la anarhie și presiune din partea acelor mulțimi care pun pofta și interesul personal deasupra legii și deasupra controlului legii, ajungând să redefinească legea, propunându-și *căderea* drept lege.

Când îngerii îl grăbesc pe Lot și îi reclamă să părăsească locul, aceștia îi motivează urgentarea abandonării propriei case și pericolul la care se expune: „ca să nu pieri și tu pentru nedreptățile cetății” (Gen. 19, 15). Dreptatea în Vechiul Testament însemna socotirea și respectarea poruncilor, pe când în Noul Testament înseamnă nu doar executarea acestora în mod tehnic, ci trăirea virtuților emaneate din înțelegerea și aplicarea lor. Dreptatea creștină e, așadar, o sumă a virtuților, fiind tot timpul unită cu iubirea creștină, cu care se aplică unanim.

Nedreptățile cetății erau multiple și Dumnezeu, în primă instanță, vine să cerceteze locul, să-l supună unei observații actuale (Fac. 18,21), urmând ca apoi să stabilească dacă acei 10 drepți, la care spera Avraam că pot încununa cu milă soarta cetății, se dovedesc a fi prezenți în mijlocul strigării celei mari (Gen. 18, 20). Vedem, cu alte cuvinte, că Dumnezeu vine personal să cerceteze, aici, în chipul doimii (cei doi Îngeri), gravitatea și greutatea acestor răni spirituale și trupesti, pe care Însăși prezența Sa are puterea de a le potoli și a le ușura. Cei 10 drepți trebuiau să posede, în primul rând, virtutea înfrânării, care are puterea de a curăța mintea și de a împăca inima, pentru ca Dumnezeu să le cuprindă pe amândouă.

Numărul 10 reprezintă, conform tradiției ebraice, numărul minim de bărbați, cu vârsta de peste 13 ani, care pot alcătui o sinagogă și pot oficia cultul (*minyān*).

De asemenea, se poate observa, în Vechiul Testament, trecerea graduală de la responsabilitatea colectivă la cea individuală, în cadrul căreia fiecare răspunde și plătește pentru faptele sale.

Puteau, oare, cei 10 drepți să locuiască în miezul unui conglomerat de păcate strigătoare la cer? Cei drepți au simțirea și priceperea datorite de Dumnezeu ca să nu dea cele sfinte câinilor (Matei 7, 6), nici mângăritarele porcilor, adică înțelepciunea și luminarea dobândite din credință și prin mărturisire de credință. În acest sens, drepții, printre care se numără și Lot, poartă grijă de cele duhovnicești; astfel încât, bărbați înțelepți fiind, să-și clădească fiecare casa pe stâncă (Matei 7, 24).

Sodoma și Gomora e stăpânită de un păcat cronicizat, fără nici o adiere de lumină prin preajmă, iar locuitorii cetății își construise casa sufletului pe coruptibilitatea bolii spirituale de care sufereau, pe această administrare greșită, deformată a râvnei aprinse (gr. *thymos*), care, în fond, e datorită de Dumnezeu, constituind, după cum subliniază Thomas Hopko, un mod de manifestare, din partea Sa și a Fiului Său, a „facultăților pătimase ale dorinței și râvnei în relația pe care o au cu fapăturile”.

Pr. JUSTIN-FLORIN DUMITRU

CONVORBIRI DUHOVNICEȘTI

→să se mântuiască lumea prin El. Ce a făcut Hristos? N-a venit să-l condamne pe om pentru că a păcătuit. Știți pe cine a condamnat Hristos? A condamnat moartea la moarte. Asta a făcut Hristos, atunci când *cea mai strașnică bătălie din univers nu s-a dat la Waterloo sau la Austerlitz, ci cea mai strașnică bătălie din univers s-a dat pe cruce*, când Hristos a omorât moartea, a condamnat moartea la moarte, ca să avem noi viață veșnică.

Se apropie praznicul *Înălțării Sfintei Cruci*, zi de post și zi în care trebuie să privim mai mult la Cel care a vărsat o picătură de sânge, ca să mă răscumpere și pe mine, și pe tine din casa morții.

Amvon

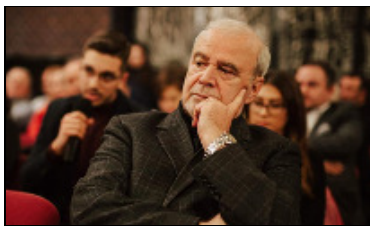
La masa iubirii cu Sfântul Nicolae

Dintre numeroșii sfinți pe care îi sărbătorește Biserica, Sfântul Nicolae e cel mai îndrăgit de poporul creștin fiind cunoscut pentru numeroasele lui minuni și pentru ajutorul și ocrotirea sa în diferitele necazuri ale vieții. Indiferent pe cine întrebi, îți poate spune despre el că este sfântul care aduce daruri, iar noaptea dinaintea zilei de 6 decembrie este momentul în care vine „Moș Nicolae”.

Există o pildă teribilă despre sfântul Nicolae, pe care am auzit-o în urmă cu câțiva ani, într-o biserică ortodoxă coptă din Egipt, pe care am avut ocazia să o vizitez, împreună cu un grup de pelerini, oameni frumoși și dragi. Pelerinajul în aceste locuri sfinte, pe urmele Sfintei Familii și a Părinților din pustiu Egiptului, este unul din cele mai impresionante experiențe de viață. Pentru cei mai mulți, Egiptul înseamnă piramide, faraoni, hieroglife și mumii. Egiptul este însă un tărâm care ascunde mult mai multe, iar locuitorii creștini ai Egiptului, descendenții egiptenilor care au adoptat religia creștină în primele secole ale erei noastre, au rămas fideli legilor și ritualurilor vechi, de la începuturile ei și reprezintă azi cea mai mare minoritate religioasă din Egipt.

Nu mă gândeam că, acum, la aproape 10 ani de la pelerinajul în Egipt, impresiile mele nu vor rămâne exclusiv personale. Mi-a amintit de această perioadă frumoasă din viața mea, povestea minunii sfântului Nicolae, pe care am auzit-o acolo, într-un sărac sat egiptean, al cărui singur titlu de mândrie este trecerea, odinioară, a pruncului Iisus, poveste pe care am descoperit-o și în cartea „Provocările străzii”, a Părintelui Profesor. Constantin Necula, apărută la Ed. Agnos, Sibiu.

„Se povestește că, la un moment dat, un nene din așa copt, un egiptean, care nu prea le avea el cu credința, merge în piață și vede niște icoane. Își zice el: „Ia să-L iau pe Feciorul Țăstă! E El puțin rănit în coastă, însă Îl iau cu mine...” Merge ceva mai încolo: „Uite-o și pe femeia aceasta! Cu copilul în brațe, pe soarele ăsta!... Ia să o iau cu mine.” „Dar cu moșulică asta ce e? Ia, ce scrie aici? Sfântul Nicolae?... Uite la el, bătrân, flămând!... Hai și tu,

moșule, la mine!”

Și o pune pe Maica Domnului la răsărit, pe Hristos deasupra patului, și pe Sfântul Nicolae la ușă. Când pleca de acasă, spunea:

– „Moșule, tu ai grijă de casă! Dacă vin și o găsec furată, jar mănânci!”

Omule pleca, își vedea de treabă... „Mulțam, Măicuță dragă! Ce-ți face Copilul? Mai ai lapte?...” El vorbea cu lumea lui, acolo.

La un moment dat, hoții vin și... mâna greblă se făcu! Țăstă, supărat, în casă:

– „Moșule, ți-am zis! De mâine, în copacul ăla stai, până îmi aduci lucrurile furate! Eu te pun paznic de casă, și te fură ăstia de sub ochi!...”

A doua zi, trei egipteni, bătuți măr, la poarta păgubitelui:

– „Mă, omule, ia de aici ce ți-am furat, numai lasă-ne în pace!”

– „Dar ce ai pățit, mă?”

– „Păi, a venit un moș, și ne-a tras o mamă de bătaie!... Mă, pentru voi să iau eu bătaie de la amărătul ăla, care m-a ținut în casă, m-a hrănit! O mai luat-o și pe Maica Domnului cu Fiul său, să o țină bine... Nu vi-i rușine?... Și ne-a bătut cu bastonul, de ne-o mers fulgii. Ia-ți înapoi tot ce ți-am furat...”

Așa se face că și astăzi, găsești prin casele unor egipteni, icoana cu Sfântului Ierarh Nicolae.

Tot prin acele locuri, adică prin Egipt, se spune că, Sfântul Nicolae, aflat în închisoare pentru mărturia sa apostolică, a fost întrebat de către un alt deținut:

– „Cum este Dumnezeu?”

Atunci Sfântul i-a răspuns:

– „Dumnezeu este ca mine!”

– „Dacă Dumnezeu este bun ca dumneavoastră, a zis deținutul, atunci cred și eu în el!”

Iubiții mei, dacă Sfântul Nicolae a putut spune: „Dumnezeu este bun și iubitor ca mine!”, oare, noi putem spune că Dumnezeu este bun ca noi?

Dacă a venit ziua Sfântului Nicolae, eu vă urez: „La mulți ani cu sănătate și de grijă să n-aveți parte!”

Pr. Dr. GHEORGHE ȘINCAN

ERMITAJ

Era un ermitaj. Atlantic schit.
Lângă ocean și munte. Alb. În soare.
Un ermitaj ceresc. Și-un eremit
Pe troița luminii răstignit,
Străpuns de lănci și cuie de zenit,
Între azur de cer și-azur de mare.

Eram și eu? Eu, scribul preasmerit,
Transfigurat de trudnice asceze.
Etern învins, etern nebiruit.
Trecusem de-ale morții metereze
Și-acum, pe-aceiași cruce pironit,
Străluminat de sacre anamneze,
Eram nespun de viu, de fericit.

O, sfinte ierurgii și epicleze!
Heruvi de vid, topiți în vid și-n mit,
Zburam, alături, scrib și eremit,
Sub aura extaticei amieze.

Urcam din infinit în infinit
Și iar din infinit în infinit,
Mânați de-un dor cumplit, neistovit,
Pierduți în sorbul veșnicei Geneze.

19 august 2021.

CRUCEA LUI HOREA

Mi se întâmplă-adeșea, când, în zare,
Inelul roșu-al soarelui se-arată.
(Cine-mi șoptește-această-asemănare?):
Din adâncimea sângelui răsare
Nu soarele pe boltă, ci o roată...

Și-atunci, în străvezia dimineată,
Un uriaș abisul mi-l măsoară
Venind din munți, cu norii subsuoară
Și-nveșmântat în zeghe gri de ceață.

Vai, sufletul! Ce limpede-l răsfărâge!
„O, frate!” strig. „Ce jertfă-nsângărată
E trupul tău, ce-n trupul meu se frânge!
Mă zbat în trupul tău, strivit de roată,
Scăldându-mi fruntea-n cheaguri mari
de sânge.

Văd lespede de supliciu, rugina
Venelor tale risipindu-și stropii,
Văd creierii, și inima, și splina...
În jur, roiesc strigoi și ciclopai.
Și-n lut, sub talpa Crucii, Proserpina.

O, hristic frate! Cantorii și popii
Străpung, timid, cu murmure, surdina...
Dar tu ești viu. Din ființa mea te-
apropii.

Din duhul meu, nu din neantul gropii,
Zvâcnești, înalt, pe cruce, cât lumina!”

EUGEN DORCESCU

Unitatea românilor prin Limba română

Limba română „arată caracterele romanice, ba încă le arată în multe privințe mai curate decât celelalte limbi romanice. Limba poporului român prezintă în chipul cel mai netulburat dezvoltarea de la graiul latin la cel romanic” W. Meyer-Lubke, *Rumanische und Romanisch*, București, 1930 p. 35

Distingem reflexia clară că româna fiind o limbă romanică are în jurul ei o aură care cheamă prin lumina sa la o atracție și o unitate către lumină a compatrioților noștri.

Limba română ține în comuniune într-un mod nevăzut și smerit neamul românesc. Gândul îmi spune că mărturia lingvistică este izvorul pe care nu-l poate clinti de pe aura luminii nici cei mai înverșunați dușmani ai României.

Și nu pot face acest rău fiindcă le este imposibil să localizeze acest izvor istoric viu ce ni l-a dăruit cu mult altruism Persoanele Sfintei Treimi prin Revelația sfinților.

Cuvintele unui popor formează un tezaur ținut în lumină de Sfânta Tradiție. Toți istoricii atinși de aripa geniului spun că graiul a ținut unit neamul românesc. Iar graiul s-a lămurit în satele, bisericile și mănăstirile țării. România are frontierele, până acolo unde se vorbește limba română, afirma Nicolae Iorga.

Apoi trebuie să amintim studiul eruditului domn al Moldovei, Dimitrie Cantemir, care în *Historia moldo-vlachica*, ne învață că limba românească a păstrat și păstrează cu tărie, după atâtea veacuri, cuvinte deja duse sau învechite de-a lungul latinității. Fiind vorba de latina de care se bucurau vremurile lui Traian. Mărturia rostirii verbului este o reflectare ce își are armonia din transcendent și s-a îndreptat către sufletele românilor și de aceea este un argument ce nu poate fi desființat de nicio instanță istorică ostilă.

De aceea e musai să punem temelie sigură pe paternitatea limbii române fiindcă viața și misterul trăirii ei autentice este o taină care își are sălașul în cer.

Pentru a identifica măiestria intervenției dacilor în latina veche, vom lua ca exemplu cuvântul **luna**, care desemna pentru romani astrul nopții. Prin urmare cuvântul latinesc luna, în română se îmbogățește și cu înțelesul: „interval de timp egal cu

fiecare dintre cele 12 diviziuni calendaristice cu o durată de 28 până la 31 de zile”. Această inovație fiind prezentă numai în limba română printre limbile romanice. Există și o dovadă arheologică găsită pe o inscripție romană care arată că încă din latina nord-dunăreană, dacică, luna era folosită cu acest nou înțeles. Înțelesul acesta al cuvântului înfruntă veacurile și apare după o mie și ceva de ani și în limba română. De menționat că această inscripție a fost găsită în nordul Dunării. Este prin urmare o dovadă istorică, dovadă ce infirmă teoria migraționistă a istoriografilor maghiari care, după cum știm se luptă de vreo câteva secole să demonstreze că românii migrează prin secolul XIV din sudul Dunării în nordul fluviului, voind să demonstreze că atunci în secolul 9 sau 11, când ungurii au început să se așeze în câmpia panonică și în Transilvania au găsit un teritoriu unde românii lipseau.

Să mai facem o analogie la care a ajuns Vasile Pârvan, care atribuie această structură semantică a astrului nopții și faima pe care o aveau dacii în antichitate de buni astronomi. Desigur că i se mai pot afla încă multe metafore acestui enigmatic cuvânt ce poartă numele lunii. Cel mai spiritual ar fi acela că a fost creat de divinitate pentru a lumina noaptea.

Apoi, alt înțeles analogic cu crearea omului ar fi că luna s-a desprins din coasta pământului precum Eva a fost luată de lângă inima bărbatului. Sunt multe alte mărturii care dovedesc istețimea celor care au mlădiat această limbă românească într-un chip asemănător cu cel din logosul primordial. Apoi în tezaurul limbii române se pot identifica toate normele morale izvorâte din experiența trăirii Evangheliei. Sănătatea moralei creștine a ținut viu poporul român în Carpați de când Divinitatea a adus la existență Creația. Așa să ne ajute Dumnezeu!

Bibliografie: Ion Coja, *Transilvania invincibile argumentum*

VALERIU TĂNASĂ

MAI ALB

Alb mai pune-n neaua ninsă
Ca să-i faci albul mai alb,
Strălucire mai dă stelei
Și în flori mai pune-un dalb,

În noapte mai pune-albastru,
În cetină verde mai crud
Și-n colinde glas de înger,
La ferestre când se-aud!

Îngerilor, multe aripi
Le mai pune, să vestească,
Nașterea Ta, astăzi, Doamne,
În coliba păstorească!

Îar la om vederea-ascute,
Nevăzut, ca să Te vadă,
Și simțindu-ți palma-n creștet,
Nevăzându-te, să creadă!

OCHI

Când vrerea-atingerii îmi este rugă
Dar brațele îmi legi mai sus de coate,
Îți mulțumesc că-mi lași, tu, Doamne,
ochii,
S-atingă ei ce mâna mea nu poate...!

Fiorii-nmuguriți sub pielea palmei
În ochi să-mi înflorească a tămâie
Și cu atingerea ce-nalță înger
Cu-n tremur fața ta să o mângâie!

Și-n locul palmei ce nu poate-atinge,
Doar ei rămână a vorbirii cale,
Să-ți spună tot ce gura mea nu poate,
Că vreau un loc în gândurile tale!

PRIN IARBĂ ALBASTRĂ

Afară e iarnă și-n odaie e cald
Și gerul e flacăra în macii din noi,
Iarbă albastră ne crește în trupuri
Și-n iarbă albastră alergăm amândoi!

E ger și zăpadă dar noi suntem clipă,
O clipă din veacuri ce hrănește un vis,
În tălpile goale ne arde dogoarea
Atâtor maci ce corolele și-au deschis!

E iarnă afară cu zăpezi pe la geam
Și atât de cald și plăcut e-n suflet la tine,
Mă-nvelește acolo cu neuitarea
Și de cele lumești ascunde-mă bine...!

CAROLINA BALDEA

ÎMI UIT CUVÂNTUL

Îmi uit cuvântul. Te ating cu gura,
De la picioare aplecat spre pleoape.
Străbat câmpii și nu las să îmi scape
Cuibare moi ce-mi întetesc arsura.

Dau de scânteia pulpelor aproape
Și-mi prăvălesc dorințele de-a dura
Spre pârgul vieții năucind făptura,
Într-un afund de patimi să se-adape.

La sâni trufași mi se oprește lutul,
La sfârcul poței ce s-a-nfipt în lan
Și urc năvalnic, pârjolind ținutul

Nădejdlor de-nvolburat vulcan.
Când buzele își vor topi sărutul,
Cobor în tine, roditor liman.

ÎMPOTRIVIREA MUTĂ

Un murmur printre buze-nfierbântate
Îndepărtează zeii și descântul,
Să nu înalț un foc arzând cuvântul
Tăcerilor în noi încătușate

Să nu-mi întind printre năluci avântul,
Târând un trup de rouă în păcate,
Să nu răvnesc pârâuri nesecate,
Ca să-mi ornez cu flori de mirt
pământul.

Nu mi-am sporit vigoarea-n braț
avută.
De-s preamărit în alt altar nu știu
Sau înghițit de-mpotrivirea mută

Că n-am strunit un aprig bidiviu.
Calc sub copite iarba ne-ncepută
Și nu rămân decât ce pot să fiu.

TRUP LÂNGĂ TRUP

Trup lângă trup și gură lângă gură,
Aud suflarea celui ce-ațipește.
Amorf convoi în dimineți pornește
Prin râpa umbrei, prin deșert și bură.

Primim comanda. Pasul prins în
clește,
Sudoarea frunții sunt șuvoi de zgură.
Strivim aceeași piatră rece, dură
Și-un singur glas din pieptul lănced
crește.

Șovăitor, pe-un unic fir de ață,
Ne vom supune-nfricoșați decât
Să căutăm doar calea noastră-n ceață.

M-am saturat de ordin până-n gât!
Unde-i simțirea? Doar a mea, pe
viață?

Nu știu răspuns. Sunt doar soldat.
Atât.

ETERNUL TIMP

pentru Gabi

Să și se-aprindă-n fruntea albă steaua,
Uimirea zâmbet cald să-ți dăruiască,
Un fulg aprins sub pleopă să se
nască,
Să-ți coasă taina răbdător mantaua

Tăcuta iarbă roua s-o vestească,
Și să-ți trimită zborul alb bezeaua,
Un nor mahnit să-și verse-n sânge
neaua
Și biciul poței blând să te lovească

Un înger trist să-ți fie ca un frate,
Să te cuprindă crinul în beții
Vărsând licori de patimi și păcate,

Ca să te-afunzi curată în vecii,
Doar când rășcoala clipei dulci va
bate
Eternul timp al orelor târzii.

TREMUR LUNG

Scârbit mă simt de pas sleit pe trepte,
În tremur lung și-mplescire vagă,
Răzbind cu greu piciorul să și-l tragă
Din lut cleios, spre rosturi înțelepte.

Cu hohot râd de răsuflarea-mi bleagă
Când nu știam ce-avea să mă aștepte
De la acel ce-n răsuciri nedrepte
Dormea adânc, molipsitoare plagă.

Genunchi zdreliți opresc suiri spre
creste.
În sângereare stau, urcând pe brânci,
Întrezărind împresurări funeste.

Cămăși de foc se rup prin râpi adânci.
Când am ajuns pe culme, fără veste,
Sleit de chin, m-am prăbușit pe
stânci.

Răzvan Andreescu – Primăvară pe
coline

ÎMI PĂRĂSESC ODIHNA

Îmi părălesc odihna din sălașul
Înveșmântat cu frunze verzi de laur.
Prind luntrea vremii de un vârful de
plaur
În clipa-n care și-a găsit făgașul.

Ies sărăcit din minele de aur,
Când praznicul a-nlăntuit orașul
Și-arunc din tolă necitit răvașul
Purtat prin timp de-un neînvins
centaur.

Spre munți semeți îmi împlinesc
urcarea,
Sărind torenți, călcând nepăsător.
Rămân în urmă visul și uitarea.

Mă recompun din zborul pieritor.
Ajun pe stânca străjuindu-mi zarea
Să-l ispitesc pe cel ispititor.

CUM SĂ-MI PĂSTREZ SĂMÂNȚA BĂRBĂȚIEI

Cum să-mi păstrez sămânța bărbăției,
Să nu se piardă-n timp, fără virtute
Și în țărâna patimilor slute
Ce s-au predat de-a pururi agoniei?

Știam secretul care să m-ajute:
Să nu trădez arcanul veșniciei,
Ca cei răpiți din liniștea chiliei
Ce-au fost zvârliți la șoimi de pe
redute.

În crunt dezmăț și-mperecheri deșarte
Mi-am divulgat misteru-ntr-un sfârșit
Și am avut de-aceleași chinuri parte

Încătușând ființa-n asfințit.
Am îmbrăcat cămașa pentru moarte,
Legat la ochi, prin spații prigonit.

ADRIAN MUNTEANU

În amurg lucrurile par altfel

Fixează-ți privirea pe linia zariștii
preț de câteva clipe și vei vedea
cât de repede trece pe viu timpul
soarele însuși fiind pe post de ornic
ca un taur învins în arenă

Astfel trecem și noi dincolo
de zidul ce o viață l-am ridicat –
muncă
din care mai cu nimic nu ne-am ales

Privește în fântâna amintirilor noastre –
s-ar putea să remarci cât de departe
suntem
oglinziți de apele trăitelor vremuri
Acolo ne vei găsi oricând – în izvorul
ce irupe albastru și galben – frumoși
și zvelți ca o ispravă

În amurg lucrurile par altfel
dar la atingere simți neîndoielnic
că sunt aceleași

***

Sunt sigur că au și munții inimă
că o fi cum înălțătoarele stânci

Iată că de la o vreme
de atâtea vântoaice
tandra ciută gata să se rupă
de pe crestele suprapuse
în succesiune ca (ano)timpurile
nesăbuita inima mea
fir cu fir se macină
Măreția ei mai scapără totuși
precar ca un fulger îndepărtat

Cât mi-aș dori o inimă ca Ceahlăul
una precum Piatra Craiului...

La trecătoare

Augustă sagă cu umblet de șarpe
întipărit pe hume secătuite
Timpul încins schimbă caii
la trecătoare cum ai întoarce
cursul nisipului în clepsidră

Un melc visător își cară-n spate –
prin septembrie – visul
ca pe o casă de vremuit

Soarele a lunecat în fântână
asemenea unei pălării de paie purtate
gloria-i se clatină pe undele apei
reci din adânc

Frunze în crug cu vântul – foi de
papirus
fâlfăie la nesfârșit în cenușa

Alexandriei
Reflexii lapidare de catifelte lumini
în pline pahare casante...

Lume

Ce lume răbdătoare – fiecare
vine cu dreptatea lui
merge împotriva mulțimii
și ea tace!
Dar ajungi în gura ei – păzea
ce rămâne din intimitatea cuvintelor!
Când timpul avid decojește
speranțele de pe tine pân' la
înțărănare
ea – nimic!

Ca și cum ar avea de unde

Câtă intransigență – poți
să i te arăți în fel și chip
totuna nu-i vei fi decât un soldat
de jucării

Copacii toamna

Se retrag imaginar în cer
de unde-și scutură lin dar cu prisos
amintirile din copilărie
De dimineată privirile noastre –
ca și mănji vara – se scaldă
în desfrunziri cromatice
Frumusețea asta de catifea
pătrunde latent în labirintul toracic
cum vârful lăncii
istovit de o grea biruință
își caută loc de popas
Frumusețea copacilor toamna
până când vremea rea n-a venit
să deie cu ea de zid...

***

Dincolo de geam – octombrie
învălmășit și zici: arde cum culorile
pe o palitră de porțelan
Eu cred că un rug a izbucnit
din efervescența sanguină a frunzelor
Nu azi mâine lin aproape
imperceptibil
s-a potoli în humă

Răzvan Andreescu - Peisaj cu câpițe

în constanta
mereu intangibila săvârșie...
Și iarăși îți spui că în fereastră noastră
de la etajul 3 pare să ardă
caleidoscopul copacii

Singuraticul țiglelor arse

De sus alcătuirea Brașovului
se vede ca-n palmă
Turle ascuțite țâșnesc
din amalgamul de acoperișuri
de țigle arse cum castanele coapte
risipite prin șchei

Stai liniștit
că nu e totul atât de departe
și nu ești tu singuraticul –
porumbelul văduv
de pe perila balconului
cu mantaua udă în spate
te asista servil
ca și corbul lui Poe
El este imponderabil
până va fi să-și treacă ghiara
pe intangibilitatea așteptărilor tale

Senectute

Senectutea-i un popas inevitabil
și sigur dincolo de linia curbă
ca după o controversată cursă de cai
Bărbați ideali se dedau
artei de luptă cu plictisul
pasiunii bahice din întâmplare
sau (la alegere) tablei de șah
Femei desprinse subtil din oglinzi
se dau seduse de industria bucătăriei
exersând cum frunza-n văzduh
Puțini dar sunt și unii ce măsoară
poezia modernă cu metrul antic
Alții în ciuda lui Nietzsche zăresc
că Dumnezeu totuși nu a murit
O buburuză e senectutea zborul
odihnindu-și pe pânza întomnării...

DUMITRU BĂLUȚĂ

Asterisc

O carte document:

„INSULA SAHALIN”

de A.P. Cehov, Ed. Polirom 2021

Am citit ampla lucrare a lui Cehov imediat după lectura unui remarcabil articol despre ea publicat de Ioan Stanomir în iunie 2021 în revista electronică *LaPunkt* (<https://www.lapunkt.ro/2021/06/insula-sahalin-cehov-in-colonia-penitenciara/>).

Citez începutul articolului:

„Între toate drumurile lui Cehov, drumul spre insula penitenciară din Sahalin este cel mai profund și neliniștitor. La capătul său se află întâlnirea cu infernul. Un infern concret, precis în detaliile sale geografice, un infern populat de cei pe care Cehov îi va cunoaște și va cartografia. Odată cu Sahalin, Cehov trece un prag al profunzimii și sobrietății intelectuale.”

Cele peste 400 de pagini ale volumului se parcurg cu durere, în porțiuni mici, dar el nu poate fi lăsată din mână. De la primele pagini mi-am dat seama că în carte m-am întâlnit nu numai cu scriitorul, ci și cu medicul Cehov, care a emis - din proprie inițiativă - un amplu și bine documentat raport în vederea informării autorităților despre situația generală - nu numai sanitară - a coloniei penitenciare din Siberia, Sahalin.

Avea 30 de ani, în 1890, când Cehov, care tocmai fusese diagnosticat cu tuberculoză, a hotărât să întreprindă călătoria pe care apoi o va relata în cartea *Insula Sahalin*, descriind - sau mai degrabă studiind - în detaliu situația constatată în cele 11 săptămâni ale periplului, studiu în care Cehov s-a implicat până la epuizare, cartea însumând o muncă și un efort uriaș.

În călătoria lui prin numeroase localități rurale, autorul a efectuat singur recensămintele populațiilor locale, le-a înregistrat în tabele, clasificate după vârstă, sex, statut. În unele cazuri, tabelele oferă și situația hranei deținuților, a stării lor civile, sau a deplasărilor deportaților dintr-un loc într-altul. În plus, pe lângă notele lui Cehov asupra vizitelor, cartea conține și rezultatele unei ample cercetări a documentelor locale, ale căror fragmente ilustrative sunt copiate de autor și atașate în

subsolul paginilor, indicându-se proveniența lor.

Descrierea pe care Cehov o face asupra locurilor și a personajelor întâlnite ne pune în fața scriitorului Cehov, care se oprește în fața suferinței umane nu numai cu empatia unui martor, dar și cu inteligența și competența lui medicală. Textul pune în lumină faptele exact cum sunt, dar în subsol Cehov nu ezită să-și exprime părerea personală. Iată un singur exemplu, din nenumăratele care ar putea fi citate:

„În Sahalin, există funcția de translator din limba ghiliacă și aino. Având în vedere că acești translatori nu știu nici o boabă ghiliacă sau aino, în timp ce mare parte dintre ghiliaci și aino înțeleg rusește, această funcție e inutilă [...]. Dacă în locul translatorului s-ar numi un funcționar având pregătirea necesară în domeniul etnografic și statistic, ar fi mult mai de folos” (p.176)

Nu de puține ori Cehov se oprește asupra istoriei câte unui deportat și o prezintă pe larg, cu amănunte, antrenând cititorul în lectura unei povești pe cât de tristă, pe atât de bine scrisă. Iată numai începutul uneia dintre ele:

„La Vladimirovka s-a petrecut un roman de dragoste. Un oarecare Vukol Popov, țaran, își ispășea aici o crimă: surprinzându-și soția în brațele tatălui său, trăsese un pumn bătrânului și-l omorâse” (p. 222)

Povestea continuă detaliat, după care urmează o alta, relatată cu precizie și umor, despre un deportat condamnat pentru falsificare de bancnote:

„Mi-a povestit (scrie Cehov, n.m.) că bancnotele false îi aduceau un venit de trei sute de ruble pe zi și n-a fost prins decât după ce se lăsase de meserie și devenise un om cinstit. Despre banii falși, discuta ca un expert în materie: după părerea lui bancnotele de astăzi puteau fi falsificate și de un ageamiu.

Vorbea liniștit de trecut, cu un vârf de ironie chiar, și era foarte mândru că la judecată a pledat în apărarea lui avocatul Plevako.” (p.223)

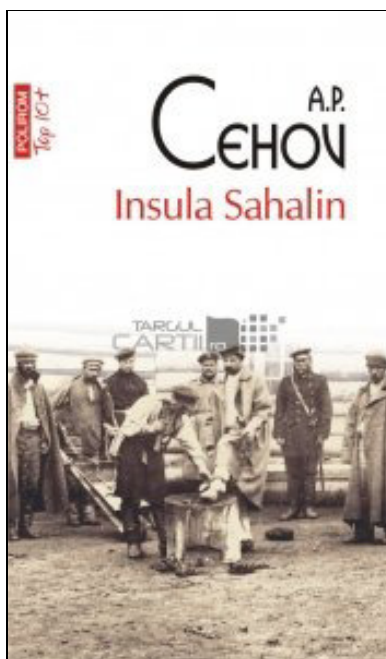
Nu o dată, în timpul lecturii acestei cărți, mi s-a părut că întrezăresc schițate trăsăturile personajelor din viitoarele lui piese de teatru.

Impresia finală care rămâne după citirea cărții este apăsătoare, fiind axată pe descrierea unei Siberii sălbatice, în care regimul țarist își arunca opozanții și unde, după o vreme, regimul comunist va proceda la fel.

Pe de altă parte însă, cititorul rămâne fascinat de capacitățile intelectuale și morale ale autorului.

Închei succinta prezentare a cărții *Insula Sahalin*, afirmând că, referitor la biografia lui A. P. Cehov (1860-1904), s-ar cuveni să ne reamintim că jumătate din viață a fost bolnav de tuberculoză, boală care l-a măcinat și i-a luat viața la numai 44 de ani. Și, în afara moștenirii literare geniale pe care ne-a lăsat-o, se pot enumera următoarele:→

VERONICA PAVEL LERNER

Peisaj

De fruct se pregătește ramul
Petale efemere zboară
Se face verde ramul
În colțul ochiului
Se adâncește cuta
De sub călcâiul unui an
Singur înalț în mână cupa
Umbră peste ochi
Ce groasă-i lupa.
De fruct se pregătește ramul
Petale trecătoare
Se ofilesc ca omul
Rămâne verde
Pomul.

Delir

Aseară la Cluj
A bătut balcoanele
Piatra
E delir, scrie unul
Plouă molcom la mine acasă
Noaptea umblă hoții
La uși, au chei potrivite
Câinii latră, nimic nu-i sperie
Dimineața bătrânii temători
Deschid ușile forțate
Polițiștii sunt grași, visează
La nemurirea sufletelor
Câinele copilăriei mă întâmpină
Grangurii prin grădină
Fluieră lung,
Nimic nu mai e
Cum a fost .

Lecția

Politica, dragilor
Este cumva ca prima
Noapte de dragoste
După ce-i prinzi gustul

Nu mai poți fără ea
Spunea profesorul, ștergându-și
Colțurile gurii umezite
Să aveți mare grijă
Că ea se învață ușor
Și se uită greu.
Doamne, asta nu mai stă mult
În țara asta, gândeam
Apoi am plecat, care pe unde
Am întreat, am aflat
Profesorul nostru fugise
La prima ocazie.
Dacă n-o fi murit
Mai trăiește și azi
Cu prima lui dragoste.

A înfrunzit

A înfrunzit jugastru
Infatuat afișează
Frunzulițele crude
Ca niște sfârcuri
Tablă și fum
Deasupra betoanelor
Ce dor mi-e de ducă
De casă și zile senine

Răzvan Andreescu - La margine
de cârâ

O somnolență se lasă
Peste mințile noastre
Norii sunt gri
Sfârșiala e mare
În buzunarele goale
A înfrunzit jugastru
M-apucă
Dorul de ducă
Și zile senine
Vecine.

O casă

Ca o plapumă nevăzută
Simt cum sosește
Să mă acopere
Măinile mele și ochii
Se-nvăluie-n ceață
Tu fă-mă să uit
Că totu-i minciună
Că eu l-am inventat pe Ulise
Că am o casă, acasă
Cu pământ sub picioare
Și iarbă
Ay, tinerețe...
Și gardul de lângă uliță
Verde-nflorat de vița de vie

ȘTEFAN JURCĂ

O carte document:

→

- a construit din banii lui patru școli, o clopotniță, o stație de pompieri, un drum pentru țărani din satul Lopasnya;
- i-a pus lui Petru I un monument în orașul său natal Taganrog, lucrarea a fost executată în Franța și adusă în Rusia prin portul Marsilia;
- a fondat o bibliotecă publică, a donat peste două mii de cărți și timp de paisprezece ani a trimis cu regularitate titluri noi;

- în timp ce locuia la Melihovo, an de an, medic fiind, primea peste două mii de bolnavi în fiecare vară. Fiecărui bolnav îi asigura tratament gratuit;
- în calitate de medic, fără asistenți sau personal auxiliar, a servit în 25 de sate timp de mai mulți ani;
- a ajutat peste cinci mii de oameni cu bani. Corespondența lui personală conține scrisorile de mulțumire ale acestor oameni;
- în satul devastat de secetă, Melihovo, a sădit șapte sute de vișini, iar câmpurile abandonate le-

a plantat cu brazi, pini, și molizi.
În Crimeea cea arsă de secetă a sădit chiparoși, duzi, liliac și... vișini;

- Una din ultimele însemnări din jurnalul său:

„Atunci când regele Solomon a cerut înțelepciune de la Dumnezeu a comis o mare greșală”

Iată cum încheie Mark Slonim succinta sa prezentare de pe coperta din spate a volumului:

„Insula Sahalin...un impresionant studiu pe marginea crimei și a pedepsei și un reportaj excelent, nemilos și nepărtinitor.”

J. Francisco PEÑA MARTÍN (Segovia, 1952) Doctor în Filologie Hispanică, Profesor Onorific Cercetător Științific la Universitatea din Alcalá, Fondator și director al revistei *Compluteca*, publică eseuri despre clasici ai literaturii internaționale și poeme personale în reviste de prestigiu ca: *Parole*, *Barataria*, *Leer*, *Însula* etc. Actualmente este Director Cultural la AUGÉ, Agenția Universitară pentru Gestionarea Cunoașterii și coordonator al *Red de Ciudades Cervantinas* și al unei serii de conferințe dedicate lui Cervantes și Cisneros în *Ciudad de Alcalá* și *Corral de Comedias* etc. A publicat 10 cărți personale și e coautor la alte 14 cărți.

De la începutul lumii

De pe tărâmul unde începe lumea
acolo unde umbrele nu se eternizează
niciodată,
unde stelele aruncă pe ascuns ocheade
de sărutări,
și munții vor să prindă suspinele,
unde aerul se zugrăvește cu albastrul
cel mai sublim
și frânturile din cer se scaldă în lacuri,
de acolo...
a venit pe un clar de lună prevestirea
unui înger,
un înger băgat în trupul unei oacheșe
seculare,
în gura ta de mirt
în ochii tăi de mări nemărginite,
în tainicii tăi săni,
în sexu-ți de noapte dorită.
Ești memoria dorinței plăcerii
între luptele umbrelor ce împiedică
suspine,
ești amintirea vestalei aprinse
între agonii de tărâmurii palpitate.
Dar niciodată nu se arde rodul de tot,

dar niciodată nu seacă izvorul
pădurilor
când setea se ține pe pragul cerului,
când se duce la infinit dorul unui
piept fremătător.
Prezența ta trăiește în așternuturi reci,
într-un pahar de vin,
în fotoliul unde beau în tăcere
singurătăți.
Mi-e dor de chipul tău întipărit pe
pereții mei,
mi-e dor de privirea ta ascunsă în
vrajă,
mi-e dor de freamătul tău visător,
mi-e dor de vorba ta, uneori neștiută,
ce sugerează insondabile lumi.
Necuprinsul tău accent de chiliană
mi-e ținut pe stela unei perpetue
nopti
și acolo unde începe lumea
va răsună mereu,
urlând în fiecare ecou din vârf de
munți.

Îmi doresc doar ca spațiul să se facă
un refugiu de palmieri
uniți de aer,
scâlțați de același șuvoi,
înlănțuiți cu vise de valuri ce, atunci
când se sparg,
să ne pironească numele de amanți în
nisip,
și așa,
fără spațiu și timp,
fără lumini și fără umbre,
fără felinare și fără nopți,
fără norod și fără popoare
fără suspine străine
să ne putem iubi în cea mai adâncă
spumă.

Umbră de rai

Te-am găsit ca pe o lacrimă într-o
carte uitată,
cu un suspin agățat de visu-ți
perpetuu,
cu o durere de corabie fără sirenă.
Și nu mai puteai plânge de cât ai iubit
un gol fără umbră,
un copac fără foșnet,
un mister cu o taină spusă-n gura
mare.

Te-am găsit din lumina-mi palidă de
far,
din umbletul meu nestatornic din
noapte,
dintr-o mare fără valuri și fără furtuni,
dintr-un sol cu pietre ascuțite.

Te-am găsit printr-o amintire abia
perceptibilă,

dintr-un telefon disperat,
într-o conversație transcrisă, de
formă, de o mie de ori,
unde aproape că uitarea era cea mai
profundă,
unde calea se împarte în mii de cărări.

Și deodată, și atunci, și așa, ca și cum
n-ar fi fost nimic... ca și cum ar fi fost
totul...

s-au umplut de lumini felinarele
noptilor veșnic întunecate
porumbelii s-au aprins de vise,
cuvintele s-au imaginat pe ele însele.

O mâncare fierbinte de ivoriu,
o cafea de tăcere veșnic nouă,
veșnic sfâșiată,
o continuă uimire,
un film cu iubiri imposibile,
de sfâșieri în hohote
în care tu, aproape fără să crezi în tine
însăși,
îți recupereai fondul sufletului,
o mare coralină de culori și trăiri.
VOI SUPRAVIEȚUI, VOM
SUPRAVIEȚUI.

Și cu asta lumea continua să se
rotească ca și cum n-ar fi fost nimic...
ca și cum ar fi fost totul...,
și cuvintele îți risipeau ochii deja
uscați,
abia perceptibile durerile și apa,
înecate în dorința sărutărilor,
în mângâieri de ace pe care eu le
visam brazi pe falnici munți...

și așa, ca și cum n-ar fi fost nimic...
ca și cum ar fi fost totul...
te-a înghițit negura unei nopți
luminată de o sută de mii de făclii,
binecuvântată de un milion de stele,
scânteind doar în inima unei priviri.

și așa, ca și cum n-ar fi fost nimic...
ca și cum ar fi fost totul...
lupta s-a transformat într-o mână
întinsă,
rana s-a transformat, a ta și a mea,
într-o tăcere de uitare fără
resentimente,
umbra s-a transformat în imediata
ascultare „Iacomă”,
seara s-a transformat în noapte,
noaptea în zori,
zorii în zi,
și ziua..., în ce se transformă zilele
fără ore?, →

Traducere și prezentare

ELISABETA BOȚAN

Biblioteca Babel

Johann Wolfgang von Goethe

Gefunden (1813)

Găsită(1813)

În codru mers-am singur
Cu minedoar, așa,
Nimic să cat pe-acolo
Dorința mea era.

Văzut-am printre umbre
O floriceică stând,
Frumoasă cum e ochiul
Ca steaua luminând.

Și, vrând s-o frâng din locu-i,
Cu glas subțire-a spus:
Să-mi fie ofilirii
Destinul meu supus?

Am scos-o din pământu-i
Cu tot cu rădăcini
Și dus-o-am la casa
Frumoaselor grădini.

Sădit-am floarea iarăși
La loc tot liniștit
Și-a crește-ndat' prinsese
Și-ndat' a înflorit.

Rainer Maria Rilke

Cânt de'amor (1907)

Eu cum să țin de sufletu-mi, încât
să nu se sprijine de-al tău? Și cum
să îl ridic deasupra-ți spre-alte
fapte?
Ah, mi-aș dori să-l găzduiesc atât,
în orișice, pierdut în ochi de noapte,
în loc străin și liniștit precum
nu pot să-ți fie-adâncurile, poate.
Ci tot ce ne-nconjoară pe noi doi
ne strânge laolaltă pe-amândoi,
cum două corzi pe-arcuș o voce
sânt.
Pe care instrument ne-am acordat?
Și ce cobzar ne ține-n mâini, de fapt?
O, dulce cânt.

Pantera (1903)

Subtitlu: „În Grădina Plantelor,
Paris”

Privirile-i, trecute peste bare,
Sleite-acum, nimic nu mai conțin.
Că barele-s o mie, parcă, -i pare
Și după cele-o mie, -un vid deplin.

Alene-umblând cu fermu-i pas,
puternic,
Se-nvârte-n cercul cel mai mic, ca un

Lent dans al forței către-un mijloc
sferic
În care stă pitit un jind nebun.

Dar pleoapa uneorii se ridică:
Imaginea-i pătrunde-nuntru și
Prin stratul liniștii-ncordate pică
Și încetează-n cord afi.

2.3 Herbsttag(1902)

Zi'ntomnată (1902)

E timpul, Doamne. Vara lung-a fost.
Pe ceasul soarelui așterne-ți umbra,
și-n câmpuri dă-le vânturilor rost.

Ordonă-i fructului să fie plin;
oferă-i calde două zile încă,
forțează-i întregirea, și aruncă
dulcețile din urmă'n greul vin.

Cămin, cin' n-are, nu-și mai face-
acum.

Acuma, cine-i singur fi-va sigur,
veghind, citind, scrisori scriind, tot
singur
pe-alei 'nainte și 'napoi, pe drum
umblând, când pică frunzele,
nesigur.

Traducere
RAUL-ANDREI SABĂU

—unde se ascund minutele când
timpul se oprește?

Și așa, ca și cum n-ar fi fost nimic...
ca și cum ar fi fost totul...
am rămas prins de începutul unui vis,
agățat de niște ochi ca niște mâini,
expresivi cu lumini întredeschise,
în timp ce lumea e rotește, sau geme?
nu știu acum, nu mă interesează,
știu doar că ard!

Numele tău

Te-am întâlnit sub cupola unui cer
înstelat
cu istorie și cultură.
Te-am întâlnit, ca pe încă o nimfă,
din originea speciei sale,
ieșind, la pas, dintre trunchiurile de
mahon,
chipul și trupul îți răsărea din infinite
șovăieli (încă-uri)
ca un far luminos peste stânci.
Te-am întâlnit dimineată.

Și apoi, învăluit de amintirea suavei
tale prezențe,
descoperim uniți

seara,
teatrele,
slujitoare ireale dintr-un vis înfuriat,
iluzia, veșnic pasionată, a lui Lope,
lumea,
musacaua,
cuvântul și...
noaptea, a noastră pe vecie.

Și așa, învăluit de amintirea subtilei
tale prezențe,
înșirându-se s-au dus minutele
unei zile,
zilele unei săptămâni,

Răzvan Andreescu - Albăstrtele

**Răzvan Andreescu - Floarea
soarelui în vază**

așteptând,— tu zici, ce fatal — destinul,
iarăși.

A venit în chip de templier,
Baphomet al vieții mele și al vieții tale,
luminând cu susurări cupolele de aer,
într-un chip ce încurcă privirea și
visele.

Și așa, învăluit de amintirea certă a
prezenței tale,
răsari în viața mea,
alchimistă a cabalei și a vâscului,
vrăjind cu petale de lună
întunecatele cotloane în care timpul
se odihnește.

Să ne mai (re)amintim de... **ERNEST HEMINGWAY**

21 iulie 1899 – 2 iulie 1961 -

Garantez: într-un clasament alcătuit ad-hoc în sufletul multor cititori obișnuiți, adică fără nu-știu-ce pretenții, scriitorul american Ernest Hemingway ar ocupa locul întâi. Pe baza câtorva motive, oricare dintre ele fiind la fel de importante. De aceea, nici nu le invoc aici pentru a nu le îndreptăți, dar sper să se înțeleagă din cele ce urmează...

Așadar, să o luăm metodic și cronologic: scriitorul **Ernest Miller Hemingway**, s-a născut la 21 iulie 1899 în familia unui medic, la Oak Park în apropiere de Chicago – o suburbie a marelui oraș din statul Illinois (SUA). Scriitorul a fost și va rămâne unul dintre marii autori ai lumii, opera sa (romane, proze, sau reportaje de război) proiectându-l în elita creatorilor de gen, pentru ea acordându-i-se cele mai importante premii: *Pulitzer* (1953), *Nobel* (1954). De altfel, motivația juriului la acordarea marelui premiu pentru literatură, a fost clară: „... pentru măiestria artei narative, foarte recent demonstrată în **«Bătrânul și marea»** și pentru influența pe care a exercitat-o asupra stilului contemporan.” Nici nu se putea mai mult de-atât! Însă, mi se pare oportun să adaug aici câteva cuvinte spuse de Hemingway cu rost de principiu, sau profesiune de credință: „*lucrurile cele mai simple în modul cel mai simplu*”, deviză pe care a respectat-o aproape cu sfințenie de-a lungul întregii sale perioade de creație...

Reintrând în ordinea lucrurilor, să reținem câteva amănunte ajutoare la o fixare cât mai corectă în timp și spațiu a momentelor, situațiilor și întâmplărilor existenței sale: Ernest Hemingway a fost cel de-al doilea copil al cuplului Clarence Edmonds Hemingway și Grace Hemingway, iar noului venit pe lume i s-a dat numele Ernest după bunicul mamei sale, Ernest Hall. Din timpul copilăriei viitorului scriitor (1900-1913), ar fi de menționat faptul, amintit de el însuși că, pentru a atrage atenția mamei sale, începuse încă de mic să folosească un limbaj necuviincios și jignitor, motivul fiind invidia că i se acorda mai mare și mai multă atenție surorii lui, Marcelline;

dar și că, tot din amintirile sale, pe când avea doi ani, într-o vară, tatăl său îl luase pentru prima oară la pescuit în regiunea *Wallon Lake*, unde avea o casă de vacanță. Micuțul Ernest a prins cel mai mare pește reușind chiar să-l aducă singur la mal. Se pare că întâmplarea l-a marcat atât de profund, încât pescuitul va rămâne pasiunea lui pentru tot restul vieții, după cum se poate constata în multe din scrierile sale. În rest, nimic special în copilăria lui până în 1913, când a fost înscris în cursul secundar la *Oak Park High School*, curs pe care îl urmează până în anul 1917. Ca elev (la liceu?) Hemingway, a înființat propriul său ziar intitulat *Trapez* și *Tabula* la care a susținut rubrica de sport, aceasta fiind, se pare, prima sa experiență de ziarist, iar ca poet (scria poezii, cam lipsite de valoare), dedica versuri sporturilor, cum ar fi *Athletic Verse*, poemul dedicat unui muncitor (*The Worker*), sau (*The Inexpressible*), toate publicate în *Tabula* din 23 martie 1917... Rămânând în context, să considerăm că acestea ar fi primele manifestări în ceea ce privește creațiile literare ale viitorului mare scriitor. Însă, de reținut că 1917 este anul întreruperii studiilor secundare, și al plecării sale în orașul Kansas City, unde se angajează reporter la ziarul *Kansas City Star*, iar un an mai târziu, deci în aprilie 1918, Hemingway se înrolează ca voluntar în formațiile auxiliare ale Crucii Roșii americane fiind repartizat într-o unitate de ambulanțe care acționa pe frontul din Italia. În aceeași ordine de idei, scriitorul a fost rănit de explozia unui obuz în apropiere de Fossalta di Piave – se pare destul de grav, din moment ce internarea s-a făcut la un spital din Milano durând nu mai puțin de 3 luni. În această ordine de idei, este clar motivată decorarea cu distincțiile italiene *Medalia d'Argento*

al *Valore Militare* și *Croce al Merito di Guerra*. După externare, pentru 2 luni – octombrie-noiembrie – se înrolează ca infanterist în armata italiană, însă, în prima lună a anului 1919, ca urmare a demobilizării, Hemingway se întoarce în America, acasă la Oak Park, stabilindu-se pentru scurtă vreme la Patoskey, în apropiere de locurile copilăriei. Etapă scurtă, dar importantă pentru viața sa scriitoricească, dacă avem în vedere că acolo scrie și definitivează câteva povestiri și chiar începe să scrie un roman. Aproximativ un an mai târziu, respectiv în primăvara lui 1920, se angajează în redacția publicației canadiene *Toronto Star Weekly*, în paginile căreia începe să colaboreze cu materiale fără o tematică anume... Ajuns în același an redactor al publicației de uz intern a Societății *The American Cooperative Commonwealth*, Societatea cooperativă din Chicago, în anul 1923 ia hotărârea să înceapă o căsnicie căsătorindu-se cu Hadley Richardson pe care o cunoscuse în Chicago, ea devenind astfel prima lui soție, tinerii căsătoriți plecând imediat în Europa și stabilindu-se la Paris. De-acolo, în calitate de corresponsent de presă el colaborează cu publicația *Star*... Însă, ca amănunt din viața cuplului: aflați, să zicem, într-un fel de... lună de miere, călătoresc și străbat câteva țări din Europa – Spania, Elveția, Germania, Italia, Franța, dar ajung și în Grecia și Turcia, țări care se aflau în război (1921-1922)... Lucru, cel puțin interesant: Hemingway realizează câteva interviuri notabile în viața sa literar-gazetărească, respectiv cu: *Georges Clémenceau*, politician francez, fost prim-ministru al Franței între anii 1906-1909 și 1917-1920 și membru al Academiei Franceze din anul 1918; cu *Gheorghi Vasilievich Cicerin*, revoluționar marxist și politician sovietic, care a ocupat funcția de ministru de externe al Rusiei Bolșevice și Uniunii Sovietice în perioada 1918-1930), și cu *Benito Amilcare Andrea Mussolini*, fost conducător fascist al Italiei între anii 1922 și 1943, celebru, membru marcant al Partidului Socialist Italian... Din aceste succinte informații, ne dăm seama că, la numai 22 de ani ai săi la acea dată, →

DUMITRU HURUBĂ

Hemingway avea deja statutul unui jurnalist-reporter suficient de cunoscut și apreciat pentru a obține întrevederi și interviuri cu personalități importante ale vremii...

Dar să reținem că timpul șederii la Paris constituie pentru scriitor o perioadă foarte fertilă, adevăr dovedit de publicarea multora din creațiile sale în diverse reviste ale vremii, totul culminând cu publicarea primului său volum intitulat *Three Stories and Ten Poems* (Trei povestiri și zece poeme, 1923) într-un tiraj de... 300 de exemplare, la o editură, aproximativ obscură, este adevărat... Întâmplător sau nu, volumul în cauză apare în anul în care, la Toronto (Canada), se naște John, primul său copil, eveniment întâmplat în luna octombrie, 1923. În anul următor, Hemingway revine la Paris, se angajează la publicația *Ford Madox Ford*, supranumită și *transatlantic review*, adică un fel de privire de ansamblu. Deja dominat de... creatorul Hemingway, el frecventează cu asiduitate cercurile literare înființate și întreținute spiritual și creativ de grupuri de autori americani stabiliți în Franța, iar ca un fel de rezultat a participării sale la ședințele unor astfel de cercuri, ambiționat de atmosferă și de dorința de afirmare, el dă spre editare, în 1924, o plachetă conținând o seamă de povestiri, intitulată *In our time* (În vremea noastră, 1925), volumașul apărând la o editură aproape necunoscută... Ca amănunt nu lipsit de importanță: aflat la Paris, Hemingway a devenit în scurtă vreme o parte-cheie a ceea ce poeta și colecționara Gertrude Stein (1874-1946) a numit „*Gенераția pierdută*”. Astfel, el a făcut cunoștință cu mulți dintre marii scriitori și artiști din generația sa, cum ar fi: Scott Fitzgerald, Ezra Pound, Pablo Picasso sau și James Joyce...

Însă în anul următor, la Editura americană *Boni and Liverghit*, i se publică, respectându-se același titlu, un fel de ediție revăzută și adăugită cuprinzând, normal, un număr mai mare de povestiri și, se pare, unele dintre cele scrise mai înainte, refăcute, revizuite și de mai mare întindere. În această ordine de idei, 1925 poate fi socotit anul începuturilor care se vor constitui până la urmă în startul creațiilor de

valoare în opera scriitorului. Acest lucru este atestat nu doar prin noi proiecte literare, ci și prin faptul că, în Spania fiind într-o altă călătorie, el începe să lucreze la volumul *Death in the Afternoon* (Moarte în după-amiază) și, concomitent, la romanul *The Sun Also Rises* (Și soarele răsare, 1926)... De reținut că odată cu publicarea la Editura „Scribner's” a romanului satiric *The torrents of Spring* (Torrentele primăverii, 1926), a început colaborarea cu această editură la care, cu mici excepții, Hemingway își va publica întreaga operă.

Puțin în altă ordine de idei, și revenind la ce spuneam ceva mai înainte: căsătoria cu Hadley Richardson (1921), s-a destrămat șase ani mai târziu, în 1927, prin întemeierea altei căsnicii cu ziarista Pauline Pfeiffer. De fapt, respectivul an este unul cu evenimente, dacă avem în vedere și că publică volumul de nuvele *Men Without Women* (Bărbați fără femei, 1927), astfel că șederea în Europa a fost nu doar prielnică, ci și prolifică pentru Hemingway. Poate și ca mulțumire de realizare, în anul 1928 a revenit în America stabilindu-se în Key West (Florida) unde începe scrierea viitorului celebru roman *Farewell to Arms* (Adio, arme), care va fi și publicat un an mai târziu (1929). Însă, ca paranteză importantă, tot în anul 1928 tatăl scriitorului se sinucide prin împușcare, și, ca al treilea eveniment, se naște Patrick, cel de-al doilea fiu al scriitorului.

Volumul de muncă, deplasările America-Europa-America și problemele familiale se pare că l-au obligat să-și rezerve o anumită perioadă de odihnă, astfel că doi ani la rând, 1929-1930, Hemingway și-i petrece cu pescuitul, vânătoarea, iachtingul, dar și cu scrieri de articole și publicarea lor prin diverse reviste, în orice caz de mare tiraj, de unde putem deduce că scriitorul se bucura de tot mai mare notorietate și succes nu doar la nivel de America...

După această relativ scurtă perioadă de odihnă și refacere, începând cu anul următor (1931), Hemingway face o nouă călătorie în Spania, reia lucrul și definește volumul *Moarte după-amiază*, roman pe care îl și publică în același an, eveniment care se poate completa și cu nașterea celui de-al treilea fiu, Gregory...

Starea prozei

De vorbă cu Bukowski

Trebuie să înțeleg în profunzime avatarurile flagelului... Fiul meu e alcoolic, trebuie să recunosc. Celorlalți le spun minciuni făurite din disperare. Colici renale, bila etc. Mă descurc. Nu asta contează, ci neputința mea să-l aduc pe Lucian pe calea cea normală. Nevasta l-a părăsit neputincioasă, slabă, disperată. Acum locuiește singur în casa de la marginea orașului.

Mă duc zilnic la el. E dărămat, beat, nebărbierit, slab, cu sticla în mână. Geme, plânge, oftează. Nu-i place să fie moralizat. Cei trei câini n-au restricții, vin de afară, urcă în pat, latră. Mizerie de nedescris, mirosuri acre, stătute. Îi duc de mâncare. I-am subtilizat cheile de la mașină, să nu facă vreo boacăna. Televizorul mormăie haotic.

Nu pot conversa cu el, tace, căzut pe fotoliul adânc. Domnule Bukowski, tu, scriitor genial și alcoolic de marcă, spune-mi ceva despre fiara care roade, mușcă, distruge! Totuși, ai scris atâtea cărți de marcă, făcând slalom printre vome, baruri, depresii, slujbe de doi bani – abator, fabrică de biscuiți pentru câini, spălător de vase, șofer... Lucian are pe masă antologia ta de poezie *Dragostea e un câine venit din iad*.

Nu prea înțeleg titlul, crede-mă! Cum zici? Că nimeni nu-l înțelege pe un alcoolic? Că băutura e fuga de realitate? Lucian al meu fuge de...de ce fuge? Tu scrii că alcoolicii pocăiți sunt impostori? Că locul lor e în liga largă a dependenței euforice? E un *modus vivendi* pe care eu și alții nu-l putem accepta. Știi de ce? Se însoțește cu decrepitudine fizică. Cu statutul de legumă în agonie. Nu e un fel de dezumanizare? Ce zici? Că nu accept alteritatea? Că aplic discriminarea? Că urăsc excepțiile? Spune drept: e Lucian fericit? Când rațiunea s-a topit, ce rămâne?

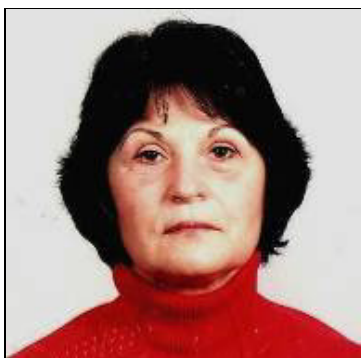
Lucian a căzut pe podea. Ochii roșii se închid într-un fel de agonie nepământească. Sun...sun... și vine mașina de care el se temea... o cămașă de forță și sunete înfundate. Urină, urgențe, moarte. Să fie asta postura pe care s-o accept? Chiar face parte din viață, domnule Bukowski?

ALEXANDRU JURCAN

Noua dinamică în ordinea globală

Ghemul contradicțiilor se rostogolește tot mai voluminos în America zilelor noastre. Numeroasele proteste, nemulțumirile diferitelor segmente ale populației, sciziunea dintre cele două partide mari soldată cu segregarea tranșantă a electoratului, ura împotriva americanilor originari din Asia manifestată în suprimări de vieți (vezi împușcarea lucrătoarelor de origine coreeană de la businessurile de masaj din Atlanta), împușcăturile de la supermarketul din Bolder (Colorado), atacuri stradale cu pumni și picioare în Los Angeles, New York împotriva asiaticilor, rasismul împotriva afro-americanilor etc. sunt doar câteva aspecte ale intensificării tensiunilor interetnice în SUA. În Minnesota au fost trimiși la închisoare indieni nativi care luptă din motive ecologice împotriva plasării conductei de petrol care vine din Canada traversând zona lor. E adevărat că America e mare și oamenii sunt încă relativ liberi să-și exprime nemulțumirile. Veți spune că pandemia exacerbează reacțiile violente ale unor indivizi și asta este adevărat, dar pe de altă parte tensiunile interetnice sunt adânc înrădăcinate în structura societății americane, ceea ce nu le-a scăpat din vedere nici înalților oficiali chinezi, Wang Yi și Yang Jiechi la meetingul lor (18, 19 martie a.c. în Anchorage, Alaska) cu înalții oficiali americani, Antony Blinken și Jack Sullivan.

Președintele Joe Biden a ieșit în arenă declarând că America se întoarce în lume ca să-și joace rolul altfel decât proiectase Donald Trump. Afirmarea hegemoniei americane fără concurență vreme de șapte decenii a început să fie stân-jenită de lipsa de obediență a unor "supuși" din zona asiatică, precum China. În 1949 când revoluția chineză a instaurat comunismul la capătul lumii, în SUA oficialii suspinau că au pierdut din sfera de influență o țară cu potențial. Da, China era pierdută pentru capitalismul în variantă vest-europeană. Azi chinezii ne amintesc de asuprirea colonialistă occidentală de la 1840 până în 1949, nefăcând un secret din poziția lor vindicativă față de umilin-

țele îndurate în secolul colonialist. Nu de război e vorba deoarece chinezilor nu le plac nici războiul, nici expansiunea, ci de transformarea țării într-o putere mondială de luat în seamă, de plătit tributul respectului pentru înfăptuirile ei. Lumea în care China va fi number 1 va fi diferită de cea în care America și-a exercitat hegemonia, mult diferită. Cu certitudine va fi mult mai pașnică, mai productivă. Nu știm încă dacă va fi cu mult mai justă și mai morală. În orice caz China nu a promovat niciodată intervenționismul și nu o face nici în prezent.

Pentru prima dată în Anchorage (Alaska) niște oficiali americani de rang înalt au fost înfrunțați de niște înalți oficiali aparținând unei puteri în curs de afirmare într-un ritm uluitor. Situația confrunțională pentru Washington a fost ceva cu totul neobișnuit. Chinezii nu au acceptat să li se țină o predică despre drepturile omului, despre respectarea unei ordini mondiale bazată pe legi, despre subordonare, mai pe scurt, față de ordinele Washingtonului. Există un hiatus între ceea ce SUA predică și ceea ce face în plan internațional. Dacă chinezii sunt trași de urechi pentru genocid printre uighuri, istoria SUA are la activ deja demult un genocid împotriva amerindienilor, dacă chinezilor li se cere să joace *by the rules* (conform regulilor) în plan global, chinezii le amintesc americanilor de încălcarea legilor internaționale prin războaiele din Afghanistan, Irak, Libia, Siria, de politica intervenționistă în alegerile altor state, de răsturnarea unor guverne democratic alese în Iran, Ucraina, Chile, Nicaragua, amestecul în Venezuela prin susținerea lui Juan Guaido, fabricație a Washingtonului împotriva candidatului democratic ales, Nicolas Maduro. E deja un pattern al administrațiilor americane de a căuta un călcâi al lui

Ahile și apoi de a se folosi de el pentru a stârni o revoluție colorată sau cel puțin a pune la cale o lovitură de stat.

Chinezii, popor vechi de vreo patru mii de ani au înțeles această strategie care la ei se aplică la minoritatea uighurilor ale căror drepturi, susțin americanii, ar fi încălcate, ba chiar ar fi supusă unui genocid. Ne amintim din timpul comunismului în România că suveranitatea națională și neamestecul în treburile interne făceau parte din catehismul regulilor socialiste. Și Partidul Comunist Chinez se ține strâns de acest principiu ca de o funie de salvare din calea presiunilor americane. Când observațiile critice ale Secretarului de Stat Antony Blinken au atins nervul acestui principiu sacru al comuniștilor mânia delegației chineze a explodat. A explodat acum deoarece chinezii sunt din ce în ce mai conștienți că s-au impus deja lumii ca o viguroasă economie, ca o putere militară în ascensiune, ca o societate vibrantă, care a ridicat din sărăcie în jur de opt sute de milioane de oameni din cei 1,4 miliarde de locuitori. Din manufacturieri ai lumii acum își propun să devină și ei o societate de consum și servicii, acum când au acumulat un capital imens din exporturile mărfurilor produse pentru a deservi mapamondul. Nimeni nu uită însă contribuția investitorilor și companiilor americane la ascensiunea Chinei. Dacă globalismul a servit perfect scopurile chineze, a deservit la modul absolut clasa de mijloc americană, jefuită de joburile exportate în țările est asiatice, în China, în primul rând.

Banii trebuie investiți, așa că președintele Xi Jinping a lansat de vreo șase ani proiectul de anvergură numit *Belt and Road Initiative*, care își propune construirea infrastructurii constând în autostrăzi, poduri, porturi, căi ferate pentru trenuri de mare viteză în Asia Centrală și de Sud-Est, Orientul Mijlociu, trecând prin Europa Centrală, Europa de Est, Sud-Est, Europa de Vest ajungând până la Londra, abordând și alte continente ca America Latină, unde Venezuela, Ecuadorul și Argentina au deja strânse relații comerciale și de investiții cu China. Datorită apropierii de Rusia →

SILVIA URDEA

proiectul *Belt and Road* va explora și zona arctică. Africa va fi și ea atinsă de acest proiect. Esențială a fost orientarea Rusiei spre relații reciproc avantajoase cu China. Cele două supraputeri au ce-și oferi. În ultimii ani președintele Vladimir Putin s-a întâlnit de treizeci de ori cu președintele Xi. O schimbare de poziții de 180 de grade, dacă ne gândim la conflictul ascuțit dintre URSS și China în jurul lui 1960, când cele două puteri comuniste s-au aflat pe marginea războiului. Acum cele două supraputeri sunt interesate nu doar de schimburi economice, ci și de colaborare în domeniul militar. Mihail Gorbaciov a propus Europei integrarea Rusiei în sistemul de securitate european, dar n-a fost ascultat. Aceleași demersuri le-a făcut și Vladimir Putin după 2000, dar a fost de-a dreptul respins și apoi demonizat de administrațiile americane și de UE. După aceste deziluzii era normal ca Rusia să se orienteze spre China.

Chinezii pun la bătaie banii și experiența lor, acel *know how*, muncitorii și managerii lor când este nevoie. Proiectul de uscat este dublat și de unul maritim. Țărilor li se vor acorda credite rambursabile eșalonat către China. Proiectul este în dezbatere critică, stârnind aplauze și destule obiecții, suspiciuni din partea Occidentului și SUA privind intenția dominatoare a chinezilor, dacă există una. Chinezii fac o intensă propagandă că ei doresc să împrăștie binele cu amândouă mâinile și deci marile puteri să-i creadă pe cuvânt. Totuși nu doar pe cuvânt. Mongolia, Cambogia, Tailanda, Rusia, Argentina etc. pot depune mărturie despre eficiența colaborării cu China, care se declară deschisă oricăror sugestii și critici. Xi Jinping visează să înfăptuiască proiectul până în 2049 când vrea să celebreze astfel un secol de la comunizarea Chinei. Noi știm că acest proiect monumental e lansat ca să servească în primul rând Chinei în procurarea de materii prime și în livrarea rapidă, fără restricții a produselor ei. Desigur va ajuta și la ridicarea țărilor lipsite de infrastructură, condiție esențială în dezvoltarea oricărei economii. Ceea ce trebuie să reținem din spiritul acestui proiect strălucit este că China a devenit un motor al dezvoltării economice în

lume menit să aducă prosperitate, stabilitate și în consecință, pacea atât de râvnită după două decenii de aventuri militariste americane.

Se afirmă că 65 până la 68 de țări s-ar fi raliat proiectului. Statele Unite nu se află printre ele, căutând să elaboreze ceva care să contracareze această ieșire în lume atât de impetuoasă a chinezilor. Până una alta americanii le-au pus în cărcă chinezilor un fel de genocid pe care l-ar comite în provincia Xinjiang locuită de uighuri, o populație musulmană de origine turcă. Diferite ong-uri plătite cu bani americani susțin că în această provincie ar fi lagăre de muncă și de re-educare, că familiile ar fi despărțite, că s-ar acționa asupra fertilității femeilor uighure pentru a împiedica creșterea numărului lor. Europeni și americani care trăiesc în China au adus în schimb dovezi că lucrurile ar sta tocmai pe dos, că uighurii s-ar bucura de drepturi depline, că s-au creat joburi în provincia lor, că sunt liberi să-și practice religia și cultura, că în limba uighură se scrie până și pe banii chinezi. Problema anihilării drepturilor acestei minorități continuă să fie foarte controversată. Scepticismul opiniei publice este în creștere deoarece nu este pentru prima oară când administrațiile americane denaturează adevărul pentru a convinge și a ralia majoritatea cetățenilor la acțiunile lor externe. Uniunea Europeană și Canada s-au implicat în demersul american de sancționare a Chinei pentru abuzurile împotriva minorității uighure. Provincia Xinjiang se învecinează cu Afganistanul, unde se duc lupte de douăzeci de ani și de unde terorismul s-ar fi revărsat și în Xinjiang. Se spune că intenția americanilor ar fi să le dea dureri de cap chinezilor prin încurajarea unei mișcări separatiste printre uighuri pentru desprinderea lor din marea Chină. Ar fi o frână în calea ascensiunii grăbite a marii puteri de la răsărit. Președintele Joe Biden vede în guvernarea comunistă chineză un rival geopolitic de prim rang. Fiecare acțiune chineză este privită la Washington ca o provocare. Dar fiecare stat întreprinde ceea ce servește cât mai bine interesele sale, iar China este

într-o competiție cu ea însăși de recuperare a timpului pierdut în secolul de ocupație colonialistă.

Ritmul alert de mișcare a Chinei în planul afacerilor globale este impresionant. După întâlnirea ministrului de externe chinez Wang Yi cu Antony Blinken și Jack Sullivan la Anchorage (18-19 martie) iată-l între 28 martie - 4 aprilie, cutreierând țările din Orientul Mijlociu: Arabia Saudită, Turcia, Iran, Emiratele Arabe Unite, Bahrain, Oman pentru stabilirea de contracte care să asigure livrarea petrolului către China. Relațiile sino-arabe s-au extins mult în ultimii ani nu doar pentru aprovizionarea Chinei cu energie, ci și în sectorul financiar, 5G, inteligența artificială, industria aerospațială și în domeniul medical pe baza unei cooperări reciproc avantajoase. Toate cele șase țări vizitate de ministrul de externe chinez au semnat pentru participarea la inițiativa *Belt and Road*. Lor li s-a alăturat Irakul, Kuweitul, Libanul, Qatarul și Yemenul. Țările din Orientul Mijlociu declară că China le este prieten la nevoie, în momente grele. Iată, la începutul pandemiei le-a trimis ventilatoare și sute de mii de măști, iar acum a livrat 38 de milioane de vaccinuri la 17 țări din Orientul Mijlociu. Este evident că după atâtea bombe americane țările arabe se bucură acum din plin de apropierea pașnică a Chinei, mult mai încurajatoare, mult mai rodnică.

Balanța de putere se rearanjează. SUA pleacă din Orientul Mijlociu, preocupându-se să întărească alianțe în zona Asiei de Est cu India, Japonia, Coreea de Sud, Australia, Noua Zelandă. Prezența navelor de război americane și chineze în Marea de Sud și de Est a Chinei nu are darul de a ne liniști. Armamentul livrat de SUA Taiwanului de asemenea nu ne poate lăsa indiferenți.

La un forum organizat în 31 martie a.c. de *John F. Kennedy School of Government* la *Universitatea Harvard*, Kevin Rudd, fost prim-ministru al Australiei, expert în istoria Chinei, vorbitor al limbii mandarin și Jon Huntsman, fost ambasador în China, fost candidat republican la președinție au relevat că felul în care va arăta viitorul va depinde în mare măsură de→

A fi sau a accepta?

Contemporani unei istorii „în marș” – ca să folosesc o expresie preferențială a epocii pe care (ea, istoria) a creat-o – Țvetaeva, Pasternak, Gorki, Maiakovski, Esenin, Bulgakov formează o grupare culturală pentru care cadența înregimentării implică analitic în asemenea măsură încât echilibrul înțelegerii devine o totală imposibilitate. Marca definitorie mi se pare suspensia chestionării; întrebări fără răspuns definesc destine al căror paralelism pare a se interfera dirijat parcă de o „mână nevăzută” dar inevitabil prezentă.

Poate mai mult decât oricare altul Bulgakov ne ajută cu prisosință să ne apropiem de ceea ce se întâmplă ori mai corect de ceea ce determină reacția umană - singulară sau colectivă - când realul știut deraiază în direcții fie și previzibile, dar catastrofice. Bulgakov scrie, pe parcursul întregii vieți (scriitoricești) - cam între 1917, când începe să publice și 1940, când se stinge - volumul „Corespondență- Jurnale” din care informația cotidiană traduce „bătălia” înțelegerii – ce să mai vorbim de cea a acceptării – pentru că viața se desfășoară mai tot timpul pe „muche de cuțit” și atunci nu se știe ce sau dacă se va păstra ceva din noianul de trăiri fie personale fie de ansamblu mai ales atunci când o personalitatea contorsionată a unui talent ieșit din comun „collide” cu impotența limitelor umane, ale lui sau ale celorlalți.

„None of us can help the things life has done to us.” zice Eugen O'Neill și parcă (poate) niciodată istoria nu știm să fi fost tulburată atât de complex inevitabil când revoluții și războaie se suprapun, se amalgamează ori și și mai și se rostogolesc unele într-altele ca într-un

„blender” a cărui „producție” finală n-are gust, n-are culoare, e că *zaibarul* ăla priticcit amatoristic că poate fi confundat cu orce și atunci omul se simte suspendat undeva pe sârma întinsă a acrobatului care încearcă traversarea (ca la circ!) fără plasa de siguranță.

Și cum în Rusia care n-a dispărut încă și Sovietele care n-au apărut încă (suntem în prima parte a sec. trecut) efectele **epocii** par a fi cel mai violent aplicate, **intelectul** plătește prețul trecerii fără menajamente: Țvetaeva, Esenin, Miakovski „alunecă” inevitabil pentru că echilibristica unor momente fie personale fie oficiale îi dezechilibrează – *se sinucid* - Gorki rezistă „agățat” de idei și speranțe fără șansa ieșirii din „Azilul de noapte” altfel decât cu decizia definitivă (suspectată) a lui Stalin și, desigur, Bulgakov, „maestrul” debusolat a cărui „margareta” execută piruetele tragice ale inacceptării.

În „Corespondență- Jurnale”, mărturie directă și cumva transcriere în real a romanului „Maestrul și Margareta”, OMUL Bulgakov - nevrotic, schizoid chiar se zbate într-o viață care chiar dacă nu-i precară îl marginalizează, îl ține izolat într-un fel de întuneric perceptual materializat în ultima instanță în orbirea spirituală și fizică din ultimul an al vieții...și nu avea decât 49 de ani... Asa cum CREATORUL Bulgakov agonizează fără putință de scăpare, opera lui rămânând în afara comunicării pe care o știe posibilă, „verificarea” valorică, pe care și-o dorește, dovedindu-se până în final utopică - sovietismul stalinist în ofensiva instalării definitive sufocând ori ce încercare de „ieșire la rampă”.

Aplauzele nu vin!

Jurnalul, însemnările acestea zilnice prin care pătrundem într-o anume intimitate, sigur că pe măsura permisiunii care o compun, nu este de

loc lectura mea preferată. Mi s-a părut întotdeauna o așa „un easy” ochiadă pe gaura cheii, nepoliticoasă curiozitate, pe cât de neavenită pe atât de necivilizată. Limită personală, recunosc, dar mizeriile vieții, consider eu, sunt stanțe individuale, ele ar trebui să rămână în spațiul acela închis în care ne înscriem și în care ne consumăm indiferenți (am vrea!) la voințele din afară.

Bulgakov nu s-a sfiit să lase larg deschisă ușa intimității așa ca să privim înăuntru, deloc jenați de ceea ce s-ar putea să ne placă sau nu, să ne sperie sau nu, să ne surprindă sau nu și, mai ales, să înțelegem sau nu.

Scrisorile și notațiile zilnice se interferează, nevoia de a se dezvălui pare vitală, un caleidoscop de trăiri contorsionate de frământări trecute mult dincolo de constatarea imediată: îi scrie soției, pe care o adoră „și e grasă”, cum spune undeva într-o mirare continuă, scrie membrilor familiei, oficialităților, lui Gorki, Mariei Reinhardt, lui Stanislavski, și unei pleiade de „personalități” oficiale în bătălia fără rezultat de a i se recunoaște meritele de prozator, dramaturg, libretist, satiric observator al carențelor vremii (mai ales!) traducător și, în ultimă instanță, autor al capodoperei – evident – postume, „Maestrul și Margareta” de a cărei valoare este perfect conștient și, concludiv, scriindu-i chiar lui Stalin a cărui ambiguitate îl ține în suspensia speranței până în final.

O lume în mișcare catastrofică se dezvăluie, se despoaie de ideatica dogmatică și, în consecință, ne pune la ndemână procesul distrugerii omului a cărui operă supraviețuiește în pofida oricărei logici motivate ideologic.

„Nimic nou sub soare!”

„Nu?”

MARIA CECILIA NICU

NOUA DINAMICĂ...

→atitudinea SUA în contextul ascensiunii noii supraputeri economice. După o hegemonie absolută de mai mult de șapte decenii a sosit momentul ca America să recunoască existența de fapt a unei lumi multipolare cu care ea, America trebuie să se acomodeze. Substituirea SUA de

către China în postura de numărul unu se va solda cu un conflict devastator sau nu? Este „the central question of the first half of the twenty first century” (întrebarea centrală a primei jumătăți a secolului 21 - Steven R. Watros, *Huntsman, Rudd Discuss China's Rise*, thecrimson.com/article/2013/4/4).

În dinamica de schimbare a rolurilor cei care cunosc realitățile chineze și deopotrivă cele americane vor avea datoria și responsabilitatea să consilieze cele două supraputeri spre cooperare, competiție constructivă, cât mai departe de ciocnirea dezastruoasă a orgoliilor deoarece este în joc întreaga umanitate.

Ocean întors

„Pe drumuri japoneze”.

O carte de regăsit

(III)

În altarul intim al fiecărei case shintoiste, acea firidă numită „*tokonoma*” japonezii își venerază cu pietate străbunii, căci spiritele celor decedați nu sunt stafii, ele locuiesc printre vii: „*Fiecare individ va găsi regula de conduită consultându-și propria conștiință și venerând, în fața tokonomei, morții familiei, cerându-le sfat bun și cultivând cu stăruință memoria lor*”. Aceasta nu înseamnă că nu există și spirite (kami) rele.

Elementul sacru se transpune în natură pe neobservate, când din tren, de la Ise la Tokyo, ocolind Nagoya, identifică silueta perfectă a muntelui Fuji, reprodus, cum spune el, în kimonouri, porțelanuri, kakemonouri, bronzuri și artizanat, adesea folosind ca material aurul. Într-o altă veche capitală, Kamakura, cu statuia lui Buda de o „execuție perfectă”, redă din nou „*cadrul atrăgător al unui peisaj deluros și muntos de pe malul mării*”, dar și firea japonezului, care își preamărește zii apuși și „*nu se poate desface nici în fața străinului de realitatea rugăciunii sale*”. Din nou „*puțin dezamăgit*” de paseismul obsesiv al japonezilor, pleacă spre Tokyo.

Ca în oglindă, scriitorul suprapune imaginea gării Tokyo peste cea a gării din Ploiești, deși „*peronul strânge ca într-o cutie trenul ce intră domol până în inima capitalei nipone*”. Metafora vine într-un punct cheie al călătoriei, tocmai în „inima capitalei” unde este întâmpinat de Marele maestru de ceremonii al Curții Imperiale și unde jurnalistul Ishida îi ia un interviu, neezitând să-l asigure că „*fară mai frumoasă ca Japonia noastră nu există în lume*”. În replică, el gândește: „*dacă aș putea duce pe acest japonez în țara mea și să-l port prin defileurile Carpaților și prin câteva încântătoare regiuni ardelenesti, prin munți și prin câmpii, i-aș zdruncina credința aceasta fanatică...*”.

Evitând polemicile politice, continuă paralela cu lumea

europenă, Tokyo reprezentând „*Veneția Extremului Orient*”, iar „*districtul Ghinza - un fel de stradă a Lipsanilor*”. Bucur recunoaște că este venit „*cu o misiune oarecum delicată pe care fără bunăvoința autorităților japoneze nu o voi putea duce la bun sfârșit*”. Motivația clară a călătoriei nu o destăinuie nici jurnalistului, știind că presa distorsionează declarațiile, obligând apoi diplomația niponă la dezmințiri și explicații. Haina sa militară oricum atrăgea suficient atenția trecătorilor într-o perioadă postbelică de reazăzare a raporturilor statale în lume.

Întâlnirea cu Yosaku Yoshida, mare maestru de ceremonii, la ministerul de externe, îi pune la încercare abilitățile de portretist:

„*E un moșneguț din cale afară de simpatic, prietenos și plin de entuziasm pentru români. Cu ocazia vizitei ASR Principelui Carol fusese atașat pe lângă Înaltul Oaspete și din această cauză am deosebita mulțumire să constat că dl. Yoshida nu-și poate reține bucuria de a vedea un ofițer român la Tokyo*”.

Cele zece zile în capitală îi permit digresiuni istorice care pigmentează povestea. Zugrăvită succint dar dinamic, dramatica epopee a celor 47 de ronini declanșează un șir de considerații despre codul samurailor, onoare și datoria față de sine. „*Respectă-te, ca să fii respectat*”! Ego-ul suprimat al celor 47 pentru salvarea onoarei înseamnă datorie sacră: „*virtutea cavalească a samurailor cultivă în primul rând datorită către sine însuși, de unde la japonez vom găsi o cultură completă a eului și o*

desăvârșită autoanaliză psihologică”. (pg.206).

Codul Bushido, adevărat „*drum al războinicului*” (din nou „*drumul*” – ca leitmotiv), temelie a spiritului de jertfă și a voinței de oțel, rezonază în inima transilvăneanului dornic de libertate. El observă că educația stoică implică la copiii japonezi umblatul desculț prin zăpadă și nopți petrecute în cimitir sau vizionarea unor scene de cruzime extremă, pentru a putea afirma cu dârzenie: „*Durere, tu ești, dar nu mă poți învinge*”. Fără a se teme de moarte, după ce văzuse atâtea atrocități în război, Bucur nu se ferește să descrie în detaliu sângeroasa tehnică a sinuciderii prin harakiri, care în vechime era „*un privilegiu al clasei samurailor*”, într-o „*desăvârșită liniște sufletească*”. Ba chiar, spre a fi mai sugestiv, inserează și o fotografie cu o scenă de harakiri, probabil din teatru.

Apoi, tot ca la teatru, cortina cade brusc peste scenele de groază, spre a se ridica imediat, dezvăluind un cu totul alt decor: „*cele mai frumoase parcuri japoneze*”. Redată romantic, tradiția expoziției de crizanteme în parcul Shiba s-a perpetuat până în zilele noastre. Prezentând latura frumoasă a orașului Tokyo, cu distracții și plăceri, autorul nu putea să ocolească Yoshiwara, alcov al „*profesionistelor dragostei*”.

Pătrunși de venerația pentru fondatorul casei șogunale, toți localnicii îl trimit pe ofițerul român la Nikko, la mormântul faimosului Tokugawa. O alee cu cedri bătrâni îl ghidează pe zeci de kilometri spre „*gloria și strălucirea artistică a amănuntelor arhitectonice*” care ating „*perfectiunea artistică*”. Din nou, raportarea propriului sentiment național la alteritatea niponă scoate în evidență transilvăneanul: „*Yeyasu a fost pentru japonezi, prin viața lui simplă și austeră, un exemplu de înaltă virtute, de îndemnuri morale și de apărare a ființei naționale împotriva a tot ce i s-a părut că ar putea zădărnici, în cursul veacurilor, evoluția morală a niponilor și preceptele religiilor naționale*”. Locuțiuni precum „*apărarea ființei naționale*” sau →

RADU ȘERBAN

„preceptele religiilor naționale” rezonează în România anului 1921.

În 1920 ajunseseră la Nikko și ofițerii Victor Cădere și Remus Herlea (foto), foști camarazi de arme în Siberia¹⁰.

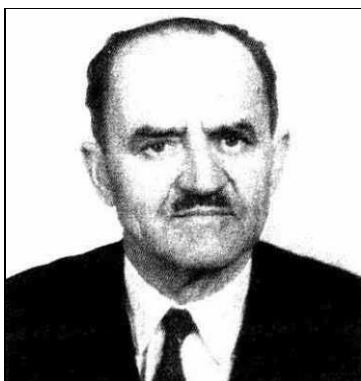
Chiar dacă se încadrează pe sine în locurile vizitate, identitatea militară îi rămâne autorului un reper imuabil pe întregul parcurs: „Reîntors la Tokyo după câteva săptămâni de călătorie prin Japonia, întâlnesc primii doi ofițeri din armata japoneză și o companie de soldați” (pg.212). Ceva transpare din misiunea sa, cel puțin în privința amicitiei cu care a fost întâmpinat: „În țara aceasta de vitrină, aranjată cu măiestrie, vin mulți străini să-i guste farmecul, iar armata nu trebuie văzută de această lume călătorească; ea nu este arătată decât prietenilor adevărați”.

„Vedi Napoli poi muori!” – acest gnom ar putea încheia reportajul de la Nikko, creditându-i pe interlocutorii cu ceea ce, parțial, Elie era de acord: „Ai văzut Nikko! Ai văzut muntele Fuji, Kyoto și Marea Mediterană! [...], păstrează amintirea acestei divine frumuseți!”

Într-un amalgam de realități și povestiri mistice, sub vraja cascadei de noutăți și minunății călătorul conchide că „nu se poate altfel pentru oamenii care murind devin zei”. Totuși, o ușoară ironie îi incită simțul umorului când gândește la „zeificarea curtezanelor din Yoshiwara”.

Scriitura

Dincolo de narațiunea în sine cu peripețiile cotidiene sau incursiunile în dramatismul istoriei nipone, trebuie punctată realizarea literară, în procesul de refacere prin cuvânt a universului vizual. Jurnalistul Bufnea, care ținuse în Siberia publicațiile „Țara noastră” și „Gazeta Transilvaniei și Bucovinei”, are scrieri episodice în descrieri de natură, în cronici de artă și în nararea unor drame mitologice și, în fine, în reflecții despre firea niponă: „...sufletul nipon, iubitor de natură, se vede și se simte la fiecare pas. Totul e înfrumusețat și totul e preamărit” (pg.120).

Elie Bufnea

Când liniștite ca apele adânci, când patetice și amenințătoare ca privirile lui Susano, paginile cărții îmbină livrescul cu cotidianul. Frază simple slăvesc frumusețea prezentului ca o continuare a trecutului, pe nișe de preocupări estetice: „grădinarul în Japonia este o artă cu reguli și disciplină proprie, evoluând în preocupările nipone de câteva sute de ani” (pg.133).

Înclinația spre poveste lasă loc și inflexiunilor poetice. Peisajele se defrișează în cuvinte firești: „E în luna decembrie. Totuși în partea de sud nu se simte frigul. E o temperatură plăcută de toamnă. Câmpurile, împărțite simetric în culturi de orez, sunt încă verzi, ca în cea mai frumoasă primăvară” (pg.124).

Vrăjit de natură dar și de mitologia shintoistă, transilvăneanul realizează delicate conexiuni între realitate și transcendent, apelând la fraze ficționale. „Atenția covârșitoare” acordată de niponi viermilor de mătase, de exemplu, provine tocmai din pasiunea zeiței Amaterasu de a „combina din firele subțiri și fine ca razele luminii minunata pânză de mătase”... Tehnica s-a propagat nu numai în marea industrie, dar și în aproape fiecare casă, unde „japonezele țes, migălos și patriarhal, la războaie mici, pânza frumoaselor kimonouri”. Imposibil să nu vedem firele mătăsoase ce leagă țesătura „patriarhală” cu „iubirea religioasă pentru peisagile țării” și „entuziamul pentru natură” reflectate în lucrări de artă „neîntrecute”, de o măiestrie și gingașie „desăvârșite”.

Relativa monotonie a intertextului se condimentează pe

alocuri cu picanterii surprinzătoare, ca atentatul de la Kyoto împotriva „nefericitului țareviciu Nicolae”, pe care un japonez fanatic l-a lovit cu spada în cap. Până aici - doar un fapt istoric, dar continuarea dă sare și piper printr-o neașteptată întorsătură a lucrurilor. Salvat de principele George al Greciei, viitorul țar Nicolae al II-lea afirmă că „atentatul i-a făcut bine”, căci i-a înlăturat durerile de cap de care suferise până atunci.

Se remarcă nu numai transpunerea literară a trăirilor personale, dar și luciditatea unor reflecții filosofice, politice sau economice.

Totuși, unele scăpări de formă și stângăcii de limbaj diminuează valoarea artistică a cărții, iar cititorul de azi remarcă anacronismul formulărilor specifice limbajului interbelic.

Caracterul nipon

Din dorința de a decela tipologia spirituală a japonezilor într-un discret demers antropologic, cartea redă moravurile, tradițiile, religia și faptele localnicilor, aducând în fața rațiunii cititorului marile probleme ale timpului, fie ele religioase, politice sau de ordin istoric..

Pe parcursul întregii cărți, trăsăturile nipone definitorii, de la aspectul fizic până la ungherele intime ale sufletului supus forțelor mistice și normelor de conduită severe, se definesc, fie prin exemple, fie prin reflecții sau trimiteri la autori străini, precum Kaempfer, Griffis, Naudeau etc. Anumite referiri livrești se subînțeleg.

Deși o condamnă, tentația exagerării îl molipsește, când emite judecăți de valoare greu verificabile de genul: „Nici o țară nu are atâția copii, câți are Japonia”. Statisticile demografice îi oferă și alte constatări generice relative: „Japonia este țara cea mai populată de pe suprafața pământului” (pg.141).

Împletite cu propriile experiențe și cu hiperbolizările localnicilor, sursele livrești îl inspiră în constatări aproximative: „Cu mici întreruperi, în întreaga împărăție a Fiului Soarelui se poate călători în tramvai” (pg.123).→

¹⁰ A se vedea Victor Cădere, „O epopee românească în Siberia”, editor Vadim Guzun, Editura Argonaut, 2019

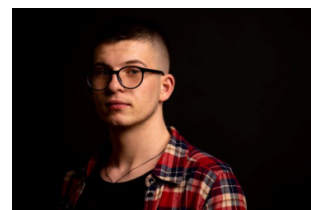

Calea stelară

- Ochii tăi ascund
tăceri nocturne
în labirint.
- Urechea ta –
gong pentru inima mea
străpunsă de stele.
- Talpa ta
lipită de sufletul meu
departe de albe morminte.
- Un ochi incolor

lângă curcubeul mort
din valea plângerii.

- Sufletul –
cărare spre inima
atinsă de spini.
- Buzele tale –
două săgeți frânte
căzute din lună.
- Mâna ta
spre ochiul meu alunecat
în căile stelare.

- Visul meu -
scutul stelelor vii
scăpate de potop.
- Părul tău –
plapumă peste trupul meu
alunecat în galaxii de abis.

PAUL LAZĂR

→Alteori prin meditații generalizatoare ajunge la panseuri de genul: „Populația unei țări este semnul cel mai vădit al forței și vitalității naționale. Împuținarea acestora reprezintă decadența... (pg.141)

Încă din primele zile în arhipelag, Bufnea pășește în „două lumi opuse: lumea veche japoneză, - îngropată în câteva relicve și monumente cu caracter războinic sau religios de mare importanță istorică și lumea nouă japoneză, - vie, evoluând în nota civilizației europene, mai stăruitoare și chiar mai aprigă ca-n țările continentale” (pag.129).

Între cele două lumi, Osaka face tranziția spre Japonia modernă: „Călătorul găsește în Osaka istoricele cuiburi de virtute, - temple Kizu, Sinteroji; Zemmangun, Higaji și Honganji, cercetate cu aceeași nevoie suflătoare de oamenii care creează cu egală nevoie materială în uzine faima și puterea Japoniei” (pg.133)

Mănăstirile sunt „adevărate muzee și școli de artă [...], consolidând în Japonia o lungă eră de pace și de prosperitate” (pg.138).

Spre a descifra „caracterul nipon”, schițând unele tipologizări, scriitorul se întoarce în istorie, la războinicii secolului al XII-lea, care au luptat cu populația băștinașă, ainu. Una din dezbaterile care tensionează istoriografia japoneză, referitoare la șogunate, îi evidențiază perpetuitatea cultului patriei: „Nația aceasta se adapă din virtuțile strămoșilor cu setea și cu entuziasmul cu care uzinele din Osaka varsă pe piețele

Extremului Orient dovezi de artă și de industrie ale civilizației japoneze”.

Uneori, trăsăturile nipone se decelează din context: japonezul este natură, este organic, este sobru, „mânăncă puțin” (pg.128), dar în același timp este „foarte curios” (pg 153) etc.

O reeditare?

De-aș rămâne fidel propriilor opinii, cartea ar trebui reeditată măcar pentru marcarea numitorul comun al caracteristicilor Japoniei în diverse epoci. Fără interese absconse, scriu despre Bufnea considerând că merită să i se facă dreptate. Pe mine mă atrage, printre altele, pentru că descrie Japonia prin ochii unui transilvănean. Originar din Țara Moșilor și luptând pentru Reîntregirea României, iubitor de călătorii cu riscurile aferente, Bufnea reprezintă eroul român de roman din Japonia, care nu s-a limitat doar la nevinovate însemnări despre fapte ocazionale, ci a redat impresiile unui ofițer trecut prin război.

Linia de demarcație între ceea ce este sau nu este valoros în carte o

trage cititorul. La vremea când Bufnea o publicase, o carte nouă nu era la îndemâna oricui. Pentru cei ce aveau acces la această lucrare după apariție, ea prezenta interes prin miracolul reprezentat de „Țara Soarelui”. După 1944, cartea a fost interzisă, iar după 1989 scrierile interbelice nu mai prezintă interes, pe o piață liberă.

Totuși, într-un context mai amplu, o nouă ediție ar aduce clarificări istorice despre relația bilaterală și argumente tradiționale în favoarea unui parteneriat strategic româno – nipon, pe componenta istorico – literară, într-un moment de răscruce. Între scopul inițial și reușita finală s-ar situa actul de voință al admiratorilor lui Bufnea, al cărui periplu nipon îl recomandă ca personaj literar.

Privesc pe birou cartea lui veche. Atmosfera de epocă indusă de foile galbene tăiate neregulat, desenele și gravurile simple cu iz de legendă schițează parcă întreaga Japonie în esența ei. Reproducerea unei litografii în clasicul stil „yukiyo-e” împarte coperta în patru planuri întrepătrunse.

Expresivitatea personajelor pe un podeț, redată în linii simple, contrastează cu neclintirea lacului și a orașului din fundal. În prim plan, două mici broaște țestoase și o emblematică ramură de cireș înflorită înrămează decorul.

Imaginea de pe copertă invită la o drumeție prin paginile vechi ca pelerinul Matsuo Basho cu traista în băț, iar cine cutează să o citească, cu siguranță se întoarce cu traista plină.

Scrisoare din Las Vegas **Departe de glie, limba română** greu supraviețuiește!

(I)

O predicție sumbră din care m-am gândit să fac un serial.

Peste alt sfert de veac, Biserica Ortodoxă deservind românii de pe teritoriul Americii va continua să existe; doar că limba cu care se va propovădui Cuvântul lui Dumnezeu în această Parohie și nu numai, va fi engleza... O predicție sumbră și inevitabilă mai ales dacă nu se iau măsuri de pe acum!!!

Duminică, 31 Octombrie 2021, am avut distinsa onoare de a fi prezentator al programului artistic dedicat aniversării unui sfert de secol de existență a Bisericii Ortodoxe Române din Las Vegas. Din poziția aceasta vezi și auzi multe... Trebuie! Atipic pentru mine, de data aceasta am să încep relatarea cu o concluzie! Nu-mi place că o fac într-o notă negativă, dar musai trebuie să subliniez că **departe de glie, limba română greu supraviețuiește...**

Aniversarea a 25 de ani de existență a Bisericii Ortodoxe Române cu hramul Sfântului Mare Mucenic Gheorghe și a Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou din Las Vegas a reprezentat deopotrivă un deosebit prilej de a primi binecuvântarea duhovnicească a Înaltpreasfinției Sale Arhiepiscop și Mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi, Nicolae, care ne-a onorat cu prezența Sa pentru a doua oară în acest an.

Cărmuitorul Bisericii Ortodoxe Române a celor două Americi a fost întâmpinat sâmbătă, 30 octombrie 2021, conform tradiției străbune, cu pâine și sare! Întreaga familie am purtat cu sfințenie straietele populare și i-am urat ÎPS Nicolae „Bun venit”. Din ședința membrilor Consiliului Parohial care a urmat, nu am să vă expun prea multe detalii, doar faptul că „frica de virus” a devenit un clișeu care face încă ravagii. Și aici, ca și în alte părți, numărul credincioșilor strănși sub cupola bisericii a scăzut simțitor. Cu toate eforturile conducerii, purtarea de grijă și cu toate măsurile luate, oamenii din comunitate greu ajung să socializeze, precum o făceau „înainte de

pandemie”. ÎPS Nicolae a întărit concluziile: „*Sunt mulți care nu au depășit situația de frică. Problemele psihologice nu se rezolvă așa de ușor, dar noi nu îi putem lăsa, trebuie să îi apropiem de Biserică, o să aprecieze, ei sunt credincioșii noștri! E vorba de ei, de copiii lor, e clar că trebuie să trecem la abordarea personală, la pastorație individuală.*”

„Drept să vă spui”, mie, una, mai tare mi-i frică de pierderea graiului decât de orice virus

Ca un strigăt de neputință, consul general onorific al României la Las Vegas, Aurelia Arnold ROBERTS ne spune: „*Le vorbim pe limba lor! Îi aducem cum putem!*” (nr. *La biserică*) Nu înțeleg românește? Le vorbim în engleză! Asta este realitatea pe care o trăim, cel mai bun exemplu este biserica grecească de aici, unde se spun două, trei cuvinte în grecește și restul e în engleză. Îi ții cu ce poți, le vorbești pe limba pe care o înțeleg, exact cum ai vorbi cu diverse persoane din diverse straturi sociale, cu diverse educații; într-un fel vorbești cu unul, în alt fel vorbești cu altul. Dacă tu nu îi vorbești limba pe care el o înțelege, l-ai pierdut!”

Slujbele în Parohia Ortodoxă Română din Las Vegas se oficiază încă în mare parte în limba română. Rugăciunile „Tatăl nostru” și „Crezul” se rostesc în ambele limbi. Uneori, din respect pentru participanții nevorbitori de limba română, se fac traduceri pentru a ușura perceperea mesajului... dar cine credeți că sunt acești nevorbitori de limba română???

Da... sunt și cetățeni de alte origini, dar cu precădere sunt românași de-ai noștri, pui de daci care, fie au uitat, fie nu au învățat limba română (cei născuți pe teritoriul SUA) din lipsă de „timp”, ar spune cei mai mulți. E dureros să vezi cum

limba noastră dragă e schimonosită, combinată sau lăsată în abisul pierzaniei. Despre acest Off am multe exemple, dar astăzi mă opresc la episodul numărul unu - evenimentul aniversar.

După Sf. Liturghie, participanții au fost invitați în sala socială a Bisericii la o agapă frățască. După rugăciunea de binecuvântare a bucatelor a fost prezentat un scurt moment artistic deschis prin intonarea celor două imnuri naționale, al Statelor Unite ale Americii și al României. Decernările de premii, diplome, distincții au fost încheiate prin muzică și poezie, astfel că cei aproape 150 de participanți au fost delectați de grațioasele interpretări la pian ale lui Nicole Bratu, Amelie Cacuci, Mathew Cacuci. Au fost recitate versuri patriotice de către copiii Asociației de Tineret a Românilor Ortodocși ROYA: Dominic, David, Cristi, Alexis, Jonchris, Cristina, Alexandru. Prin cavalul lui Ion Petrinca (zis Bădia), am făcut o călătorie pe plaiurile transilvănene și mai apoi ne-am minunat de apariția violinstului Ivo Gradev, alături de micuțul student Paul Gliga și viorista lui de la Reghin.

Cunoscând istoricul meu jurnalistic, eram sigură că voi avea parte de momente speciale ca prezentator. Bucuria și entuziasmul au durat până... să începă programul, când mi se spune: „În engleză,... bineînțeles că în engleză”! S-a dus pe apa Sâmbetei tot discursul meu în limba maternă! Eu gândesc românește, nu am cum să transmit o informație din suflet cu <traducător>! Nu am cum! Noroc cu fluierul Bădiei, că ne-a mai atins un pic la inimă și ne-a alinat câteva secunde dorul de glie. Și-apoi vă mai spun ceva! Cum să-l prezint pe „Bădia” în engleză? Nu are relativ! Bădia e numa’ și numa’ în românește!

Asta-mi amintește de vorba cântecului „**Vorbiți, scrieți românește / Pentru Dumnezeu.**”

Poate îmi „ridic toți Sfinții” pe cap cu scrierea aceasta, dar, ca să citez de mai sus: „*Asta este realitatea pe care o trăim.*” O acceptăm așa? Sau există totuși o oază de speranță în salvarea limbii străbune?

ELENA-MIHAELA GLIGA

Las Vegas, 9 Noiembrie 2021

Merg la școală ca să vorbesc la pereți

Merg la școală ca să vorbesc la pereți,
Vin acasă și mă confesez soției,
Că trebuie să-mpart cu elevii mei,
Aceeși tristă cutie a milei.

Fiindcă guvernul nu pune în ea,
„Pas cu pas”, ROMÂNIA
EDUCATĂ,
E o minciună cât șase case, aceasta,
Învățământul e o Cenușăreasă
abandonată.

Guvernații se fac că fac,
Profesorii se fac că fac ce cer
guvernanții,
Elevii se fac că fac ceea ce cer
profesorii,
E un triunghi amoros, unde lipsesc
garanții.

Toată lumea minte și toată lumea știe,
Nefacerea facerii se transmite vicios,
Se emite fără să intereseze recepția,
Lipsește feedback-ul de sus în jos.

Trăim contemporan această dilemă,
Unde adevărul e minimalist,
Unde fiecare își fură propria căciulă,
Ca s-o-mpăieze într-un c.v.
triumfalist.

20 septembrie 2021

Merg la o clasă cu elevi apatici

Merg la o clasă cu elevi apatici,
Unde telefonul mobil e religie
monoteistă,
Singura biserică la purtător,
La care se închină cu sfiiciune
feisbucistă.

Școala a devenit o anexă,
Să aibă unde pleca și de unde veni,
Caietele sunt rara avis,
Iar cărțile sunt pentru adormit copii.

Stau în bănci și nu știu de ce stau,
S-a atrofiat învățatul în liber tumult,
Profesorul vine și vorbește pentru el,
Oricum „google” știe mai mult.

Și așa trece tinerețea primă,
Cu diplome de competențe în nimic,
Gaudeamus igitur, noua turmă,
În țarcul unei statistici de pe-un stick.

1 octombrie 2021

N-am blugi sfâșiați

Nealergat de câini,
N-am blugi sfâșiați,
Port blugii întregi,
Tot mereu curați.

Dar alții, la fel,
Nefugăriți de câine,
Au dezlegat câinii,
Din propriul sine.

Și se dau la blugi,
Sfâșiind cu gheara,
Spre a fi în trend,
Un altfel avis rara.

La xeroxul turmei,
Singuri se trag,
Fără identitate,
Umbră pe prag.

Sfâșiați-vă haine,
Spre a exista,
Doar după virgulă,
În etcetera.

2 octombrie 2021

Nu vreau un viitor

Nu vreau un viitor
Cu elevi de-acum,
Scrumul de astăzi
Va fi și mai scrum.

Imberbii de azi,
Cu care te intrigi,
Îmbogățesc nimicul,
Încă de mici.

Sunt nemobilizați
De ce-i frumos,
Vegetându-și clipa
Cu obrazul gros.
Merg după fenta

Prostului gust,
Răspândaci de soi
A tot ce-i vetust.

După ei potopul,
În față angoasa,
De jur împrejur
Numai tabula rasa.

Eu nu vreau unde
Se vor epatând,
Spre a fi luciferici
Fără de cuvânt.

Fără empatie,
Cu școală în van,
Simțire omenească,
dată pe ciolan.

Nu văd schimbare
Că-i va pătrunde,
Prefer câinii umani,
Decât oamenii câine.

Că-n viitorul mâine
Cu elevi de-acum,
Însăși țara va fi
Doar carne de tun.

2 octombrie 2021

FORȚA DE-A IUBI

Țara care e a noastră,
E în primul rând în noi,
Și acolo mult mai mulți
Suntem decât cifra doi.

La pătrat, la cub, ea este,
Țara noastră de afară,
Și iubind-o la pătrat
Scăpăm la cub de-ndoială.

Țara-n noi e ființă vie,
Și în viscere ne crește,
Și acol' o apărăm,
Și de-acolo ne păzește.

Faptul este un truism,
Că sub spovedire rară,
Iubire-i la patru ace,
Sub un patrafir de țară.

Țara, cea la purtător,
A luat forma vărsării,
Întinzându-și sinele,
După semnele mirării.

13 noiembrie 2021

RĂZVAN DUCAN
(Din ciclul despre „România
Educată”)

warning

poartă mască virusule că de mine nu scapi
 până nu voi ști al cui ești și ce poțesteți
 veniși așa pe nepusă masă din casă în casă
 bun să cerșești gură nas și ochi să nu-ți fie de deochi
 adică îndrăgostit lulea de neimunitatea mea și bag
 seamă și de-a altora
 păi să știi că sunt o geloasă de rasă și nu-mi convine
 să le faci bine și altor femine mă consider specială
 fac față la orice test detest comparațiile brute
 din cuvinte vrute și nevrute ești dat dracului din capul
 locului
 ești neudat și pe timp de arșiță nu se cuvine să fixezi
 așa omenirea
 ca pe o proteză cu fixodent în mod indecent
 oricum scapi din gura vreunui netot în zeama searbădă
 a vreunui compot de zmeură
 te încâlcești în pleură și tușești această lume nebună
 de când planifică să se mute pe lună
 poate ar fi mai bine mai generos fără de vreun os de ros
 în orice caz câinii sunt aliniați la centru
 vulcanicul epicentru al dezastrului erectil
 omul e pregătit să fie umil de când se naște
 nicio fericire nu îl paște în afară de iluzii cu aripi de
 albatros
 fiul risipitor întors tu virusule imaterial
 te răspândești vectorial grobian și iulian
 de azi îți interzic să ieși pe stradă la promenadă
 m-auzi zidește-te între pereți legendă actuală
 virală pune-ți cușcuș în supă soarbe mujdei de usturoi
 și pleacă de la noi unde-oi vedea un mușuroi
 de furnică pitică sub pământ trage mirosul de minciună
 mi s-a acrit acest pantomim îmbrobodit

la surori

la surori e un magazin de cartier
 în centrul orașului la intersecție
 inițial cât jumătatea unui vagon de călători
 în dreapta frigidere de lactate și bere
 în stânga frigidere de brânzeturi și mezeluri
 casa un loc strâmt cât să încapă o vânzătoare
 nu prea durdulie
 rafturi până în tavan unde se putea ajunge
 doar cu scara
 jumătatea cealaltă de vagon depozit de legume și

fructe parțial detașat în fața magazinului
 spre prezentare și îmbierea cumpărătorilor care
 și acum își aleg marfa din lădițele supraetajate și
 înghesuite unele în altele ceaușist
 sub forma unor accesorii agricole saci de cartofi
 castraveți ridichi ardei
 îndrăznețe culori de verde-ceapă verde-usturoi
 verde-cornișon roșu-căpșună auriu-malus
 indigo-pătlăgea-vânăță prăzuliu ori vișiniu-ridiche
 la surori devenise neîncăpător clienții se înmulțeau
 aerul sufocant își cerea dreptul de a circula
 așa că la surori s-a extins de curând
 prin spargerea barierei de beton
 separatoare a unei locații cu destinații multiple fără
 reușită
 în sfârșit la surori avem casă de marcat vizetă
 ne comportăm cu mânuși ne adresăm zâmbete pe care
 doar le presupunem pe sub măști
 în sfârșit aerul și-a umplut golurile
 dar umblă la fel de deghizat printre noi
 ca orice om care își caută gura
 de ozon

răstignire

de ce văd în oameni un dumnezeu trist
 de ce aura lor îmi pare spinoasă și
 de ce am impresia că obraji
 le sunt doar niște mărăcini
 înmuiate în sânge
 de ce le cad cuvintele și
 se sparg în toate aceste mahniri
 de ce merg aplecați și către ce se îndreaptă
 privesc acest șir imens de oameni
 înlănțuiți
 de păcat
 îmbrăcați în frici de bumbac
 îi petrec cu privirea cum
 dispar în vârful golgotei
 în trupul lui iisus
 unul după altul

OTTILIA ARDELEANU

Răzvan Andreescu - Bol cu garofițe

Ancheta Vatra veche

CUM SUNT VĂZUT DE VECINII CARE ȘTIU CĂ SUNT SCRITOR

(II)

3. Tot după apariția *Avatarilor valetului de pică* mă trezesc cu un alt telefon de la un vecin la care tocmai venise în vizită, prietenul tatălui său decedat, de undeva, din zona Oradiei, și mă întreabă dacă vreau să-l primesc, pentru a-i da un autograf pe unul din exemplarele acestui roman. Ajungând la mine, omul începe să mi se destăinuie zicând că nu venise numai pentru autograful acela, ci ca să mă roage altceva. Treptat necunoscutul începe încet, încet, la o cafea, să-mi povestească aventurile lui din tinerețe. Stând așa și povestind despre prietenul său, părtaș la aventuri, cu care se întâlnea când mergea în misiune, deodată scoate telefonul mobil, formează un număr și începe să vorbească:

- Prietene scump, mă aflu aici, la domnul profesor Suciu, autorul romanului *Avatarii valetului de pică*, la o cafea și la una mică (exagera, că „una mică” nu-i oferisem) și tocmai povestind despre noi, câte prostii am mai făcut când ne întâlneam în Brașov, în București ș.a. și ce femei frumoase mai erau și atunci. Da, da. Și despre blonda aia, extrem de lipicioasă, de la *Desfaceri* am să-i povestesc domnului scriitor. Și știi de ce îi povestesc chestii dintr-astea cu perdea, prietene? Ca să facă bine domnul profesor să ne bage și pe noi într-unul din romanele sale...

Închide telefonul și, încă extaziat, îmi spune:

- Plătim bine, dom'le profesor. Plătim, că doară bani avem, dă-i dracului! Fă bine și bagă-ne și pe noi în roman. Oare cât ar costa o chestie ca asta, adică să ne bagi? Ei! Doar n-o fi un capăt de țară. Și știi cum facem, dom'le? Eu îți povestesc pe îndelete, absolut tot, cum s-a întâmplat. Localitatea și femeia sau femeile. Dumneata îți notezi, dacă îți notezi, într-un carnețel mai subțirel, după care ne pui la fiecare câte un nume, așa, ca să fie mai igienic și când sunt gata pasajele despre noi acolo, în roman, înainte ca să mergi la editură și ca să scoți cartea, noi îți plătim cât trebuie. Câte pagini, atâția lei. Așa cum e vorba aia: „Banii jos,

ochii la ușă”. E bine așa? Repet: fă bine și bagă-ne și pe noi în roman. Și dacă chiar vrei, poți lăsa acolo, în roman numele noastre adevărate, că nevestele ne-au murit la amândoi, așa că n-are cine să mai fie gelos pe noi. Și mi se pare că și blonda de la *Desfaceri*, o femeie ca un miracol, dom'le, de când o vedeai, îți lăsa gura apă, acum face și ea oale și ulcele. Am zis că stau aici în Dumbrăveni, între două trenuri, ca să-mi dai un autograf pe încă o carte pe care să i-o dau lui George din Iași, un bărbat foarte athletic la vremea lui. Mai am ceva drumuri de făcut cu trenul pe anul în curs și vreau să le mântui. Nepotul băiatului meu celui mare m-a adus la gară de unde am luat trenul, iar la întoarcere, la fel. Mă așteaptă la gară, ca să mă ducă acasă. Și știi de ce vreau să mă bagi în roman? Ca să le arătăm la greșoșii ăștia tineri, care nouă ne zic boșorogi, că și noi am fost odată bărbați adevărați și am avut la viața noastră femei de femei, nu sperietori de ciori! Ei gândesc că noi așa ne-am născut, dom'le, direct bătrâni. Ha-ha-ha! Că în momentul nașterii, noi deja aveam 80 de ani sau 84 cât avem noi acu’.

- Dar vecinul meu de ce n-a venit cu dumneata aici? - întreb

- Hă-hă-hă! - face străinul afișându-și dinții de aur de pe partea stângă-jos a gurii - Voiam să fie o surpriză absolută. Îți dai seama ce ochi va face când va vedea că camaradul de armată al lui tată-so, „se mișcă” în romanul dumitale. Cred că va rămâne paf, ce mai...

Pleacă musafirul și, la un interval de câteva zile, mă întâlnesc cu vecinul la poartă. Cosea iarba din fața casei, cu motocoasa, și, povestind așa cu el, mă întreabă dacă am reușit să punem coada la prună cu nea Ghiță.

- Pitoresc bătrânelul... - îmi dau eu cu părerea

- Da, da - face vecinul abținându-și râsul - Și la portofel e pitoresc *meaistul*...

- Meaist?

- Încă de pe vremuri când, odată intrat în MAI, prindeai și pe Dumnezeu de picior și duceai o viață ca în rai...

- Se vede că a fost omul ordinii și al disciplinei - îmi dau eu cu părerea

- Da - face vecinul - Acum, că ți-a citit romanul și el e în al nouălea cer, și de bucurie că ați povestit împreună, n-ar vrea să-nchidă ochii până nu se vede „băgat în roman”. Dar eu i-am spus: măi omule, să știi că mai aproape e cămașa omului decât haina. Prima dată ne „bagă” pe noi în roman, că vorba aia, de vecini se lovește omul zilnic, o viață și cu ei te ajută, te înțelege sau dimpotrivă, te cerți. Mai apoi să vă „bage” în roman, pe voi, cei de la distanță. Și știi ce mi-a răspuns? Dacă aveți ce povesti, vă bagă. Dacă nu, nu vă bagă. Că pe la noi, pe la Oraghe, se tot laudă tinerii ăștia că așa și pe dincolo, că ce știm noi, leatul vechi, despre femei, și numai bine le-am trântit eu pleasca: „Băi, copiii tatii, când noi aveam deja herghelia de femei la activ, care mai de care mai focoase, care de care mai țâtoase și mai lăptoase, că erau în stare să te scoale și din morți nu altăceva, voi încă erați pe țeava de eșapament a taților voștri, ori da, erați pe lume, dar vă jucați cu puța în țărână. Ce zici? Le-am băgat-o sau nu?” Apropo, vecine, acum la ce scrii, domnule profesor?

- La un nou roman... - răspund cât de scurt

- Despre ce e?

Nici că se putea o întrebare mai frumoasă. Îmi fac datoria răspunzând cât mai punctual la fiecare întrebare:

- Ceva inspirat după o năvălă de-a lui Ivasiuc, *Corn de vânătoare*...

- Auzi, domnule! - se miră vecinul - Abia aștept să-l răsfoiesc...

„Îmi închipui - îmi trece prin minte - Așa cum le-ai răsfoit și pe celelalte pe care nici măcar nu le-ai pipăit”. Dar dialogul era prea frumos să nu-i fi dat și acestui vecin, apă la moară.

- Bine - zice un prieten care lucră în tură de noapte cu mine și care zice că, dacă s-ar băga mai multe poze în romane, decât rânduri scrise - continuă vecinul „expunerea” - ați avea mult mai mulți cumpărători de romane decât acum...Că omul →

NICOLAE SUCIU

asta așteaptă, vecine dragă, să vadă personajul care face acțiunea, fotografiat *țais* din toate pozițiile, că har Domnului, acum poți face fotografii de fotografii, domnule profesor. Or dacă vede omul poze cu personajele, atunci îți poți da seama că va înțelege mai bine ce și cum, dar dacă deschizi cartea și vezi de la început până la urmă, numai și numai rânduri scrise și litere cu duimul și printr ele nici macar o poză, repede te plictisești...

- Și mai ales chipuri cu femei semiîmbrăcate, nu-i așa? – adaug eu zâmbind

- Ha-ha-ha! – râde vecinul fericit
– Exact. Macar ceva semisexy să vezi...

4. Privite retrospectiv relațiile cu vecinii, prin însăși profesia mea de dascăl, pe parcursul a peste 40 de ani, acestea nu puteau fi la fel ca în cazul în care eu aș fi avut o altă profesie. Vecinii, privindu-mă mai ales prin prisma inimii de părinți ai elevilor și mai apoi ca simpli vecini, fie mulțumiți, fie nemulțumiți de cel pe care „l-au urât zeii”, mai ales când astăzi, în această direcție, nu-și are rostul corectitudinea. În anii din urmă, mai precis după 2007, de când cu excesiva căutare/etalare a personalității copilului încă de când se află în fașă, și de când s-a generalizat ideea că întotdeauna profesorii i-au batjocorit pe elevi, că întotdeauna copilul (lor) nu minte, și de când autoritatea profesorului s-a știrbit vertiginos, indisciplina recidivând fără precedent, ce au de pierdut unii vecini să aplece urechea la știrile de la tv., care abia așteaptă să se impută relațiile școală-părinte, profesor-elev și profesori-profesori și să le dea dreptate numai părinților, când aceștia „sunt mult mai pregătiți decât profesorii”, sunt „mai doctori decât doctorii” și „mai judecători decât judecătorii”, comportându-se ca suporterii unui meci de box, dacă nu mai rău. Noroc că niciun caz dintre cele două, de vecini „neîndreptățiți” de subsemnatul, n-a condus la grave disensiuni exteriorizate, resemnarea ambelor părți realizându-se grație fair-play-ului spre care trebuie să tindă vecinii de pe o „stradă cu mentalități rurale”, cum definise cineva odată strada noastră. A fi vecin e lucru mare, a fi domn e o întâmplare. Era o vorbă din bătrâni care, cred, a avut puterea de a aplana de multe ori, conflictele la

nivel de stradă: „Nu poate răbda cine n-are minte. Unul din doi coa* să fie mai cuminte”. Cu acest îndemn strămoșesc etalat, oamenii de la țară (și cei de pe strada noastră, mulți veniți de la țară prin anii '50-'70) au încă datoria de a se întrece unii pe alții în a demonstra că ei au răbdare mai multă decât ceilalți, chiar dacă nu sunt dotați cu tot atâta minte.

Vecina P. cel puțin fusese sinceră când, după lansarea primei mele cărți (*Ziguratul iubirii* 2011), mă întrebam, nu fără un dram de naivitate: „Cum ai ieșit?”, ceea ce evident însemna ce profit am avut după vânzarea exemplarelor cărții. Îi răspusesem: „Bine”. Dacă i-aș fi spus câți bani mai scosesem din buzunar, ca lumea să se simtă bine, cred că ar fi răs cu cinci guri și nu ar fi fost deloc aiurea râsul ei, deoarece și așa apăream ca un Don Quijote post-modern care, după atâta învățătură și după atâta trudă în ogorul scrisului, iată, am ajuns mai modest decât înainte de a publica volumul. Fericirea fusese ca, pe alături, să se afle o altă vecină care tocmai gusta un pahar cu *Coca Cola* și care-mi recuperase pe stradă, în urmă cu ceva timp, cardul BCR, completase: „Cred că o carte totuși, înseamnă în primul rând o împăcare sufletească și mai apoi un urcuș material”. Un răspuns, cred eu, pe măsură.

Prin urmare, ieșirea mea la pensie avea să rezolve mult mai multe lucruri decât mă așteptam. În primul rând avea să atenueze invidii mocnite, afișate doar în priviri și în gesturi, avea să amortizeze bârfe mocnite, iar pe mine avea să mă aducă la condiția de dinainte de a fi un simplu vecin, mai bine-zis un simplu pensionar, între mine și ei dispărând, să zicem, orice fel de barieră legată de nivelul studiilor. Acum, unele priviri vecine păreau a

Răzvan Andreescu - Apus pe râu, iarna

zice: „Acum poa' să scrie, că nu mai e profesor” sau „Ce-i dacă scrie? Și el e om ca toți oamenii”; „Poa' să scrie mii de cărți, că tot moare cândva, și el” sau „Despre mine n-are ce să scrie, că eu n-am făcut nimic rău” sau „Dacă ar scrie despre ceva real, ar mai fi ceva, dar dacă el *mere* pe ficțiune, înseamnă că nu iubește realitatea și atunci face un fix-pix”. O notă bună e că, ajungând pensionar ca și ceilalți și deci un o comun, exact ceea ce-și doresc toți oamenii comuni, inclusiv și cei care n-au fost profesori, bucuroși că am ajuns, în sfârșit, colegi de suferință și mai ales să-i înjurăm împreună pe diriguitorii strâmbi ai țării, care într-o veselie jupoaie pensiile. Cu alte cuvinte, pe noi nu ne mai deosebesc studiile, ci numai valoarea pensiei. Se simte în aer câte o replică precum aceasta: „Dacă ai fost profesor, să nu te miri că n-ai nici pensie cum ar trebui să ai după ani de servicii, dar dacă mai și scrii, poate mai sporolești niște bani. Dar tot nu-i ca atunci când n-ai scrie. N-ai văzut ce bine e de pușcăriași dacă scriu? Au scăpat mai repede din închisoare. Asta înseamnă să mai și scrii”. În sinea mea: „Iar noi, cei de afară, dacă scriem cărți, s-ar putea să scăpăm mai repede de năclăiala societății ăsteia și de strâmbătățile ei?”.

Și mai apoi, bine provocat de câteva vecine (ca să vezi că valoarea vecinii trebuie căutați nu numai pe strada unde locuiesc, ci și acolo unde-și dau drumul la gură) sporovăind în surdină, la coadă la *Carnicom*, tot în sinea mea: „Știi ce mai cred eu? Că, acum, cu pandemia, la scriitorii ăștia le-a fost mai ușor să poarte mască, decât nouă, celor care nu scriem. Și știi de ce? Că lor le convine să nu vorbească, că dacă nu bat mult din gură, mai repede le vine să scrie. Că cine bate mult din gură nu scrie decât câte un afiș pe care-l lipesc în geam, cum ar fi: *Vând cartofi informații la telefonu; Vând fasole, ouă și slănină porc. Informații în curte; Vând porci înțărcați; Vând țap montă; Vând recamier tip Gheorghe Gheorghiu Dej; Vând daltă Stalin*. Sau, fiind scriitor de afișe, scrii până să ți se ivească șansa de a ajunge membru USR, pe poartă afară: *Interzis urinatul pe poartă; Apă nepotabilă care nu poate fi bună de beut; Interzis aruncarea gunoaielelor nebiodegradabile și* →

nereciclabilă în fântână. Amendă de la 50-100 lei; Folosiți lesa și când ieșiți la plimbare; Interzis afișat rufe spălate pe sfoară în fața blocului. Aspect mahala; Dau ore mate și clanaret; Păstrați curățenia! Păstrați liniștea. Suprimați manelele. Ore liniște, ce Dumnezeu! Vând râme pescuit. Cine scrie toate astea nu e scriitor care publică cărți, dar nici nu ar scăpa mai repede de pușcăria în care încă n-a intrat”.

5. Și totuși, scrisul meu și vecinii! Vorba poetului german Novalis: „Was war ich ohne dich geweswn/ Ich ohne dich nicht sein”, ce aș fi făcut fără vecinii mei și ce n-aș face fără ei. Cum în viață nu pot fi toate de nota zece, nici reproșurile, nici cleветirile și nici invidiile, într-un final, constructive fiind, m-au propulsat. Poate că uneori, m-au făcut atât de nefericit, încât să mă obligă să caut fericirea în scris. Prin urmare, cine crede că un om nu poate fi decât lăudat, elogiat și felicitat, ca și cum ar fi perfect, se înșală. Mai cu seamă în neamul românesc în care unii conaționali și-au făcut din arta de a denigra/ demola mari personalități și mituri o adevărată meserie, darmită pentru a ne demola pe noi, aștia mărunții?

Așadar, ce-aș fi făcut fără vecinii mei? Ce-aș fi făcut bunăoară, fără vecina din colțul străzii, M., fostă elevă dacă, găsindu-mi cardul BCR pierdut, doar mi-l arunca în curte sau în altă parte? Ce aș fi fost eu fără pragmaticul vecin care m-a întrebat de ce se mai scrie cărți dacă tot nu se citește. Cum aș mai fi scris, butonat, editat și lansat cărți? Dar fără harnicele și săritoarele vecine care se oferiseră la lansarea primei mele cărți (*Ziguratul iubirii* - proză scurtă), să mă ajute la capitoul *protocol*? Dar fără îndemnurile și admirațiile lor, dar mai ales fără încrederea pe care mi-o inspirase de fiecare dată, cel mai bun prieten din copilărie, D., dar și ceilalți veciniprieteni. R., S., M., R., M. G., N., I., G., G. și alții, fără de care nu aș fi îndrăgit, la o anumită vârstă foarte fragedă, mai mult decât trebuia, jocul de fotbal, decât cartea și nu aș fi luat atâta bătaie de la tatăl meu, care tot timpul mi-l dădea ca exemplu pe vărul N. M.? Să vorbim ce este: fără o lectură băcănită, nu câștigam experiența scrisului și nici îmbogățirea vocabularului, fără care orice fel de

inspirație ar fi fost superfluă. Avea bunicul meu dinspre mamă o vorbă cât o mie: *În tot răul e și un bine*. Da, pentru că, dacă ar fi numai bine, cum e omul nemulțumit tot timpul, ar căuta mai binele care nu întâmplător e dușmanul binelui. Răul, adică momentele dificile din viață, au rolul de a ne fortifica sufletele, de a ne face mai puternici și de a rezista la mitocăniile mai marilor țării, făcuți parcă în serie. Vecinii-copii de pe strada cu mulți castani și cu multe case de pământ pe-atunci, au fost cei cu care, orice s-ar spune, m-am măsurat tot timpul, chiar și cu cei ai căror părinți se mutaseră în Mediaș sau în Sighișoara, ca să le ofere odraslelor lor o educație aleasă. Chiar și cu cei care ajunseseră întâmplător, la trai bun și fără să urmeze nici măcar un liceu.

Ne jucam mai ales fotbal, când încă drumul nu era pietruit sau asfaltat și când colbul drumului era prea fierbinte în zilele toride de vară sau prea răcoros seara și mai ales toamna. Sau când ploua, praful se făcea tină, neuitat balsam pentru tălpi. Chiar dacă toată ziua băteam mingea, nu ne luam ochii de la vecinii- modelele noastre: un judecător care locuia în colțul dinspre vest al străzii, o învățătoare chiar vecină cu mine, o croitoreasă foarte căutată de profesoarele noastre, doi mecanici agricoli care, neavând copii, își prindeau mintea cu noi, confecționându-ne mai ușor, pistoalele pentru jocul *De-a hoții și jandarmii*; doi vecini, tot fără copii, care aveau o capră albă, pe care trebuia s-o ducem în fiecare dimineață până la fosta vamă, chiar la ieșirea din perimetrul orașului, la *Drumul ciurzii*. Strada cu fete frumoase, care veneau la bunici numai ca să se joace cu noi *Mingea pionierului*, *Șantică* sau *Baba Oarba*. Știu că mulți dintre cei amintiți aici nu mi-au sprijinit direct pașii pentru a ajunge la scris. Știu. Dar ce aș fi făcut eu fără ei, cei care însemnau pentru mine o a doua familie, familia cea mare? De bună seamă că nu împărțeam secretele cu părinții și nici prunele furate de prin grădini și nici înjurăturile rostite cu cât mai multă fală, ci le împărțeam cu prietenii mei de o vârstă sau de vârstă apropiată. Nici conflictele dintre noi nu pot spune că nu m-au format într-un fel. Cu toate că, în timp ce alții cu care ne

băteam, aveau părinți care, intervenind în conflictele noastre, ne mai și trăgeau de urechi numai pe noi, cei înfrânți în cadrul conflictului. Revenind acasă bătuți, trebuia să nu ne mirăm dacă ni se pregătea mai întâi *cafeluța*, iar mai apoi, când revenea tata de la serviciu, târziu, *cafeloaia* cum o numea Mama. Mă întreb, nu fără modestie, oare cum altfel mi-aș fi strunit răbdarea și mai ales modul de a judeca lucrurile din exterior, în tăcere, abstras lumii celor care vorbeau mai mult decât trebuia.

Acum, după 66 de ani petrecuți pe această stradă, pe parcursul mai multor *epoci*, trebuie să stau strâmb și să judec drept când mă întreb despre care vecini să vorbesc. Căroră să le mulțumesc pentru cultivarea talentului primit de la Părintele Luminilor – scrisul? Vecinilor din prima etapă, din acea *Die goldene Zeit* a copilăriei sau vecinilor din a doua etapă și a treia etapă? Celor de ieri sau celor de azi? Celor de pe vremea când vecinii erau toți pentru unul și unul pentru toți și se ajutau oricând și oricum? Despre vecinii din epoca aceasta, a *Libertății excesive*, care *volens nolens*, au fost nevoiți să treacă și prin sita egoismului, a urii, a invidiei, a căpătuiei excesive și a disimulării accentuate? Sau să le mulțumesc vecinilor care, în ultima etapă au fost nevoiți să-și ascundă mimica feței și bonomia și mila și întreg caracterul după o simplă cârpă numită mască, cortină a scenei sufletului?

Răspunsul meu e unul singur: tuturor vecinilor trebuie să le mulțumesc. Atât celor vii de azi, cât și celor vii de altădată, azi plecați la Domnul. Dar mai ales vecinilor care, confundând personajele mele cu oameni reali ai orașului nostru, mi-au dat din greu, apă la moară. Și vecinilor care, dacă nu erau, nu atrăgeau în dialog cu mine cetățeni pitorești din alte localități. Toți îmi sunt egali. Toți m-au ajutat să mă fortific sufletește, ca să pot scrie. M-au ajutat să văd lucrurile din perspectiva lui A FI, nu din perspectiva lui A AVEA, ca să-l parafrazez pe Constantin Noica. Sunt și vor fi scrierile mele, ca într-un prezent nedeterminat, egal lui însuși, paralel cu prezentul acesta care „nu ni-i mare” și care va trece cum au trecut toate *prezenturile* lumii ăsteia, revărsându-se în marele ocean al trecutului.

PROTOCOALELE DE LA TORONTO

(I)

Motto

*O femeie posedată de diavol face o
profeție cutremurătoare:*

O voce lugubră:
«Nu aveți putere să mă ardeți!
Sunteți ai mei! Bucureștiul este
Templul meu!
Calc pe mormane de șerpi... Vă va
fi sete și
foame și-mi veți cere ajutor... Voi veți
fi ai mei...
Îmi veți sluji pe ruine... În foc, în foc
cu mine veți
fi!...»

Numai reînțorcerea la credință mai
poate salva orașul.

[Evenimentul zilei, nr.426, anul II,
sâmbătă, 13 noiembrie 1993, p.8]

În București rata de infectare, în
valul 4, cu COVID-19 a ajuns la
15.42 la mie, în 14 octombrie 2021.

***

«Cea mai veche societate este
FRĂȚIA ȘARPELUI, denumită și
FRĂȚIA DRAGONULUI, care mai
există și astăzi sub numeroase
denumiri. FRĂȚIA ȘARPELUI este
devotată păzirii cu strășnicie a
„secretului timpurilor” și
RECUNOAȘTERII LUI
LUCIFER ca fiind unicul
DUMNEZEU».¹¹

***

În anul 1995, deci acum 26 de
ani, era publicată o carte având titlul
de pe copertă: PROTOCOALELE
DE LA TORONTO. NAȚIUNILE
UNITE CONTRA
CREȘTINISMULUI, de SERGE
MONASTE – ziarist canadian
asasinat -, Editura SAMIZDAT*, iar
titlul de pe pagina de titlu este:
PROTOCOLUL DE LA TORONTO
6.6.6. (Québec, anul zero...), SERGE
MONASTE – ziarist canadian
asasinat – COMLOTUL
ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR
UNITE PENTRU INSTAURAREA
NOII ORDINI MONDIALE!, Ediție
redactată de MICHAEL A.

¹¹MILTON WILLIAM COOPER. *Partea
nevăzută a lumii: SOCIETĂȚI SECRETE*,
Traducere: Corina Grigore-Pintilie, Editura
Elit, (f.l., f.a.), Pe copertă scrie: Suntem
manipulați de o structură de putere umano-
terestră ce va crea UN GUVERN
MONDIAL. [Autorul a fost ofițer la Serviciul
de Informații din Marina Militară a SUA].

*Samizdat=interzis

BEAUMONN, Traducător Nicolae
Buhmeanu, Editura SAMIZDAT,
[1995].

Cartea are următorul CUPRINS

Introducere

REALITATE SAU FICȚIUNE

PARTEA ÎNTÂI

DOCUMENTUL: „PLANUL
ROȘU”

Documentul grupului 6.6.6. de
la sfârșitul lunii iunie, 1967

DOCUMENTUL: „AURORA
ROSIE”

Documentul grupului 6.6.6. de
la sfârșitul lunii iunie, 1985

CONCLUZIE

„PROTOCOLUL DIN TORONTO
(6.6.6.) -

MIT SAU REALITATE?

PARTEA A DOUA

COMLOTUL NAȚIUNILOR
UNITE CONTRA

CREȘTINĂȚII

I. ANTIPAPA

INTRODUCERE

VISUL AMERICAN A A LUAT
SFÂRȘIT. A ÎNCEPUT COȘMARUL

1. UNIVERSUL SATANIC
SUBTERAN AL NAȚIUNILOR
UNITE

Biblioteca Secretă a Vaticanului

„Lovitura de stat” antipapală

Viitoarele lagăre de concentrare

Martorul Antichristului

Din nou pe drumul Calvarului

Cele șapte cercuri ale Infernului

2. DOCUMENTELE

Pergamentul lui Holzhauser

Profețiile Săptămânii Mari

II. POLITICA INTERNAȚIONALĂ A NAȚIUNILOR
UNITE elaborată contra tuturor
Bisericii Creștine

Rețeaua de Alarmă Contra Sectelor

Spălarea pe creier

Sănătatea Mintală și Cetățenia

Mondială

Noile Principii ale Sănătății Mintale

Gulagul din Alaska

Războiul Psihopolitic Antireligios

Programul de Control și

Dezinformare

ÎNCHEIERE

DESTINUL AUTORULUI

Titlul documentului organizației

6.6.6., de la sfârșitul lunii iunie 1967,

este: „PANEM ET CIRCENSE”

(“PÂINE ȘI CIRC”, deviză a
dictatorilor romani pentru a adormi
nemulțumirile populației – n.tr.).

Titlul documentului organizației

6.6.6., de la sfârșitul lunii iunie 1985,

este „AURORA ROSIE”.

PROTOCOALELE organizației

6.6.6. sunt întocmite de către înaltele
instanțe ale FRANCMASONERIEI

ANGLO-SAXONE DIN
TORONTO. Că e vorba de

francmasoneria anglo-saxonă este

și dovada că FRANCMASONERIA

n-a impus o singură limbă, cea

esperanto, ci a impus o singură limbă

(după 1989), cea a computerelor,

adică limba engleză - limbă fără de

care omenirea nu poate ajunge în

stare de sclavie. La începutul anului

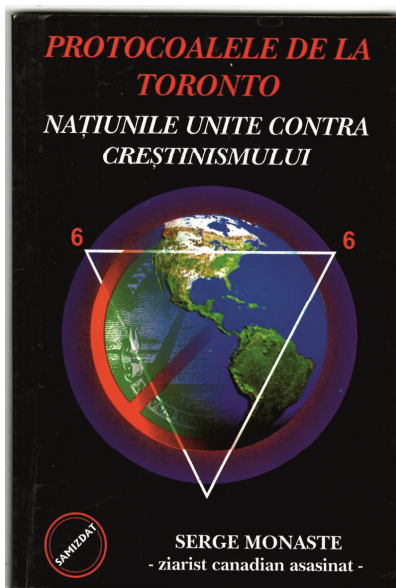
1990 la Televiziunea Română erau

predate primele lecții de engleză și

engleza americană, iar francmasonii

ne arătau imagini din Egiptul antic.

EUGEN MERA

Asterisc

NU VĂ JUCAȚI CU FOCUL!

(I)

Milioane și milioane de ani globul pământesc a fost populat de dinozauri. Făpturi gigantice, care cântăreau tone și care se sfărteau fără milă unele pe altele. Enormul Diplodocus Geantus, cu o coadă de aproape zece metri și un gât încă și mai lung, tropăia năvalnic în susul și în josul planetei, băgând spaima în hergheliile de stegosauri și în turmele de yamaceratopși, care fugeau îngroziți din calea lui, habar n'având că înfricoșătorul monstru era de fapt un vegetarian convins. Apocalipticul Spinosaur, cu imensul lui bot ca de crocodil, dinți ca pumnalele și o uriașă platoșă de os în spinare (amintind întrucâtva de silueta cocoșatului de la Notre Dame), făcea ravagii printre agresivii Brontozauri, cât erau ei de bătaioși. Mările și oceanele mișunau de virulenți Ichtiosauri, iar cerul era brăzdat de zborul bizarului Archaeopterix, reptilă înaripată, acoperită cu pene, ca și de ferocii și incomensurabili Pterosauri, cu aripi enorme și capul mai mare decât trupul. Pterosauri care – nu odată – înhățau în ghearele lor necruțătoare câte un biet pterodactil, nu mai mic decât un elefant, și dispăreau cu el în văzduh.

Milioane de ani, zeci de milioane, dacă nu chiar sute, toate aceste specii de dinozauri, toți acești monștri cumpliți, au stăpânit pământul, savurând cu satisfacție supremația lor necontestată, umbrită doar de dominația fabulosului și inexpugnabilului T-rex – Tyranosaurul Regal – al mai teribil, mai colosal și mai înspăimântător din ei toți, mai lung decât doi brontozauri cap la cap, mai înalt decât trei triceratopși unul peste altul, mai greu decât cinci archaeoptericiși cu prada lor cu tot, și mai sângeros decât Vlad Țepeș în cele mai sumbre zile ale sale, balaur care dădea iama'n pterodactili și'n iguanodoni și-i înghițea pe nemestecate, cu coajă cu tot. Singura lighioană care-i rezista - deși ierbivoră - era fiorosul Triceratops, cu capul lui împrejmuit de plăci osoase și partea frontală dotată cu coarne lungi și mai ascuțite decât săbiile de muschetari (și cu o baionetă în vârful nasului), coarne și

baionetă pe care nu ezita să și le împlante în oricine nu-i era simpatic.

Multe milioane. De ani. Au trăit dinozaurii ăștia și s-au înmulțit, supraviețuind hămesiți și tremurând din toate măduarele, interminabilelor perioade glaciare, rezistând eroic arzătoarelor ere de supraîncălzire globală, potopurilor antedeluvien, ucigătoarelor radiații produse de exploziile solare și tuturor catastrofelor cosmice imaginabile. Până într-o bună zi (bună??) când, așa, din senin, sau poate nu chiar din senin, dar în orice caz din cauze încă ne-indubitabil-identificate, seminția lor s-a stins. Total. Au dispărut.

S-au evaporat. Toți. Și ichtiosaurii, și pterosaurii zburători, și osoșii triceratopși, și brontozaorii, cu magnificele lor creste spinoase ca dinții de fierăstrău. Ba chiar și regalii, unici, inegalabili, mătăhăloșii tyranosauri. Uite așa: pfff! Natura i-a „delele”. Nici praful n-a mai rămas de pe urma lor, cât erau ei de țănoși – decât unele fosile, ici și colo, câte un dinte găunos sau câte o vertebra, două, prilej pentru arheologi și paleontologi să-i studieze, să-i analizeze, să-i miroasă, să-i catalogueze și să se certe între ei dacă foștii posesori ai respectivelor oseminte dezgropate în solul nisipos al Africii meridionale, sub eternii ghețari ai Antarcticii, în China sau în insula Java au trăit de fapt acum două sute cinci zeci de milioane de ani, acum o sută șapte zeci și cinci de milioane sau numai cu câteva mii de secole în urmă. Dar indiferent când au trăit, tot n-au trăit degeaba. Amintirea lor tot a fost bună la ceva. Bună pentru Spielberg, la Hollywood, să facă super-producții cinematografice cu recorduri de „box-office”, și bine venită ocazie pentru copiii din toate țările civilizate să-i deseneze cu creioane colorate (în special verzi). Și ăia din Japonia, cu tuș.

Dinozaurii au pierit. Toți. Dar au fost urmați de alte dihanii. De dimensiuni mult mai reduse, dar nu mai puțin redutabile. Făpturi care au

viețuit și ele milenii peste milenii peste milenii... Și care au evoluat, s-au perfecționat și - conform teoriei nemuritorului (dar mult controversatului) Darwin - au urcat ferm pe scara prefacerilor biologice.

Mările și oceanele s-au umplut de pești, de caracatițe, meduze gelatinoase și de tot soiul de scârboșenii acuatice, râurile și mlaștinele, de crocodili și hipopotami, cerul de păsări mari și mici, de muște și țânțari. Până când, printre mastodonți, mamuți și urangutani, au apărut și niște creaturi ciudate și bipede. Care mergeau, adică, pe două picioare. N-aveau coadă, dar aveau creier. Creier mai dezvoltat și mai încrețit decât al tuturor celorlalte „primate”. Când s-au născut, sărmanii, n-aveau nume. Dar mai târziu – mult mai târziu – au fost botezați „pitecantropi”. Câte unul, mai stabil pe picioarele lui, chiar „Pitecantropus erectus”. Iar alții, deși absolut normali din punct de vedere sexual, au fost numiți „homo”. Și dintre ei, ăia mai isteți, mai șugubeți, „Homo sapiens”. Au trăit și ăștia mii de ani. Poate milioane. Și s-au dezvoltat și au progresat și ei așa cum se cuvine. Aveau o minte ascuțită, brici, și o inventivitate inimaginabilă. Unul dintre ei (nu se știe exact care) a inventat roata. Altul, sau poate mai mulți, împreună, s-au deprins să se folosească de foc – atunci când aveau norocul să găsească niscai vreascuri aprinse, în urma vre-unui incendiu provocat de trăsnete. Iar peste alte veacuri au învățat nu numai să se bucure de vâlvățăi, dar să le și producă. Fără trăsnete. Frecând un băț uscat de o bucată de lemn, sau scăpărând două pietre. Iar după o vreme – ce e drept, după o vreme foarte îndelungată – au simplificat și asta, inventând chibriturile suedeze și patentând brichetele Ronson. Dar chiar și la început, pe atunci când încă umblau goi sau înfășurați în blănuri de jivine, și se adăposteau doar în peșteri, tot erau surprinzător de versatili. Și talentați. Unii scrijeleau pe pereții hrubelor tot felul de ornamente. Și forme de animale preistorice. Sau contemporane. Că pe vremea lor „preistorice” sau „contemporane” era tot una! Artă futuristă și suprealistă încă nu făceau..

ALEXANDRU ANDY

Cinema

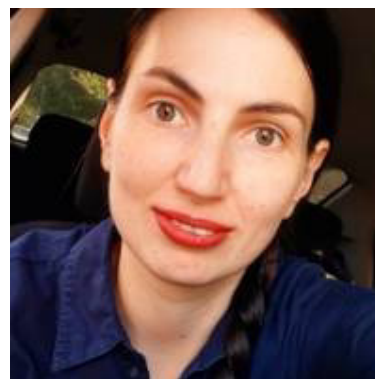
Spectatorul filmelor tarkovskiene

Arkadi Strugațki relatează că l-a însoțit pe A. Tarkovski la premiera filmului *Călăuza* în seara zilei de trei ianuarie 1980. În sală s-au adunat oameni care urmau să aprecieze cum va fi percepută pelicula de spectatori, și desigur, câte exemplare să fie realizate. După vizionarea filmului, A. Tarkovski a luat cuvântul: a explicat filmul, a povestit despre munca depusă pentru realizarea acestuia, a răspuns la întrebări. A. Strugațki mărturisește: „Întrebările mi s-au părut stranii. De odată în sală s-a auzit o voce sonoră de bas: «Dar cine o să vizioneze absurditatea aceasta?» S-au stârnit râsete aprobatoare. Andrei a albit la față, degetele s-au strâns în pumn...»¹² Arkadi Strugațki a dorit să ia și el cuvântul, însă mulți s-au ridicat și au început să plece, râzând și comentând zgomotos. Când au ieșit de acolo, „Andrei scrâșnea din dinți. Mie îmi tremurau mâinile; cu greutate am dus chibritul aprins la țigară. Un grup de bărbați și femei s-au oprit de noi. Privind neliniștiți împrejur, au bolborosit cu jumătate de gură: «Să nu credeți... Nu suntem toți așa... Noi înțelegem...»»¹³ Pentru o pătrime dintr-un miliard de spectatori au fost realizate 196 de copii ale filmului. Pentru întreaga Moscova s-au dat trei copii. „În primele luni, în Moscova, filmul *Călăuza* a fost văzut de două milioane de spectatori”¹⁴, ne spune A. Strugațki.

De atunci, percepția asupra filmelor tarkovskiene s-a schimbat radical. Iată ce scrie criticul american Richard Corliss în revista „Time” despre Tarkovski, încurajat fervent de Ingmar Bergman:¹⁵ „Dvs. parcă ați fi fost aruncat din timp și introdus într-o atmosferă de liniște sacră. Frumoasa modelare a imaginilor deschide tema vieții și a morții. Aici omul este mărunț, un fir de nisip, jalnic în neștiința sa de cele ce se întâmplă în jur, în năzuința sa plină de vanitate de a găsi răspunsuri la întrebări, ce nu

pot fi aflate. Aceasta este atmosfera întâlnită în *Solaris*, *Oglinda* și alte capodopere, create de A. Tarkovski. Plăcerea pe care ți-o produce vizionarea filmelor este de un rar rafinament, ea provine de la cadrul scenariului meticolos, mișcarea camerei, realizarea unei grații sublime, imaginilor bizare, venite, parcă din somnul cuiva. Este imposibil să nu se observe unitatea uimitoare a stărilor și stilului...”¹⁶

Dar care este totuși imaginea ideală a spectatorului filmelor tarkovskiene? Dorim să răspundem la întrebare, pornind de la afirmația: „...nu este nimic mai frumos și mai misterios decât simplitatea...”¹⁷ Andrei Tarkovski a observat că filmele sale sunt înțelese (simțite) mai bine de oameni fără studii, de cei ce au o viziune simplă asupra a ceea ce este cu adevărat și nu văd lumea ca un produs al minții lor. Și cel mai rău înțeleg filmul criticii de artă, care observă peste tot simboluri și semne, fiind incapabili „să simtă ploaia ca un proces unic, irepetabil; să vadă iarba ca pe un miracol, ca pe ceva total necunoscut. La fel se întâmplă cu pereții, pietrele, ulcioarele, cârpele”, care se identifică cu „numele” lor, de aceea cuvântul este la fel de misterios și sacru („cuvântul-sinonim al existenței”).¹⁸ Tarkovski afirma că cel mai bine înțeleg copii, pentru că au sufletul deschis; ei cred imediat în miracolele ce apar în film, spre deosebire de intelectuali, care consideră că tot ce se întâmplă este pură ficțiune. În timp ce căutam informații cu privire la atitudinea

oamenilor față de filmul *Călăuza*, am remarcat următorul mesaj, postat pe un forum (care are legătură cu ceea ce am spus mai devreme): „...când am văzut prima oară *Călăuza* (la cinematograful), în spatele meu o voce explica unei respirații, de-abia ghicite, fiecare simbol din fiecare cadru. La sfârșitul filmului, curioasă, am încercat să văd cine era hermeneuta. Spre surprinderea mea - era un copil de 14-15 anișori, care refuza DOAR să privească. Încearca [...] să împărtășească prietenei sale ceea ce reușea să deslușească. De unde știa copilul acela atâtea lucruri, mă întreb și acum, după mai bine de 20 de ani...”

Spectatorul ideal al lui Tarkovski este cel care este capabil să vadă frumusețea, o frumusețe a armoniei, ascunsă, acea frumusețe-simbol al adevărului; „nu în sensul de adevăr și minciună, dar în sensul de cale a adevărului, pe care omul o alege”.¹⁹ Tarkovski ne spune că a încercat „să creeze în film propria lume emoționantă și deosebită și să-l atragă pe spectator fără ca acesta să încerce să analizeze tot ce se întâmplă pe ecran în fiecare minut: lucrul acesta încurcă de obicei la perceperea filmului. Mă stăruie ca imaginile filmului să fie destul de profunde, însă să nu semene cu o șaradă. Imaginea artistică nu trebuie să aibă rolul de demonstrație a unei anumite teorii”²⁰

Când este vorba despre Tarkovski și filmele sale, sau despre oricare altă persoană celebră, se ține cont, în mod obișnuit, de felul în care aceasta este percepută de către personalități, artiști, scriitori, pictori, prin urmare, →

Dr. ALA GĂINĂ

Răzvan Andreescu - Apus peste satul de pescari

¹² *Tvorceskaia Tribuna. Ecran 89, Moskva „Isskustvo”*, 1989, p. 88.

¹³ *Ibidem*

¹⁴ *Ibidem*

¹⁵ Ingmar Bergman: “Andrei Tarkovsky is for me the greatest, the man who invented a new language, true to the nature of film as mirror of life, life as a dream”. (http://www.talkingpix.co.uk/Article_Tarkovsky)

¹⁶ *Tvorceskaia Tribuna. Ecran 89, Moskva „Isskustvo”*, 1989, p. 89.

¹⁷ http://www.talkingpix.co.uk/Article_Tarkovsky.html

¹⁸ Arseni Tarkovski: “...А когда-то во мне находили слова / Люди, рыбы и камни, листва и трава”.

¹⁹ *Tvorceskaia Tribuna. Ecran 89, Moskva „Isskustvo”*, 1989, p. 75.

²⁰ *Ibidem*, p. 88.

ROMÂNIA MITICĂ

prin ochii artistului

PETRU BOTEZATU

Departat de țară, pictorul Petru Botezatu își recrează lumea originară "mimând chiar, la un moment dat, un fel de primitivism și de stil naiv, între un fond atât de viu de frumuseți nealterate și o mitologie din profunzimi arhaice, ca și cum am redeveni copii, ca și cum ne-am putea muta acolo și repopula acest spațiu magic cu noi înșine, vrăjiți, frumoși și inocenți" (Cora Botezatu).

Culoarea este ceea ce definește ansamblul picturii artistului, deși nu puține sunt și lucrările alb-negru, iar colecția la care facem referire, cuprinde tablouri în ambele registre. Cromatica aleasă însă, înveselește atmosfera și introduce spectatorul într-o lume de basm, cu figuri senine și natură floribundă.

Privitorul este invitat într-o călătorie atemporală într-o Românie de poveste, un tărâm în care personajele viețuiesc în armonie deplină și își manifestă rutina printr-o naturalețe firească. Le surprindem astfel, ori muncind în jurul gospodăriei, femei și bărbați deopotrivă, ori îngrijind animalele din bădătură sau, contemplând, așa cum numai oamenii pământului știu să o facă și, mai presus de toate, IUBINDU-SE. Dragostea trece aici de la sentimentul simplu, naiv, familiar, la cel ce depășește nivelul

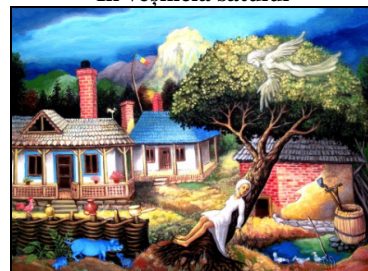
teluric și se înalță deasupra tuturor.

Regăsim între imaginile urmărite acel protagonist de care am mai pomenit, *Observatorul*, cu rolul său dublu, de privitor și privit deopotrivă.

Artistul transpune în imagini în această *Românie magică*, printre elementele definitorii ale satului patriarhal, mituri binecunoscute din literatura populară, de la prezența ursitoarelor, la invocarea ploii și, chiar la înfățișarea *Sburătorului*, acel personaj irezistibil legendar, care aici își pierde sub penelul maestrului caracterul sumbru și

În veșnicia satului

Ca într-un vis

demonic și devine un erou blând și fermecător.

Laitmotivul acestor lucrări este *Scara*, componentă omniprezentă aici. Obiect indispensabil în gospodăria tradițională, ea nu poate sugera decât înălțarea spiritului, trecerea de la lumea palpabilă la cea imaterială, întrepătrunderea celor două în modul cel mai firesc cu putință, la îndemâna oricărui trăitor al poveștilor pe care le urmărim.

Petru Botezatu percepe și ne oferă românismul în maniera sa proprie, arhaică, idilică, de care avem cu toții atâta nevoie, pentru recunoașterea rădăcinilor și identificarea sinelui mioritic.

ELENA SERGHEI

Cuibul

Ursitoarele

—de oameni importanți, sau care au legătură cu arta, însă rareori se întreabă părerea spectatorului simplu.

Dacă citim părerile spectatorilor din forum-urile rusești, explicate într-un mod simplu, se observă clar că filmul a fost trăit și nu analizat; începi să te gândești dacă nu cumva modul acesta de percepere, prin trăire directă a filmului, este superioară raționamentului rece? Pelicula are impact puternic, dacă este simțită cu inima (ceea ce se întâmplă de obicei la oamenii cu profunzime).

Acesta a și fost una dintre intențiile regizorului: să descătușeze inima spectatorului, pentru a-l face să trăiască sincer, din tot sufletul, pur; trezind copilul din sufletul lui.

Închei printr-un fragment de interviu, prin care aflăm despre influența benefică a filmelor tarkovskiene asupra spectatorilor: „(Pascal Chelet): - Ceva tocmai mi-a povestit cum un prieten de-al lui era în prag să se sinucidă. A văzut *Sacrificiul* și a rămas aproape două ore în contemplare. Și mi-a afirmat că acum și-a recăpătat gustul vieții. (A.Tarkovski.): - Același lucru mi s-a povestit după *Copilăria lui Ivan*. Un criminal închis într-un lagăr mi-a scris că a văzut filmul meu. Acest fapt l-a transformat interior profund și nu ar mai ucide niciodată.”²¹

²¹ Charles de Brantes, *Le foi est la seule chose qui puisse sauver*

Bibliografie:

Bergman, Ingmar, http://www.talkingpix.co.uk/Article_Tarkovsky
De Brantes, Charles, *Le foi est la seule chose qui puisse sauver l'homme*, în „FC”, nr.2060/20 iunie 1986
Tarkovski, Arseni, <https://www.culture.ru/poems/11146/ya-proshayus-so-vsem>
Tvorcheskaia Tribuna. Ecran 89, Moscova, „Isskustvo”, 1989
http://www.talkingpix.co.uk/Article_Tarkovsky.html

l'homme, în „FC”, nr.2060/20 iunie 1986, p. 5.

Rezistența trestiei

Ne gândim, desigur, la fabula lui La Fontaine: trestia rezistă la provocarea vântului dezlănțuit, în timp ce stejarul poate fi doborât. E citată fabula și în filmul *Les roseaux sauvages/Stuful sălbatic* din 1994, în regia lui André Téchiné (poate fi revăzut pe Netflix). Sudul Franței, 1962, sfârșitul războiului cu Algeria. Patru adolescenți în căutarea identității, spre descoperirea sinelui peren, printre tulburări sexuale, sentimentale, politice. Algeria și-a recăpătat independența față de Franța. Vreo 900 000 de europeni-algerieni s-au repatriat în Franța (numiți *pieds-noirs* – iar personajul Mariani e unul dintre ei).

Așadar portretul tinereții fragile, dar rezistente, creionată de regizor cu nostalgie și sinceritate, cu vizibile

amprente autobiografice. Fata și cei trei băieți se confruntă cu elanurile capricioase ale inimii, cu slăbiciuni, îndoieli și atitudini politice diferite. Părinți și copii în situații provocatoare, o nuntă și o înmormântare, peisaje edenice, obsesia examenului de bac, dar, mai ales, povestea acceptării homosexualității. François e îndrăgostit de Serge, fură mereu momente în preajma lui, însă pentru Serge noaptea aceea de amor a fost un moft adolescentin, o aventură ce trebuia uitată. Uneori François se privește în oglindă și repetă în șoaptă: „Sunt gay”. Maîté (excelentă Elodie Bouchez în acest rol, care i-a adus multe premii) știe despre orientarea/tulburarea lui sexuală, însă îl iubește în continuare. Ei se refugiază în natură, se scaldă în râu, tac pe coordonate tainice, spunându-și apoi deodată cuvintele ascunse – „ești

un gay imatur și burghez”. Mariani ține în buzunar scrisoarea nedeschisă de la mama.

Orgolii, spaime nedefinite, proiecte firave – totul într-o regie armonioasă. Poate că unele dialoguri sunt prea literare, iar Gael Morel în rolul lui François nu este întotdeauna la înălțime.

Cu toate minusurile, filmul lui Téchiné înfruntă timpul cu stoicismul trestiei/stufului.

ALEXANDRU JURCAN

Muzica zilelor noastre

Domnu' Doctor Sbârcea

Omagiu postum

N-a fost medic, cum s-ar crede, ci muzician. „Sbârcea, nume de familie, cu obârșia-n Ardeal. Iară Doctor Petru, ăle de botez înscrise în acte tocmai la Segarcea. Unde s-a născut, în timp interbelic, a` lor purtător.” Vrednic dirijor, pe scenă activ, elegant și cu sigur spor. „Conducând orchestre, cu mână forte, către aplauze îndelungate și meritate. Din plin dovedind-o oricând l-am văzut...”

Ședea „drept, vigilent, la pupitru.” Nu prea avea partituri, că le știa pe dinafară, la fix. Se mișca puțin și mereu atent la instrumentiști. Pe care lesne și precis îi purta pe drumu` cel bun. Le insufla „putere, viteză, siguranță și dinamism din belșug. Cîstind negreșit compozitorii nemuritori.” Cu priceperea sa evidentă, și pasiunea, și dăruirea, neprecupețite. Cert te cucerea cu sobrietatea, lejeritatea, seninătatea vădite. De dânsu` nedespărțite defel. Arătându-se clar omu` „lucrului bine făcut”. Și-al muzicii de soi.” Socot, de aceea, c-a fost chiar un noroc pentru cine-l avea la pupitru. „Și un câștig, fără dubiu, pentru orice filarmonică dornică de palmares autentic...”

Precum se vede, folosii verbele predominant la trecut. Căci la fine de octombrie vecin corpul atins de boală își dădu ultima suflare. Chiar dacă mai

avea doar vreo două luni pân-ar fi mplinit nouăzeci de ani. L-am cunoscut, i-am urmărit pe viu prestația la pult și l-am prețuit. Am rămas prieteni și adeseori discutăm telefonic. Pentru mine, cu real folos. Îmi trimitea reviste clujene și facsimile de interes. Că, în aceeași măsură, iubea jazzu`, literatura. Așa că, inevitabil, un regret mă-ncearcă. Mai ales că nu cu mult înainte ne-am auzit, pentru ultima oară, într-o convorbire ce nu prevestea finalu`. Îl rog deci pe Cel de Sus să-l așeze la un loc de cinste, veșnic luminos, în împărăția sa. Căci merită asta netăgăduit...

ADRIAN SIMEANU

P. S. Citatele îmi aparțin...

Paul Staicu

S-a născut la 7 iunie 1937, în București. A fost elev la două școli preuniversitare de muzică din Capitală. Dar și student al academiilor de profil din Praga și Viena, la clasele unor profesori de renume în epocă, precum Vladimir Kubat și Hans Swarowsky. A fost cornist la Filarmonica „George Enescu”, concertând ca solist și cu alte orchestre din țară și din străinătate. Cronicarii vremii îl socoteau „un ilustru solist, unul dintre cei mai buni corniști din lume”. Glier, Alfred Mendelsohn, Swarowsky, Sawallisch, Hindemith, Șostakovici, Alfred Mendelsohn, George Georgescu, câțiva dintre cei cu care a conlucrat și l-au apreciat corespunzător. Se spune chiar că

elvețianu` Willi Aebi, milionar, cornist amator, entuziasmat peste măsură de prestația lui Staicu, a declarat că-i oferă acestuia o mare sumă de bani ca premiu.

A fost totodată și un prodigios dirijor ce a stat cu folos la pupitrul mai multor orchestre românești ori străine. A efectuat turnee și a participat la festivaluri în SUA, Canada, Franța, Germania, Austria, URSS. A jurizat deseori în străinătate alături de instrumentiști renumiți în domeniu. Remarcându-se, deopotrivă, și ca profesor. Activitate în care a adăugat adecvat școlii clasice elemente moderne valoroase. Aducând la zi, util, tehnica instrumentală în materie și punând în valoare tineri studenți (Rațiu, Dosa, Ungureanu, Apostol ș. a.) pasionați de acest nobil instrument, „suflet al orchestrei”. Ajunși, în ani, componenți ai unor redutabile ansambluri simfonice de pretutindeni.

Nu trebuie uitate, firește, nici preocupările de creație și publicistică. Sau de creare a unor colective orchestrale durabile, precum, de pildă, cel constantin de profil. De care s-a ocupat până la stabilirea în Franța, unde-și duce viața și în momentul de față.

Desigur, ce-am arătat până aici e doar un portret sumar al unui muzician remarcabil de netăgăduit. Conațional neobosit în arta sunetelor, demn de respect și apreciat în branșă fără rezervă. De-am avea cât mai mulți ca domnia sa, nu ne-ar pica rău deloc în ierarhia culturii universale...

PETREA GÎSCĂ

CATRENE MIGRENOGENE

PUTIN NU ARDE GAZUL DEGEABA

L-a purtat UE în stroi
(Greieri are-n căpătână!),
Dar, de când cu Nord Stream 2,
El o are-acum la mână.

SPIONII DETESTAȚI AI LUI PUTIN DIN STRUCTURILE EXTERNE

La miile nevăzute,
Expulzate zeci sau sute?
Singurul regret, rebel:
Că nu-s pregătiți de el.

DIN EXPERIENȚA UNUI ȘEF DE PARTID LOCAL

Să nu pieri ca leurda,
Umblă-abil cu șotia,
Împânzește-ți feuda
Cu toată cimotoia.

TĂCERE AMENINȚĂTOARE

Dă în clocot magma gloatei, mută,
Gata să erupă-n flăcări vii:
La protest în piață - doar o sută,
La Congres - ROMEXPO - și cinci mii?!

ÎNCERCARE DE MITUIRE A UNOR PARLAMENTARI DIN OPOZIȚIE

Frate-al meu din opoziție,
Hai și-om face-o achiziție:
Tu nu vii la moțiune,
Noi îți dăm o funcțiune.

CONGRESUL ȘI LUMEA ÎN PANDEMIE

Înbulzeală-n sală și la vot,
La congratulări, la mici și bere,
Iar distanța, masca, ștraful tot
Pe gogoșa plebei austere.

LA NUMĂRĂTOARE, MAI MULTE VOTURI DECÂT VOTANȚI

Sfatul lui „Mustache”* viază
Și noi toți l-am înțeles:
Nu importă câți votează,
Ci doar câte voturi ies.

*Mustache (fr.) - mustăciosul (aluzie la un fost conducător cu mână de fier din spațiul ex-sovietic.
Pronunțat: miustăș):

TOT PE TINE SE ȚINE STATUL ȘI-N PANDEMIE

Ți-ascund morții ca să facă-alegeri,
Infecțaii - pentru largi congrese

Și tot tu, cu-alerte și prelegeri,
Amendat că nasu-afară-ți iese.

ROMEXPO - ACARUL PĂUN AL NERESPECTĂRII REGULILOR LA CONGRES

Cum să-ți explicăm staccato?
Trenul a plecat. Tiu-tiuu!
Legea noi am încălcat-o,
Dar plătești amenda tu.

ÎNVINGĂTOARE?

Câștigătoare? Se dezmințe
Echipa zisă velier:
A câștigat un președinte,
Dar a pierdut un premier.

CE MARE-I SACRIFICIUL!

A-și etala înverșunat capriciul
Când oamenii ca pe conveier mor
Nu-arată cât de mare-i sacrificiul
Nețârmuritei lor dureri pentru popor?

DESPRE ȘEF - NUMAI DE BINE

Da, -i victorie-à la Pyrrhus,
Dar vrea gloze pozitive,
Infecat de-un septic virus
Al trufiei excesive.

REPROȘ MALIȚIOS ÎN COALIȚIE

Am coabitat *comme ça*
Nici un an, dar nici o lună,
M-ai lăsat apoi de rea
Și-acum mă găsești de bună?!

BLESTEMAȚI SĂ RĂMÂNEM ÎMPREUNĂ

Un pic la moțiune te-am
Trântit, ca să te porți mai bine,
Mi-am revenit când zisu-ți-am:
„Adio, dar ... rămân cu tine!”

CEL MAI PERICULOS VIRUS

Școlile, cu mic, cu mare,
Trec online fără măsură:
Cea mai mare infectare
Este ... lipsa de căldură.

SPITALELE ÎN PANDEMIE

Nu-s leacuri, săli, module noi.
Sunt buni numai de hanțe.
Trimit soldații la război
Cu pușca fără gloanțe.

RECORDURI LA DECESE?!

Moartea ótova prin corduri
Panglici taie-albastre,
Doar că astea nu-s recorduri:
Dítamai dezastre!

ÎN LIPSA UNOR

MEDICAMENTE VITALE

În pacea unei dulci evlávii,
Când astrul dă să scapete,
Ne facem că tratăm bolnavii,
Iar dânșii mor pe capete.

DE AJUNS ȘI DE RĂMAS

Doze programate-ocean
De vaccin, la lăcomie,
De nu-acoperă un an:
Zece ani de pandemie!

PRIND LA CURAJ ȘI MINISTRII

Parcă-s unși cu alifia
Tristei ploconeli (fanară!),
Dar toți critică șefia
Când sunt dați pe șart afară.

POLIȚIȘTI CU MEGAFOANE

Geaba-mi bagă în timpane
Crez total și siguranță,
Când ei înșși, vulpi gămane,
Sunt cu pufușor pe clanță.

ERORI PESTE TOT, NIMENI VINOVAȚ

„Eroare de redactare”,
„Erori de comunicare”...
Eroare de tot ce vrei,
Doar că nu-s de vină ei.

BĂȚĂLIA DE LA SÂNCIOLANU MARE

Săptămâni la rând tot fac guvernul.
Să ajute oamenii sârmani?
D'aia-și dau zdupaci - să-și frângă
sternul?
Aș! Se bat pe posturi și pe bani.

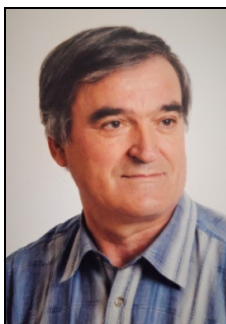
CU OIȘTEA-N GARD PRIN LIMBA ROMÂNĂ

Ignoranța nu-i gargară,
Hășma nu-i nap degerat,
Calea nu-i *feroviară*,
Nici transportul nu-i ... *ferat*.

NICOLAE MĂCȘĂȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA NOIEMBRIE

NOIEMBRIE

E-o lună foarte capricioasă,
Căzută-i frunza din gutui,
Pe șesuri bruma este groasă...
Cum e obrazul știu eu cui!

CHEFLIUL

Când mai venea el în zigzag,
Nevasta îl certa, din prag,
Dar și-a schimbat a vieții pantă
Și merge drept... la o amantă!

MISTERUL OULUI

Când coaja nu-i îndepărtată,
Ce-ascunde oul, e o taină,
Cum nu se știe niciodată
Ce om e sub oricare haină.

SOLUȚIE NESPORTIVĂ

Măr al discordiei e scorul,
Cu fotbalistii-i dur scandalul,
Dar ce nu fac ei cu piciorul,
Va drege-arbitrul cu signalul.

COMPENSARE ESTIVALĂ

Populația îndură
Greul, dar s-a zis la știri:
După valuri de căldură,

Vin și valuri de... scumpiri.

CONFRUNTĂRI POLITICE

S-au hărțuit ca-ntr-un război
Aceste două mari perechi:
Demult „ciocoi vechi și noi”,
Recent corupții noi și vechi.

REMARCĂ POETICĂ

Poetul are un statut,
Statornicit de-o veșnicie:
El scrie când nu-i cunoscut
Și-i cunoscut când nu mai scrie.

ANOMALIE MONDIALĂ

Se face-n lume, din păcate,
Migrațiunea de ocară,
Că-s multe țări depopulate
Și oameni fără nici o țară.

AZI TOTUL SE VINDE

Nu știu către ce se tinde,
Viața nu-i defel ușoară,
Când prin dragoste se vinde
Chiar și dragostea de țară!

CHEFLIUL SINGURATIC

E inventiv cum altul nu-i,
La chef nevoia îl învață:
Să nu bea singur, dumnealui
Își pune oglinjoara-n față.

TOAMNA NUNȚILOR

Noiembrie e luna-n care
Sunt nunțile în toi la sate
Cu-mbelșugatele bucate
Și băuturi îmbietoare.

Viorile sunt acordate,
Doar e știut de fiecare;
Noiembrie e luna-n care
Sunt nunțile în toi la sate.
Piftiile tremurătoare

De toți mesenii-s așteptate,
Fripturile-s apreciate,
De e colesterol în floare,
Noiembrie e luna-n care...

SFAT CONJUGAL

Femeia-i un boboc de floare,
Și nu-i să țină numai de urât,
Când traiul este mult prea mohorât
Bărbatului spre alinare.

Vecina-i zise-n stilu-i, hotărât,
Flăcăului la-nsurătoare:
Femeia-i un boboc de floare,
Și nu-i să țină numai de urât!

Dar după nuntă, ce-ntâmplare...
Au divorțat cei doi, căci el atât:
I-a mirosit obrazul, întrucât
Îi spuse, clar, și nuna mare:
Femeia-i un boboc de floare!

ÎN AȘTEPTARE

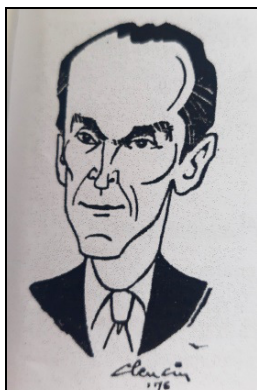
O toamnă-mi pare primăvară,
Mă simt în raiul meu intrând,
Plin de emoție vibrând,
Percep doar sunet de vioară.

Prin aer mă și văd zburând
Ținând la braț o domnișoară...
O toamnă-mi pare primăvară,
Mă simt în raiul meu intrând.

Nevasta-mi pare mai sprintară,
Simt pulsul inimii crescând,
Când văd poștașu-n hol intrând,
Cu mica-mi pensie lunară,
O toamnă-mi pare primăvară!

VASILE LARCO

DE LA UN CLASIC CITIRE

NICOLAE ȚĂȚAMIR
(1904-1996)

Fotbalul

Ciudat destin!
Gonind pe sol,
Când dai în plin,
Să iasă-un gol!

Unui îngâmfat

Strigând mereu și tuturor
Ce mare ești, de-a valma,
Îmi vine-acum să te măsoar
Cu palma!

Unuia nu prea deștept

Tigva lui, autonoma,
Eu mă tem să i-o cutureier,

Bântuie în ea fantoma
Unui creier.

Unui poet infatuate

E atât de tinerel,
De războinic și locvace,
Că se ține scai de el
Epigrama mea și pace!

Unui prostănac

Când i se spune „prost sadea”
Se simte
El nu și-a scos nici o măsea
De minte!

Selecție VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Mulțumesc și felicitări stimate maestre Nicolae Băciuț. Am primit recenta revistă *Vatra veche*, este interesantă și rodnică precum o lună de toamnă, dar:

Este frig în toată țara,
Toamna știu că „nu-i ca vara”,
Însă nouă nu ne pasă...
Vatra este călduroasă!

Vasile Larco

Mulțumesc pentru revistă, dragă Nicolae!
Felicitări pentru poezia ta de pe prima pagină!

Adrian Popescu

Felicitări pentru revistă! Calde mulțumiri pentru poemele publicate cât și pentru publicarea recenziei FLAVIEI, făcută de Mihaela!

E. Amariei

Mulțumim! Sunt sigur că voi petrece clipe minunate citind conținutul revistei!

Cu alese gânduri de bine,

Prof. univ. dr. Dumitru Acu
Președinte Asociațiunea ASTRA

Dragă domnule Băciuț,
Vă mulțumim pentru revistă. Am citit din ea cu mare interes (deocamdată) articolul despre *Regele poeziei și Împăratul poezilor* (inclusiv rândurile dedicate controversatei „Veronica”), ca și cele scrise despre AROMĂNI.

Atașez și o schiță care a făcut mare succes în Israel. Dacă o veți găsi potrivită pentru VATRA VECHE, m-aș bucura mult s-o văd publicată într-o revistă de asemenea nivel. Multă sănătate, spor la treabă și succes.

Al. Andy

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Confirm primirea revistei în format pdf, vă felicit pentru înălțimea valorică la care mențineți frumoasa revistă cu bogata ei tradiție și vă propun noi materiale.
Cu salutări, deplină sănătate, mult bine!

Z. Cărlugea

Felicitări. ! O revistă remarcabilă!

Ioan Popoiu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Mii de mulțumiri pentru faptul că mă aveți de fiecare dată în vedere și felicitări pentru cele 150 de numele ale *Vetrei vechi*, publicație ce mi-a intrat în suflet încă de la apariție. O citesc și o fișez în continuare cu mare interes și plăcere, iar din când în când vă mai dau câte o veste. De data aceasta, vă propun o cronică la unul din volumele poetului Petru Plopanu, scriitor ce ar merita mai multă atenție din partea confracților.
Sănătate și toate cele bune,

Cornel Simion Galben

Mulțumiri pentru seriile pline de bucurie oferite de lectura revistei!
Cu aleasă prețuire,

prof. Daniela Boț

Mi-am făcut 11 fișe de lectură din acest număr. Mulțumesc.

Ioan Dănilă

Mulțumesc mult pentru atenție.
Felicitări și succes mai departe!

Eugen

Mulțumim, Om frumos!

Daniela Năstase

Vă mulțumesc, domnule Băciuț, pentru trimiterea revistei și pentru publicarea nuvelei mele *Răzbușarea*. Săptămâna asta cred că voi fi în stare să vă trimit următorul meu articol din aceeași serie, intitulat *Pictura de pe șevalet*. Sper să fie apreciată de cititorii revistei și de dvs.
Cu deosebită stimă,

David Kimel

Frumos număr, multe mulțumiri,
Toate cele bune

Toma Pavel

Mulțumesc pentru revistă!
Și mulțumesc pentru că mi-ați făcut cunoștință cu D-na Rodica Bretin prin excelentul ei articol!

Numai bine,

Gheorghe Schwartz

Distine Domnule Nicolae Băciuț,
am recepționat nr. 10/2021, în care am găsit materiale deosebit de interesante, Felicitări pentru această realizare și succes și pe viitor.

Hans Dama,
Viena

Iubite Domnule Nicolae Băciuț,
Confirm, cu multe și calde mulțumiri, primirea revistei. Vă sunt foarte recunoscător pentru tot.
Cu prețuire și afecțiune, fratern,

Eugen Dorcescu

Mulțumesc mult!

Este un cadou minunat de toamnă.
Sănătate și cât mai multe apariții!

Irina Goanță

Mulțumesc din suflet! Aștept un ecou la cartea mea: Romanul vieții mele...2021...pandemiei și putere!
Colegial,

Bianca

Vă mulțumesc mult pentru ultimul număr al revistei.
Aveți grijă de D-voastră!
Cu respect,

Andra Dumitrescu

Stimate Nicolae Băciuț,
Cu toată gratitudinea pentru publicarea recenziei Domnului Mircea M. Pop, la antologia bilingvă a lui Tavi Doclin, în *Vatra veche*.
Multă sănătate și seninătate,

Ada C.

Mulțumesc mult pentru revistă, o primesc de fiecare dată cu emoție și bucurie. Cu gânduri bune,

Ștefan Jurcă

Am primit revista. Deosebit de interesante articolele, numai bune de citit în perioada aceasta de vacanță (pentru profesori) și pandemie (pentru atât de multă lume, încă.....)
Cu mulțumiri,

Horiana Petrescu

Stimate Domnule Profesor,
Mulțumirile mele de până acum nu sunt suficiente pentru a aprecia ajutorul dumneavoastră. Încerc, prin modestele mele puteri, să vă fiu alături în eforturile pe care le faceți de a menține vie cultura unui popor aflat în suferință.

Sper, ca viitorul greu de prevăzut în aceste timpuri, să ne aducă doar împliniri.

Vă trimit cronică scrisă de profesorul Emil Valentin Mușat, la ultimul meu roman.

Cu prețuire,

Sorin Oprea

Cu mulțumiri și cu binecuvântare.

+Serafim

Mulțumim frumos.

Și acest număr este foarte interesant, ca și cele precedente.

Cu deosebită stimă,

Vasile Poenaru

Publisher

ePublishers, eLiteratura,

eDidactica, Editura Coresi

Domnule Director,

Bună seara,

Sunt prof. N. Ionescu din Vaslui și vă trimit un articol despre Mitropolitul Veniamin Costachi, promotor al renașterii naționale a românilor. Aș fi încântat să apară în coloanele revistei *Vatra veche* pe care o citesc cu plăcere pentru că promovează identitatea și valorile perene ale neamului. Rog confirmarea mesajului.

Sănătate și succese editoriale.

Doamne ajută!

Cu stimă,

N. Ionescu

Dragă Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revista pe luna Octombrie 2021.

O voi citi pe îndelete, în momentele de acumulare, cum obișnuiesc, este un tezaur gospodărit cu parcimonie de Sufletul Domniei Voastre.

Eu vă știam demult, ca poet sensibil, apoi ca director de revistă. În 1919, toamna, v-am văzut la Sala Radio, la o sărbătorire UZP, v-am ascultat, dar nu am îndrăznit să vă opresc pe hol și rău am făcut. Dumnezeu va opri tirania mondială sub care suferim și mult mi-e drag să vă strâng mâna, în Regat sau în Ardeal.

Vă mulțumesc pentru tipărirea cronicii prietenei noastre prof

Mihaela Rădulescu, are o privire literară penetrantă și un stil personal. Îi putem recomanda cărți bune despre care să scrie.

Cu recunoștință, al Dvs,

C.L.

Bună ziua!

Vă trimit acest material, despre o carte a prietenului nostru comun, Ion Andreiță.

Cu speranța că îl veți putea publica, vă mulțumesc anticipat!

Cu stimă și apreciere,

Ana Ardeleanu

Domnule Prof. Nicolae Băciuț,

Redactor Șef, VATRA VECHE

Mulțumesc foarte mult pentru această minunată Revișă de mare cultură, atât de necesară tuturor românilor din țară și de peste hotare!

Vă doresc multă sănătate Dvs. și colaboratorilor de la *Vatra veche*.

Cu drag,

Ioan Luca,

ardelean din București

Bună dimineața, domnule redactor-șef Nicolae Băciuț!

Salutări și toate gândurile de bine din orașul Șimleu Silvaniei! Vă mulțumesc pentru această trimitere! Și, deopotrivă, ba chiar mai mult, vă felicit sincer pentru contribuția majoră la editarea acesteia! BRAVO!!!

S-aveți multă sănătate și succes deplin în orice activitate! Doamne-

ajută! 🙏

O zi frumoasă! S-auzim de bine! 😊

Cu stimă deosebită,

Marin Ștefan

Domnule Băciuț, ANOTIMPURI:

Excelentă! Felicitări!

Dan Claudiu Tănăsescu

Salutări de la Brașov,

Mă execut, trimit șase sonete.

Aveți trei adrese, așa că am trimis pe toate trei.

Gândurile mele bune.

Să fim sănătoși!

Adrian Munteanu

Sehr geehrte Damen und Herren,

vielen Dank für Vatra veche.

Freue mich aufs Lesen.

Wünsche eine gute, eine schöne Zeit, in bester Gesundheit.

Liebe Grüße,

Elisabeth Anton

Domnule Nicolae Băciuț,

Vă trimit câteva note la o carte de poeme semnată de L. Daradici. Sper să sune bine.

Mulțumesc pentru ultimul număr din revista „Vatra veche”, un număr reuși, dens, reflectă starea actuală a literaturii și problemele culturii de azi.

Toate cele bune!

Constantin Stancu

Primit, mulțumesc mult!

Chiar o citesc!

George Terziu

Bună ziua, stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc din suflet pentru revistă și pentru publicarea recenziei la cartea Mihaelei Aionesei.

Credeți că se poate să publicați un grupaj de poezii pe care le semnez în prestigioasa dumneavoastră revistă?!

Eu am să atașez aici fișierul, cu mulțumiri anticipate.

Gândurile mele luminoase!

Cu stimă,

Otilia Ardeleanu

Mulțumesc pentru revistă!

Mă bucur și apreciez că ați publicat poemul lui Ioan Bândilă!

Din păcate, el se simte rău, iar medicii nu ne dau speranțe, deși, eu sper din tot sufletul să se întoarcă acasă sănătos!

E.A.

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Înțelegând că un număr de revistă se planifică din timp și se elaborează, uneori, anevoie, îmi iertați, vă rog, îndrăzneala de a vă trimite un grupaj de catrene migrenogene pentru programatul nr. 11 din noiembrie al revistei.

Cu alese urări de sănătate, inspirație și sete de viață,

N.M.

Și eu vă mulțumesc pentru informare și bunăvoință.

Tot respectul și cele mai alese urări de bine,

N.M.

Am lecturat cu mare plăcere!

Frumoasă revistă! Cred că urmează tiparul Vetrei vechi! Felicitări!

Prof. dr. Valeria Bilt,

Inspector școlar de specialitate limba română și management școlar

ISJ Maramureș

Mă tot întreb de unde atâta timp la dispoziție!? Felicitări harnicului și neobositului prieten!

Ioan Baba

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche” pe care mi l-ați trimis. Să aveți pe mai departe sănătate, putere de muncă și o toamnă bogată!

Nicolette Orghidan

O muncă asiduă, întinsă în timp și spațiu, cu responsabilitate și asumare! Felicitări! Vă ținem aproape de noi !

Liliana Toma

Domnule Băciuț, am onoare să vă trimit pentru *Vatra Veche*, așa cum promisesem zilele trecute, traducerile din germană, ale fostului elev, Raul Sabău.

Vă rog să confirmați primirea documentelor

Mulțumesc anticipat

C prețuire,

N. Suci

Mulțumesc pentru bucuria lecturii !

**Emil Talianu
Giurgiu**

Stimate domnule Băciuț,
Sunt speranțe ca revista „Vatra veche” din luna noiembrie a. c. să fie ilustrată cu desenele pictorului Răzvan Andreescu ?

(...). Mulțumesc !

Toate cele bune și ținem legătura !

Cu prietenie,

A.Gyuris

Voi încerca să fac o rocadă. Era altcineva planificat pentru nr. 11.(N.B.)

Bună ziua!Vă mulțumesc pentru revistă!Eu am trimis cântecul *Vămi* la un post de radio din Reșița. Mi-au cerut două cântece. Sănătate și puterea de a merge mai departe, de a fi inspirat!Numai bine!

Wanessa Radu

Multe mulțumiri!

Faină, ca de obicei, revista!

Iar poezia de deschidere este răscolitoare, mai ales pentru... o anumită parte a vârstei!!!

Mircea Pospai

PS: Dacă veți organiza, m-aș înscrie la un curs al dv, pentru cum găsiți timp să faceți atâtea lucruri (bune!) deodată.

Mulțumesc, Nicule, pentru că mi-ai găzduit sonetele ca să se încălzească miraculos pe Vatra ta cea românească, plină de simțire și bogăție spirituală.

Îți doresc toate cele bune.

Dacă ai cumva drum pe la Varadinum, ești oaspetele meu drag.

Al tău,

Pascu Balaci

Am fost onorat să le public, mai ales că sunt și foarte frumoase.

(N.B.)

Trece-o lună, nu trec două

Vatra veche-i mereu nouă

Tot cu pite proaspete,

Pentru orice oaspete...

Marian Ilie

Primit Revista nr. 10/2021. Bun număr, felicitări! Mare mulțumită.

V.H.

P.S. Nu mi-am uitat promisiunea... I. Marcoș! Id.

Excelență, vii mulțumiri și calde felicitări pentru noul număr admirabil *Vatra veche*.

Mult succes în continuare.

Valeriu Tudor

Stimate Dle Nicolae Băciuț,

Am primit revista „Vatra veche” și revista „Cadran - jurnal mureșean”, numărul curent.

Vă mulțumesc frumos pentru generozitatea și truda Dumneavoastră editorială, atât pentru noi, cititorii, cât și pentru noi cei publicați.

Cu gratitudine,

Cristina Sava

Dragă d-le Băciuț,

Lucrez pentru *Vatra veche* 11 /2021 la un articol despre o carte foarte impresionantă, „Insula Sahalin” de Cehov. E mult de lucru și sper să-l termin cât de curând. Va rog din nou să mă păsuți, ca și luna trecută, înaintez mai greu ca înainte.

Vă mulțumesc anticipat.

Cu cele mai bune gânduri,

VPL

Canada

Dle Băciuț, Vă mulțumesc mult pentru Revista nouă.

Multă sănătate și inspirație continuă pentru alte subiecte sensibilizante.

Cu mult respect,

Ciorici E.

POST RESTANT

Recuperare din „Spam”

Vatra veche – epicentrul culturii românești de pretutindeni

„Vatra veche” se dovedește, din ce în ce mai mult, a fi o revistă care iradiază, cu generozitate, cultura românească spre toate colțurile lumii. Paginile ei sunt păstorite de un „băciuț” harnic, ce-și iubește și-și hrănește oițele din privire, prin faptă și, mai cu seamă, din dragoste față de ele. În răstimpul de când scriitorul Nicolae Băciuț conduce această publicație și până azi, s-a constatat, pe lângă continuarea tradiției din perspectivă publicistică, o rafinare a tematicii inserate în paginile revistei, dar și o consecvență în conservarea unor rubrici a căror adresabilitate s-a dovedit mereu crescândă. Căci această structură de conservare și de cultivare a valorilor românești – perene ori novatoare - reunește slujitori ai condeiului, artiști din toate sferile creativ-artistice, deservenți ai bisericii noastre ortodoxe, dar cu deschidere și spre alte culte, apărători ai cărților din biblioteci și, în general, diriguitori ai lăcașelor și ai „vetrelor” de acest tip, aflate, mai aproape sau mai departe, de epicentrul „Vatra veche”, cu care rezonază exemplar, divin. Stați mereu aproape de sufletul și nevoile românilor de pretutindeni! Dumnezeu ne pune deja să vedem aceasta, să simțim că a rânduit un „băciuț” bun pentru turma de oițe! La cât mai multe sute de numere ale publicației, Maestre Nicolae Băciuț!

prof. univ. dr. Gheorghe Sarău

București, 14 iunie 2021

Mi-e toamnă-n livada de suflet frumoasă...

Constat că tot astfel vă este, stimate Nicolae Băciuț, anotimpul acesta de aur și risipire.

Aș veni cu niște sonete la *Vatra veche*. Primiți?

P. Romanescu

Stimate domnule redactor-șef, am deosebită onoare de a vă trimite o scurtă prezentare a unui poet sibian care, după părerea mea, merită toată atenția.

Cu cele mai bune gânduri, din Iași,

M.B.B

Panoramic cultural în imagini Biblioteca „Târgu-Mureș” din Chișinău - 25

FILE DE ALBUM

Chișinău, octombrie 2000.
În dreapta, Cornel Moraru, Grigore Vieru, Nicolae Băciuț,
Claudia Șatravca

Chișinău, 2000, cu Grigore Vieru

Chișinău 2003

Chișinău, 2003

Chișinău, 2019

**Ilie Șandru, Dimitrie Poptămaș, Acad. Mihai Cimpoi,
Nicolae Băciuț, Valentin Marica, pr. Gheorghe Șincan,
Claudia Șatravca**

Public de marcă

Nicolae Băciuț, Claudia Șatravca

Nicolae Băciuț și raftul său de carte din bibliotecă

OCHIUL CICLOPULUI

Răzvan Andreescu - Iarnă nesfârșită

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Justin-Florin Dumitru, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Eugen Mera, Cristina Sava, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciu, Titus Suciu, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Elena-Mihaela Gliga (SUA), Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BACIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciut 2021 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciut • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952